FİLİSTİN ARAŞTIRMA MERKEZİ *Esat Sakar*

FİLİSTİN İŞÇİ HAREKETİ

FİLİSTİN İŞÇİ HAREKETİ

305.50
SAKf

Filistin İşçi Hareketi

pelê sor
YAYINLARI

FİLİSTİN İŞÇİ HAREKETİ

(İNGİLİZ MANDACILIĞI DÖNEMİNDEN 1980'E KADAR)

Arapçası: FİLİSTİN ARAŞTIRMA MERKEZİ
Esat SAKAR

Türkçeye çeviren: *Dr: Omar MUHEBİŞ*

pelê sor
YAYINLARI

Pele Sor Yayınları:4
Birinci Baskı: Aralık '91
Baskı: Aydınlar Matbaacılık

Pelê Sor Yayınları
Divan Yolu Cad. Hoca Rüstem Sk.
Zafer Han No:7 D.12/1
Cağaloğlu/İST.
Tel/Fax: 511 37 31

4

Önsöz

Bu kitap, içerdiği konular ve bilgiler itibariyle, Filistin halkının genel mücadelesini yansıttığı gibi, özellikle de Filistinli işçilerin mücadelesini yansıtmaktadır. Bu kitabın okunmasını gerekli kılan, yararını ve önemini arttıran iki gerçek vardır:

Birincisi,

İşgalin ve sömürgeciliğin taşıdığı zulme karşın, Filistin işçi sınıfı mücadelesi her zaman ayaklanmanın, direnmenin ve devrimin ana kaynağını oluşturmuştur.

İkincisi,

Bu kitap, bu zamanda çıkarken, Filistin'deki işçi sınıfı kimliğini ve kişiliğini kanıtlamakta ve İsrail işgaline karşı mücadelesini kökleştirmektedir.

Dünya işçi sınıfı, haklarını ve çalışma koşullarını iyileştirmek gibi bilinen işçi sorunlarını çözmek için mücadele ederken; Filistinli işçinin ana mücadelesini, kendisini çalışma hakkı dahil tüm haklarından yoksun kılan işgalciye karşı mücadele oluşturmakta; bağımsız ve özgürlük için verilen mücadele ile birleşmektedir.

İşte bu özellik, Filistin işçi hareketine diğer işçi

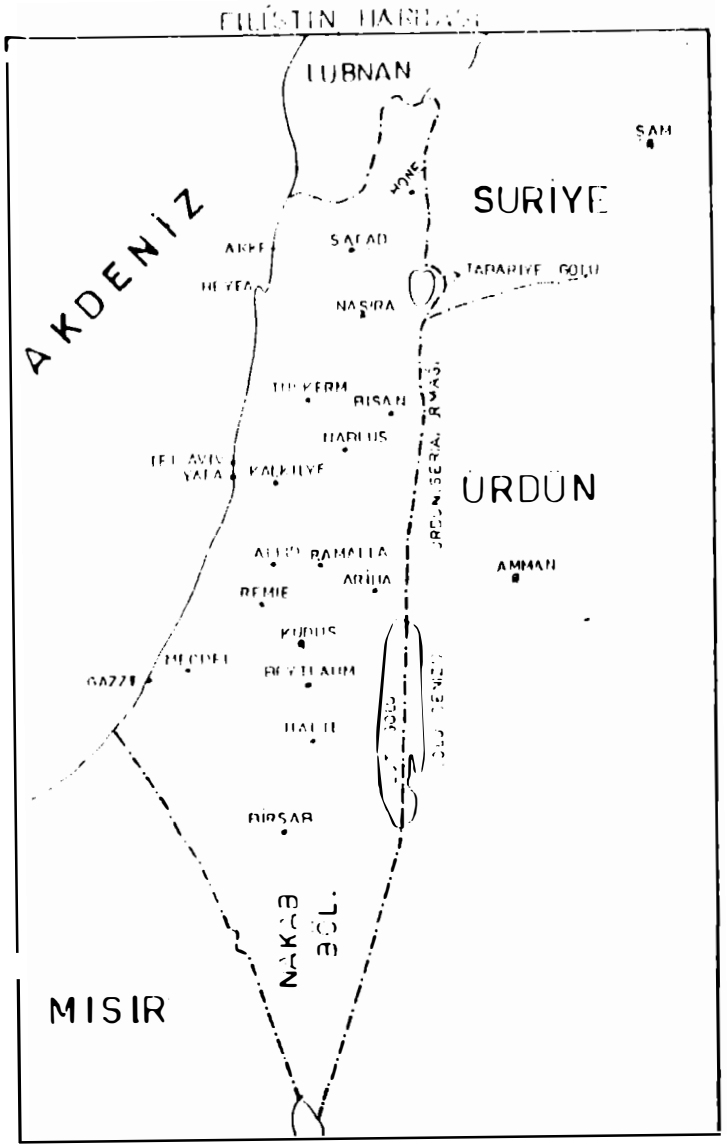
hareketlerinden ayrı bir özellik kazandırmakta, önemini arttırmakta ve desteklenmesini gerekli kılmaktadır.
Bu kitap, merak edilen sorulara yanıt vermekte; Filistin işçi hareketinin oluşmasına, tarihine ve gelişmesine yer verilmektedir. Ayrıca İngiliz sömürgeciliğiyle gelen ve daha sonra İsrail işgali ile devam eden siyonizm hareketine ve zorla uygulamak istediği "siyonist çalışma teorisine" karşı mücadeleye yer vermektedir.
Siyonizmin çalışma teorisi olarak adlandırılan teori, iki temele dayanmaktadır:
Birincisi, toprağa ve toprağın içinde ve üstündeki üretim araçlarına el koymak.
İkincisi,Filistin işçisinin (Tarım veya sanayi işçisinin) kısmen veya olanağı varsa tamamen çalışmasını engellemek.
İngiliz sömürgeciliği süresi içindeki 30 yılda(1917'den 1948'e kadar) ingiliz hükümeti, çağdaş siyasal tarihte 'Belfor bildirisi' olarak bilinen bildiri gereğince siyonist çalışma teorisini uygulayabilmek için gerekli koşulları ve tüm kolaylıkları esirgememiştir.
Siyonizm hareketine ve ona bağlı kurum ve askeri çetelere Filistin toprağının işgalini sağladıktan, üretim araçlarının eline geçmesini kolaylaştırdıktan ve Filistin halkının büyük bir bölümünün dünyanın her tarafına yayılmasını sağladıktan sonra, İngiliz mandası Filistin'den çekilmiştir.
Bu kitabın içerdiği değerli konuların özetini yapmaktan çok; bu kitabın Türkçe olarak çıkmasını sağlayan, böyle bir düşünceyi uygulamaya döken, çevirisinde,

basılmasında ve yayınlanmasında emeği geçen ve böyle yararlı bir yapıtı Türkiye kamuoyuna sunan herkese teşekkür etmek isterim.

Tartışmaksızın, Türkiye kamuoyu, Filistin işçi hareketi ve mücadelesi hakkında bilgi edinmek istemekte, özellikle Filistin işçi hareketi Türkiye işçi hareketi tarafından tam destek görmektedir. Türkiye işçileri Filistin halkının haklı mücadelesini daha iyi anlayınca, daha da destekleyecektir.

Eylül, 1991

BÜYÜKELÇİ
FUOAD YASEEN
FİLİSTİN DEVLETİ TEMSİLCİSİ
ANKARA/TÜRKİYE

FİLİSTİN HARİTASI
LÜBNAN
SAM
SURİYE
AKDENİZ
AKKA
SAFAD
HEVZA
NASIRA
TABARİYE GÖLÜ
TULKERM
BISAN
NABLUS
TEL AVIV
YAFA
KALKILYE
ÜRDÜN
AMMAN
AZOR
RAMALLA
ARİHA
REMLE
KUDÜS
BEYTULAHM
GAZZA
HALİL
BİRŞAB
NAKAB
MISIR

Bu kitap; başından beri ulusal kurtuluş savaşımıyla sınıfsal savaşım arasındaki ayrılmaz bağı kavrayıp, kanlarıyla savaşçı Filistin işçi hareketini yaratan silahlı Filistin işçilerinin 1. alayı anısına sunulmuştur.

SUNU

Bu araştırma, temelde, dış ortamdan etkilenip, etkileyen ve ondan ayrılmayan bir bütün olarak Filistin işçi hareketi tarihini toparlamaya yönelmektedir. Böylece de, toplumun altyapısından ve Filistin işçi hareketinin oluşum koşullarının incelenmesinden hareket eden kapsamlı bir bakıştır. Bu bakışın gerçekten de, kapsamlı olabilmesi için, mutlaka sosyo-ekonomik, politik tarihe dayanması gerekir.

İster Arap işçi sınıfının bir genel incelemesi, ya da özel olarak Filistin işçi sınıfının incelenmesinde; işçi sınıfının, ulusal kurtuluş hareketinin temel eksenini oluşturan işçi sınıfının oluşumunun incelenmesine göz yumarak yapılabileceğini sanmıyoruz. Arap işçi hareketi, temelde anti-sömürgeci, ilerici bir ulusal hareket olarak doğdu. Başından beri de, sınıfsal istemleri uğruna olan savaşımı, yabancı kurumlarına karşı bir ulusal savaşım olarak doğdu.

Tarihi gelişimin bir doğası olan bu gerçeği aydınlatmak için, işçi sınıfının savaşımını zenginleştirmede ciddi bir katılım sağlamak için son beş yıl içerisinde Arap ve diğer ülkelerde, işçi sınıfı tarihini, doğuşunu, yapısını ve gelişimini ele alan değişik birçok inceleme yapılmış ve birçok kitap yazılmıştır.

İşçi sınıfı üzerine olan her ciddi inceleme, bilgilendirme niteliğiyle birlikte mutlaka bir politik nitelik taşımalıdır. İşçi sınıfının gerçek ağırlığı ve gerçek tarihi rolü böylece belirtilebilir ve savaşımın geliştirdiği çizgi ortaya çıkarılabilir.

Filistin İşçi Hareketinin gelişimi uğruna yaptığımız bu incelememiz, işçi sınıfının içerisinde geliştiği tarihi, ekonomik ve politik ortam üzerinde durup, temel iki özelliği vurgulamaktadır:

1- Sömürgeci baskıya karşı olan işçi hareketiyle genel kitle savaşımı arasındaki temel organik bağ. Burada Filistin'in İngiliz mandacılığına boyun eğdiği dönemde, yerlilerin büyük bir çoğunluğunu oluş-

turan, Filistin kırları ve Filistin köylüsü üzerinde durmak zorunludur. Bu dönem, ırkçı siyonist işgalin, Filistin toprağında yerleşmek ve Arap köylülerini ülkenin dışına çıkmaya zorlamak için, programlı, saldırgan bir biçim aldığı dönemdir. Gerçekte olan ise, köylülerin; topraklarından alıkoymak isteyen yeni siyonist tehlikenin büyüklüğünü bilinçli bir biçimde kavrayıp ve topraklarını, gelenek ve adetlerini ölümcesine savunarak, Filistin'in kırlarını devrimin rahmi durumuna getirmeleridir. Ancak, endüstrinin, bazı tarım ürünlerini işlemekle yetindiği ve aile zanaatkarlığının ağır bastığı bir ülkede, özellikle de, İngiliz sömürgeciliği, siyonist yerleşimcilik ve yerel feodalizmin, köylüyü gün be gün toprağından koparıp gündelikçi, mevsimlik işçi durumuna getirdiği, ya da kentlerin pazarlarında iş güçlerini hiçbir koşul ve hakka sahip olmadan satmak için toplanan göçmene çevirdiği bir durumda, işçi kesimiyle köylü kesimi arasında dikkatli bir ayırım yapmak kolay değildir.

2- Bu savaşım hiçbir Arap ülkesinde yaşanmadığı gibi, Avrupa sömürgeciliğine boyun eğen ülkelerde de benzeri bulunmayan bir savaşımdır. Bu ayırdedici özelliği, boşalttığı topraklara yerleşen, yerleşimci işgale karşı yürütülen bir savaşım olmasıdır. Siyonizm, Filistin'e sadece ardından kâr toplayacağı bir yatırım projesi olarak bakmıyor; aynı zamanda üzerinde devletini kuracağı, emperyalizmin planları doğrultusundaki politik planını gerçekleştireceği bir toprak olarak bakıyordu.

Buradan hareketle Siyonizm; Filistin Arap toplumuna eşit bir Yahudi toplumunu oluşturup, giderek Arap toplumunun yerini alması için çalışıyordu. Onun için de, siyonistler Arap toplumunda bulunan sınıflara eşit; işçi sınıfı ve burjuvazi gibi sınıflar oluşturmaya çalışıyorlardı.

1920'lerden sonra "emeğin işgali" bütün siyonist örgütlerin ideolojisi durumuna gelmiştir. Bunun anlamı, "Arap işçilerini yok edip" yerine geçmektir. Aynı biçimde toprağının işgal edilmesiyle "köylünün yokedilmesidir". Böylece Filistin köylüsü ve işçileri; ulusal ve sınıfsal baskıya karşı savaşımla yetinmenin ötesinde toprağı ve vatanı için savaşım vermeye zorlanmıştır. Bu savaşım, gerek silah, gerek

objektif koşullar bakımından dengeli bir savaşım değildi.
Tarihi olarak birleşmiş olan işçi sınıfının, sömürüye karşı olan savaşımlarında omuz omuza vermeleri yerine; "Yahudi İşçi Sendikaları Konfederasyonu-Hestedrout"un şovenist yönetimi, Arap işçilerini; Yahudilerin sahip olduğu ya da denetimleri altında bulunan işyerlerinde çalıştırma yasağı getirmiştir. Bu durum Arap işçilerin, sömürgeci yönetimin silah desteğindeki siyonist sendika yönetimlerinin vahşiliğine karşı koymalarını zorunlu kılmıştır.
Siyonist planın, Filistin'de uygulanmasının temel araçlarından birisi olması itibariyle bu araştırmamızın bir bölümünü "Hestedrout" üzerine ayırdık. Filistin'e sadece bir Yahudi damgası vurmaya çalışan ve "ibrani emeğin arılığına" bağlı kalan bu plan, Arap işçilere karşı vahşi ırkçı uygulamalarla, işgale karşı devrimci savaşıma katılım sağlayacak Arap işçi örgütünün kurulmasını engellemek için çirkin çabalarla ortaya çıkmıştır. Bir diğer yandan Arap işçilerini doğrudan kendine katmadan onun egemenliği altında toplanacak biçimde ya Hestedrout'a bağlı ya da özel sendikalarda örgütleme yoluyla devrimci savaşımdan koparmaya çalışmıştır.
Bu araştırma, işçi hareketinde rol oynayan belirli tarihi süreçler gözönüne alınarak üç kısıma toplanmıştır. Diğer yandan, birbirinden ayrılması için işgalin dayattığı yeni durumların biricik gerekçe yapıldığı coğrafik bölgeler de, ayrı ayrı ele alınmaktadır. Kuşkusuz bu paylaşım zorla dayatılmış olup hiçbir tarihi, coğrafik ve sosyal gerçeğe dayanmamaktadır. Filistin ise, toprak olarak ve halk olarak bir olup, Arap vatanının ayrılmaz bir parçasıdır.
Bu araştırma, işçi sınıfının ulusal savaşımdaki rolünü ve şimdiki yerini açıklayabilirse en büyük hedeflerinden birini gerçekleştirmiş olur.

Esat SAKAR

Temmuz 1980

BİRİNCİ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM:
Tarihi bir giriş, Arap Ulusu, Siyonist Hareket (anti-samicilik ve kaynaşma, Siyonizm ve Filistin, Pal Konferansı), Arap Ulusuna Karşı Olan İngiliz, Siyonist Pakt (Belver Sözü, Saiks Pike ve Filistin'in dıştalanması, Filistin'in Ekonomik-Sosyal Yapısının Değiştirilmesi - Göç ve Yerleşim)

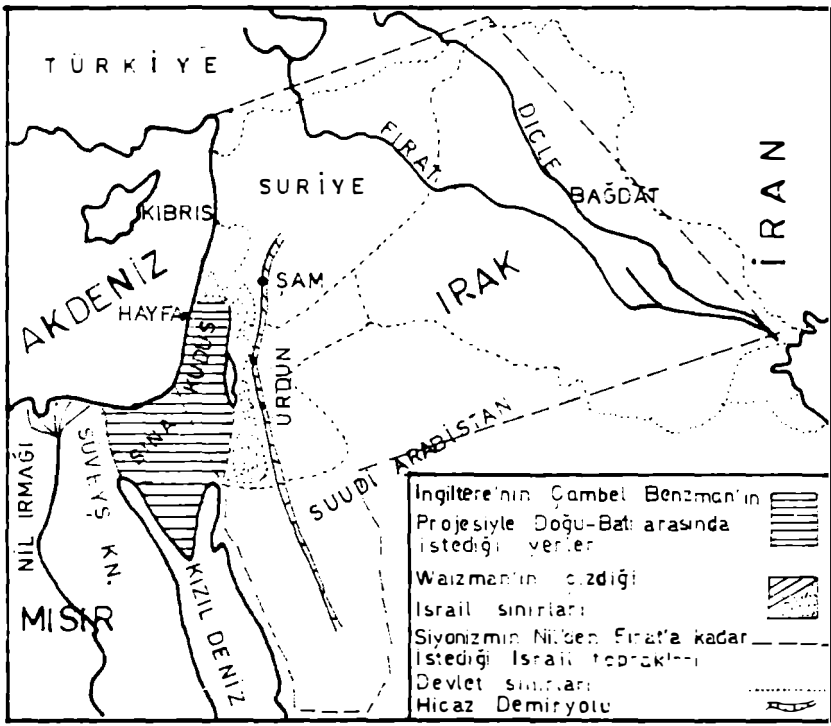
İKİNCİ BÖLÜM:
Hestedrout, Hestedrout ve Arap işçileri

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:
İngiliz Mandacılığı Döneminde Filistin İşçi Sınıfının Durumları, Endüstri: Eşit Olmayan Bir Savaşım, Arap İşçiler Saflarını Örgütlemektedirler, Filistin Arap İşçileri Cemiyeti

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
Filistin Komünist Partisi'nin Ortaya Çıkması, Ulusal ve Sendikal Hareket İçerisindeki Rolü, Komünist Partisi ve İşçi Sınıfı, Birinci Arap İşçileri Konferansı, İşçi Hareketi ve Yardımlaşma Sistemi

BEŞİNCİ BÖLÜM:
İşçi Sınıfı ve Filistin Halkının Ulusal Savaşımı (1929 Ayaklanması, 1933 Ayaklanması, Kassam Ayaklanması, Filistin'deki 1936-1939 Ayaklanması)

ALTINCI BÖLÜM:
1936-1947 Arası İşçi Hareketi (Birleşik Bir İşçi Hareketi, İşçiler İngiliz Ordusu Kamplarındadır, Uluslararası Sendikaların 1945 Hazırlık Konferansı, Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu Kuruluş Konferansı, Filistin Arap İşçileri Cemiyeti, Genel Kongresi, İşçi Hareketi ve Politika)

TÜRKİYE
SURİYE
KIBRIS
AKDENİZ
HAYFA
ŞAM
IRAK
FIRAT
DİCLE
BAĞDAT
İRAN
ÜRDÜN
SUUDİ ARABİSTAN
NİL IRMAĞI
SUEYŞ KN.
MISIR
KIZIL DENİZ
İngiltere'nin Çambel Benzman'ın
Projesiyle Doğu-Batı arasında
istediği yerler
Weizmann'ın çizdiği
İsrail sınırları
Siyonizmin Nil'den Fırat'a kadar
İstediği İsrail toprakları
Devlet sınırları
Hicaz Demiryolu

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHİ BİR GİRİŞ

20. yüzyılın başlarından bu yana, Arap vatanı en kanlı, en acılı savaşımlardan birisinin sahnesi durumuna gelmiştir. Filistin toprakları bu savaşımın merkezi olsa bile, komplolarıyla, gaddarlıklarıyla, şiddetiyle, manevralarıyla bu savaşımın arkasındaki arena bütün Arap vatanını kaplamakla birlikte, Avrupa'yı, Amerika'yı, Birleşmiş Milletler Örgütü ve onun yasal mirasçısı Birleşmiş Milletler'in temsilciliğiyle bütün dünyayı da kaplamaktadır.

Ancak bu savaşım 3 taraf arasında sürmektedir:

1- Avrupa kıtasında ulusların uyanmasıyla, bilincini, ruhi ve düşünsel mirasını keşfeden ve Osmanlı zulmünün üzerinde yaptığı baskıcı uygulamalar sonucunda kendine gelen, Arap ulusu.

2- Tutucu, ırkçı bir ideolojiye dayanan, bütün amaçlarıyla saldırgan bir arzuya sahip olan, Avrupa'nın kurmuş olduğu her türlü kültürel, teknik bütün ilerlemelerle silahlanmış olan, Avrupa sömürgeciliğinin elinde bulundurduğu her türlü güç ve etkinlikle destek gören siyonist hareket.

3- Bütün egemenliği, baskısı ve zorbalığıyla, diğer sömürgeci devletlerden olan ortaklarının yardım gücü ve bölgedeki işbirlikçilerinin gücüyle, bölgenin talan edilmesini sürekli kılmak için bölgeyi zayıflatmayı ve bölmeyi hedefleyen İngiliz sömürgeciliği.

Biz Filistin işçi sınıfının durumlarını incelerken mutlaka bu işçi sınıfının geliştiği ortamı ve koşulları, bu gelişim koşullarında karşılaştığı zorlukları, özellikle de bu savaşım üzerinde herkesin yazdığı ve evlatlarının kanının uzantısıyla yazmakta olduğu işçi sınıfını, savaşımın en belirgin elemanlarından olması itibariyle incelememiz şarttır.

Burada kısa bir biçimde aşağıdaki soruyu da yanıtlamaya çalışacağız: Bu 3 tarafın her birinin I.Dünya Savaşı'nın sonuna kadar oynamış olduğu rol nedir ve neye hizmet etti?

ARAP ULUSU

Arap ulusunun uyanması 20. yüzyılın başlarında olduğuna göre, açılması ise 20. yüzyılın ilk on yılına denk düşer. Kültür devrimi ve Arapların miraslarını önemsemeleri ve bunların bir sonucu olarak politik bilincin gelişmesi, zalim Sultan Abdülhamit döneminde edebi ve politik cemiyetlerin kurulması, 1908'de Türk subaylarının ayaklanmasıyla açığa çıkan gizli birçok politik çalışma ve özerk bağımsızlığı isteyen Arapların ortaya çıkması üzerine fazla sözetmeyeceğiz. Arap istemlerini, Sultan'ın reddettiği kadar yeni Türk devrimcileri de reddettiler. Biz, bu dönem üzerinde fazla konuşmayacağız, doğrudan bu incelemenin konusu olan Arap ulusunun I.Dünya Savaşı arifesindeki tutumuna geçeceğiz.

Arap yurtseverlerinin taşıdığı bağımsızlık arzusu, o dönemde olgunluk aşamasına varmıştı. Arapların kurtulup büyük bir devlet kurmaları arzusu vazgeçilmeyecek bir bakış durumuna gelmişti. Bu da; geniş Osmanlı İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinde görülmeyen baskıyı kendi bölgelerinde gören Irak ve "Doğal Suriye"yle adlandırılan bölgede en belirgin durumdaydı.

I.Dünya Savaşı patlak verdiğinde Arapların önünde iki yol vardı: Ya bütün ağırlıklarıyla Osmanlı devletinin yanında yeralıp kazanması durumunda yardımlarının bir karşılığı olarak özerk bağımsızlığı Osmanlı Devleti verecekti, (bu umut, asgari düzeylerde bile çok zayıf bir umuttu), veyahut müttefiklerin yanında yeralıp ülkelerinin tam bağımsızlığını elde etmeleri umuduyla Türkiye'ye karşı savaşacaklardı.

Ancak Türklerin Arap ülkelerinde, Araplara karşı uyguladıkları zulüm ve şiddet, "Türkleştirme" çabalarıyla ırkçı niyetlerinin ortaya çıkması, 1908'den itibaren Türkiye'yi yöneten İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle siyonist yöneticiler arasında ilişkilerin olduğunun ispatlanması, Arap dilinin, Arapların düşünsel ve edebi miraslarının hiçe sayılması; bütün bu etkenler Arapların, Türklere karşı olan kampta yeralmalarını getirmiştir.

Bu dönemde, İngiltere, Arabistan'ı büyük bir ilgiyle izlemekteydi. Bu önemli bölgede bir Arap devriminin patlak vermesi kendisi-

ne yaşamsal hedefler gerçekleştiriyordu. Bir Arap devriminin ortaya çıkarılması hedefi, birinci derecede Türkiye'yi Arabistan'daki insan gücünden yoksun bırakarak sadece askeri yönden zayıflatmayı hedeflemiyordu. (İngiltere Arapların gönüllü olarak Türkiye ile savaşmayacağını tahmin ediyordu, çünkü bu savaş her haliyle kendi savaşları değildi.) Bir de, Arap güçlerinin, müttefiklerin Ortadodaki ordularının güçlendirilmesinde kullanılması olanaklıydı. Aynı biçimde Arapların İngiltere'ye olan yardımı, Sultan'ın (bütün müslümanların halifesi olması itibariyle) bütün müslümanlar arasında, müttefiklere karşı savaşmak için cihadı ilan etmesini engelleyebilirdi. Buna ek olarak cihadın ilan edilmesiyle Arapları izleyecek olan Hint müslümanlarından çeşitli güçlere kadar olan müslümanların bertaraf edilmesi vardı. Bütün bunların yanında İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini alacak, kendi egemenliği altında, kendisinin yaşamsal Hint yolunu koruyacak bir federasyon oluşturabileceğine inanıyordu.

Böylece Arap devrimi, Hicaz'da Türk egemenliğinin zayıf olduğu bölgede başladı. Devrimin lideri Şerif HÜSEYİN İngilizlere kör bir güvenle bağlı olmasına karşın, gerçek liderlerinin birçoğu ve bunlara ek olarak Arapların çoğu, özellikle de Suriye ve Irak'ta, dengeli olmayan İngiltere'nin tutumuna karşı uyanıktılar. Ve İngiltere kendilerine yeterli bir söz vermeden müttefiklere katılmamayı zorunlu görüyorlardı. Suriyeli yurtseverler İngiltere'yle olacak bütün görüşmelerde HÜSEYİN'in resmi sözcü olmasını kabul ettiler. Ancak, bu görüşmeler "Şam protokolu" adıyla bilinen kendi politik programları doğrultusunda olması koşuluyla olanaklıydı. HÜSEYİN de bu protokolu ve İngilizlerle görüşmeleri kabul etti.

Şerif HÜSEYİN ile İngiltere'nin Mısır temsilcisi Henri MAKMAHON arasındaki karşılıklı 10 mesaj, Arapların bütün istemlerini ve İngiltere'nin taahhüdünü içermekteydi. HÜSEYİN'in 14.07.1915 tarihli mektubu Arapların temel istemlerini içeriyordu. Bu istemler; İngiltere'nin kuzeyde, Mersin hattı-Adana ve Fars sınırına, doğuda, Fars sınırından Arap (Basra) körfezine, güneyde, Hint okyanusu, (şimdiki durumunu korumakta olan "Aden" haricin-

de), batıda, Kızıldeniz, Akdeniz-Mersin'e kadar sınırı olan toprakların bağımsızlığını kabul etmesidir.

Makmahon, 24 Ekim ve 13.12.1915 tarihli mektuplarında, İngiltere'nin Arapların bağımsızlığını kabul ettiğini, bazı düzeltmelerle birlikte Mekke Şerifi'nin istediği sınırlarla bütün iç bölgelerinin bağımsızlığını desteklemekte olduğunu yanıtladı. *"Bu düzenlemelerin hiçbirisi Arapların gözünde Filistin'i kapsayacak olarak görülmüyordu."* İngilizler batı cephede, Şam ülkesinden Mersin ve İskenderun eyaletlerini, Humus ve Haleb'i bu bağımsızlığın dışında bırakıyordu. *"Bütün bu topraklar da Filistin'in kuzeyinde oluyordu."* (George E.KIRK, A Short History of the Middle East, New York, 1960, Thed 146)

İngiltere'nin tutumu, Halep ve Beyrut eyaletlerinde Arapların istemleriyle tam olarak ilgileneceğiydi. Çünkü bu eyaletlerin ikisinde de, müttefiği Fransa'nın çıkarları vardı. Aynı biçimde İngiltere, Bağdat ve Basra eyaletlerinde özel yaptırımların alınmasına işaret ediyordu. İngiltere verdiği sözü yerine getirerek *"hiçkimseyle, Arapların özgürlüğü, Alman ve Türk yönetimlerinden kurtulmalan temel koşul oluşturmadığı sürece barış imzalamayacağını"* belirtiyordu. Hüseyin, Mersin ve Adana eyaletlerinin dışarıda kalmasını, Bağdat ve Basra eyaletlerinin ise uzun bir süre İngiliz işgali altında kalmasını onayladı. Ancak diğer düzenlemeleri reddetti. Daha sonra bu sorunların savaşı engellememeleri için savaşın sonuçlarının belli olmasına kadar bıraktı.

Mekke Şerifi İngiltere'nin saflığına ve savaşın bitiminde Araplara ihanet etmeyeceğine güveniyor gibiydi.

5 Haziran 1916'da Arap devrimi patlak verdi. Bunun büyük bir askeri değeri de vardı. Çünkü Türkiye kuvvetlerinden büyük bir gücü Hicaz'a çevirerek, İngiliz orduları Filistin'e ilerlerken sağ kanadını koruyup Alman botlarının Kızıldeniz'de bir üs kurma tehlikesini uzaklaştırdı. Müttefiklerin elinde bulundurduğu bölgelerde Sultan'ın cihad ilan etmesinin tehlikelerini engelledi. 1918 yılı ortalarında devrimin kuzeye doğru ilerlediği sıralarda kırsal bölgeler de Türklere karşı ayaklanmaya başladı. Bunlar da müttefiklerin ilerle-

yen kuvvetlerine yardımcı oldu. (Col.A.P.Wavell, The Palestine Canpacn, London 1928, 56)

İngiltere Araplarla olan anlaşmasının ayrıntılarını müttefiklerinden sakladı. Aynı biçimde müttefikleriyle topraklarını paylaşmak için imzaladığı anlaşmaları ve siyonizmle birlikte onlara karşı olan planlarını, kötü niyeti ve yalanı büyük boyutlarda uygulayarak Araplardan sakladı. Bu da, kendi çizmiş olduğu politikanın uygulanmasını sağlama almak içindi. Arapların Türkiye'ye karşı olan bütün cephelerde Faysal bin HÜSEYİN'in komutanlığında Şam'a girinceye kadar savaşı sürdürmesinin özü budur. Müttefikler Arap ülkelerinin doğusuna girmeden, Arap kuvvetleri Haleb'e ve Türkiye'nin güney sınırlarına kadar varmıştı. Bu Arap zaferinin, Türk ordularının Irak ve Suveyş cephelerinden dönerken yollarının kesilmesi üzerinde büyük bir etkisi vardır. Bu da, müttefiklerin Filistin ve Suriye'ye girmelerini, daha sonra da Irak'ı işgal etmelerini kolaylaştırmıştır.

Rusya'da Bolşevik devrim başlayıp 1917'de Komünist hükümet kurulunca, Sovyet hükümeti müttefiklerin bütün gizli anlaşma ve sözleşmelerini yayınlanuştır. Bunların arasında daha sonra sözünü edeceğimiz Arap ülkelerinin bölüştürülmesiyle ilgili "Petersburg ve Saiks-Pike" anlaşmaları vardır.

Türkiye hemen bu olayı istismar edip tehlikeli sırlarını Araplara ileterek kendilerine barışı ve bağımsızlığı önermiştir. (Filistin Davası, Suriye devlet başkanlığı tarafından yayınlanan özel bir inceleme, 1966) Bunun da müttefikler, özellikle de İngilizler üzerinde büyük bir etkisi vardır. Öyle ki İngiltere'nin aldatma çabası ve Arapların verilen sözlere inanma saflığı olmasaydı doğu cephesindeki güç dengesinde büyük bir değişiklik sözkonusu olacaktı.

Kral Hüseyin İngiltere'nin temsilcisinden sorunun açıklanmasını ve müttefiklerin Arap davası karşısındaki tutumunu belirlemelerini istemiştir. İngiltere'nin dışişleri bakanı BELVOR meşhur telgrafıyla Türklerin iddialarını yalanlamış, İngiltere'nin Araplara verdiği sözleri yerine getireceğini vurgulamıştır. Bir de, İngiltere'nin Cidde'deki temsilcisine 9 Şubat 1918 tarihli bir mektup vermiştir. Mektup, hükümetin Arap haklarına karşı olan sabit tutumunu vurgulayıp

İngiliz dışişleri bakanının Kral Hüseyin'e cevap olarak gönderdiği telgrafın içeriğini kapsamıştır. Aynı zamanda Fransız ve İngiliz hükümetleri, Şam ülkesi ve Irak'ta yayınlanan bir bildiri çıkardılar. Bildiride Türkiye'nin iddialarını yalanlayıp Arapların bağımsızlık ve ulusal hükümetlerini kurmalarına yardımcı olacağını vurgulamıştır. Bildiride;

"İngiltere ve Fransa'nın doğuda uğruna savaştığı ve Almanların hakimiyet arzularının körüklediği savaşın nedeni, uzun kuşaklar boyunca Türklerin zulmü altında bulunan halkları tam bir biçimde kurtarmak ve yurttaşların kendi özgür iradeleriyle seçecekleri ulusal hükümet ve yönetimlerinin kurulmasıdır." Devletlerin ikisi de, Fransa ve İngiltere, "Suriye ve Irak'ta bu ulusal hükümet ve yönetimlerin kurulmasını belirleyeceğini" söylemektedir.

Bu bildiri Arapların içindeki kaynamayı durdurmada rol oynadı. Özellikle Fransa bunun bir tarafıdır. Arapların Filistin'i Suriye'nin bölünmez bir parçası olarak görmelerinden (bu ise, herkesin bildiği yer ve tartışamayacağı bir konudur) Saiks-Pike ve BELVOR sözü Arapların davasına az tehlikeli gibi geliyordu. Aynı biçimde VILSON'un 14 maddesi Ortadoğu'da geniş bir biçimde yayıldı ve ulusal kaderin belirlenmesi ilkesini daha da vurguladı. Bu da, Arapların her yerde olduğu gibi Filistin'de de ulusal hedeflerini gerçekleştirmedeki umutlarını artırdı.

Okuyucunun mutlaka, sömürgeci manevralarda Arap politikasının saflığını, cehaletini ve beraber savaştıkları güçlerin kendilerini aldattığını ve komplolar düzenlediğini izlemesi gerekir. Bunun yanında Arap uygulayıcılarının ilan ettikleri istemlerden daha azına ikna olduklarını gözönünde bulundurmak gerekir.

SİYONİST HAREKET

Dünyadaki yahudilerin dini bağlılığı üzerinde birçok efsane örülmüştür. Şimdide vaadedildikleri toprağa "Siyon"a ve bu toprağa dönmeleri üzerinde birçok efsane daha örülmektedir. (*) Birçok yahudi yazar ve bunların Avrupalı taraftarları, bu örgüyü doğru düzenlemek ve dini inanç sıfatını vermek için çaba harcadılar. Bizler, seç-

kin halk üzerine ve Yahuda'ya verilen sözler üzerine sözeden yazıları az biliyor değiliz. "İste ki, halkları sana miras olarak, toprağı da mülk olarak vereyim ki, demirden bir çubukla vazo gibi kırasın!" Yine birçok dinci Yahudi Kudüs'ü (Jaruselam) Davut'un memleketinin ölümsüz başkenti olarak gördüğünü ve Allah'ın onu kendilerine geri vereceğine söz verdiğini söyler. Ancak dinin duygularla karıştırıldığı bu sözlere karşın şimdiye kadar Filistin'in dışında bulunanların, içinde bulunan sayısının birkaç katı olduğunu gizleyemezler. **Avrupa sömürgeciliği, özellikle de İngiliz sömürgeciliği Arap ülkelerini işgal etmeye başlayıp İngiltere'nin Suveyş kanalını, yaşamsal Hint yolunu korumada şiddetli gereksinim duyup, İngiliz imparatorluğunun işgal ettiği Arapların birliğinin parçalanması temel hedeflerinden birisi durumuna gelip, herhangi bir gün içinde çıkarlarını tehdit etmemek için Arapların zayıf ve geri kalmasını sağlamaya çalışıncaya kadar hiçbir yahudi adım atmanuştır.**

Buna da, bazı örnekler verelim:

Tarihi olarak bilinen ve teslim edilen şeylerden birisi; Yahudilerin Filistin'le olan son politik ya da, yasal ilişkisinin MÖ. 63 yılında Romanlar tarafından kesilmiş olduğudur. O tarihten hatta daha önceden, Yahudiler Filistin'in dışında yaşıyorlardı.

O uzak geçmişteki yerliler üzerine olan bütün tahminler, temeli bulunmayan tahminlerdir. Ancak tarihçiler genel bir biçimde, MÖ. 1. yüzyılda yahudilerin 3/4'ünün Filistin'in dışında yaşadıkları, Helen çağında Akdeniz'in doğusunda yaşayan her beş yerliden birisinin yahudi olduğu noktasında görüş birliği içerisindedirler. (George MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm)

Leonard STEINT, "Siyonizm" adlı kitabının 130. sayfasından (Londra 1925); *Yahudiler, yahudi devletinin yıkılmasından uzun bir süre önce dağıldılar. Uzun bir zamandan beri de, Mısır, Suriye ve Mezopotamya'daki herhangi bir ülkede, İtalya ve Yunanistan'da yahudi grupları belirmektedir. Hristiyanlığın belirmesi arifesinde Filistin'de yaşayanların sayısı 700.000'i geçmiyordu. Ki, aynı dönemde Roma İmparatorluğu'nda 4 milyona yakın sayıda yahudi yaşıyordu."*

Scramezza ve Maskenderes'in New York-1959'da yayınlanan

"Eski dünya" adlı kitaplarının 598 ve 600. sayfalarında MÖ. 1. yüzyılda İskenderiye kentinin araştırılması konusunu ele alırken (İmparator Titus'un orduları daha Kudüs'ü yıkmamıştı) şöyle diyordu:

"İskenderiye'de 250.000 kadar Yahudi yaşıyordu, yani yerlilerin % 40'ı kadardı. Kentteki Yahudi ve Yunanlı gruplar ekonomik ve politik egemenlik için çok çarpışıyordu. En şiddetli çarpışmalarının birinden sonra çar "Cridous" Yunanlılara, "Ogustos"un yahudilere verdiği özgürlüklere saygı duymaları için ferman çıkardı. Aynı zamanda Yahudileri; bu imtiyazların kötüye kullanılmasından özellikle de Filistin'deki yahudilerin gizli olarak Mısır'a göç etmeleri için teşvik etmelerinden sakınmalarını istedi. (George MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm kitabından alınmıştır.)

Gerçekten de Makabiler devriminden sonra Filistin'de bir yahudi azınlığının bulunmasına karşın, Yahudiler büyük sayılarla ayrı ayrı 3 büyük grup biçiminde yaşıyorlardı. Bunlar, Akdeniz çevresindeki ülkelerde, Asya ve Afrika'da yaşayan grup, Batı Avrupa'da yaşayan grup ve Doğu Avrupa'da yaşayan gruptur. Bu bölgelerdeki Yahudilerin çoğunluğu kentlerde oturup ekonomik gelişmişliğinden yararlanmaktadırlar. Arap yarımadasındaki "Yesrob" yahudileri yanlarındaki diğer Araplara göre zengin bir şerit oluşturmaktaydılar.

Bu tarihi gerçekler Yahudilerin sürekli olarak "Siyon"a dönmek istediklerini söyleyen tezi yalanlamaktadır. Gerçekte ise, sözünü ettiğimiz bölgelerde yaşayan Yahudi grupları hiçbir biçimde Filistin'de yerleşmeyi istemiyorlardı. Yoksa, daha önce, yerleşim olanakları varken yerleşebilirlerdi. Ben HALPERN ABD Camberdg eyaletinde 1961'de yayınlanan "Yahudi Devletinin Düşüncesi" adlı kitabında şöyle diyor:

Osmanlı imparatorluğunda, Yahudiler Sultan çevresinde olmaları itibariyle Filistin'e gidip gelebilirlerdi. Geniş imparatorluğun uzandığı Kuzey Afrika'dan Balkan yarımadasına kadar hiçbir engel olmadan gezinebiliyorlardı. İmparatorluğun yöneticileri, Hristiyan Avrupa'dan kaçan ve imparatorluk çevrelerinde kalan yahudilere çok şefkatli ve misafirperver davranıyorlardı. Kendileri de, ekonomik ve politik koşulların uygun olduğu imparatorluğun parçalarında yaşamayı yeğlemiş-

lerdi. Böylece de, İstanbul, Şam ve Kahire'de yaşamayı yeğliyorlardı, Filistin'de değil."

Burada insanın aklına bir soru gelir: "Yahudi gruplar Arap aleminde baskıya maruz kalmadığına göre, birlikte yaşama veyahut ayrı, kendi halinde yaşama olanaklarının bulunduğuna göre neden kendi hallerinde ayrı yaşamayı yeğlemişlerdi?"

Yanıt çok basittir. Kapitalizm öncesi toplumlar eski bağlar düzenini dondurmaktadır. Herşeye karşın yahudi gruplar, o dönemlerde Arap aleminde ticaret alanında belirli bir ekonomik görevi yapıp, içinde doğal bir ekonominin çoğunluk tarafından yürütüldüğü topluma yan gereksinimleri karşılayarak, mali borçlar verip hakim sınıfına çok masraflı tüketim gereksinimlerini karşılayabildiğine göre bu kesimlere katılmak kendileri için yarar getiriyordu. Yöneticiler ise, bütün güçleriyle kendi içine kapanmak için teşvik ediyorlardı. (Geoge MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm, s.13)

Howard SACHER, "Çağdaş Yahudi Tarihinin Gelişimi" adlı kitabının 27-29. sayfalarında: *"Toplumdaki yönetici kesim, ekonomik, toplumsal ve ırkçı olan içine kapanmayı engelleyemiyordu. Çünkü bu, Yahudi dini ve onunla ilgili herşeyin korunmasına yardımcı oluyordu. Buna ek olarak ilk "Geto" (Yahudi semtleri) orta çağların başlangıcında İspanya ve Skilya'da yahudilerin kendi istekleri üzerinde kurulmuştur. Portekiz'de yaşayan yahudilerin istemi üzerine de kapalı yahudi semtlerinde yaşamı düzenleyen özel yasalar çıkarıldı"* demektedir.

Bununla ilgili "Osoil" Avrupa'da orta çağlardaki Yahudi toplulukların özerk yönetimi üzerine, daha sonra Arap ve Türk dönemleri üzerine yazarken *"vergilerin toplanması işlemi açısından özerk yönetim temelde Yahudi topluluğunun yöneticileri için yararlı birşeydi. Aynı biçimde imparatorluktaki hakim sınıfların da yaran vardı. Aynı sorun bu yöneticilerin genel olarak Geto'ya egemen olup yasaları uygulamayı kapsıyordu"* demektedir.

(*)Siyon: Yahudilerin filistindeki ilişkilrei ani bir ilişkiydi. Kenaniler 4000 yıl önce Filistin'de yerleşmişlerdi. Yahudiler ise Davut ve Süleyman peygamber zamanında ancak bir devlet kurabilmişlerdi. Bu devlet ise ancak 78 yıl sü-

rebilmiştir. Bizzat bu dönemde bile Filistin'in tümü yahudi değildi. İsrail ve Yahudi memleketleri ise önceki memleketin bir kısım toprakları üzerinde kuruludur, ancak uzun süremediler. İsrail memleketi MÖ. yılında Asurların egemenliği altına girdi. Bundan sonra ayaklanmaya çalıştıysa da başkenti "Tashim" ikinci Sargon tarafından yıkılıp yerlilerinin büyük bir bölümü imparatorluğunun diğer taraflarına sürüldü. Bunlar oralardaki yerlilerle kaynaşarak asıllarını unuttular. "Yahuda"nın kaderi de (Yahudi ismi de oradan gelmektedir.) diğeri gibiydi. Asurlar ve Babillerin egemenliği altına girdi, ayaklanmaya çalıştığında Nebo Hoz NASR şiddetli bir biçimde bu ayaklanmayı bastırıp MÖ. 587 yılında yerlilerinin büyürk bir bölümünü tutsak olarak Babil'e götürdü. Para kralı Koreş, MÖ.538 yılında Babil'i işgal ettiği zaman Filistin'in desteklenmesi amacıyla yahudilerin Kudüs'e geri dönmeleri için emir verdi. Ancak Babil yahudilerinin büyük bir çoğunluğu geri dönmek istemedi." A.T.O-LİNSTED "Para İmparatorluğu tarihi" adlı kitabının 57. Sayfasında (New,-Yourk, 1963) bunları demektedir. Zengin olan ve mal toplayan yahudilerin verimli olan Babili, Yahuda'daki boş ovaların kaşı gözü için bırakmaları zordu.

Babil'den dönem yahudilerin bulunması da doğaldı. Ancak bunların dönmesinden sonra bile Filistindeki yahudi yerliler Dünya yahudilerinin çok az bir bölümünü oluşturmaktadırlar.

Daha sonra Filistin, Patlos ve Slovakların egemenliğine girdi. Yahudiler ise, Filistin topraklarının bir bölümü üzerinde 72 yıl boyunca önce özerk yönetim daha sonra bağımsızlık elde edebildiler. Ancak bu dönem MÖ:63 yılında sona erdi. Roman'lar yahudilere bir özerk yönetim verdiler ancak "Barkohba'nın yaptığı bir ayaklanmayı şiddetle bastırdılar. Romanların uyguladığı baskı ve sürgün sonucunda Filistindeki yahudi varlığı da sona erdi. O zamandan şimdiye kadar da yahudilerin hiç bir politik örgütlenmesi filistinde yoktu. Yasal bütün bağları da kesildi. (Ke-Gali'nin "İsraildeki politik yönetimi Arap araştırma ve incelem estitüsü, S.10-11'e bak.)

ANTİ-SAMİCİLİK VE KAYNAŞMA

Genel olarak Asya'da ve Ortadoğu'da Yahudiler tarih boyunca baskı ve işgallere uğramış olsalar da, buna birçok halk da maruz kalmıştır. Kudüs'ün yıkılması gibi eski tarihte birçok çileleri sayabiliriz. Aynı biçimde Kortaja'nın ve Koronthos'un vs. nasibi buydu. Diğer halklar da daha büyük facialarla karşılaşmıştır. Ki, bazıları tarih sahnesinden yokolup hiçbir izi bile kalmamıştır. Ancak, bizim

bunun; Romanlar'ın, Asurlar'ın ve Babiller'in Samiciliğe düşman olduğu anlamına gelmediğini bilmemiz gerekir. (Ki, bu kavram bir yandan Avrupa kaynaklı olup ikinci bir yandan yenidir.) Burada da, mecazi anlamda Yahudilere karşı düşmanlıklar içerdiği anlamını belirtmek için kullanacağız. Sorunun özü; bunların uluslararası çıkarlarının Yahudi devletinin bağımsızlığını kaldırmadığı ve bu ulusları yokettiği veyahut yoketmek istediği ve diğer devletlerin bu bağımsızlığı kaldıramadığı gibi birşeydir. Bunun bir delili de bizzat Yahudi topluluklarının gelişimini sürdürebildiğidir. (age)

Bu sorunun tartışılmasını kolaylaştıran sorun ise, kısa bir biçimde Akdeniz'in kenarında, Afrika ve Asya'da yaşayan Yahudilerin durumlarını, **birinci derecede de, Avrupa ülkelerinde yaşayan Yahudilerin durumlarını tartışmadan önce Arap ülkelerinde yaşayan Yahudilerin durumlarıdır.** Burada da kullanılan anlatımlar çok büyük bir öneme sahiptir, çünkü Doğu'daki Yahudilerin tarihi, Siyonizmin, "samiciliğe düşmanlık ölümsüzdür, değiştirilmesi olanaklı değildir" tezini canlı bir biçimde yalanlamaktadır. Burada sorun; hayalci olup, Arapların samiciliğe düşman olmaları olanaklı değildir, çünkü kendileri de samilerdendir, diyen iddia sorunu değildir. Ki bu iddia, kavramları tamamiyle uygun olmayan yollarda kullanmaktadır. Bununla birlikte, kuşku götürmeyen gerçek, Samiciliğe düşmanlığın uzun zamandan beri Arap aleminde bilinmemesi. (Yahudiler ve Yahudilerin dışındakilere bazı tutucu Arap kabilelerinin tutumu dışında.)

Arap halifeliğinin belirmesiyle birlikte Mezopotamya'da bulunan ve yokolmak üzere olan Yahudi yerleşim bölgesi yeniden varolmaya başladı. Bağdat'taki Yahudi topluluğu o dönemde halifeliğin içinde ve halifelik sınırlarının dışında olan bütün dünya yahudilerinin ruhi merkezleri durumuna geldi. Arap halifeliğinin en ileri bölgeleri olan Mısır ve İspanya'da zengin Yahudi azınlıkları vardı. 9. yüzyılda İtalya, İspanya, Almanya ve Slav ülkelerini kapsayan Franc devletinden Çin'e kadar uzanan önemli bölgelerde gelişmiş bir ticaret yapan Yahudilerle rekabet edebilen çok küçük bir azınlık bulunabiliyordu. Halifenin posta müdürü İbn KURTABİ'nin 847

yılında Bağdat'ta yazdığı geziler kitabı sözü edilenler için kesin bir kanıt durumundadır. Bu kitapta ayrıntılı bir biçimde o zamanki en büyük tüccarlar, ticaret yolları ve gelişmiş Yahudi toplulukları üzerinde durulmaktadır. Şayet Yahudilerin içinde yaşayıp geliştikleri toplumlarla kaynaşmaları süreci geç kaldıysa da, bunun nedeni Arap dünyasındaki ekonomik gelişmişliğin az olması ve o bölgenin eski ilişkileri dondurmaya yardımcı olan eski ekonomik çerçeve içerisinde kalmasıdır. Avrupa'da ise göreceğimiz gibi başka bir yönde gelişmiştir.

Batı Avrupa ülkelerinde feodalizmin ilk yüzyıllarında Yahudi azınlıklar ekonomik aracı olarak önemli bir rol oynamaktaydı. Birinci derecede bu rol, Yahudi birçok mülk sahibinin kral ve çar'ların sekretaryası ve müşteşar gibi makamlarda bulunmalarından gelmektedir. Kilisenin yaygınlaştığı ve Yahudilere karşı olan sevmemezlik ve düşmanlık duygularının belirmesi, büyük ölçüde tarım toplumunun tüccarlara karşı olan geleneksel düşmanlığının belirmesinden başka bir şey değildir. (age) Orada bir tek ülkenin bile Yahudilerden eksik olmadığını biliyoruz. O zamanlarda Yahudi kelimesi (ki kökü Romanların Yahudi devletini işgal ettikten sonra Yahuda kabilesinden gelmektedir) tüccar kelimesiyle eş anlamdadır. 2. yüzyılın başlangıcıyla Batı Avrupa'da Yahudi olmayan yerli tüccarlar güçlenmeye başladı. Böylece de, yavaşça Yahudi topluluklarının altındaki hasır çekilmeye başlandı. İleri gelenler ise, birinci derecede aristokrasiye ve hakim sınıfların borçlar veren marabacılarına dönüştü.

Bütün durumlarda; Yahudiler'e karşı uygulanan baskının ekonomik temelini görmemiz olanaklıdır. "Bernhard Polen CRATS"ın Paris 1960'da yayınlanan "430-1096 tarihleri arasında Arap dünyasındaki Hristiyan ve Yahudiler" adlı kitabında İspanya'nın batısında Arapların İspanya'yı fethetmeden önce kralların Yahudilere karşı izlediği düşmanlık politikasını tahlil edip; *"ticari rekabet Yahudilere karşı olan ayırımın arkasındaydı. Ayırım uygulamaları, sonuçta ekonomik yerlerini korumak için Hristiyanlığı kabul eden Yahudilere bile dokunuyordu. Böylece de İspanya Yahudileri ikinci bir iş olarak görü-*

len faizi uygulamaya yöneldiler. Faizin günah olduğu bölgelerde ise gezgin ticaret işlerini yapıp eski çaput ve eşyalan toplayarak yaşamaya zorlandılar. Onun için Yahudiler, Kortaba'nın halifeliğinde Ziyad bin TARIK'ın komutanlığındaki ordulan kurtancı olarak sevinçle karşıladılar." demektedir. (Bu ise bilinen bir sorundur.) **Ki, burada da yeni bir ekonomik görev bunları beklemektedir.**

Buna benzer bir yolla, Sovyet tarihçisi, S.ÇELİKMEN, ortaçağda Yahudilere karşı uygulanan baskıların nedenleri üzerine şunları belirtiyor: *Kralın yönetimi Yahudilere karşı uzun süreli provokasyonlarla yetinmemektedir. Kral, İngiltere'de 8.Henri'nin yönetiminin sonunda (Kral büyük Yahudi banka adamı Aron Lonkolon'a 100.000 paund borçluydu) rahatlıkla bu adamın servetinin kamulaştınlıp krallık hazinesine eklenmesini emretti.*

1910 yılında yani 3.Haçlı seferinden önceki katliam sırasında İngiliz senyörleri Yahudi marabacılann hakettiği borç senetlerini yakmalanyla çok açık bir biçimde hakim sınıflann Yahudilere karşı olan ilişkilerini anlatmıştır. Yüzyılımızın sonunda da kilise Yahudilere karşı olan kampanyalannı daha da artırmıştır. 1290 yılında kral 1. Edward'ın çıkardığı kanunla bütün Yahudiler İngiltere'den kovuldu. (Sovyet Maarif Dairesi'nin 1932'de yayınlanan 23. Cildi, sf. 36)

Böylece de 5. ve 6. yüzyıllarda Batı Avrupa'daki baskı gören Yahudilerin toplu göçleri başladı. Doğal olarak da bu göçler, o zamanlarda 5 bin Yahudi'den daha fazlasının bulunmadığı Filistin'e değil; Osmanlı İmparatorluğu'nun değişik bölgelerine ve Doğu Avrupa'ya, özellikle de Litvanya'ya ve Polonya'nın doğusuna gittiler. O zamanlarda Yahudiler feodal ekonomik koşullar içerisinde, el sanatları ve ticarette vazgeçilmeyecek bir güç oluşturuyorlardı. (George MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm)

Ancak daha sonraki dönemde, Batı Avrupa'daki kapitalist sosyal dönüşüm hızlandı. Kapitalist ekonomik gelişim ve Fransa'daki burjuva devriminin gerçekleşmesi, Yahudi bölgelerinin (Geto'ların) surlarını yıkıp Yahudilerin toplumla içiçe kaynaşmaları için benzeri bulunmayan bir dönem başlattı. Aynı biçimde dini alanlarda özümlenme süreci başladı. 1818'de Hamburg'da Yahudi dinini, orta çağ-

lardaki içe kapanmışlığının özelliklerinden kurtarmak için ilk "İslah Kilisesi" açıldı.

Birçok Yahudi din adamı bu yönelimi uygun buldu. 19. yüzyılın son çeyreğinde Yahudilerin bir dini inanç olduğu, içinde hiçbir politik ya da ulusal elemanın bulunmadığı inancıyla, Avrupa ve Amerika toplumlarıyla kaynaşmaları için konferanslar toplanıyordu.

ABD'ndeki 1885 Petersburg konferansı aşağıdaki ilkeyi kararlaştırdı: *"Biz kendimizi bugünden sonra bir ulus olarak görmüyoruz. Onun için ne Filistin'e dönmeyi, ya da, Harun evlatları gölgesinde kurbanca ibadeti, ne de Yahudi devletiyle ilgili hiçbir kanunu geri getirmeyi beklemiyoruz."* (Beçovski, Siyon'un incelenmesi, New York 1966, sf. 19-20; Esat Abdurrahman, Siyonist Örgüt ve 1897-1948 Eylemleri, Filistin Araştırmaları no. 15, sf. 9-13, Kemal Gali nakletmiştir.)

Karl Marx, Yahudi sorununu ve kaynaşması sorununu, 1844'te yayınlanan, "Yahudi sorunu üzerine" incelemesiyle aydınlatmıştır. Burada, Hegelci gençlik hareketi lideri Brunopaur'un aynı konu üzerinde yazdığı incelemeleri yanıtladı: *"Yahudinin sırrını dinde aramamalıyız, tersine dinin sırrını gerçek Yahudide aramamız gerekir. Acaba Yahudiliğin dünyasal temelleri nelerdir? Kâr fırsatını ele geçirmek ve pratik zorunluluktur. Acaba Yahudiliğin dünyadaki ibadeti nedir? O da, kârdır. Tanrıları kimdir? Bu da, maldır."*

Böylece çağımızın kendine dönüşü; kârın peşinde koşma düğümünden, yani pratik ve gerçek Yahudilik düğümünden kurtulmakla olanaklıdır.

Toplumun kâr peşinde koşmasını engelleyecek ilk koşulların kurulması, yani kâr olanağının kaldırılması Yahudinin konumunu olanaklı olmayan bir duruma sokar. Ancak dini bilinci ise, topluma gerçek yaşamı veren havada küflü nem gibi dağılacaktır. Bir diğer yandan, şayet Yahudi pratik özünün yokolduğu gerçeğini itiraf eder ve bu pratik özü ezmeye çalışırsa basit bir biçimde kendi gelişimiyle öğünmüş olup şimdiye kadar insanlığın kurtarılması uğruna çalışmış, gurbetinin, kişisel insanlığının bütün pratik belirgin özelliklerine karşı durmuş olur.

Yahudilik tarihe karşın kendini korumadı, tersine tarih aracılığıyla korudu.

Ancak içinde Yahudiler de olmak üzere vatandaşların eşit hakla-

ra sahip olduklarının ilanından sonra Yahudilerin yaşadığı toplumlarda kaynaşmaları için olan bütün bu yeni çağrılar, eşitliğin ve özgürlüğün ilan edilmesi feodal toplumlarda yaşayan Yahudiler arasında olumsuz tepkilere yolaçtı. Bunlar kendilerine özel Yahudi kültürü ve yediyçe olan yeni dil oluşturdular. Aralarında geleneksel ilişkiler ve dini şiarlar egemendi. Bu tutucu çevrede dini siyonizmin politik siyonizme dönüşmesi çok kolaydı. Hemen de, bunu şişirip, heveslendiren ve planlarını, uygulama araçlarını koyacak kimseleri buldu. (*)

(*) Doğu Avrupa yahudilerinin büyük bir bölümü Hazar'dan gelmektedir. Temelde Turan Türklerinden olup MS.7. yüzyılda şimdiki Ukranya toprakları üzerinde bir devlet oluşturdular. Kırım'da ve Karadenizin sahillerinde bulunan yahudi bölgelerinin etkisi sonucunda 8. yüzyılda yahudi dini Hazar yerlileri arasında yayılır. Kralları Polan M.S. 740 yılında yahudi dinini kabul eder. Hazar memleketi 10. yüzyılda 11. yüzyılın başlarında Bizanslıların ve Rusların saldırıları sonucunda yıkıldı. Hazar yahudilerinin büyük bir bölümü Polonya'ya Macaristan'a ve Translavya'ya göç etti. Orta-Avrupa'daki yahudi bölgelerinin temeli buradan gelmektedir. (Beer Can, Yahudi Alemi ve Araplar, 3000 yıllık bir tarih Paris 1968)

SİYONİZM VE FİLİSTİN

19. yüzyıl Avrupa'da ulusların doğuş çağı, sömürgeciliğin altın çağı, köleleştirilmiş dünya ülkelerinin, özellikle de Asya ve Afrika'da zenginliklerin soyulması çağıydı. Eşi bulunmayan stratejik konumu, Hint okyanusu, Kızıldeniz ve Akdeniz'deki ticari hareketi denetleyebilmesi, Arapların kurtulup devletlerini kurma arzularından dolayı Arabistan'ın önemi daha da belirginleşti. Sömürgeci imparatorlukların yöneticilerinin mutlaka bu önemli konum üzerinde egemenlik kurmaları, yerlilerinin kurtulup birleşmeleri uğruna olan her hareketlenmenin önünde engel yaratmaları gerekirdi. Sömürgeci politika ustaları, Yahudileri sorunlarını çözüp Filistin'e yönelmeleri ve içinde kendilerine bir vatan kurmaları için kışkırtmaya başladılar. Bununa, Avrupa sömürgeciliğinin liderleri, Yahudi topluluklarının liderleriyle Yahudilerin dini ve ulusal duygularını hareketlendirmek için buluştular. Özellikle Doğu Avrupa ve Rusya'da ayrıcalığın belirgin oluşu, Yahudilerin Filistin'e göçmeleri olan kesin adımı kolaylaştırmak için omuz omuza vermeleri, birleşmeleri ve yaşa-

25 Eylül'de ise, İngiltere Dışişleri Bakanı Palmerston'a Filistin'in işgal planını içeren bir nota verildi. Ve Ağustos 1840 ile, Şubat 1841'de Palmerston, Filistin'deki İngiliz konsolosuna, Muhammet Ali'nin Mısır'la Suriye'yi birleştirmek için olan her türlü çabasını engellemek için yönergeler verdi. (Kemal GALİ, Dr. Hamit SULTAN'ın "Filistin davasıyla ilgili değişik kanuni sorunlar" kitabı, 1966 yılında Arap araştırma ve inceleme merkezi tarafından yayınlanmıştır.)

Siyonizmin politik içeriği, yaratılması ve desteklenmesindeki İngiliz rolü üzerinde konuşurken bu konu üzerinde ayrıntılı bir biçimde sözedeceğiz. Ancak şimdi, Siyonizmin ilk politik temsilcilerini kısa bir biçimde ele alacağız.

Zefy Hersh CALISHER, (1795-1874) politik siyonizmin ilk düşünürlerinden sayılır. Yaklaşık olarak 1852 yılında "Siyon'u Aramak" adlı bir kitap yayınladı. Yahudilerin kurtuluşunun beklenen İsa ile gerçekleşmeyeceği, ancak kendilerini kurtarmaya çalışmakla gerçekleşebileceğini söyledi. (Abdurrahman KEYYALİ, Yayılmacı Siyonist Arzular, Beyrut 1966, s.15 ve Esat Abdurrahman, Uluslararası Siyonist Örgüt, s.15-16) Yardımsever iyilerin arzularını uyarmaya başlayacağını, dağınık (Doğu Avrupa ve Almanya Yahudileri) bazı İsraillilerin kutsal topraklarda toplanması için değişik ulusların onayını kazanacağını söyledi. Ve Yahudileri Filistin'i işgal etmeye çağırdı. Bu sömürgeleri korumak için de gençlerden bekçiler oluşturulması çağrısında bulundu. Yahudileri tarım işlerine alıştırmak için bir tarım okulu da kurdu. CALISHER, Avrupa'daki ulusal hareketlerden etkilenip Polonyalı ve İtalyanların yaptığı gibi uluslarını aramak için halkını çağırmaktadır.

CALISHER'in çağrısına cevap olarak ve onunla yardımlaşma içerisinde Berlin'de 1864 yılında "İsrail Toprağını Sömürgeleştirme Cemiyeti" kuruldu. Aynı biçimde Fransız Yahudi Cemiyeti, ilk Yahudi tarım okulunu Filistin'de Yafa'nın yakınında CALISHER'in ısrarı üzerine kurmuştur. (Dr. Kemal GALİ, İsrail'de Politik Rejim, s. 16)

Burada İtalya ulusal hareketinin İtalya'yı birleştirmesinden etki-

lenen, "Roma ve Kudüs" (1862) adlı kitabında Yahudilerin Avrupa toplumlarıyla kaynaşmasına çağıran yönelimin Yahudi sorununa pratik bir çözüm getirmediğini ispat etmeye çalışan Moşe HEIS'ten (1812-1875) sözetmek gerekir. Fransa'nın destek ve koruyuculuğunda, Suveyş'ten Kudüs'e Ürdün'den Akdeniz'e kadar olan kutsal topraklarda Yahudileri yerleşim bölgeleri kurmaya çağırdı. (Esat Abdurrahman, Uluslararası Siyonist Örgüt, s.16-18)

Ancak ilk siyonist politik bildiriyi "LIOPENSKER" yazdı. İlk başta Rus toplumuyla kaynaşmayı arzulayanlardan birisiydi. Ancak 1881'de Çar 2. İskender'in öldürülmesi sonucunda Yahudilere karşı yöneltilen şiddet eylemleri tutumunu değiştirdi. Ve mutlaka "yeni çözüm yollarının" bulunması gerektiğini ilan etti. 1882 yılında Yahudilere yönelttiği "kendini kurtarmak" adı altında kapalı bir çağrı yaptı. Bu, politik bildiri niteliğindeydi. Çağrıda; *"samiciliğe düşmanlık sürecektir. Yahudi halkı uluslar arasında dağınık olduğu sürece kaçınılması olanaklı olmayan bir kötülük durumundadır"* diyor. Bu halkın sefil bir tablosunu koyduktan sonra *"Vatanımız Nerede? Yabancı topraklardır. Birliğimizin özellikleri nelerdir? Dağınıklıktır. Dayanışmamız nereden kaynaklanır? Genel düşmanlıktan. Silahımız nedir? Sessizlik, Güç kaynağımız nedir? Kaçmak, Umudumuz ise, nedir? Yarının getireceğini düşünmek..."*

"Çabalarımız, bize ait bir toprağın elde edilmesini hedeflemeli, kutsal topraklar şimdiki çabalarımızın hedefi değildir; bu yeni topraklara Allah ve Tevrat düşüncesini taşıyacağız, eski vatanımızı kutsal yapan tek şey budur. Geri kalan ise, pek önemli değildir. Ne Ürdün, ne de Kudüs."

"PENSKER" uluslararası bir konferansın toplanması ve bunun sonucunda Yahudi zenginlerinden sermaye toplayıp yerleşim sürecini, özellikle de toprak alımını finanse eden bir şirketin kurulmasını üstlenecek yürütme komitesinin seçilmesi gerektiğini görüyordu. **Özel vatanı gerçekleştirmek için herhangi bir güçten destek almaya çağrı çıkarıyordu.**

PENSKER, 1881 yılında Rusya'dan göçü örgütlemek için kurulan "Siyon dostları" cemiyetine katıldı. Cemiyetin başında, merkezi

"ODISA"da bulunan bir merkez komitesi bulunuyordu. Şubeleri ise, bütün Doğu Avrupa ile Orta Avrupa ülkelerine, İngiltere ve ABD'ye yayıldı. Cemiyet, Rus yahudi öğrencilerinden bir kısmının "Pile Cemiyeti"nin "Yafa"ya göçünü finanse edip orada yerleşmelerini sağlayabildi. Böylece de, Filistin'e olan ilk Yahudi göç dalgasını oluşturdular.

Ancak siyonizmin en büyük önderleri ve 19. yüzyılın sonundan beri siyonizmin oynadığı rolde en çok etkili olan "Teodor HERTZEL"dir. Avusturya Yahudi asıllı olup burjuva sınıfındandır. İlk başta yazar olup daha sonra gazeteci ve Yahudilerin kaynaşmasının taraftarlarındandır. Ancak Fransız subayı Drivos'un davası ve Fransa'da yüzyıl önce vatandaşlar arasında eşitliği savunan Yahudilere karşı olan ortamlar, HERTZEL'in kaynaşma konusunda görüş değiştirmesine neden oldu. Kaynaşmanın yararsızlığına ve bunun Yahudi sorunu için bir çözüm olmadığına inanmaya başladı. HERTZEL, çok yaygın bilinen bir kitap yazdı. Adı, "Siyonist Devlet" (Yuden Staat) -1896-, HERTZEL'in kitabında bulunan bazı alıntılar şöyle:

"Yahudi sorunu vardır... Az ya da çok önemli sayıda yaşayan Yahudilerin bulunduğu her yerde bu sorun vardır. Bulunmadığı yerlerde de yeni göçmenlerle birlikte girmektedir. Doğal olarak baskı görmediğimiz yerlere yöneliyoruz. Burada bulunmamızla birlikte baskı ortaya çıkıyor."

"Baskıyla yokolmamız olanaklı değildir. Bizim gördüğümüz baskı ve acılar kadarını tarihte hiçbir halk görmedi. Fakat Yahudilerin peşine koşmak zayıfların korkaklığından başka bir şeye yolaçmayacaktır. Ancak güçlü Yahudiler üzerindeki baskı patlak verince öğünçle ırklarına dönerler."

HERTZEL, *"Anti-Samicilik Yahudilerin kurtulmalarının sonucudur. Tecritimizden, (Geto)lardan kurtulduğumuz için Hristiyan orta sınıfların tehlikeli rekabetçileri olduk" diyor. Daha sonra, "yokolmayı seven, isteyen yokolsun, ancak Yahudi halkının kişiliği yokolamaz, istemiyor ve yokolmayı sevmiyor"* diyerek kaynaşma düşüncesinin sahiplerine saldırıyor. (Teodor HERTZEL, Yahudi Devleti-Yahudi

sorununa bir çözüm bulma çabası-, Fransızca birinci baskısı Paris 1926, s. 81)

"Sadece baskı bile bizde, aslımızın bilincini yeniden yaratıyor. Etrafımızdaki düşmanlık ise, yeniden bizleri yabancılaştırıyor. Böylece bizler istesek de, istemesek de yabancılığıyla tanınan tarihi bir grup olarak kalacağız." (age, s.87)

"Biz bir tek halkız... Darda birlik kalınız. O zaman da ani bir biçimde gücümüzü keşfederiz. Evet devlet oluşturabilecek gücümüz vardır. Bir de örnek bir devlet kurabiliriz. Bu amaç için gerekli bütün insan araçları ve deneyimleri mevcuttur."

Hertzel, zengin Yahudilerin iyiliğine dayanan tek tek göçü kabul etmiyor. Örgütlü toplu göçü istiyor. O zaman ise, düşünce uygulamaya hazır bir duruma gelir. *"Gücü ne kadar olursa olsun, mali durumu ne kadar da bir halkı bir yerden diğer bir yere taşıyacak güçte olursa olsun bir kişi değil, yalnız ve yalnız bir düşünce bu büyük görevi yerine getirebilir. Yahudi devleti düşüncesi bu güce sahiptir. Tarihlerindeki karanlık boyunca Yahudiler dağılmadılar. Bu krallık umutlarını koruyorlardı, "gelecek yıl Orshalim'de" olan bu eski sözümüz şu anda önemli, aydınlatıcı bir düşünceye dönüşebilecektir."*(age, s.63)

Teorik olarak basit, pratik olarak karmaşık olan bu görevin yerine getirilebilmesi için iki heyet kuruldu: Yahudi Cemiyeti (Jewiah Society) ve Yahudi Şirketi (Jewiah Company). Birincisinin pratik ve politik olarak hazırladığı şeyleri ikincisi pratik olarak uygular. Aynı biçimde göçmen Yahudilerin maddi sorunlarının çözülmesini, yeni ülkedeki ekonomik ilişkilerin örgütlenmesini üstlenir.

"Bizimle olmak isteyenin bilimimizin ardında yürümesi, sözle, yazıyla, çalışarak savaşım vermesi gerekir. Yahudi devletin kurulmasından yana olduklarını ilan eden Yahudilerin "Yahudi Cemiyeti"nin etrafında toplanması (bu toparlanmayla bu cemiyetin hükümetler nezdinde Yahudilerin adına konuşacak, işbirliği yapacak bir heyet durumuna gelir), cemiyetin kurucu, politik bir heyet olarak tanınması gerekir. Bununla da, Yahudi devletinin kurulduğunu görmek olanaklıdır."

HERTZEL, bu tasarısında Yahudi malı ve dini güçlerinin çekilmesine dayanır.

Toprak üzerinde de, *"halk olarak yasal gereksinimlerimize uygun bir toprak parçası üzerinde egemenliği kuralım, biz ise geri kalanı üstleneceğiz"* diyor. Şayet devletler, bağlantısız bir bölgede Yahudi halkının egemen olabilmesi için hazır olduklarını belirtirlerse, Yahudi cemiyeti, elde edeceği ülkeyle ilgili olanları ele alacaktır. İki bölge gözönünde bulundurulmaktadır: Filistin ve Arjantin; Filistin ile Arjantin'i karşılaştırınca *"Filistin unutulmayacak tarihi vatanımızdır. Adı bile toparlanmanın şian olur"* diyor. (Yahudi Devleti, s.92)

HERTZEL, sömürgeci devletlerin bu planı gerçekleştirmedeki desteğine büyük önem verip defalarca bunu vurgulamaktadır. *"Birçok yarar sağlayabilecek ilgili hükümetlerin yardımı olmadan göç hareketinin gerçekleşmesi olanaklı değildir. Yahudi cemiyeti egemen yönetimlerle sözkonusu bölgeler üzerinde görüşmeler yapacaktır. Bu da, Avrupa devletlerinin istemleri durumunda ve onların koruyuculuğunda gerçekleşecektir." Daha sonra, "Yahudi Şirketi, Kollektif Şirket biçiminde İngiltere'nin koruyuculuğunda oluşur. Temel merkezi de Londra'dadır"* diyor.

Başka bir yerde de bunu, *"şirketin merkezi Londra'dadır. Şu anda özel kanunla ilgili samiciliğe düşman olmayan büyük bir devletin koruyuculuğunda bulunması gerekir"* diyerek yorumlamaktadır.

Hertzel, yeni Yahudi devletinin rolünü ve sömürgeci yapısını belirterek *"Sultan hazretleri Filistin'i verecek olursa Türkiye'nin maliyesini düzenlerdik. Avrupa'yla ilgili olarak da, orada Asya'ya karşı bir engel olacağız. Böylece de, medeniyetin barbarlığa karşı ilerleyen gücü oluruz. Varlığımızı garantiye alması gereken Avrupa ile sabit ilişkilerimizle bağlantısız bir devlet olarak kalacağız"* demektedir.

HERTZEL'in bu kitabı hemen Almanca, İngilizce ve Fransızca olarak yayınlanmıştır. Doğu Avrupa'daki Yahudi toplulukları arasında büyük bir etkiye sahiptir. Kitap, Yahudi örgütünün denetiminde ve İngiltere'nin koruyuculuğunda Yahudi zenginlerinin finanse edip, din adamları da içinde olmak üzere bütün olanakların seferber edileceği bir toplu göç planını ortaya koymaktadır.

PAL KONFERANSI

HERTZEL, 1897 yılında İsviçre'nin Pal kentinde ilk siyonist konferansını toplamada başarı sağlayabildi. Avrupa'nın bütün bölgelerinden 200 delege katıldı. Açılış konuşmasında HERTZEL, *"Yahudileri kapsayacak yapının temellerini atmak için buradayız"* demektedir. Konferans Pal programıyla bilinen programın kararlaştırılması ve bu programı uygulamak için uluslararası siyonist örgütün kurulmasıyla sonuçlandı. (Alen TELOR, İsrail Nasıl Kuruldu, Ali Muhammet Ali'nin çevirisi, Kahire 1960, s.23)

Program; Siyonizmin hedefi, kanunla korunan bir Yahudi devletini Filistin'de kurmayı kapsıyor. (Tilac, Yahudi Devleti, s. 75-76)

Bu hedefe varmak için de, aşağıdaki tavsiyeleri öneriyor:

1- Yahudi işçi, köylü ve zanaatkarları yerleştirerek Filistin'in işgal edilmesi için örgütlü bir teşvikin yapılması.

2- İzin verilen sınırlar içerisinde özel ve genel örgütler yoluyla Yahudiliğin örgütlenmesi. Kurulacakları ülkelerin yasal çerçevesinde bu örgütleri kurmak.

3- Yahudi duygusunun ve Yahudi halkının bilincinin kökleştirilmesi.

4- Siyonist amaca varmak için hükümetlerin onayını almada kolaylaştırıcı adımlar atmak.

HERTZEL, *"1897 Pal konferansını bir tümcede özetlemek istersek, ki söyleyemiyorum, Pal'da Yahudi devlevtini kurdum derdim. Bununla da genel bir tiksinti yaymış olurum. Ancak 5 yıl içerisinde olabilir mi? Kesin bir biçimde 50 yıl içerisinde bunu bütün dünya görecektir"* dedi. Hertzel bunu gazetecilere verdiği yanıtlar içerisinde söylemiştir.

2. Siyonist konferansta ise, Yahudi Sömürgeci Bankası'nın kurulması kararlaştırıldı. 5. konferansta da, (konferanslar her iki yılda bir toplanır oldu) Filistin'de toprak satın alımı için Yahudi ulusal fonu kuruldu.

Örgütsel olarak uzun bir yol aldıktan sonra HERTZEL'in yoğun çabaları konunun politik yönüne yönelmeye başladı. Bu çalışmalar özellikle HERTZEL'in çağırdığı heyetin (Yahudi Cemiyeti-

nin) oluşumundan sonra yoğunlaştı.

1901'de Astane'de (İstanbul'da-Y.N.) Sultan 2. Abdülhamid'le görüşmesiyle birlikte HERTZEL'in uluslararası yönü en belirgin çalışmaları başladı. 50 milyon altın lirasını Sultan'ın tasarrufuna vererek, Sultan'a Filistin'de bir Yahudi ulusal vatanının kurulması planını önerdi. (Filistin Davası, s.7) Ancak Sultan Abdülhamit öneriyi reddetti. HERTZEL ikinci görüşmede bir daha çaba harcadı. Yine, Sultan kabul etmedi. Hertzel, Filistin'de Almanya'nın koruyuculuğunda bir Yahudi devletinin kurulması için Almanya İmparatoru 2. GALIOM'un onayını almak için yeni bir çabaya girdi. Ancak bu da, boşa çıktı. Bundan sonra HERTZEL çabalarını, o günkü sömürgeler bakanı "Josef Çemberlen"in kişiliğinde onayını ilan eden İngiltere üzerinde yoğunlaştırdı. Görüşmeler; Kıbrıs, Sina, Al Ariş gibi Filistin'e yakın bölgeler üzerinde dönmeye başladı. O zamandan şimdiye kadar siyonizm ve İngiliz sömürgeciliği arasındaki buluşma kökleşti ve sağlam bir anlaşmaya dönüştü. Bununla da, İngiltere Filistin'de bir Yahudi ulusal vatanını kurmak için olan sorumluluğunu yerine getirdi. Bu durum ise, bizi, siyonizmle anlaşması çerçevesinde İngiliz sömürgeciliğinin rolünü açıklamaya, Arap ulusunun kurtuluş ve birlik uğruna olan arzularına karşı komplolarını açıklamaya zorlamaktadır.

ARAP ULUSUNA KARŞI OLAN İNGİLİZ-SİYONİST PAKT

İngiltere'nin Siyonist hareketle buluşması, ne bu hareketin yöneticilerinin çalışmasından, ne de Doğu Avrupa'da ezilen Yahudilere bir şefkat sonucunda doğmuştur. Avrupa sömürgeciliğinin ne geçmişinde, ne de şimdiki döneminde, sömürgeci politikayı böylesi duygularla "suçlamak" olanaklı değildir. Ancak 19. yüzyılın ilk dönemlerindeki koşulların tahlili ve gelişen olayların incelenmesi sonucunda, İngiltere, Arap topraklarındaki etkinliğinin sürekliliğini sağlayabilmesinde destek olabilecek büyük bir potansiyel gördüğü siyonizmle buluşmaya ve hedeflerini desteklemeye özen göstermiştir. İngiltere'nin politikacılarının kendileri politik siyonizmi yaratmaya, İngi-

liz etkinliğini kökleştirmek için siyonizmi yaymaya, (özellikle de, Siyonist hareket önderleri açık bir biçimde bu hedefler doğrultusunda hizmet etmeye hazır olduklarını ve güçlerince de bunu yapabileceklerini ilan ettiler) çalışmaktadırlar.

HERTZEL, *"Avrupayla ilgili olarak da, orada (Filistin'de) Asya'ya karşı bir engel olacağız. Böylece, medeniyetin barbarlığa karşı ilerleyen gücü oluruz. Vücudumuzu garantiye alması gereken bütün Avrupa'yla sabit ilişkilerimiz çerçevesinde bağlantısız bir devlet olarak kalacağız" demektedir. (Yahudi Devleti, s.139)*

Gerçek olan ise, İngiltere, Napolyon'un Mısır'a daha sonra da Suriye'ye karşı olan seferindeki tehlikeyi kavradı. Hindistan ve Arap ülkelerindeki bir başka gücün sömürgeci çıkarlarını tehdit ettiğini gördü. Bu kez bir Arap çabasına; Muhammet Ali'nin Mısır'da çağdaş temeller üzerinde bir devleti kurması, "Necd" ve "Hicaz"a kadar etkinliğini sürdürebilen, Sudan ve Suriye'yi alan, 1839 yılında Konya'da Osmanlı kuvvetlerini hezimete uğratan modern bir orduyu kurması çabasına daha tehlikeli bir biçimde bakmıştır. Bu tehlike, hesap edilebilen sonuçlarıyla İngiltere'nin susamayacağı bir tehlikedir. Böylece Hint yolunu korumak amacıyla Mısır ordusunun önünü kesmek ve genişlemesini engellemek için Aden ve Arap yarımadasının Güneydoğu sahillerini işgal etti. İngiliz çıkarlarının korunması için ise, mutlaka Kızıldeniz'in korunup, Arap ülkelerinin Asya kanadının kesinlikle Afrika kanadıyla birleşmesini engellemek gerekirdi.

20. yüzyılın başlarında, Fransa, Almanya, İspanya, Belçika, Hollanda ve Portekiz'den oluşan Avrupa sömürgeci devletleri arasında en büyük imparatorluğu temsil eden İngiltere vardı. Bu devletler arasında rekabetin yanısıra bazen de, İngiltere'yi tehdit etmek isteyen devletler de vardı. Böylece İngiltere, rekabetin yolunu kesmek ve bu rekabetten yararlanabilecek herhangi bir ulusal hareketin önünü kesmek amacıyla birleşik bir sömürgeci cepheyi kurmak için araştırmalara yöneldi. Bu planla ilgili özel bir tasarı hazırlayıp Fransa'ya sundu. Fransa bunu kabul ederek "Cremer Veilety" yoluyla Afrika'da yayılmak hedefiyle "Dost Birlik" oluştu. Bu ise, dolaylı bir bi-

çimde Almanya'nın Afrika'ya doğru ilerlemesini durdurdu. Kuzey Afrika'daki Türkiye'nin etkinliğini de zayıflattı. Aynı biçimde iki tarafın yakınlaşmasına bir darbe indirdi. Bundan sonra İngiltere, müttefiğini daha geniş ve kapsamlı bir adım için ikna etti.

1907 yılında muhafazakarlar partisinin hükümeti yıkıldı. Parti başkanı "Campel PONARMAN" başkanlığında özgürlükçüler partisinin hükümeti geldi. Bu parti birinci derecede iç sorunları önemsiyordu. Bu ise, muhafazakarları dış sorunlarda özgürlükçülerle pazarlığa itti. İki parti; iç sorunlar konusunda özgürlükçülerin serbest davranmasına ve Ponarman'ı, bu ülkelerin dostluk ve yardımlaşmasının, yeni Alman yayılmacılığının durdurulması ve İngiliz genişlemeciliğinin sağlanıp tertiplenmesinde İngiltere'nin çıkarı bakımından zorunlu olduğu itibarıyla, İngiltere, Belçika, Fransa, Hollanda, Portekiz, İtalya ve İspanya arasında yani eski dünyada mülk ve çıkar birliği olan devletler arasında birleşik sömürgecilik cephesinin oluşturulması zorunluluğuna ikna ettikten sonra, dış sorunlarda planlarını sürdürmeye devam eden muhafazakarların elinde bırakılmasında anlaştılar. Ponarman, bu düşünceyi kabul edip muhafazakarlara görevi verdi. Bunun sonucunda, yeni bir pakt olarak "Dostluk Birliği", bu devletlerin uzmanlarından oluşan ve bu paktın nedenlerini, temellerini, oluşumunu, amaçlarını ve araçlarını araştırıp, öneri ve görüşlerini sunması gereken bir komite oluşturuldu.

Komitenin üyeleri arasında, tarihçiler, toplum bilimcileri, coğrafyacılar, ekonomistler, petrol uzmanları ve doğal olarak sömürgeci uzmanlar vardı. Ponarman'ın belirlediği gibi komitenin amacı; "eski imparatorlukların çöküşünü engelleyen neden ve araçların yaratılması"ydı. Araştırmadan sonra da bir rapor öne sürüldü.

"Campel PANORMAN" raporuyla bilinen bu rapor İngiliz ve diğer sömürgecilerin çıkarlarından sözedip dünyanın etkinlik bölgelerine paylaştırılmasına işaret ettikten sonra; "sömürgeci devletler arasında ortak, temel bir gerçek vardır. O da; Akdeniz hepsinin şimdiki ve gelecek çıkarlarının can damarıdır. Akdeniz, doğu ile batı arasında bir köprü, Asya ve Afrika için bir geçit ve dünyanın yol kavşağıdır. Avrupa'nın ortak çıkarlarının başarılı olabilmesi için mutlaka bu denizin

doğu ve güney sahillerinin egemenlik altında bulundurulması gerekir. Bu bölgeyi egemenliği altına alabilen herkes, bütün dünyayı egemenliği altına alabilir" demektedir. (Şefik ARŞİDAT, Tarih olarak, İbret verici olarak ve Gelecek olarak Filistin Davası, Birleşik yayınları, Beyrut 1962, Aktaran Kemal GALİ. Ayrıca Suriye Arap Cumhuriyeti Başkanlığı tarafından yayınlanan "Filistin Davası" adındaki özel araştırmaya bak.)

Araştırmacılar, raporlarında; *"Sömürgeci olguya karşı olan tehlikelerin ve İmparatorlukların tehdit edilmesinin, Doğu dünyasıyla batı arasında bir bağ oluşturan Akdeniz'de ve özellikle, güney ve doğu sahillerinde "Ribat"tan, "Gazza"ya, "Gazza"dan "Mersin" ve "Adana"ya kadar uzanan sahillerinde, yattığını, Suveyş kanalının geçtiği, Asya ile Afrika arasındaki bağı oluşturan köprüde Avrupa'nın can damarının bulunduğunu Kızıl Deniz'in iki yanı, Hint Okyanusu'nun Basra Körfezi'ne kadar uzanan sahilleri, Hint yolunun bulunduğu yer ve sömürgeci Doğu İmparatorluklarının bulunduğu yerde bir tek halkın yaşadığını, bunlara ek olarak, bu halkın yanında tarih birliği, din, dil, umut birliğinin bulunduğunu, bu toparlamanın, gruplaşmanın ve birliğin maddi temellerinin bulunduğunu, bütün bunların yanında maddi ve insan servetlerinin çok miktarlarda bulunduğunu, yani güç ve gelişimin nedenlerinin bulunduğunu, çoğalma, evlenme ve nesil için teşvik edici kanunlar nedeniyle bu halkın 100 yıl içerisinde 100 milyonu bulabileceğini, çağdaş, modern endüstri ve teknik araçlarla topraklarını işlemeleri durumunda, eğitim-kültür yaygınlaştığında sömürgecilik ve imparatorluklara karşı olan tehlikenin burada bulunduğunun görülebileceği"* vurgulandı.

Rapor açıklayarak devam ediyor: Tehlike bu bölgede, özellikle de kurtuluşunda ve halkının aydınlanıp gelişmesinde ve birleşmesinde yatmaktadır. Çıkarı olan devletlerin bu bölgenin geri kalmışlığını koruması, parçalaması, halkının dağınık, cahil ve özellikle çelişki içerisinde kalması için çalışmaları; bu kitlelerin birliğine, düşünce, ruhi veyahut her türlü bağlantısına karşı savaşmaları ve olabildiğince birbirinden ayırmak için güçlü ve pratik araçları yaratmaları gerekir. Tehlikenin bertaraf edilebilmesi için de, rapor, temel ve acil

bir araç olarak bu bölgenin Afrika kısmının Asya kısmından ayrı tutulmasının zorunluluğunu tavsiye etmiştir. **Onun için Asya'yı Afrika'ya bağlayan kara köprüsü üzerinde, Suveyş kanalının yakınında sömürgeciliğin dostu ve bölge yerlilerine düşman olacak olan ve iki kıtayı Akdeniz'e bağlayacak olan yabancı ve güçlü bir insan engelini oluşturmayı önermektedir.**

Sunuluşundan sonra bu rapor, İngiliz sömürgeler bakanlığının çekmecelerinde yok olup 1. Dünya Savaşı arifesinde bir Yahudi gazetecisi yayınlayıncaya kadar gizli kaldıysa da; İngiltere'nin burada yazılı olan herşeyi uygulamak için kararlı davranmasıyla, rapor yeniden gözler önüne çıkmaktadır. Ayrıca, Siyonist İngilizlerin bir çok nota ve raporlarında bunun yankıları vardı. Örneğin Siyonizmle İngiliz sömürgeciliğinin ittifağının temeli üzerinde Haim WAİZMAN'ın "Manshter Guardiyan" gazetesi yazı işleri müdürü S. P. Scott'a Kasım 1914'de yazdığı mektupta; *"Filistin İngiliz etkinliği altına düşer, daha sonra İngiltere Yahudilerin Filistin'de yerleşmelerini teşvik eder, İngiltere'ye dayanan bir Yahudi toplumu kurulursa ve 20-30 yıl içerisinde bir milyon Yahudi Filistin'e sokulabilirse, bu Yahudilerin bu bölgeyi geliştirebileceklerini ve Suveyş kanalını koruyacak aktif bir bekçi oluşturacaklarını söyleyebiliriz. Sözümüz de, bir temele dayandırılmış olur"* demektedir. (Taylor, s.31, a.g.e.)

Allenpi komutanlığının sekreteri (Siyonist hedefler uğruna çok coşkulu birisiydi) Subay Mainz TSAGEN'in anılarında isteği üzerine Leid GEORG'un gönderdiği notanın metninde, Yahudilerin İngiltere'ye olan yararlarını öğüp, İngiltere'nin Yahudi ulusal vatanının gelişmesi uğruna Yahudileri desteklemesinin zorunluluğunu vurguladı. Aynı biçimde, İngiltere'nin dostluğunun, İngiltere için olumsuz sayılan Araplar hariç tutularak sadece Yahudilerle İngiltere arasında olmasını önerdi.

Notada Filistin'in, Orta-Doğu'da "köşe taşı" olacağını vurguladı. Çünkü bir tarafında sahra varken, diğer tarafında deniz olup Akdeniz'deki en iyi limana sahiptir. Romalılar Kudüs'ü işgal ettikten bu yana Yahudiler de savaş yeteneklerini gösterebilmişlerdir. Ayrıca nota, "Mısır'ın Yahudilere karşı silahlı bir düşman oluşturacağını"

söylemektedir. Subay, Allenpi'nin orduları tarafından işgal edilmiş olan ve İngiltere'nin kararına bağlı olan Sina'nın Filistin'e ilhak edilmesini önermiştir. "Sina'nın bize ilhak edilmesi durumunda biz, Filistin'le Mısır arasında kesin bir sınır kazanmış oluruz. Akdeniz ve Kızıl Deniz'e rahat bir bağlantı sağlayabilmekle birlikte İngiltere için güçlü bir merkez, Yahudilerin onayıyla kullanacağımız "HEYFA" limanıyla birlikte geniş bir stratejik üs sağlamış oluruz." demektedir. Ayrıca nota bir daha yineleyerek, **"Bu ilhakın yararlarından biri denizciliğimizin önünde Suveyş kanalını kapatmak için, Mısır'ın herhangi bir çabasını boşa çıkartabileceğimiz gibi Kızıl Deniz'i Akdeniz'e bağlayan yeni bir kanal daha açabiliriz.** Bunlara ek olarak Sina'nın ilhakı karşımıza hiç bir ulusal sorunu çıkarmayacaktır. Çünkü bilindiği gibi oradaki göçmen Bedevilerin sayısı birkaç bini aşmaz." demektedir. (Filistin Davası, s.16,)

BELVOR SÖZÜ

Hertzel'in ölümünden sonra Siyonizm'in hedeflerini gerçekleştirmek için İngiltere'deki Yahudi çabaları, tanınmış İngiliz kimyacısı Hayim Waizman ve Rus asıllı Siyonist Yürütme Komitesi üyesi Nahem Sokolov tarafından yönetilmiştir. WAİZMAN 1906 yılından itibaren, Lord "Belvor", Lord "Milner", "Leid George", "Alsemaik Saikis" ve etkin Manchester Guardiyan Gazetesi yazı işleri müdürü gibi büyük İngiliz liderlerle bağlantılar kurmaya başladı. Geçen zaman içerisinde, özellikle de 1917 yılında Waizman'ın İngiliz hükümeti üzerinde Siyonist planı gerçekleştirmek için baskı yapmaya başladığı zaman bu "dostlukların" sağlamlığı ispatlanmıştır. 1917'nin ilkbaharında Siyonist sorunu gündemleştiren gelişmeler sağlanmıştır. Mart ayında Krenski hükümeti yeni Duma Konseyi'nde temel yerlere bazı Yahudileri yerleştirdi. ABD'nin savaşa katılması ve Amerikalı Yahudilerin önemli bir kesimin savaşa ilgi duymaması sonucunda İngiltere tedirginlik duymaya başladı. Almanya, Almanya'daki ve dünyadaki Yahudilerin desteğini almak için çağrı yapınca, İngiltere Almanya'nın üstesinden gelme zorunluluğunu duydu. Aynı biçimde, düşmanını zayıflatmak için Alman ve dünya yahudileri arasında Almanya'ya karşı kini yaymaya başladı.

Büyük Alman görevlileri, özellikle de generaller Waizman'ın İngiliz hükümeti üzerindeki baskı çalışmalarını tamamlamaya başladılar. Filistin'in uluslararası bir bölge olarak şekillenmesinin boşa çıkartılabilmesi için Siyonist desteğin kullanılmasını umuyordu. Aynı biçimde Fransa ile olan Saiks-Pike anlaşması da bunu hedefliyordu. İngiltere'yi yalnız başına Filistin'de bırakacaklardı.

Bütün bu etkenler İngiltere Dışişleri Bakanı, Arthur Belvor'u 21.11.1917'de Lord Leonel Walter Retshald'e resmi bir yazı göndermeye zorladı. Yazının metni şöyle:*

"Değerli Lord Retshald, Kral Hazretleri hükümeti adına aşağıdaki açıklamayı göndermem beni çok sevindirir. Bakanlığa sunulup onaylanan Yahudilere şefkat açıklaması:

*Kral Hazretleri hükümeti Yahudi halkının Filistin'de ulusal bir vatan kurmasına şefkatle bakar. Bu amaca varışı kolaylaştırmak için elinden gelen çabayı harcayacaktır. Açık bir biçimde anlaşılması gerekir ki, Filistin'de bulunan ve Yahudi olmayan grupların** dini ve medeni haklarına, aynı biçimde Yahudilerin bulunduğu diğer hiçbir ülkede ellerinde bulundurdukları politik merkez ve haklara dokunacak hiçbir şey yapılmayacaktır."*

Belvor'un açıklamasının metni yayınlanmadan önce ABD devlet başkanı Vilson'a sunulup onayı alınmıştır. Bir de, Vilson'un şahsi müsteşarı ve Amerikan yüksek mahkemesi üyesi olan Yahudi hakim açık olarak *"Yahudilerin Filistin'e olan göçlerinin kolaylaştırılmasındaki amaç, orada çoğunluğu sağlamalarıdır. Arapların ise oradan sahraya göç etmeleri gerekir"* dedi. (Filistin Davası, s.18)

14 Şubat 1918'de Fransa, bu açıklamayı desteklediğini ilan etmiştir. Ondan sonra da, Mayıs 1918'de İtalya buna katılmıştır.

Belvor açıklamasının yapılması, Arap ulusuna karşı olan İngiliz-Siyonist ittifak yolunda ileri ve önemli bir aşama olup, Arap vatanının parçalanmasını ve bölgelerinin yakınlaşmasını engellemeyi amaçlayan ortak ve uzun erimli çabaların bir ürünüydü. Ancak, İngilizler'in Araplar'a karşı olan komplolarının sadece bir yanıydı. Bundan önce PONARMAN komitesinin tavsiye raporundaki özden farklı olmayan ve Fransa, Rusya ile imzalanan bir anlaşma vardı.

14 Mart 1916'da bu üç devlet "Hasta Adam" İmparatorluğunun paylaşılması üzerine anlaştılar. Petersburg anlaşması gereğince Türkiye'nin küçük Asya'da bulunan mülkleri Rusya'nın nasibine düşmüştü. Ancak Hasan bin Ali'yle, bağımsızlığı üzerine anlaşılmış olan Arap toprakları ise, Hicaz, Necd ve Yemen dışındakiler İngiltere ve Fransa'nın nasibiydi. Filistin ise, bizzat İngiliz etkinlik bölgesi içerisindeydi. (George ANTONİOS, Arapların Uyanışı, s.86)

Ancak İngiltere, Filistin'deki Yahudi istemlerinden hiç birini müttefiklerine açmamıştı. Arapların kimliğine dokunmaya veyahut onları Arap topluluğundan ayırmaya hiç de yeltenmedi. Bir de açık bir biçimde bunların Arap olduğunu, Arap ülkelerinin bir parçası olduğunu itiraf etti. Buna ek olarak Fransız ve İngiliz etkinlik bölgelerinden oluşan bir Arap devleti, ya da Arap devletleri paktını oluşturmak için söz vermişti. Anlaşmanın bazı maddelerinin öne çıkardığı hususlar şunlar idi:

1- Fransa, İngiltere ve Rusya kendi aralarında, Arap ülkelerinin kurtarılması, korunması ve İngiltere'nin yönetim ve denetiminde bağımsız, müslüman bir devletin kurulması için çalışacaklarını taahüt ederler.

2- Anlaşan devletler Hac'ı koruyup Hacıların geçeceği bütün yolları kolaylaştırıp hiç bir saldırıya maruz kalmamalarını taahüt eder.

3- Osmanlı ülkesi anlaşan devletler arasında aşağıdaki gibi paylaşılır:

Rusya Türkiye'nin Arap olmayan bölgeleriyle ilgilenir. İngiltere ise, aşağıdaki bölgelerle ilgilenir; A) Irak, B) Mısır'ın Akdeniz güneyindeki sınırından "Heyfa", "Akka" ve "Nakura"ya kadar kuzeyde, yani Akdeniz'in doğusundaki Arap bölgelerinin sahili, doğal sınırlarıyla Filistin, Ürdün'ün doğusu ve Filistin'in iç bölgeleri, C) Basra Körfezi'nin batı kıyısında bulunan Arap toprakları; kuzeyde Basra'dan, Kuveyt, Bahreyn, Katar, Umman, Maskat, Hızır met, Aden sınırına kadar, güneyde Kızıl Deniz'in sınırına kadar. Yani Arap yarımadasının güney ve doğu bütün sahilleri.***

Ancak Fransa'ya aşağıdaki bölgeler düşmüştür;

Akdeniz kıyısındaki bütün Suriye sahilleri, güneyde Nakura'dan Sayda, Beyrut, İskenderun, kuzeyde Türk sınırı, doğuda Irak sınırına kadar. Musul bölgesi ise, Suriye'nin bir parçası olarak görülür. Onun için bu anlaşmaya göre Fransa'ya düşüyordu.

4- Fransa ve İngiltere arasında olan özel anlaşma gereğince Fransa ve İngiltere'nin etkinlik bölgelerinde bir Arap devleti ya da Arap devletleri paktı oluşturulur.

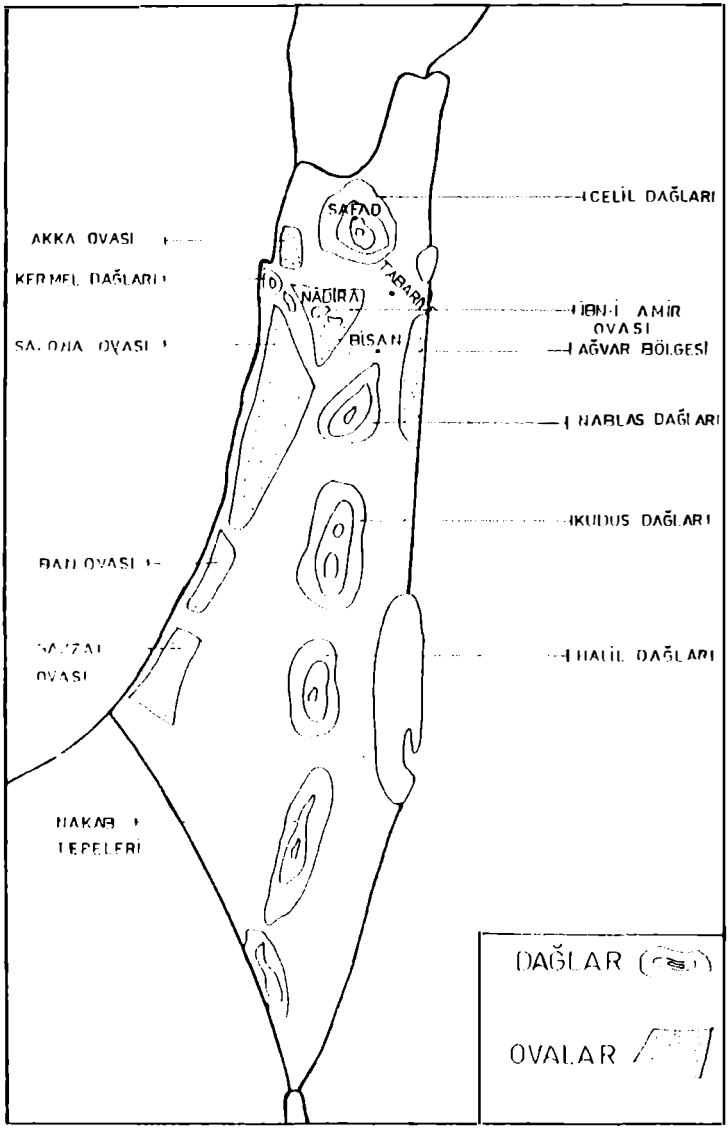
(***) Bu açıklamanın, İngiltere Şerif Hüseyin ile Arap ülkelerinin bağımsızlığı üzerinde anlaştıktan 1,5 yıl sonra olduğunu gözlemekteyiz. Belvor sözünün verildiği tarihte, Filistinde bulunan yahudilerin sayısı 56 bin kişiydi, yani toplam nüfusun % 8'i kadardır. İngilterenin yahudi olmayan gruplar diye adlandırdığı arapların sayısı ise, 644 bin kişiydi. Yani toplam nüfusun % 92'si kadardır.

SAİKS-PİKE VE FİLİSTİN'İN DIŞTALANMASI

Petersburg anlaşmasının uygulanması olarak Fransa'yla İngiltere, Arap bölgelerindeki etkinlik bölgeleri üzerinde ayrıntılı bir anlaşmayı 1916 yılında imzalamışlardı. Anlaşmanın adı; Fransa'nın o zamanki Beyrut konsolosu George Pike ve İngiltere'nin Orta-Doğu'daki uzmanı, (Hayim Waizman'ın yakın dostu) Saiks'ten gelmektedir. İkisi de Petersburg anlaşmasının özel komitesindeki devlet temsilcileriydi. Bu anlaşma Arap camiasının Filistin davası üzerindeki temel belgeler kitabında yayınlanmıştır. Birinci bölümün 84. sayfasında bu anlaşmanın metni bulunmaktadır. Şöyle:

1- Fransa ve Büyük Britanya, ilişikteki haritada gösterilen (A) şıkkı Suriye, (B) şıkkı Irak bölgelerinde Arap bir başkanın başkanlığı altında kurulacak bağımsız bir Arap devleti ya da Arap devletleri paktını tanıyıp korumaya hazırdır. Projelerde ve iç borçlardaki öncelik hakkı (A) bölgesine Fransa, (B) bölgesinde İngiltere'nindir. Arap hükümeti ya da hükümetleri paktının (A) bölgesinde istedikleri müşteşar ve görevlileri gönderme hakkı yalnız Fransa, (B) bölgesine gönderme hakkı ise yalnız İngiltere'nindir.

2- Fransa Suriye'nin sahil bölgesinde, İngiltere Irak bölgesinde Bağdat'tan Basra körfezine kadar, Arap hükümeti ya da hükümet

CELİL DAĞLARI
AKKA OVASI
SAFAD
KERMEL DAĞLARI
TABARİYE
NÂDİRÂ
İBN-İ AMİR OVASI
BİSAN
SA. ONA OVASI
AĞVAR BÖLGESİ
NABLAS DAĞLARI
KUDUS DAĞLARI
RAN OVASI
HALİL DAĞLARI
OVASI
NAKAB TEPELERİ
DAĞLAR
OVALAR

ler paktıyla anlaşma içerisinde, doğrudan yönetim, aracılıkla yönetim veya denetleme biçiminde yönetim uygulayabilir.

3- Filistin'de, Rusya'ya danıştıktan sonra, biçimi bazı müttefikler ve Mekke Şürefalarının temsilcisiyle anlaşma içerisinde belirlenecek olan uluslararası bir yönetim kurulur.

4- İngiltere, "Heyfa" ve "Akka" limanlarını elinde bulundurur ve Kral hazretleri hükümeti, kendi tarafından Kıbrıs'tan vazgeçme konusunda Fransa hükümetinin onayını almadan görüşmelere gitmeyeceğini taahhüt eder.

5- İskenderun, Britanya İmparatorluğunun serbest ticaret limanı olur. "Heyfa" Fransa'nın ve sömürgelerinin koruyuculuğunda bulunan ülkelerin serbest limanı olur.

2-16 arasındaki maddeler ise, Bağdat demiryolu ve gümrük tarifesinin değiştirilmemesi, iki taraftan herhangi birisinin bilgisi olmadan vazgeçmek için görüşme yapmaması vs. ile ilgili konuları kapsamaktadır.

Petersburg anlaşmasında olduğu gibi, Yahudilerden veyahut onların Filistin'de varolduğu iddia edilen hiçbir haklarından sözedilmemektedir. Ancak kötü niyet ve sömürgeci komplo planları açıktır. Çünkü devletlerin ikisi de, Filistin'in Arap vatanı üzerindeki tertiplerin dışında bıraklmasını ve uluslararası özel bir yönetimin altında kalmasını kararlaştırmışlardı.

Daha sonra, "Rusya'ya danıştıktan sonra, bazı müttefikler ve Mekke Şürefalarının temsilcileriyle anlaşma içerisinde" olma sorunu vardır. Artık bu müttefikler iyice bilinmektedir. Yönetimin biçimi konusunda bunların görüşlerini almaları İngilizlerin hakkı sayılmaktadır.

Bütün bu söz ve anlaşmaların, Filistin, Osmanlı İmparatorluğu yönetimi altındayken ve İngiltere'nin hiçbir hükmü yokken imzalandığı bilinmektedir. Aynı biçimde,bu anlaşmalar Araplar İngiltere'yle birlikte, Arap ülkelerinin (kuzeyde, Mersin ve Adana'dan, doğuda, İran ve Basra körfezinden, güneyde Hint okyanusuna -Aden'in dışında-, batıda, Kızıldeniz'e, Sina ve Akdeniz'e kadar) bağımsızlığını tanıyan İngiltere dışişleri bakanlığının sözlerine güvenerek Tür-

kiye'ye karşı savaşırken imzalanmıştı.

1.Dünya Savaşı'nın bitiminden ve İngiltere ordularının Filistin'e girmesinden sonra İngiltere, Filistin'i "işgal edilmiş düşman toprakları yönetimi" sayarak Arapları sürprizle karşı karşıya bırakarak Belvor'un açıklamasını uygulamaya başladı.

1919 yılında Versay'da barış konferansı toplanınca, Araplara karşı olan komplo anlaşması açık biçimini almaya başladı. Arapların bu konferanstaki durumları ise, gerçekten çok üzücüydü. Belki de, zafer ve hasta adamın bıraktığı ganimetin büyüklüğünden sarhoş kurtların ormanındaki komik bir görüntü de taşıyordu.

Faysal, babası Hüseyin'in temsilcisiydi, doğal olarak Araplarında temsilcisiydi. Ne kendisi, ne de beraberindeki heyet bu konferanstaki etkin kişileri bilemedi. Aralarında sadece Faysal'ın müsteşarı İngiliz bir subay ve istihbarat adamı olan Lorans vardı. Bu kişi ise, babasına verilen sözleri, Arapların hezimete uğramış devletlere karşı savaşa girmelerinin mükafatı olarak istemeye gelmişti. Araplar gerçekten de, yüz itibarıyla, dil itibarıyla ve güç itibarıyla konferansta yabancı kalmışlardı.

Ancak, diğer bir yandan, uluslararası siyonist konferans bu konferansa bir nota sundu. Notada; İngiltere'nin verdiği sözlere dayanarak ve ilk defa Belvor açıklamasının tam bir tablosunu çıkarıp, müttefiklerin tam onayına işaret ederek Ürdün ve Filistin'in doğusunda, Lübnan'ın güneyinde Yahudi devletinin kurulmasını istiyordu.

Sadece biçim açısından değişen Araplara karşı olan acımasızlığı herkes ortaya koydu. Vilson, bu anlaşmaları bilmemezlikten geldi. Komitelerin, bazen konunun anlatılmasına, bazen soruşturulmasına, bazen de dindirilmesine yönelmesi sorunu başladı. Ancak bütün söylenenler uyuşturmanın etkenlerinden birisini oluşturuyordu. En iyi durumlarda bile gereksiz, önemi olmayan bir durum doğuyordu. En ilerisi de, sorup araştırma ve arşivlere sunulan rapor durumlarıydı.

Siyonistler Versay barış konferansında ister siyonist Yahudi kişiler aracılığıyla olsun, ister Yahudi olmayan ancak siyonizme diğer-

lerinden daha fazla bağlı olan siyonist politikacılar aracılığıyla olsun; büyük bir etkinlik sağladılar.

G.M.N. Gevers, *"toplantılar sırasında barış konferansı birleşmiş milletleri oluşturmaya ve tüzüğüne mandacılığı koymaya yöneldiğinde, o zaman sahnede belirgin olan kişilerin tümü siyonistlerdi. Mandacılıkla ilgili madde tasarısı general Samtes tarafından formüle edilmişti. Aynı biçimde daha az önemli maddeleri general "Sisil" formüle etmişti. Gerçekte ise, Belvor sözünden sonra bu adamların ikisinden daha fazla siyonizmin propagandasını yapan yoktu."* diyor

Lesion VOLF, "Yahudi Tarihinde Tezler" kitabının 408. sayfasında şöyle demiştir; *"Barış konferansındaki belirgin kişiler arasında diplomatik etkinliği, bütün konferansı kapsayan, Klimonso'nun özel sekreteri Mr. Mandel (gerçek adı Rothald) ve Rosfalt'ın mali sekreterinin babası Henri Marjante ve resmi olmayan temsilciler arasında Amerikan askeri ve politikacısı Birleşmiş Milletlerin misakını formüle etmekte uzman olan Oskar STROS vardı.*

Konferansın çalışmalarının sonunda barış anlaşmalarının altına imza atarak ortaya çıkan belirgin Yahudiler vardı. Örneğin Fransa adına, Lois Clets, İtalya adına Seine, İngiltere adına Montege vardı. Bunların tümü de Yahudidir."

25 Ağustos 1932'deki siyonist konferansın yürütme komitesi başkanı N.SOKOLOV "Birleşmiş Milletler düşüncesi bir Yahudi düşüncesiydi" diyor. (Kolonel, A.H. Velan, Gizli kol, s.28)

6 Temmuz 1922'de Birleşmiş Milletlerde kararlaştırılmasına karşın Filistin üzerindeki mandacılık aktinin uygulanması geç kaldı. O da; ABD'nin Filistin'de olan gelecekteki çıkarlarından olan Amerikan korkusu nedeniyleydi. Mandacılık anlaşması üzerine olan İngiliz, Amerikan görüşmeleri 3 Aralık 1924'te bitti. Bu anlaşmada şunlar vardı:

1- Bu anlaşmanın hükümlerini gözönünde bulundurarak ABD, Filistin'in İngiltere tarafından mandacılık anlaşmasına göre yönetilmesini kabul eder.

2- ABD ve sömürgeleri, mandacılık anlaşması koşullarında Birleşmiş Milletler'in üyelerine tanınan yarar ve hakları kullanır.

3- Daha önce yazılmış olan mandacılık metninin koşullarında değişikliğin olması durumunda, bu anlaşmada geçen hiçbir şey ABD'nin onayı olmadıktan sonra değişmez.

İngiltere, ABD ile Filistin'deki gelecek ortak çıkarları üzerine anlaştıktan sonra müttefikler yüksek konseyi mandacılık planını inceledi. İngiltere bu planda hiçbir değişiklik yapmadan siyonist cemiyetin önerdiği gibi tasarıya sundu. Birleşmiş Milletler, misakının 22. maddesine dayanarak 24 Temmuz 1922'de bu tasarıyı onayladı.

Tasarı metni bir giriş ve 28 maddeden oluşur. Orada, Belvor sözüne, müttefik devletlerin bir Yahudi vatanının kurulmasını onaylamalarına, Mandacı devletin bunu kurmadaki sorumluluğuna, Yahudileri Filistin'e bağlıyan tarihi bağlara ve ulusal vatanın kurulmasını gerektiren nedenlere işaret edilmektedir. Maddeler ise, Filistin'in yahudileştirilmesi, Arap halkından kurtarılması için en kolay yolları açıklamaktadır. (Mandacılık kararının tam metni için, -daha önce sözü geçen- Filistin Davası, s.31-32'ye bak.)

Mandacılık kararının siyonist çıkarlara uygun oluşunun ve Araplara olan düşmanlığının en iyi anlatımı; tek sözle de olsa Araplardan hiç söz etmemesinde yatmaktadır. Karara göre Araplar, "Yahudi olmayan yerlilerdir." Oysa, Araplar ülke yerlilerinin % 90'ınını oluştururken Yahudilerin oranı % 10'u aşmamaktadır.

İngiltere hükümeti, Siyonist hükümet durumunda olan "Yahudi Örgütü"yle anlaşamayan askeri komutanları daha önceden uzaklaştırınıştı. Filistin hakimi general MONI'yi Belvor sözünü uygulamada arzusuz davrandığından dolayı ve aynı biçimde Kahire'deki Politik Büro başkanı Claiton'u, uzaklaştırmıştır.

Bu tedbirlerin teşvik ettiği siyonistler; Filistin için bir Yahudi bayrağının ve resmi olarak siyonist bir anlatım olan "Siyon toprağı"nın tanınmasını, ülkede yerli Yahudi kuvvetlerin oluşturulmasına izin verilmesini istediler. Siyonist komite, askeri yönetimin Arap köylülere az faizle kredi verme kararına karşı çıkarak, Yahudiler üzerinde olumsuz etki yaptığı gerekçesiyle şiddetle bu karara karşı savaştı. Çünkü Araplar böylesi bir durumda topraklarını satmayacaklardır. (G.MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm, s. 114)

Siyonist askeri güçlerin kurulması sorunu üzerine odaklaşan temel bir anlaşmazlık ortaya çıktı. İngiltere iktidarı, Yahudi Taburunu dağıttı. Capotanski ve taraftarları "Hağanya"nın nüvesini oluşturan gizli savunma birliklerini örgütleyerek buna karşı cevap verdiler. Bu birlikler 1919-1920 yıllarında kuruldu.*

Temmuz 1920'de tutucu Siyonistlerden birisi olan Herbert SMOİL'in Filistin'de Belvor sözünün uygulanışını denetlemek için Sami temsilcisi olarak atanması kararı çıktı. Waizman, bu atamayı, *"Herbert SMOİL'in Filistin'e Sami temsilcisi olarak atanmasından temel bir biçimde ben sorumluyum. Valser Herbert SMOİL dostumuzdur. Bu makamı isteğimiz üzerine kabul etmiştir. Biz bu makama atadık. O bizim SMOİL'imizdir."* diyerek tanımlamaktadır. (Jevres, Filistin'deki Gerçekler, Ahmet HALİL'in Arapçaya çevirisidir. C.2, s.213)

SMOİL'le birlikte durmadan Filistin'in Yahudileştirilmesi süreci başladı. **İlk olarak da, yönetim önemsendi. Öyle ki, her dairenin başına Yahudi ya da coşkulu bir İngiliz kondu.** Yasama, kanunları hazırlama, ticaret ve göç daireleri belirgin Siyonistlere teslim edildi. Bu cihazın başında da, İngiliz temsilcisi ve 3 sekreterden oluşan bir yürütme konseyi vardı. Bu sekreterler, maliye, içişleri ve adliye bakanları durumundaydı. Adliye sekreterliğinde, fetva ve kanunları yasallaştıran İngiliz Yahudi Bentoiç vardı. Bu adamın varlığıyla konseyin çoğunluğu Siyonistlerden oluşmaktadır.

Bu dönem içerisinde en büyük toprak satışı anlaşmaları imzalandı. Ve onlarca Arap köyünün izi bile kayboldu. Aynı biçimde bu dönem içerisinde İbranice resmi dil olarak kabul edildi. Eğitim sorunlarında Yahudilerin bağımsızlığı ilan edildi. Göç yoğunlaştı, başlangıçta tarım yerleşim bölgelerini korumak için silahlı örgütler kuruldu. Ancak daha sonra ise, Arap köylüleri topraklarından kovuldu. Arapların sorunlarını çözmek Yahudi ve İngiliz görevlilerin eline kaldı.

(*)Belvor sözü ve ondan önceki olaylar siyonistlerin yahudi silahlı gruplar kurmasına fırsat verdi. Rusyanın çarlık ordusunda az bulunan yahudi subaylarından birisi olan Josef Trombeldor ve daha sonraları aşırı sağ siyonist-

lerin lideri olan Japotenski, Mısır'da Filistinli yahudilerden oluşan Siyonist katırlılar birliğini oluşturdular. Aynı biçimde Japetenski ABD'de yahudi taburunun oluşturulması için bir kampanya açtı ve bunun sonucunda, David bin Gorion, İshak bin Zefiyle birlikte İngiliz krallık atıcı kuvvetlerinden 4 yahudi alay oluşturuldu. Birinci dünya savaşımın bitiminde özel birliklerde savaşan 5000 yahudi vardı. Bunlar Filistinde oluşturulması kesin gözüyle bakılan yahudi devlet orsunun müvesini oluşturmaktaydılar.

FİLİSTİN'İN SOSYO-EKONOMİK YAPISININ DEĞİŞTİRİLMESİ (GÖÇ VE YERLEŞİM)

İngiltere, Filistin üzerinde egemenlik kurup, Yahudilerin ulusal vatanına dönüştürülmesini üstlendikten sonra; Arapların ezici çoğunluğunu oluşturduğu (%90) yerlilerin durumunu değiştirmek için, Filistin'e en fazla sayıdaki Yahudiyi getirmeyi önemsiyen Siyonist planların uygulanması için Filistin halkının ekonomik yapısını yıkmaya çalıştı. Zaten, daha önce politik alanda ve Filistin'in içerisindeki yönetimin Yahudileştirilmesi için olan çabaların tümü bu sonuca varmak içindi. Yani, çok sayıda Yahudi'nin Filistin'e varıp, birinci aşamada Yahudi çoğunluğu oluşturup, bundan sonraki aşamada dünya Yahudilerinin getirilip İsrail'de yerleştirilmesi olan Siyonist hedeflere varma ön adımlarından başka birşey değildi.

1898 yılında kurulan Siyonist örgüt ve onun bir uzantısı olup 1920'de kurulan Yahudi kuruluşu, Filistin'de Siyonist ekonominin yaratılmasında diğer Siyonist kuruluşlar arasında en güçlü etkiye sahipti. Gerçekten de; bu iki kuruluş Siyonist ekonomi için uygun koşulları yaratan düşünsel, politik ve askeri çerçeveyi netleştirmişler ve çalışmalarının Siyonist harekete hizmet edip bu hareketin çizdiği hedefleri gerçekleştirecek bir biçim almasını sağlamışlardı.

Bu hedefler ise, Yahudilerle Siyon arasındaki ölümsüz ilişkiyi savunan ve bunun dışındaki bütün ilişkilerin Yahudilerin gözünde geçici ilişki olduğunu iddia eden tutumdan kaynaklanmaktadır. Bu tutumun sonucu olarak da, kutsal toprağın dışında olan yerleşimi ne kadar uzarsa uzasın, (dağınık toprakların) geçici yerleşim olarak gö-

rülmektedir. Aynı biçimde bu hedefler; "vatan" topraklarına geri dönüşe, Yahudi ruhunun banka ve diğer hizmetlerde uzun süre çalışmaları sonucunda etkinliği altında kaldıkları pisliklerden temizlenmek ve toprağa bağlılık uğruna ölümü göze almanın anlatımı olarak tarım topraklarında yerleşme ve tarım topraklarında çalışma düşünce ve tutumundan kaynaklanmaktadır.

Bu iki örgüt, politik propagandayı, mali ve örgütsel alanlarda uluslararası Yahudiliğin değişik alanlarında bulundurduğu büyük bir gücü, kullanabildi. İngiltere'nin Filistin'deki Sami temsilcisinin desteği bu iki örgütün gücüne güç kattı. Örnek; Arapların elinde bulunan ve devlet toprağı olan 500 000 dönümden fazla toprağı Siyonist örgüte vermesi, aynı biçimde yeni yasalarla "Havla", "Merc ibni Amir"deki 22 köyün topraklarını devlete verip daha sonra Yahudilere teslim etmesi, işletenler ve sahiplerinin (sayıları 25 000 kişi) toprağı işlemelerinin ya da orada kalmalarının yasaklanması, toprak vergisinin yükseltilmesi, köylülerin vergilerini ve borçlarını ödemek için topraklarını satmaya zorlamak amacıyla luzlı bir biçimde verginin toplanmasıdır. (Gali, İsrail'deki Politik Rejim, s.33) İngiltere, elektrik enerjisini elinde bulundurmak için Ürdün ırmağı ve yakalarını, Yarmuk ve "Oca" ırmaklarının işletilmesi hakkını Yahudi şirketi olan Rotenberg'e verdi. İmtiyaz metni, Yahudilerin yalnız başına elektrik enerjisini üreteceklerine ve Filistin'in her tarafına dağıtacaklarına işaret etmektedir. Aynı biçimde Ölü Denizi'nin tuzlarının ve madenlerinin 75 yıl boyunca çıkartılması imtiyazını ve Tabariye gölünün elektrik üretimi planlarının gerektirdiği suları toplama deposu için kullanılması imtiyazını da verdiler. (age., s.34)

Yahudi göçünün kolaylaştırılıp örgütlenmesi ve Arap topraklarının mülk edinilip Arap köylülerinin oradan kovulmasıyla ilgili, İngiliz mandacılığı temsilcilerinin Siyonist örgüt ve Yahudi kurumuyla anlaşma içerisinde ve birlikte düzenleyerek aldıkları sayısız tedbirler vardır. Objektif olarak mandacı devletin yanında ayrı bir devlet olan Yahudi kurumunun ana örgüt olmasıyla birlikte, bu örgütün yanında bir çok kurumlar daha vardı. Bunlar, Yahudilerin sorunlarının yanında ve onların hedeflerine uygun kanun ve yasaların çıkar-

tılmasından sorumludur. Sayısal çoğunluk ve son politik iktidar dışında devlet biçimini eksik bırakan hiç bir şeyi yoktur. (Yusuf SAYİĞ, İsrail Ekonomisi, s.28, Araştırmalar Merkezi, Beyrut) Bu küçük kurumların en önemlisi, Filistin'de Yahudi toplumunun yaşamındaki ekonomik yanları örgütleyip geliştirmede büyük bir rol oynayan kurumdur:

1- Filistin'de Sömürgecilik İçin Yahudi Cemiyeti ya da (Bica): 1883 yılında Baron Edmond De Retshald tarafından Yahudilerin Filistin'de toprak sahibi olmaları ve yerleşmeleriyle ilgilenen bir cihaz olarak kurulmuştur. 450 000 dönüm kadar toprak satın aldı. Mülkiyetin teşvik edilmesi, tarımsal mülk sahibi sınıfın yaratılması, Yahudi halkının toprağı sevmesi bağı güçlendirme düşüncesindedir. Bu uğurda toprakları, onu işletebilecek Yahudilere, Yahudi olmayanlara bir daha satılınaması koşuluyla, çok kolay şartlarla satıyordu. Bu işlem satmaktan öte hibeye benzemektedir.

2- Yahudi Sömürgecilik Sigortası Fonu, Lmtd. (Jeus Calanial Trust Lmtd.): 1899 yılında kurulmuştur. İlk başta banka çalışmalarıyla ilgilendi, daha sonra Siyonist örgütün ortaya çıkardığı Siyonist kurumların mali evraklarını garantiye alma görevini üstlendi. 1903 yılında fon, "Engle Filistin Limited Bankası"nı bir şube şirket biçiminde kurdu. Çalışmaları mandacılık döneminde büyüyen bu banka, ticari finanslara ek olarak Yahudi ekonomisini geliştirme çalışmalarını finanse etti. Aynı biçimde endüstri ve tarım kredileri için, sigortalar ve mali yatırımlar için, yapı inşa etmek için alt kurumlar kurdu. Bu banka halen bulunmaktadır. 1951 yılında Leomi Lasrael Bankası adını aldı. Yani İsrail Ulusal Bankası oldu. (age., s.79)

3- Yahudi Ulusal Fonu (Cern Caimt Lasrael Ltd.-Jenuish National Fund): Yine ana kuruma bağlıdır. 1907 yılında kuruldu. Görevi; tarım bölgelerinde ve kentlerde toprak satın alıp Yahudi şirketi adına yönetip, bu toprakları sürekli bir biçimde garanti altına almak. Bu topraklar, Yahudiler dışında işletilmesi ya da kullanılması veyahut bu topraklarda Yahudi olmayanların çalıştırılması yasak olan vakıf durumuna getirilmektedir.

Cern Caimt üzerinde dururken, genişletilmiş Yahudi kurumu-

nun 14 Ağustos 1929'da Zürih'te imzalanan tüzüğüne işaret etmek gerekir. Şöyle denmektedir:

"Bu anlaşmanın 10. maddesi gereğince alınan topraklar Yahudi halkının mülkü olup, Yahudi halkının taşınmaz mülkü olarak kalması için alınır."

Aynı tüzükte şöyle denmektedir:

"Kurum, Yahudi işçileri aracılığıyla toprak işgalini teşvik eder. Kurumun kendisinin kurduğu veyahut teşvik ettiği bütün proje ve işlerde izlenen ilke, Yahudi işçilerinin çalıştırılmasıdır." (Sirgen Hop Simpson Raporu, s.78-79'a bak. Yusuf Sayiğ'in daha önce sözü edilen eserinde bulunmaktadır.)

Cem Caimt'in icar akitlerinde ise, şöyle denmekteydi;

"Kiracı toprağın sürülmesi ve ekimiyle ilgili bütün işleri sadece Yahudi işçiler aracılığıyla yapacağını taahüt eder. Kiracı bu koşulları ihlal ederse, yani Yahudi olmayan işçileri çalıştırırsa, her ihlal için 10 Filistin Lirası öder. Yahudi olmayan işçileri çalıştırması ise, bu akiti ihlal etmesinin kesin bir delili demektir. Yahudi ulusal fonuna ödenmesi gereken fonlar için adliyeden ihtar ya da bildirim almasına gerek yoktur. Kiracı bu aktin maddelerinin hükümlerini 3 defa ihlal ederse, Yahudi ulusal fonu kiraladığı malı hiç bir tazminat ödemeden geri alabilir."

"Yahudi olmayanın toprağı teslim almaması gerekir. Yahudi kiracı ölür mirasçısı da Yahudi olmazsa Fon, mirasçıya hakkını bir Yahudiye devretmesi için üç aylık bir fırsat tanır. Bu süreden sonra, toprağı geri alma hakkına sahiptir. Yoksa mirasçının hiç bir itiraz hakkı olmadan fon, toprağı geri alabilir." (age. s.79) Burada toprağın kiralanmasındaki kolaylıklardan mutlaka söz etmek gerekir. (Yusuf Sayığ, İsrail Ekonomisi, s.34-35)

1- Anlaşmanın ilk beş yılında, kiralama işleminin giderlerini karşılamak için simgesel karşılık dışında bir şey alınmaz.

2- 6-10 yıl arasında toprağın değerinin % 61'i ödenir.

3- 10 yıldan sonra toprağın değerinin % 2'si ödenir.

Dr. Yusuf SAYIĞ'ın gözlemlediği gibi, bu kolaylıklar filistindeki yahudi ekonomisinin ve daha sonra İsrail ekonomisinin değerlen-

dirilmesinde belirgin bir açıklığa sahiptir. Bica ve Cern Caimt tarafından toprak satın alma kampanyası, mandacılık dönemi sonlarında 1 250 000 dönüme kadar vardı. Yani o dönemde 1 560 000 dönüm dolayında olan yahudilerin elindeki toprakların % 80'ini oluşturmaktadır. Böylece yahudi mülklerinin 4/5'i yahudi yerleşim bölgelerine veyahut yahudi kişilere çok düşük paralar karşılığında satıldı yada kiralandı. (Taksitle satılması durumunda da çok düşük faizlerle satıldı.) Bu işlemler, bütün hallerde yahudi kurumlarının dışında olan aynı özelliklere sahip bulunan topraklar için ödenen paraların 1/4'ünden de azdır.

Eder ve gelirin "ekonomik hesap"lanması işlemine bakılmaktadır. Buradaki temel itibarlar sadece ekonomik itibarlar değildir. Temel amaç siyonist hedeflere hizmet edip, Filistin'e daha çok sayıda göçmen sağlamak ve yoğun bir biçimde tarımda yerleştirmek.

4- Dördüncü alt kurum ise; Filistin kurucu Fonudur. (Cern Haisod Ltd. "Palastine Foundation Fund): 1920 yılında yahudi ulusal vatanının kuruluşunu finanse aracı olması için yahudi kuruma bağlandı. Bu fon için belirlenen amaç; Filistin'e olan yahudi göçünün araçlarını yaratmak, endüstri ve tarım çalışmaları için uygun koşullar, eğitim için kolaylıklar yaratarak, politik çalışma kurumlarını kurup destekleyerek, kentleri kurarak, genel çalışma projelerini uygulayarak yahudileri koruyup, yerleşimlerini sağlamaktır.

Mandacılığın sonuna doğ4ru bu fonun gelirleri 30 milyon filistin lirasını buldu. (Yusuf Sayığ, s.36) Bu gelirlerin büyük bir oranı tarımda yerleşim için, daha sonra güçü teşvik edip gerçekleştirmek, ondan sonra güzel çalışma, eğitim için, kent kurmak için kullanıldı.

Cern Haisod yahudi kurumunun tüzüğü doğrultusunda çalışmaktadır. Gördüğümüz Cern Caimt'in icar akitleri, toprak satın alma ve işletilmesi hususlarında sadece yahudilerle sınırlıydı. Cern Haisod ise, ister asıl sahibi, kiracı, marabacı veyahut ücretli işçi olsun arapların toprakla olan bağlarını kesmek için yapılan ırkçı ayırımda benzeri bulunmayan tekel çemberini tamamlıyordu. Cern Haisod, yahudi yerleşim bölgelerindeki kredi anlaşmasını imzalarken aşağıdaki, koşulları bulunduruyordu:

"yerleşimci ....., toprakta yerleşeceğini, çiftliğinde gerekli bütün sürüm çalışmalarını kendisinin veyahut ailesinin yardımıyla yapacağını taahüt eder. Aynı biçimde işçi çalıştırmaya zorlandığı zaman sadece yahudi işçileri çalıştıracağını taahüt eder." (Hop Simpson, s.80)

Filistin'de yahudilerin toprağı mülk edinmeleri sonucunda, çok sert ve acılı bir biçimde yerlilerin çıkartılması eylemleri başladı. Yahudilere verilen yada satılan topraklardan, kanlı şiddetin kullanılacağı tehdidiyle kovulup çıkmaya zorlanan binlerce arap köylüsü vardır. Böylece köylüler, çağlar boyunca kendileri, babaları, dedeleri ve ataları tarafından ekilen topraklardan çıktılar. Ekilebilen topraklarda arap asıllı nüfus yoğunluğu nedeniyle tarım sektörü kimseyi kapsayamaz duruma geldi.

Bir ailenin yaşayabileceği küçük alanları (Lotviable) araştıran İngiliz komitelerinin itirafına göre, bu yoğunluk 30'lardan beri vardır. Resmi istatistiklere dayanılarak yapılan incelemelerde korkunç sonuçlar çıkmıştır. Yoruma gereksinim duymayan ve tehlikeli olan 4 sonuca işaret edeceğiz.

1- Ekime elverişli topraklar çok sınırlıdır. Filistinin bütün sahasını %30'u kadardır. Yani değişik düzeylerde verimli topraklardan oluşan 7 500 000 dönüm vardır. Yahudi kurumunun sunduğu rakamlar kabul edilse verimli alan daha fazla olarak değerlendirilemez. (Yahudi kurumunun sunduğu rakamlar 2 200 000'i bulmamaktadır. Yani Filistinin bütün sahasının % 40'ı kadardır.) (Yusuf Sayığ, S.39)

2- Yahudilerin elinde bulunan toprakların büyük bir çoğunluğu, yada % 87'si kadarı tarıma en elverişli toprak parçalarından oluşmaktadır.

3- Bir arap tarım ailesine düşen toprak parçası normal gelir getirebilecek toprak parçasının % 40'ı kadardır. Oysa yahudi ailesinin elinde, normal gelir getiren ölçüde toprak parçası bulunmaktadır. (Yani arap tarım ailesinin elinde bulunan alan, yahudi tarım ailesinin elinde bulunan alanın % 40ıdır.) (age.)

4- Filistindeki kır müfusunun 1/3'ü, 30'larda hiç bir toprak par-

çasını elinde bulundurmuyordu. Yahudilerin toprakları ele geçirip, arap köylülerini kovduktan sonra toprağı ekmelerinden söz ederken, mutlaka kısa bir biçimde mandacılık döneminde siyonist ekonominin yaşamında temel rolü oynıyan (ve şimdiye kadar rol oynayan) tarım yerleşim bölgelerine işaret etmek gerekir.

Yahudiler Filistinde 3 tür yerleşim bölgeleri kurdular. Birincisi, temelinde özel mülkiyet düşüncesi ve özel çalışmaya dayanan ve bu mülkiyetin toprağa daha fazla bağlılığı ve sevgiyi yaratacağı düşüncesiyle kurulan bağımsız tarım yerleşim bölgeleri. Bu tür yerleşim bölgeleri en eski tip yerleşim bölgeleridir. Bu tür yerleşim bölgelerinin büyük bir bölümü 19. yüzyılın sonlarında, daha önce sözünü ettiğimiz "Bica" kurumunun denetiminde, Siyonist kapitalist baron Edmond ve Rotshald'in denetimi ve mali desteğiyle kurulmaya başladı.

İkincisi, kooperatif türündeki yerleşim bölgeleridir (Moshavim). Üretim ve pazarlama işlemlerinin ortak planlamasının yanında, kiralanan topraklarda özel çaba ilkesine dayanmaktadır. Mülkiyetteki özel elemanlarla planlamadaki kollektivizmi toplayıp geniş bir biçimde üretim çokluğundan yararlanmaktadır. Bu yerleşim bölgelerindeki topraklar, ya yerleşim bölgesinin malı (Bica ve diğer örgütlerden elde edilir), özde bir bütün olarak yerleşim bölgesinin malı olup yerleşenlere işletmesi için dağıtılır; veyahut yahudi ulusal fonu Cern Caimt'ten kiralanmış olur. İki durumda da kollektif plan içerisinde işletilmesi için yerleşimcilere dağıtılır. (Bu yerleşim bölgelerinin ilki 20. yüzyılın başlangıcında ortaya çıkmıştır.)

Üçüncüsü, kollektif biçimde olan sosyalist yerleşim bölgeleri (Cipotsim): kişisel ayırım yapılmamasına dayanır. İşletilen toprakların büyük bir çoğunluğu Cera Caimt'ten kiralanmıştır. Bu topraklar bizzat yerleşimcilere dağıtılmaz, dağıtılan üretim süeçleridir. Bir toprak parçasına yada bir sürece bağlı kalınmaması için, yerlişimciler, değişik toprak parçaları ve süreçlerde defalarca değiştirilir. İş alanlarında ve üretim tam bir kollektivite olduğu gibi, tüketimde de tam bir kollektivite vardır. Öyle ki, yerleşimciler yemeklerde de kollektif davranıp, yemek için ayrılmış büyük salonlarda yemekleri-

ni yerler. Çocuklarını da doğumdan hemen sonra özel yerlerde yerelşim bölgesinin hemşirelerine verirler. Çocuklar ise, çocukluk döneminden lise sonuna kadar kollektif bir denetim altında bulunurlar. Dağıtımda da, tam bir eşitlik vardır. Yerleşimciler, yemek, giyim, konut ve diğer hizmetlerden eşit paylar alırlar. Görevli olarak yada izinli olarak yerleşim bölgesinin dışına çıkınca ödenen belirli bir miktar paranın dışında ücret almazlar.

Siyonist yerleşim bölgeleri daha sonra, devletin yapısının oluşturulmasında çok tehlikeli bir rol oynadılar. Temel olan ekonomik rolüne ek olarak, yeni yahudi göçmenlerinin eğitilmesinde ve oluşturmaya başladıkları toplumla kaynaştırmada önemli askeri bir rol oynadılar. Yerleşim bölgelerinin kurulması planı ve coğrafik olarak dağılması yöntemi, açık askeri hedeflere hizmet ediyordu. Örneğin; biçimsel kanunu yollarla veyahut başka yollarla yerleşim bölgelerindeki koruyucular Filistin'li köylülerin evlerine saldırıp ele geçirdikleri topraklardan çıkmalarını zorluyorlardı. Son olarakda yerleşim bölgeleri; Yahudi göçmenler arasında, siyonist ruhu yayan, arap köylülere karşı tiksinme ve kendini yüksek görmekle dolduran ve sağlam bir biçimde toprağa bağlamaya çalışan, siyonizmin hedeflerini gerçekleştirmek için özveriye ve çabaya alıştıran bir okul durumuna gelmiştir.

Aşağıdaki cetvel bu yerleşim bölgelerinin nüfus üzerine bir düşünce vermektedir.

KURULUŞUNDAN MANDACILIĞIN SONUNA KADARKİ DÖNEMDE TARIM YERLEŞİM BÖLGELERİNİN NÜFUSU

	Y. Böl. Sayısı	Çeşidine göre Nüfus dağılımı Yer Böl. Bağımsız	Koop.	Sosyalist	Top. Nüf.	Top. Yah. Nüf.
1882	5	500	–	–	500	24.000
1890	14	2.770	–	–	2.770	–
1900	22	4.950	–	–	4.950	50.000
1914	47	11.000	400	180	11.580	85.000
1918		rakamlar eksiktir			56.000	56.000
1922	71	11.540	1.410	1.190	14.140	83.790
1927	96	20.220	4.660	2.620	–	149.789
1931	110	27.740	5.750	3.800	27.500	174.606
1936	127	59.530	15.740	11.840	37.290	384.078
1941	231	63.240	24.820	23.190	87.110	474.102
1944	259	76.000	29.500	23.500	111.250	528.702
1946		Rakamlar eksiktir			129.000	650.000

(Survey of palastine)

1918 – 1948 YILLARI ARASINDA FİLİSTİNDEKİ NÜFUS ARTIŞI

YIL	ARAP NÜFUSU	YAHUDİ NÜFUSU	TOPLAM
1918 (tahmini olarak)	644.000	56.000	700.000
1922 (sayımlardan)	668.258	83.790	752.048
1925 (yılın ortasında)	725.513	121.725	847.238
1926 " "	749.402	149.500	898.902
1929 " "	803.562	156.481	960.043
1931 (sayımdan)	858.708	174.606	1.033.314
1932 31 Aralıkta	881.690	192.137	1.083.827
1933 31 "	905.974	234.967	1.140.941
1934 31 "	927.579	282.975	1.210.554
1935 31 "	952.955	355.157	1.308.112
1936 31 "	982.614	384.078	1.266.692
1937 31 "	1.005.958	395.836	1.401.794
1938 31 "	1.024.063	411.222	1.435.285
1939 31 "	1.056.241	445.457	1.501.698
1940 31 "	1.080.995	463.535	1.544.530
1941 31 "	1.111.398	474.102	1.585.500
1942 31 "	1.135.597	484.408	1.620.005
1943 31 "	1.174.659	502.914	1.676.571
1944 31 "	1.210.922	528.702	1.739.624
1946 31 "	1.328.000	608.000	1.936.000
1948 Mayısta	1.415.000	650.000	2.065.000

İKİNCİ BÖLÜM

HESTEDROUT

İngiliz mandacılığı altındaki Filistin işçi sınıfının durumunu ele alan bir araştırmacı, ister arap, ister yahudi olsun işçi hareketinin içinde geliştiği koşul ve durumların tümüne etkisi olan siyonist Hestedrout örgütü üzerinde biraz durması gerekir. **Göreceğimiz gibi diğer bir çok görevi yanında, yahudi işçi federasyonu olması itibarıyla Hestedrout, yahudi bir işçi sınıfının geliştirilmesinde değil, bir de, yaratılmasında ve oluşumunda dünyanın herhangi bir ülkesinde bilinen işçi sınıfına ters bir biçimde, yahudi işçi sınıfını, kanlı, ırkçı bir yönelime yönlendirmede kesin bir etkisi vardır.** Örneğin; herhangi bir ülkeye olan yoğun bir işçi göçü ülkedeki işçi sınıfının zararına dokunur ve işçiler buna rahat bakmaz. Hestedrout'un da açık hedefi, elinden geldiği kadar ve her türlü araçlarla çok sayıda yahudiyi Filistine getirip tarım işçisine dönüştürmektir. İşçi sınıfının geleneklerinden ve örgütlenmesinin temellerinden birisi de, bütün işçiler arasında sınıfa hizmet edecek doğrultuda kapsamlı dayanışma ve birliktir. Hestedrout örgütü ise, ibrani emek şiarını attı. Bu da, arap işçilerinin, yahudilerin elindeki projelerde kesin bir biçimde çalışmamasını getirmektedir. Bu şiarın sonuçlarından birisi de, yahudi işçilerin silahlandırılması ve askeri eğitimden geçirilmeleriydi. İlk başta arap işçilerini, yahudi ulusal fonu satın almadan önce çalışmakta oldukları topraklardan silah zoruyla çalışmalarını engelleyerek kovmaları izlendi, ancak daha sonra sorun gelişerek köylülere saldırılmaya başlanıp değişik gerekçe ve iddialarla köylüleri topraklarından kovmaya kadar vardı. Tel-Aviv'de bir kahvehanede, bir yada daha fazla arap işçisinin çalıştığının duyulması bile, yüzlerce kişiden oluşan bir "işçi" gösterisi olup, kahvehaneye saldırıp zarar verilmesine, kahvehane sahibinden arap işçisini kovacağıma vebir daha böylesi bir "suçu" işlemeyeceğine dair taahüt alıncaya kadar geri dönmemeye yeterli bir neden sayılıyordu. (Brimakov, Orta-Doğu sorununun çözümü)

Hestedrout'un Filistinde en büyük siyonist örgüt olması itibarıyla bulundurduğu büyük güç ve ekonomik, politik olarak aldığı destek, aralarında devlet olmak üzere Filistinde en büyük patron olmasından dolayı, arap iş çilerine karşı, topraklarında kovulduktan sonra izlenen ve iyice incelenmiş olan kuşatma, arap işçileri üzerinde kesin bir etki oluşturmaktadır. Bütün bunlar ise, eşine az rastlanan bir durum yarattı. Bu durumun özelliği, arap işçisinin işsizliği ve sefaletidir. Karanlık ve eşit olmayan koşullar içerisinde Filistin arap işçi sınıfı gelişti, sömürgecilik ve ırkçılığın ittifağına karşı acı savaşımlarla yüzyüze geldi. Bunlar, o zaman egemen olan, yarı feodal düzene, toprak simsarları ve diğer sömürücü kesimlere karşı olan savaşımlara ek olarak dayatıldı.

Hestedrout,siyonist devletin yasal babası olarak tanımlanır.Gerçekte ise,çoğu devlet kurumlarının yöneticileri Hestedrout içerisinde yetişti. Peki, bu örgüt nedir? Nasıl oluştu ve rolü nedir?

Hestedrout: Filistin Yahudi İşçi Sendikaları Konfederasyonu'dur. Aralık 1920'de sadece yahudi işçileri örgütlemek için kurulmuştur. Kuruluşu sırasındaki üye sayısı, 4433'tür.

Hestedrout Filistinde kurulduğu zaman, Ülkede 1919'da kurulan öğretmenler federasyonu ve yerel bazı küçük sendika fedarasyonları dışındaki yurtsever sendika federasyonlarının aktif bir varlığı yoktu. Dikkati çeken şey ise, diğer bütün yahudi ulusal işçi federasyonlarının bundan daha sonraki bir zamanda kurulduğudur. (yaklaşı 25 yıl sonra.) Hepsinin kuruluşu, Filistinde 1945 yılında toplanan ve böylesi federasyonların kurulmasına çağrı kararları alan 6. ulusal kongreden sonra idi. Bazıları ise, bizzat Hestedraut'un tardım ve çabalarıyla kurulmuştur.

Böylece, Hestedrout'un kuruluşu ve gelişimindeki çizgisi, diğer ülkelerdeki işçi hareketlerinin tarihi gelişim çizgisinden farklıdır. örneğin genel olarak, işçi federasyonları onların üzerindeki federatif bir yönetimden önce oluşurlar. Oysa, Hestedrout'un kendisi (st yonetim olarak) içerdiği federasyonlardan önce kurulmuştur.

Hestedrout'un dayanmış olduğu en önemli siyonist partiler ise: "Mapay" partisi, yani İsrail İşçi Partisi, " Ahdot Ha Afoda " partisi,

yani Birleşmiş işçiler Partisi ve Genel Siyonistler Partisi, "Prit Siyonim Clalim"dir. (Hestedrout, Leyla Al Kadı, Araştırmalar Merkezi, Beyrut)

HESTEDROUT'UN HEDEFLERİ

Açık olan şudur ki, Hestedrout'un ilk hedefi, politik bir hedeftir. Tüzüğünün 1. maddesine israil toprağında (Eretz Israel), yahudi bir "komonols"un kurulması düşüncesi vardır. Aynı düşünce, Hestedrout'un hedeflerini belirlemeye yönelik bir çok paragrafta yer almaktadır.

"Hesterdout, kuruluşundan beri kendini, yerelşim ve yahudi göçünün yoğunlaştırılması için pratik bir araç olarak görümşütr. "(Syrkin, Maria, golola Meier: Woman With a cause, New-Yourk 1963)

"Hestedrout'un ana hedefi; Siyonist düşünceyi gerçekleştirmektir. Hestedrout, kendini, siyonist çalışma, göç, yerleşim, Filistin'e egemen olma, sömürgeleştirme ve göçmenlerden en büyük sayıyı çekebilecek sağlam ve gelişmiş bir ekonomi için gereken gereken temelleri altmadaki temel etkenlerin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir. Uzak hede ise, 2000 yıl süren göçten sonra dünyanın değişik bölgelerinen gelen yahudileri, değişik sosyal temellere dayalı kişilerden bir tek ulusal iskeletin üyelerine dönüşecekleri bir toplum yaratmaktır. "(Muemzer, Genlend, Lalar Enterprise in Israel, New-Yourk 1947)

Hestedrout'un kuruluş kongresinin yayınladığı bildiri ise, şöyle demektedir;

"Hestedrout; yeni tip yahudi işçisini yaratmayı, yerleşim hareketini denetlemeyi ve yerleşim hareketi sonucunda ortaya çıkan yahudi işçisine yerini vermeyi kendi görevi olarak bilir. Hestedrout kendi emekleriyle ve başkasını sömürmeden yaşayan bütün işçileri kapsayacaktır. Hestedrout; Yahudi bir işçi toplumunu kurmak için, bütün sendikal, yerleşim ve eğitim sorunlarıyla ilgili, işçi sınıfının bütün sorunlarını örgütleyecektir. Bu federatif birlik (Hestedrout) sadece işçilerin korunması görevini üstlenmedi, birde onların yaratılması görevini üstlendi. "(Thisis larael, Palesten yesterday to day and tomorow, P.30, Huelener and Others)

Hestedrout'un ilk genel sekreteri ve daha sonra İsrail'in başba-

kanı olan Gorion, Hestedrout'un amacını şöyle açıklamaktadır; Göç ve yerleşim Filistin işçi hareketinin ilk tablosunu oluşturmaktadır. Bunlar ise, kan ve ateştenm harflerle hareketimizin sancağına yazılmıştır. Yanlış değil, ateşle kanı, Hağana örgütü ve diğer terörist Irgun ve Stern örgütlerinin adamlarının %60'ından fazlasının Hestedrout'a üye olmalarıyla belirginleşmektedir.

HESTEDROUT ÜYELİĞİ

1964 yılında Hestedrout'un üye sayısı 872 000'i bulmuştur. Üyelik 4 kesime bölünmektedir.(Leyla al Kadı, Hestedrout)

1- Kooperatif üyelerinden, özellikle de Cepotez ve Moshavim üyelerinden oluşan kesim. (Moshavim, Cepotezlere ters bir biçimde, ailelere dayanan kollektif bir sömürgedir. Tarım işçileri federasoynu aracılığıyla Hestedrout'a bağlı olan 250 000 üyesi vardır.

2- Sayıları 251 000'e varan ve gelirleri maaş ve ücrete dayanan kesim.

3- Kendi özel hesaplarına çalışan zanaatkarlar ve aralarında sanatçılar olan sanat sahiplerinden oluşan kesim. 18 yaşından küçük genç işçiler ve öğrenciler örgüten bağlı 10 000 üye vardır. Bu örgütde Hestedrout'a bağlı kurumlardandır.

4- Kadınlardan, ev işleri ve aile işleriyle uğraşanlardan oluşan kesim. 1964'teki sayıları 261 000 üyeydi.

HESTEDROUT'un ÇALIŞMALARI

Hestedrout'un çalışmaları temel olarak aşağıdaki alanlara dağılır;

1- İşçi ve sendika çalışmaları,
2- Ekonomik kalkınma,
3- Sağlık hizmetleri ve sosyal sigortayla ilgili çalışmalar,
4- Eğitim ve kültür çalışmaları,
5- Genel çıkara bağlı değişik çalışmalar.

Bu çalışmalardan bazılarına kısaca bir göz atalım;

1- İşçi ve sendika çalışmaları;

Hestedrout'a sadece sir işçi federasyonu olarak bakmak olanklı

değildir. Çalışmaları, diğer ülkelerde bulunan işçi federasyonlarının bilinen çalışmalarını çok daha fazla aşmaktadır. İşçi federasyonları değişik biçimlerde Hestedrout'un merkezi yönetimine bağlıdar.

A) Hiç bir işçi Hestedrout'a üye olmadan herhangi bir işçi federasyonuna üye olamaz.

B) Federasyonların büyük bir çoğunluğu Hestedrout tarafından, ya ulusal kongre, genel kurul yada yürütme komitesinin aldığı kararlar uyarınca kurulmuştur. Onun için, ne mali bir bağımsızlığı var, ne de kendisine bağlı üye ödentisini alabilirler. Federasyon üyeleri ödentileri olarak genel biçimde federasyona öderler.

C) Genel olarak işçi federasyonunun bütçesi yoktur. Hestedrout'un genel bütçesinden ödeme yapılır. Federasyonların büyük bir çoğunluğu hukuksal bir bağımsızlığa sahiq değildir. Bu haklar yalnız başına Hestedrout'undur. Sözü edilenler arasında işçi sigortaları ve sağlık sigortalarına ayrılan bazı hariçtir.

D) Federasyonun yerli yada yurtsever sekreterleri, maaşlarını ödeyen Hesdrout komitesinin onayı olmadan atanamazlar.

E) Hestedrout'un ilgili komitelerinin, ilgili bütün kararları onaylaması gerekir. Grev kararları da onaydan geçmelidir. Güçlü merkezleri olan bazı federasyonlar bazen Hestedrout'un merkezine karşı çıkarlar.

Hestedrout, eğitim-kültür alanlarında büyük çalışmalara girmiştir. Mandacılık döneminden beri Filistin'deki Yahudi çocukların % 45'ini kapsayan geniş bir okul şebekesini kurmayı üstlendi. Aynı biçimde Hestedrout yeni göçmenleri çekip siyonist toplumun yaşam devresiyle hızla kaynaştırmayı amaçlayan birçok kurumu yönetmeyi üstlendi. Yine, günlük "Davar" gazetesini yayınlamaktadır. Büyük bir yayınevine sahip olup (Om Oved) seçilip çevrilmiş kitapları çok sayıda ve ucuz bir fiyatla basmaktadır.

Aynı biçimde Hestedrout, siyonizmin hedeflerine hizmet etmek için sürekli olarak dış ilişkileri kurmuştur. Örneğin ABD emperyalizmine bağlı olan "Uluslararası Hür Sendikalar Konfederasyonu"na bağlı olup, "Uluslararası Çalışma Örgütü" ve "Dünya Kooperatifler Birliği" çalışmalarına katılmaktadır.

Aynı biçimde, İsrail hükümetinin bu alandaki politikasını tamamlayarak kalkınmakta olan ülkelere yardım programını önüne koydu. Ekim 1960 yılında "Afrika-Asya, işçi ve kooperatif incelemeleri enstitüsünü" kurdu. Bu örgüt Hestedrout tarafından ve Amerikan merkezi haberalma örgütü (CIA) ile iyi ilişkileri olan Amerikan Çalışma Federasyonu'nun desteğiyle finanse edilmektedir. Federasyonun 1960-1961 yılındaki yardımları 180.000 doları bulmuştur. Bu yardımların bir bölümü öğrencilere burs biçiminde oluyordu. Propaganda ve casusluk hedeflerinin bu tür çalışmaların temelinde bulunduğu ispatlanmıştır.

Hestedrout'un üretimle ilgilenen şubesi, "Hevrat Ovdim" adıyla bilinen başlı başına bir kurumdur. Bu kurum, İsrail Çalışma Kooperatifi'dir. Bu kooperatifin üyeliği Hestedrout'un bütün üyelerinden oluşur ve 4 çeşit projesi vardır.

1- Sermayesi üyelere ait kooperatif projeleri. Bunlar, Hestedrout tarafından denetlenir. Maddi yardımlar, teknik bilgiler, hukuksal ve politik olarak korunma Hestedrout tarafından sağlanır. Bu projelerden birisi de, İsrail'deki ulaşımın % 85'ini denetleyen ulaşım kooperatifleri ve ülkedeki tarım üretiminin 3/4'ünden sorumlu olan Cepotes ve Moshiv tarım kooperatifleridir. Bu kooperatiflerin sayıları 600'ü bulmaktadır.

2- Mülkiyetin tümü ya da büyük bir bölümü sözü edilen kooperatiflere ait olan projeler. Bu projelerin en önemlisi de, tarımın büyük bir bölümünün alım satımını yapan "Tenova" şirketidir. Bütün kooperatiflere traktör sağlayan "Hamaşpir" şirketi de vardır. Bu iki şirketin her birisinin halka perakende satış yapan bir dizi yeri vardır. Aynı biçimde değirmenler, konserve fabrikaları, istasyon, garajlar, yoğurt yapımı fabrikaları, ayakkabı ve plastik fabrikaları, vs. gibi belirli projeleri vardır. İki şirketin yanında çalışan 10.000'den daha fazla işçi ve görevli bulunmaktadır.

3- Hestedrout'un yürütme kurulunun, hükümetle birlikte, ya da Yahudi kurumlarıyla birlikte mülkiyetine ortak olduğu projeler. Örnek olarak; "Mekorot" şirketi, yani Ulusal Sular Şirketi; "Zem" şirketi, İsrail'deki en büyük Denizcilik Şirketi'dir. İsrail Hava Yolları,

"Al" şirketi, İsrail'in dış hava ulaşımını sağlamaktadır. İç hava yolları şirketi "Erika".

4- Mülkiyeti Hestedrout'a ait olan ve Hestedrout yürütme kurulunun atadığı kurullar tarafından yönetilen projeler. Örneğin, önemi ve büyüklüğü bakımından İsrail'de ikinci banka durumunda olan İşçi Bankası, Endüstri Mukaveleleri Şirketi, "Solel Boneh"; bu şirket 28.000'den fazla işçiyi çalıştırmaktadır. Bunlara ek olarak, çimento, seramik, cam, plastik, tekstil, tersane, Akka yakınındaki çelik kenti projesi ve fabrikaları gibi projeler de vardır. Bazı yıllarda, yapı alanında olan çalışmaları, İsrail içerisindeki yapı işlerinin yarısını aşmıştır.

Sağlık hizmetleri ve Sosyal Sigortalar:

Sağlık hizmetleri ve sosyal sigortalar 4 çeşit sigortayı kapsamaktadır.

1- Ulusal alandaki sosyal sigortalar; örneğin, (Copat Holim) işçi hastalık fonu. Hestedrout'un üyelerine sağladığı sağlık sigortasıdır. Bu kurum kamulaştırılmış doktorluk sistemini oluşturmaktadır. Hükümet, bu kurumdan ya da yönetiminden sorumlu değildir.

"Copat Holim" kurumu İsrail yerlilerinin 2/3'üne hizmet götürmektedir. Yaklaşık olarak 1.000 sağlık ocağını çalıştırmaktadır. Buna ek olarak ülkenin her tarafında bulunan hastahanelerde binlerce aile tedavi görmektedir. Sağlık alanında 10.000 işçi çalıştırmaktadır. Bunlar İsrail'deki doktorların yarısı kadarını bulmaktadır. Aynı biçimde "Copat Holim"in bedensel olarak, ya da akıl olarak sakat, ciğer ve psikolojik hastalıklara yakalanmış kişilerle ilgilenen kurumları yöneten Sakatlar Fonunu kurdu.

"Copat Holim" kurumu, Hestedrout üyelerinin ödentilerinden kesilen mali ödentiler, patronlar tarafından yapılan mali yardımlar ve "Copat Holim" yeni gelen göçmenlere yaptığı hizmetler karşılığında hükümetten aldığı bazı yardımlarla finanse edilmektedir.

2- Esnaf birliğinde ya da herhangi bir endüstriyel birlikte, tarım işçiler fonu, yapı işçileri fonu, endüstri işçileri fonu gibi sosyal sigortalar.

3- Kredi ve bağışlarla kurulu olup sigorta [illegible]zneğinde olmayan

mali yardımlar sistemi. Örneğin; bazılarına emekli maaşı sağlayan yaşlı işçiler fonu; kadınlar için 60 erkekler için 65 yaştan sonradır. "Mishan" ya da yardımlar fonu adıyla anılan başka bir fon daha vardır. Zor ve ani durumlarda mali yardımlar sağlar. Son olarak da ilk başta işçilere yardım vermekle ilgilenen, daha sonra daha çok sayıda işçi çalıştırmak için şirketlere kredi vermekle ilgilenen (Cern Afuda) çalışma fonu vardır.

HESTEDROUT VE ARAP İŞÇİLERİ

Siyonist işgalin amacı, Filistin'in bütününü büyük bir Yahudi yerleşim bölgesine çevirmektir. Bu ise, Waizman'ın sözlerinin kaynağıydı. O, şöyle diyordu: "İngiltere'nin İngiliz olduğu gibi Filistin'in Yahudi olmasını istiyoruz." Buradan hareketle süren yerleşim süreci, devletin içinde belirginleştiği pratik bir tabloydu. Filistin'e olan Yahudi göçünün başlamasından bugüne kadar "yeni bir oldu bitti" durumunu yaratma sorunu sürdü. Ve şimdiye kadar, toprağı alıp içinde çalışanları kovma, daha sonra zaman içerisinde bunu, askeri güçlerin koruyuculuğuyla alışılmış bir duruma getirmek için yapılanlar, siyonist yönetimin özünü oluşturmaktadır. Yeni olanın eskisini unutturması, gasp eylemlerini daha da yoğunlaştıran ve yeni bir oldu bitti yaratan geniş bir atılımdan daha geniş bir atılıma başlamak: Bu siyonist macera içerisinde, Hestedrout, belirleyici ve ayrıcalıklı bir rol oynadı. Oynanan bu rol; siyonizmi klasik sömürgecilikten ayıran yön idi. İki sömürgeciliği birbirine eş tutmak yanlışlığa götürüyordu. Şiarı; Yahudi emeği ya da "İbrani emek" olan, ikinci göç dalgası dönemindeki çirkin yönelimli siyonist macera ve Filistin'deki siyonist yerleşim, Arap işçileri yerine Yahudi işçileri getirme biçiminde olmuştur. Bunun sonucunda da, bizzat siyonist anlayışın, siyonist bir işçi sınıfının yaratılması sürecine bağlandığı ortaya çıktı. Arap işçilerinin çalıştırılmasını kabul etmiyordu. Bu anlamıyla Yahudi göçü, Filistinli Arap yerlilerinin ellerindeki mülkü koparan sömürgeci sistem içerisinde gerçekleşiyordu. Ki, bu mülke el koyma işlemi daha önce sözünü ettiğimiz gibi mandacı İngiliz yönetiminin gözü önünde ve bilgisi dahilinde olmuştur. Ancak bu soygun

sürecinde, Cezayir ve kara Afrika'daki sömürgelerde olan sosyal ayrışmaya benzer bir ayrışma olmamıştı. Orada sömürgeci sektör ekonomisi A'sından Z'sine kadar asıl yerlileri sömürüyordu. Yahudiler Filistin'de klasik kapitalist örneğe benzer yeni bir ibrani ulusu dönüşümünün planlarını yaptılar. (Yani egemen bir burjuvazi ve proletarya.)

Hestedrout; siyonizmin Arap köylülerine karşı uyguladığı ırkçı ve ekonomik ayrıcalığın temel aracıydı. Hestedrout'un uyguladığı ibrani emek şiarı Arap işçilerinin çalıştırılmasını yasaklıyordu. Bu yasak, sadece Yahudi kurumlarında değildi; aynı zamanda İngiliz kurumlarında ve genel hizmetlerdeydi. Arapları çalıştıran çiftlikler de, Hestedrout üyeleri tarafından saldırıya uğruyordu. Arap işçilerine karşı olan saldırılardan birinde, daha sonra Mirac (toparlanma partisi) hükümetinde maliye bakanı olan Benhas Sapir vardı. İngiliz hükümeti bunları, başkaları saldırma suçundan yakaladığı zaman, "bu iyi siyonist girişim"le dayanışmasını belirtmek için onlarca Yahudi bunların yerine tutuklanmasını istemiştir. Bu cezaevi gönüllüleri içerisinde tanınmış yazar ve şairler de vardı. Bunların arasında kısa bir süre önce Nobel ödülünü alan edebiyatçı "Acnon" vardı.

İbrani emek sloganı yanında "İbrani üretim" sloganı atıldı. Pratikte Arap mallarının düzenli bir biçimde boykot edilmesi olarak uygulandı. Arap birisi kalkar da, korkusuzca tarım ürünlerini Yahudi pazarında satmak isterse, saldırıya uğrar ve şiddetle oradan kovulurdu.

Mapay partisinin liderlerinden birisinin tanıklığı tutuculuk bakımından bu eşsiz ırkçı politikanın gerçekliğini özetlemektedir. Bu, İsrail temsilciler meclisinde uzun bir süre temsilci olarak kalan ve en önemli komitelerinden, savunma ve dış ilişkiler komitesinin başkanı olan David Hakchin'dir.

40 yıl sonra, 1920'lerde, İngiliz, İrlandalı, Çinli, Hintli ve Afrikalı "sosyalist" arkadaşlarıyla olan şiddetli tartışmalarını acıklı bir biçimde anımsayarak şöyle diyordu:

"Tartışmalar sırasında, Hestedrout'un içine Arapların kabul edilmediği gerçeğinin gerekçesini, Arap bakkallarından alışveriş yapma-

ması için ev kadınlarına yönelik propagandanın, bostanlarda Arapları çalıştırmamak uygulanan nöbetçilik durumumuzun gerekçesini koymam gerekirdi. Yine Arapların ekmiş olduğu domatese neden Cirosin döktüğümüzün, çarşıda Yahudi ev kadınlarına neden saldırıp Araplardan satın almış oldukları yumurtaları kırdığımızın, Yahudi ulusal fonunu neden öğüp göklere çıkardığımızın (ki, Beyrut'taki efendilerden, toprakları satın alıp bu topraklarda çalışan Arapları kovmak için "Hankin"i Beyrut'a gönderen kendisidir. -Araplardan binlerce dönümün satın alınması için izin verilir. Ancak bir Arap'a bir tek dönümün satılması (Allah etmesin) kesinlikle yasaktı.-)gerekçesi için kapitalizmin sosyalist bir tablosunu çizen Rotshald'i iyi olarak göstermem gerekirdi... Bütün bunları yapmak çok zordu." (Ortadoğu Sorununun Çözümü, Brimakov, Sait Ahmed'in çevirisi)

Kendilerini "öncüler" diye adlandıran Doğu Avrupa ülkeleri ve Rusya'dan dalga dalga Yahudileri Filistin'e getiren ikinci siyonist göç dalgasından sonra, "sosyalistlerin" bu politikayı Yahudi ortamlarında tutturmak için uygun bir propaganda aracı olan "İbrani emeğin arılığı" vb. diğer sloganlarla örtmelerine karşın, İbrani emek ve İbrani üretim politikası, "Filistin toprağı üzerinde ekilen her bitki Yahudi ellerinin ekimi" olacaktır denilen bir düzeye vardırıldı.

Bu tür yöntemler, siyonist hareketin, o zaman kötüye doğru gitmekte olan Filistin'in ekonomik durumu üzerinde kurulan dolaysız hedeflerini örtemez. O, zamanlarda işsizlik çok yaygın olup, tarım ekonominin temel direğini oluşturuyordu. Bunun sonucunda, Heyfa ve Yafa'da çinko evlerden oluşan mahallelerde toplanan işsizler ordusunu doğuruyordu. Buna ek olarak kırlarda bulunan tarımdaki gizli işsizlik vardır. Bu ise, işçi kapasitesi iş pazarında sunulan Arap işçilerinin yarısını kapsama gücü olan Yahudi yatırımları üzerinde büyük bir baskı yapıyordu. Siyonist yöneticiler, Arap ve Yahudi işçiler arasında serbest rekabeti bırakacak olurlarsa, Arap işçilerinin zafer kazanacağını anladılar. (Yahudi işçilerle karşılaştırılması durumundaki düşük ücretleri gözönünde bulundurulursa.) (Muharip Abd Hafiz, İbrani emek politikasının dünü ve bugünü, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 24, s.121) Ancak ekonomik bir bakış açısından

Arapların çalıştırılmasının Yahudi üreticilere daha yararlı, yani daha fazla emek harcayarak daha fazla kâr bırakmalarına karşın, daha fazla göçmenin gelmesini amaçlayan siyonist hareketin temel hedefiyle çelişmektedir. Öyleyse ekonomik özlü sorunlar, yerlerini temel hedefin hizmetine bırakmalıydı.

Daha sonra gelen göçmenlerin işsizlikten çekmemeleri gerekir. Yoksa geldikleri yere geri giderler, ya da Yahudi kurumu üzerinde bir yük oluştururlar.

İbrani emek şiarının bir diğer yüzü ise, maddi durumlarını daha kötüleştirip, beklenen herhangi bir savaşımda direniş güçlerini çökertmek için Arap işçilerini iş fırsatından yoksun bırakmayı amaçlıyordu. Aynı zamanda, ekmeklerini bulmak için göçe zorlanmalarını amaçlıyordu. Bu ise, göç hedeflerini tamamlayan temel bir hedeftir.

Hertzel'in "yeni, eski ülke"de (1902) üzerinde yazdığı şey, herhalde İbrani emek sloganıdır. "Yabancılara karşı (Filistin'deki Arapları kastediyor) bir sloganın atılması gerekir. Böylesi Yahudi topluluğunda Yahudilerin dışında kimsenin bulunmaması gerekir." demektedir.

Ancak daha sonra göreceğimiz gibi, kendisini gerektiren ekonomik-politik durumlar değişince, İsrail ekonomisi yeni belirti ve durumlar elde etmeye başladıktan, Arap işçilerinin kendisine daha uygun ve hatta zorunlu olduğu bir gelişim düzeyinden sonra, tamamıyla yokolan İbrani emek şiarı, mutlak bir kanun değildir.

Sorun arı olup olmaması sorunu değildi; Filistin'deki yerel demografiyi tamamıyla egemen Yahudi bir çoğunluğun lehine değiştirmeyi hedefleyen temel bir hedefin anlatımıydı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNGİLİZ MANDACILIĞI DÖNEMİNDE FİLİSTİN İŞÇİ SINIFININ DURUMLARI

Toprak satın alımı, siyonist sömürgeci yerleşimde büyük bir rol oynamıştı. Toprak mülkiyeti sistemini ve toprakların nasıl sahiplerinin ellerinden alınıp, sahiplerinin köylerinden kovulduğunu öğrenmemiz yararlı olacaktır.

Filistin kırlarındaki yerliler, toprakla ilişkileri bakımından 3 bölüme ayrılırlar:

Büyük toprak sahipleri; küçük ve orta köylüler, topraksız köylüler, yani tarım işçileri. "Granott"un "Filistin'deki toprak sistemi" adlı, Londra 1952'de yayınladığı kitabında şu verilere dikkat çekiyor: "Celil'deki toprakların 1/4'ü, Halil bölgesindeki toprakların da, yarısı kadarı küçük ve orta köylülerin ellerindedir. 1909'daki Türk istatistiklerine göre, Nablus, Kudüs ve Akka sancaklarında her aile ortalama olarak dönümün % 0.46'sı kadarını elinde bulundurmaktadır. Bu ise, hiç sözü edilemeyecek kadar küçük toprak parçasıdır. Bunun karşılığında 1920'lerde 120 toprak sahibi 3.130.000 dönümü ellerinde bulundurmaktadır. Yani ortalama olarak her aile başına 2.200 hektar düşmektedir. Toprak mülkiyetinde gerçekten çok büyük topraklara sahip olanlar vardı.

Örneğin Lübnanlı "Sarsak" ailesi 230.000 dönüm toprağa sahip olup, "Merc İbn-i Amir" ovasının tümünü denetiminde bulundurmaktadır.

Yaklaşık olarak Filistin'deki bütün köylülerin elinde bulunan topraklar kadarını elinde bulunduran 250 aile vardır.

Ancak son dönemler içerisinde daha güvenilir istatistiki veriler vardır. 1930 yılında olan Jonson-Crosi sayımına göre, köylü ailelerinin % 65.9'u toprağa sahiptirler. Bu toprak sahiplerinden % 54'ünün elinde bulunan topraklar, bir dönümden azdır. Bunun yanında % 29.4'ünün ya marabacı veyahut tarım işçisi olduğunu belirtmektedir. Yine sayım; sürülen toprakların 2/3'ü topraklarından uzak yer-

lerde yaşayan feodal ailelere ait olduğunu belirtmektedir.

Aşağıda 1936 yılına ait olan ve 3.252.735 dönümü kapsayan 322 köyde yapılan sayımdan bir tabloyu veriyoruz: (George Maki, İsrail Devleti ve Siyonizm, s.70)

	Toprak sahiplerinin sayısı	Top. Sah. % oranı	Toprakların % oranı
100 Dön. daha az toprağa sahip olanlar	65.933	91.7	36.7
100-1000 Dön. arası	5.706	8	35.8
1000 Dön. daha fazla toprağa sahip olanlar	150	2	37.5
5000 Dön. daha fazla toprağa sahip olanlar	13	0.01	19.2

Herhalde sorunun özü aşağıdaki gibi, 13 feodalin elinde bulunan topraklar, 65.933 orta ve küçük köylünün elinde bulunan topraklardan daha fazladır.

Filistin'de sömürgeci siyonist yerleşimin gelişme dönemi başladığında 4 çeşit büyük toprak bulunmaktaydı.

1- "Efendi" olarak bilinen Arap feodallerinin toprakları; siyonistler aracılığıyla toprak fiyatları yükselince, Filistin burjuvazisi ve Mısırlı, Suriyeli, Lübnanlı zenginler kendi aralarında toprak mülkiyeti alanında çetin bir çekişmeye girdiler ve herkes kendi malına katması için kıraç toprakları satın almaya başladı.

2- Devlet toprakları; 1908 yılına kadar yönetici iktidarlara ait olan ve 19. yüzyılda el konulan özellikle köylü toprakları; bu topraklar Bedevilerin toprakları ve kıraç topraklardan oluşmaktadır. Mandacılık dönemindeki devlet toprakları, yaklaşık olarak 991.875.000 dönüm kadardır.

3- Vakıf toprakları; vakıf topraklarının büyük bir bölümü 16. yüzyıldan kalmadır. Yasalar, orada çalışanları koruyor, torunlarını bu topraklara el konması tehlikesinden ve katı vergilerden koruyordu. Vakıflar idaresi yıllık olarak "öşür" diye adlandırılan gelirinin % 12.5'ini alıyordu. 1922'de vakıfların geliri 65.000 Filistin lirası olarak takdir edilmektedir. (age, Granott'tan alınmıştır.)

4- Hıristiyan kiliselere ait olan topraklar; bunlar birinci derecede Ortadoks patrikliğinin topraklarıdır. Alanı bakımından kesin veriler yoktur. Ancak İsrailli uzmanlar 1964 yılında Ortadoks kilisesinin 1948 yılına kadar işgal edilen topraklar arasında, 1917 yılından önce satın aldığı toprakların değerini 4.5 milyon dolar olarak tahmin ediyorlar. (age)

Orta ve küçük ölçeklerin durumu neydi?

1945 yılına ait olan Filistin'deki kayıtlar 863 Arap köyünü ve 41 Bedevi ailesini kapsamaktadır. (Bedevi: Göçmen Arap ailelerine verilen addır. çn) Her köyün ortalama toprakları ise, 10-12 bin dönüm arasında değişiyordu. Bu toprakların 6-7 bin dönümü ekilmekteydi. Her köyün ortalama yerlileri de, 700-800 kişi arasındaydı. Bu sayı 1935 yılında 600 idi.

1935 yılından önce, bu köylerin toprak durumu dikkat çekiciydi. Bu durum Suriye'nin batı ve kuzeyindeki kırlara benzese bile, ekilen toprakların tümü köy yerlilerinindi. Her iki yılda bir kura çekimiyle dağıtılıyordu. Türk yönetimi ve ondan sonra gelen İngiltere, kişilerin elinde bulunan küçük parçalar sistemini yerleştirmeye çalıştıysa da, yerliler kendi kırsal geleneklerini sürdürmede ısrarlı davrandılar. Granott'un görüşüne göre, köylülerin yarısı 1948 yılına kadar çoğu zaman toprakların kurayla dağıtımına bağlı kaldılar. (Bu da köylülerin bir tek aşiretten gelmeleri veya akraba olmalarına bağlı olabilir.)

Osmanlı kanunları, feodal sınıfın Filistin köylülerini denetimleri altına almada önemli bir etken oluşturmaktadırlar. Köylülerin büyük bir bölümü vergiden ve askerlikten kaçmak için topraklarını feodallerin ve tüccarların adına yazmak zorunda kaldılar. (Dırasat Arabiyeh dergisi, sayı. 10, Toprak Sorunu, Riyad Yunus arapçaya çevirmiştir.) Bunlara ek olarak devlet, üzerlerine birikmiş olan vergileri ödemeyen köylülerin topraklarına el koyup açık artırmayla satmaya başladı. Bunun sonucunda, Osmanlı yönetimine yakın bazı tüccar ve şürefalar büyük bir miktar toprağı kendi adına yazdırabildi.

Bütün gelişmeler ister toprak sahibi olsun, isterse de ortak ya da

işçi olsun köylülerin aleyhine gelişmekteydi. Büyük toprak sahipleri, marabacılar, devletle ilişkisi olan görevliler ve yerel yönetimler, bu köylüleri sömürmekteydi. Bu ise, toprağın işletilme yöntemlerinin iyileşmemesine yolaçmaktaydı. Böylece toprak mülkiyeti sistemi tarımın zayıf kalmasının, işçilerle köylülerin zayıf kalmasının en belirgin nedenlerindendi. Aynı biçimde Filistin'deki yabancı yerleşim belirtisinin ortaya çıktığı kanundaki açıklıklar bu nedenler arasındadır. Bütün bunların bir sonucu olarak köylü, feodallerin topraklarında işçiye dönüştü. Daha sonra feodal, topraklarını Yahudilere sattıktan sonra köylü, kente göç etti. Kentte, çalışmak için göç eden köylüler belirmeye başladı. Bu ise, kent işçileri arasında işsizliğin yayılmasının nedeniydi.

Filistin köylüsünün, Türk yönetimi ve İngiliz mandacılığı döneminde karşılaştığı zulüm ve baskıya karşın, egemen yasaların sürekli bir biçimde yoksul kalmasını ve toprağından soyutlanmasını hedeflemesine karşın, bu köylü, sınırsız bir biçimde toprağa olan bağlılığını ispatladı. Toprak satın alımı için olan siyonist kuduzluk, açık bir biçimde askeri-tarım yerleşim bölgelerini kurması; sadece gelenek ve adetlerini, yaşam lokmasını değil; bir de varlığını ve geleceğini tehdit etmekte olduğunu anlamıştır. Toprakların Yahudilere satılmasıyla ilgili bütün rapor ve ispatlar köylünün içinde yaşadığı karamsarlığa karşın, toprağı satmak için olan bütün kolaylıkları reddetmesini ve toprağa olan bağlılığını ortaya koymaktadır.

Yahudilere topraklarını satan, Arap ve Filistinli feodallerdir. Bu topraklar üzerinde çalışanları, ellerinde bulunan küçük mallarını her türlü yöntemle alıp ücretli çalışana çevirdikten sonra göçmelerine neden olan yine bu feodallerdir. Granott, daha önce sözü edilen "Filistin'deki Toprak Sistemi" adlı kitabının 227. sayfasında aşağıdaki tabloya yervermektedir:

YAHUDİLERİN 1878-1914 YILLARI ARASINDA SATIN ALDIKLARI TOPRAKLAR (%'desine göre)

Satış Tarihi	Topraklarından	Top. Üzerinde	Devlet.	Kilise	Köylü
	uzak malikler	olan malikler	toprağı		toprağı
1878 - 1890	-	28	72	-	
1891 - 1900	39.7	6.1	11.5		42.7
1901 - 1914	31.6	33.1	30.3		4.3

Bu verilerden toprakları satanların ezici çoğunluğunun feodallerden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Birinci aşamadaki oranları % 100'dür. İkinci aşamada ise, % 57.3'tür. Üçüncü aşamada da, % 96.7 idi. Satma işlemi ise, köylülerin kovulup göçe zorlanması demektir. Yahudi yerleşimine hizmet etmek için çıkarılan mandacılık kanunlarının köylüyü çalıştığı toprakta koruyacak garantilerin bulunduğunu ima etmesine karşın, bu kanunlar hiçbir kimseyi korumadı. Bir tek olayda olsa bile, köylünün toprağından çıkartıldıktan sonra yeni bir toprakta iş sağlandığı görülmemiştir. Bunun birçok örneği vardır: *"Alanı 40.000 dönüm olan 'Havaris' vadisi olayı, alanı 16.000 dönümü bulan 'Şatta' köyü olayı ve Yahudilerin toprağı alıp Arap köylülerini kovduğu birçok olay. Bu nedenle de, tarımsal yerleşim bölgelerde yaşayan 50.000 Yahudi 1.200.000 dönüm toprağa sahip oldular. Yani ortalama olarak kişi başına 24 dönüm düşmektedir"* (İngiliz krallık komitesi önünde olan Filistinli Arapların tanıklıkları, s. 25, Avni ABDULHADİ'nin tanıklığı.)

Ancak sayıları 500.000 kişiyi bulan arap köylüleri 6.000.000 dönüm toprağı bulamayan toprağa sahipti. Yani ortalama olarak kişi başına 6 dönüm düşmektedir. (ag,, s.34) Örneğin, Beyrutlu feodal "Sarsak" ailesinin Yahudilere sattığı "Merc İbn-i Amir"den kovulan 8.730 köylünün sorunu 1948'de mandacılık döneminin sonuna kadar askıda kalmıştır. (Babı Ali bu toprakları Lübnanlı "Sarsak" ailesine hizmetlerinin karşılığı olarak vermişti. - Dırasat Filistiniyeh, Mandacılık Altındaki Filistin 1920-1948, Kuveyt Yüksek öğretim mezunları cemiyeti, s. 34-36'ya bak.- Siyonistler de, mandacılık yö-

netiminin yardımıyla "Havla" gölünün kurutulması imtiyazını Yahudi "Selam" ailesinden almıştı.)

Birçok durumda da, Filistinli köylüler topraklarında kalmak için kendilerini savundular. Yahudilerle kanlı çarpışmalar oldu. "Cedire", "Btah", "Yeso", "Hamali" köylerinde böylesi olaylar olmuştur. (G.Maki, s.85)

Feodal kesimi, kendilerine yöneltilmiş toprak satma suçlamasını kendi üzerlerinden atmaya çalıştı. Çünkü bu suçlamaya ulusal bir cinayet olarak bakılıyordu. Feodal yönetici kesim kalkıp Filistin topraklarının Yahudilere satılmasını engellemek için "Ulusal Fon" diye adlandırılan fonu 1932 yılında kurdular. (Ulusal Fon'un başında bulunan 8 kişi ise toprakların Yahudilere satılması için simsarlık yapan kişilerdi.) Filistinli şair İbrahim TOKAN şöyle diyor:

Bizden bir lider oruç tutsa ne de iyi olurdu,
Ama, Gandi gibi orucu yararlı olamaz
Filistin'de yemeğinden oruç tutmasın,
Çünkü yemeği olmayan lider ölür,
Ancak toprak satımından oruç tutsun
Ki, kemiklerinin rahat edeceği bir parça toprak kalsın. (Gassan KENEFANİ, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 57, s.6)

Toprakların satım işlemi, mevsimlik tarım işçisine dönüşen ve sürekli büyüyen yoksul köylü sınıfını yaratıyordu. Daha sonra kentte az çalışma fırsatlarının bulunması ve şiddetli rekabet koşulları altında düşük ücretlerle çalışan iş gücü olmak için göç etmekteydiler. Çoğu zaman da ya temizlik işçisi, ya da hamal olarak çalışıyorlardı.

Nasira'da sigara şirketinin bir sorumlusu şöyle söylüyordu: Şirket işçilerinin büyük bir bölümü ya köylüler veyahut köylü asıllıdır. İşçi sayısını sorduğumuzda da, 210 olduğunu, haftalık 62 Filistin lirası ödediğini söyledi. Bu miktarı 210 işçiye paylaştırdığımız zaman 29.5 kuruş elde ederiz. Bu da ortalama olarak bir işçinin haftalık ücretidir. O zaman, Tütün şirketinde çalışan Yahudi kadın işçisinin günlük ücreti 170-220 kuruş arasındadır.

Resmi düzeyde bile, yoksul Arap köylüsü kente göçüp çalışma

idaresi gibi hükümet dairelerinde iş bulunca, kendisiyle aynı dairede çalışan Yahudi arkadaşının ücreti arasında genellikle % 100 oranında fark vardır. (Tanıklıklar, s. 60, George MANSUR'un tanıklığı.)

Jonson-Grospi komitesi 1930 yılında Arap köylüsünün yıllık ortalama gelirini vergi ödemeden önce 31.37 lira olarak takdir etmiştir. Ancak ayrı bir takdir, köylünün 3 çeşit vergiyi ödemek için 8.87 lira ödediğini belirtmektedir. Köylünün, borçlarının faizini ödemek için ayırdığı 8 lirayı hesaptan düşersek, köylünün ailesiyle birlikte 19.5 lirayla yıl boyunca yaşaması gerektiği ortaya çıkar. Fakat ayrı bir raporun dediği gibi, bir köylü ailesinin giderlerini karşılaması için yılda 26 liraya gereksinimi vardır. (Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 57, s.6, Gassan KENAFANİ)

İngiliz mandacılığı dönemindeki vergi yöntemi ve toplanması biçimi köylülerin işkence çektiği Jop'u oluşturmaktaydı: (Tanıklıklar yazısının 63. sayfasında şöyle demektedir) Sadece üzücü değildi, bir de tiksintiye neden oluyordu. Filistin'deki vergiler aşağıdaki biçimde halk tabakalarına dayatılıyordu. Hükümet, geliri 23.37 lira olanların % 25'ini vergi olarak ödemesini dayatıyordu. Aynı zamanda geliri yılda 1.000 lirayı bulan işverenler ve meslek sahiplerinin ise, hükümetin vergilerinin % 12'sini ödüyordu. Sözü edilen kaynağın 62. sayfasında, (Fuat SABA'nın tanıklığı) şöyle demektedir: Köylüler sınıfı, Filistin'deki her nevi verginin yükünü kaldırmasına yardımcı olması gereken tek sınıftır. Hükümetin izlediği politika, Yahudi ulusal vatanının kurulmasını sağlayacak ekonomik durumlara itiyordu.

Yahudi göçmenlere sağlanan vergi afları, Yahudi endüstrisinin hızlanmasıyla ilgili ithalat afları, (bu da, ithal edilen hazır mallara yüksek gümrükler koyup, hammadde, yarı hammadde, kömür, torba, aletler vs. maddeler gümrük vergisinin dışında bırakılarak oluyordu) Arap köylüsünden karşılanıyordu. Mandacılığın ilk dönemindeki % 11'lik gümrük vergisi 1935 yılında % 26'dan daha fazlaydı. Şekere % 100, sigaraya % 208, kibrite % 149, benzine % 400, kahveye % 26 vergi ödeniyordu.

Papaz "Grigo Rios HACCAR"ın 1937 yılında "Pal" komitesi önünde anlattığı şu olay Filistin köylüsü üzerindeki ekonomik kıskacı anlatmaktadır: "Bir defa en büyük zeytin ve zeytinyağı mevsiminin toplandığı, Akka kazasının "Al Rama" köyündeydim. Bu kasaba ve komşu köylerinin şikayetlerini dinledim. Yerlilerin, Sami temsilcisine, fabrika yağı olan "şemin" yağının kullanılması üzerine olan şikayetlerinin çokluğundan, hükümet, bölge halkının şikayetlerini dinleyecek bir komite oluşturdu. (Şemin; Sudan baklasını sıkıp yağ çıkaran, ondan sonra çıkarttığı bu yağı zeytinyağıyla karıştırıp çok ucuz bir fiyatla satan, hükümetin de çok değer verdiği, onun için de bu fabrikaya gelen bütün Sudan baklasını gümrük vergisinden muaf tuttuğu fabrikadır.) Köylüler sürekli olan şikayetleriyle yağlarının bu afetten kurtarılması üzerine ısrar ediyordu. Hükümetin oluşturduğu komite "Al Rama" köyüne gitti. Köylüler, "Şemin" fabrikası müdürünü bu komitenin başında görünce çok şaşırdılar.

Mala sahip olan ve kendi çıkarları için kanun çıkaran egemen güçler, Filistinli köylülere karşı birleşti. Topraklarını da, ellerinden alıp göçe zorlamak için örgütlü aldatmacılığı ve silahlı güçleri kullanıyordu. Sınıfsal ve ulusal zulmün altında onlarca yıl kalan köylüler hiçbir güvenceye dayanmıyordu. Sefilliğe gömülen Filistinli köylü toprağından koptuktan sonra vatanından koptuğunu ve varlığının tehdit altında olduğunu anladıktan sonra toprağına bağlı bir biçimde, en kısa zamanda Filistin'i Yahudilerin ulusal vatanı yapabilmek için hazırlık hareketinde bulunan mandacı yönetime karşı, yerleşim için örgütlenmiş ve finanse edilmiş siyonist programa karşı, feodallerin toprak pazarlığına karşı savaştı. Mandacılığın bitiminde Yahudilerin elinde bulunan topraklar 1.600.000 dönümü buldu. Buna ek olarak devlet mallarından 175.000 dönüm kadarı Yahudilerin elinde uzun süreler için kiralanmıştı. Böylece bütün alanlarda işledikleri toprak 1.775.000 dönümü buldu.

Bu toprakların verimliliği gözönünde bulundurulduğu zaman, bu rakamın pratikteki değeri bizzat rakam olarak ortaya çıkan değerden çok daha büyüktür. Filistin'deki ekime elverişli toprakların

1/5'ini oluşturmaktadır. Ancak önemli olan sorun ise, Yahudilerin elde edebildikleri mallar Filistin'in toplam alanının % 6'sı kadarıdır. Arapların adına yazılı olan toprakların da % 12'si kadarıdır. (Bu veriler "Nakab"ın dışındaki toprakları kapsamaktadır. Çünkü "Nakab"da çok eski zamanlardan beri Arapların yararlanma hakkı vardı.) **Böylece İngiliz yönetiminin 30 yılı içerisinde, bunun yanında Yahudi ulusal vatanı lehine olan yasamalar, uygulamalar, yardımlar, çok miktardaki mali krediler, Yahudilerin Arap topraklarını satın almak için sürdürdükleri bütün zorlu çabalar, Yahudilerin büyük bir toprak kesimini satın almalarına yolaçmamıştır.**Mandacılık döneminin sonunda Yahudilerin elinde bulunan toprakların % 41'inin yani, 650.000 dönüm toprağın, İngiliz işgalinden önce ellerinde bulunan mallar olduğuna dikkat çekmemiz gerekir. Daha kesin bir biçimde söyleyecek olursak, bu malların büyük bir çoğunluğu Yahudilerin Filistinli olmayanlardan satın aldıkları topraklardı. Yani 1922 yılında Yahudilerin elinde bulanan 650.000 dönümün 460.000'i Filistinli olmayan insanlardan alınan topraklardır. Daha sonra 150.000 dönüm kadar toprağı,Yahudilerin, Filistinli toprak sahiplerinden büyük alanları kapsayan anlaşmalarla satın aldıklarını ekleyelim. Böylece 1948 yılında Yahudilerin elinde bulunan toprakların 610.000 dönümü **ya Filistinli olmayan eller aracılığıyla ya da kentlerde oturan, toprakla gerçek hiçbir ilişkisi olmayan ve toprağı önemsemeyen Filistinli büyük toprak sahipleri aracılığıyla ellerine geçmiştir.** (Yusuf Sayığ, İsrail ekonomisi)

Burada mutlaka sözetmemiz gereken bir nokta daha vardır. O da; siyonizmin, bütün basın-yayın araçlarıyla, liderlerinin sözleriyle tekrarladığı ve kendilerinin Filistin'e geldikleri zaman bir sahra olduğu, kendilerinin ise, bunu yeşil bir cennete dönüştürdüğü iddialarıdır. Tarihi hakları gereğince bu toprağı haketmeseler bile bunu ektikleri için, buraya yaşamı verdikleri ve yetiştirdikleri için haketmektelermiş. Bununla da siyonist yöneticilerden birinin sahte sözünü tekrarlamaya çalışıyorlar. *O da; "topraksız bir halka halksız bir toprak vermek gerekir."* Bu denklemin her iki şıkkını da, bugün kimse önemsememektedir. Yahudiler hiçbir zaman topraksız bir halk

olmamışlardır. Yaşadıkları vatanlarında ileri düzeylerde yaşamışlardır. Aynı biçimde Filistin, binlerce yıldan bu yana ticaretiyle, yerlilerinin çalışmalarıyla, tarımıyla gelişmiş bir ülkedir. Ancak, salırayı canlandırdıklarına dair olan yalancı siyonist propaganda iddasını yalanlamak için sayısal bir tablo sunuyoruz.

Batıda, "tarım temelindeki Filistinli Yahudi azınlığı" ve "siyon kelimesine dayanarak kâr getiren görevlerini bırakıp toprakta ve mermer yapımında çalışmak için Filistin'e göç eden doktor ve mühendislerin üzerinde yayılan öyküler"le ilgili kurulan hayaller ve bükülmüş Yahudi belini kol emeğiyle yeniden doğrultması, aşağılık olan Yahudi boyun büküşünü insana yaraşır onurla değiştirilmesi aracılığıyla kendilerine gelip yeniden doğuşu getireceklerdiri sözleri çok dolaştı.

Filistin'deki Yahudi azınlığın tümünün tarımsal bir temelde olmadığı, tarımda çalışanların % 10-20 oranını geçmediği öğrenilince bu sözler etkisini kaybetmektedir. (George MAKI, İsrail Devleti, s.81)

Siyonistler sahrayı alıp ekmedikleri gibi en verimli toprakları hedeflediler. Siyonistlerin elinde bulunan topraklarla ekilen topraklar arasındaki basit bir karşılaştırma pratikteki mülkiyet ilişkilerini açığa çıkarır.

1944 YILINDAKİ YAHUDİ MÜLKİYETİNİN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI

Bölgenin Adı	Filistinli mülkiyet	Yahudi mülkiyeti
Sahil ovaları	% 12	% 45
Vadiler	% 5	% 27
Dağ Bölgeleri	% 37	% 24
"Nakab" Bölgesi	% 46	% 4
Toplam :	% 100	% 100

(Hans Heşt, Sermayelerin Filistine ihraç edilmesi)

En verimli topraklar, sahil ovası ve vadilerdedir. Filistin'in toplam

alanının % 17'si kadarını bulan ve Yahudilerin elinde bulunan toprakların 2/3'ü, yani % 72'si kadarı Yahudilerin elinde bulunmaktadır. Aynı zamanda "Bir El Sab" ve "Nakab" bölgesindeki % 4'lük alan, bu bölgelerde ekilebilecek tek alandır. Ancak bu bile gerçekleşmedi.

FİLİSTİN NÜFUSUNUN BÖLGELERE GÖRE DAĞILIMI VE % ORANLARI

Bölgenin adı	Araplar	Yahudiler
Sahil ovaları	405.000 % 34.5	402.000 % 74.6
Vadiler	33.000 % 2.8	31.000 % 5.7
Ovalar	665.000 % 56.7	106.000 % 19.7
"Nakab" bölgesi	70.000 % 6	75 kişi
Toplam :	1.173.000 % 100	539.000 %100

Yahudilerin nüfus dağılımı da, verimli toprakları izlemiştir. **Yahudi nüfusunun % 80.3'ü, toplam alanı Filistin'in toplam alanının % 17'si olmakla birlikte ovalarda bulunmaktadır. Ancak Filistin'de başka sahra bulunmayan "Nakab" bölgesinde sadece 75 kişi yerleşmiştir. Herhalde sahrayı cennete dönüştürme görevi de bu 75 kişiye verilmiştir.** Kredi, araç, gereç ve bilimsel uzmanlıkla desteklenen Yahudi tarımı karşısında hızlı gelişim fırsatı verilmeyen Filistinli tarımı karşılaştırmak bu araştırmamızın dışında kalmaktadır. Ancak birçok siyonist proje, İbrani emek sloganı olmasaydı, toprak alanının küçüklüğü, masrafların ve çabanın az olmasından dolayı Filistinli projelerle rekabet edemezdi. Narenciyelerden oluşan bir dönümde Filistinlilerin verdiği ürün, Yahudilerin tarımda verdiği üründen daha çoktur. Bu sonuç, bütün sayısal verilerde görülmektedir. Cepotezler, sürekli elde ettiği yardımlara karşın, sonuçta ekonomik olarak zarar etmişlerdir.

ENDÜSTRİ: EŞİT OLMAYAN BİR SAVAŞIM

Endüstri; I.Dünya Savaşı'nın sonuna kadar, Filistin ekonomisin-

de yan bir öneme sahipti. Tarıma bağlı bir biçimde, yerlilerin tüketim gereksinimlerini karşılıyordu. I.Dünya Savaşı arifesinde, Suriye'nin her tarafında, endüstri ve zanaatlarda çalışanların yerlilere göre oranı % 10'dur. Bu orandan Filistin'e düşen pay çok azdır. (Kamil Mahmut DEHLA, Filistin ve İngiliz mandacılığı 1932-1939, s.13, yayınlanmayan bir üniversite doktorasında, Faik TAHBOB'dan alınmıştır.)

1927 yılındaki istatistiki veriler; I.Dünya Savaşı öncesinde var olan ve istatistik tarihine kadar kalabilen endüstri kurumlarının sayısının 1237'yi bulduğunu belirtmektedir. Bu kurumların 925'i (yani % 75'i) Arapların elinde, 300'ü (yani % 34'ü) Yahudilerin elindeydi. Bunların tümü önemlerine göre düzenlenecek olursa aşağıdaki dallara dağılmaktadır: (Hani HORANİ, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 5)

Zeytinyağı presleri, hasır örme, ayakkabı, madeni araçlar, değirmenler, marangozluk, dikiş ve örgü, oymacılık, fırınlar, sabun, susam yağı presleri, içki, kuyumcu, tatlı, tabakhane, semer ve deri mamulleri, süs eşyaları, kar ve soda suyu, tuğla ve boru yapımı. (age)

Üretim hacminin küçüklüğü ve üretim araçlarının ilkelliği bu kurumları; küçük meta üretimiyle, aile ilişkileri ve egemen zanaatkar ilişkileri damgasıyla ayırıyordu.

Burada üretimi ihracat için ayrılmış olan iki endüstri dalının çok geniş bir şekilde geliştiğine dikkat çekmemiz gerekir. Bunlar şarap yapımı ve zeytinyağı presleridir. Şarap yapımı sadece yabancılar tarafından ele geçirilmiş olmasına karşın (Heykel grubu ve siyonistler), zeytin yapımı, gelişen endüstrinin en önemli Arap ekonomik dalıydı. 1910 yılındaki zeytin üretimi 7.000 tona kadar vardı. Bunun yarısı kadar pazara yemeklik yağ olarak gitti. Geri kalan bölümü ise, sabun yapımında kullanılmıştır. Zeytinyağı üretimi ve değirmenler daha geniş bir endüstri için bir geçiş noktası oluşturmaktaydı. Çünkü, o zamanlarda teknolojik ve sermaye bakımından en geniş dallar olup, geniş üretim tabanına sahipti. Bunların üretim araçları da, büyük bir oranda bizzat Filistin'de üretiliyordu. Örneğin;

Heyfa ve Akka bölgesinde çalışan 30 otomatik pres vardı. Bunlar, atla çalışan tahta mengenelerle karşılaştırılırsa, yüksek sermaye yatırımlarına gereksinimi duyduğu anlaşılır.

Yılda 7.790 tonu bulan, ayrı gelişmişlik düzeyindeki sabun endüstrisi, 1912 yılında 245.000 Filistin lirasını bulan bir ihracat yapmıştır. Bu da, Filistin'in bütün ihracatlarının % 21.4'ünü bulmaktadır. Filistin, sabun yapımında kullanmak için dışarıdan zeytinyağı ithal etmiştir. (Türkler, yakacak olarak kullanmak ve diğer askeri amaçlar için 30.000 kadar zeytin ağacı kesmiştir.) "Saidel" 400 zeytinyağı fabrikası ve 30 sabun fabrikasından sözetmektedir. 1927 yılında bunlardan 300 zeytinyağı 30 sabun fabrikası kalmıştır.

Endüstrinin faktöryel damgası, her endüstri kurumunda çalışan işçi sayısından belli olmaktadır. Fabrikaların % 31.4'ü işçi ücreti ödememekteydi. Fabrika sahipleri bu işleri yapmaktaydılar. Fabrikaların % 20.1'i ise, bir işçi ücreti ödemekteydi. % 26.2'si iki ya da üç işçi ücreti ödemekteydi. % 13.3'ü de 4-5 işçi ücreti ödemekteydi. Yani endüstri kurumlarının % 91'inin her birinde 5 ya da daha az işçi çalışmaktadır.

1928 yılındaki istatistikler 100 işçiden daha fazla çalıştıran kurumların % 3 olduğuna, yani sadece 3 kurum olduğuna işaret etmektedir. % 4'ü yani 15 kurum, 30'dan fazla işçiyi çalıştırmaktadır. John Sempson'un 1930 yılındaki raporunda, o zamanlarda köylere yayılmış olan 400 işletmenin 700 işçiyi çalıştırmakta olduğundan sözetmektedir. Yani bir tek fabrikada çalışanlardan daha azdır. (Sempson, s.107)

1921 yılında el sanatları ve fabrikalardaki işçilerin sayısı 10.000 olarak tahmin edilmektedir. 1925 yılında ise, bu sayı 15.000'e kadar varmıştır. Daha sonra 1926 yılında 16.000'e çıkmıştır. 1928'deki endüstri sayımında, bu sayının 17.955'e vardığı belirtilmektedir. Bu işçilerin 5.547'si iş sahibi olarak görülüp işçilerin % 39'unu oluşturmaktadır. 10.861'i ise, günlük işçi olup, bütün işçilerin % 56.7'sini oluşturmaktadır. 1.441'i de, küçük mukavele işçisi olup % 8'i oluşturmaktadır. 408'i ise, yazıcı olup oranları % 2.3'tür. 373'ü teknik uzman olup oranları % 2.1'dir. Yaşları 16'dan küçük olanların

oranı da, %6.1'e varmıştır. Kadınların oranı ise, %10'dur. (age)

DEĞİŞİK SANAT DALLARINDA
ÇALIŞAN ARAP İŞÇİLERİN SAYISI

(Sait HAMADEH, Age.)

İş kolu	İşçi Sayısı	% Oranları	Her birindeki çalışanların Ortalama Sayısı
Taş Ocakları	854	4.7	6.5
Madeni Araçlar	1484	8.3	4.5
Kuyumculuk	136	0.8	4.5
Tekstil	1494	8.3	4.2
Elbise ve Süs Eşyası	2464	13.7	3
Tütün ve Yemekler	3700	20.6	7.8
Kimyasal madde	3536	19.7	6.1
Kağıt	992	5.5	9.6
Ayakkası ve Deri	236	1.3	3.5
Ticaret	1355	7.6	3.4
Kiremit ve Tuğla	1349	7.5	9.1
Elektrik	186	1.1	8.6
Değişik Endüstriler	169	0.9	4.6
Toplam:	17955	100	5.1

I.Dünya Savaşı'ndan önceki Yahudi sermayesi zeytinyağının çıkartılması ve yapımına girmeyi başaramamıştır. 1912 yılında iki zeytinyağı fabrikası kurma çabaları boşa çıkmıştır. Ancak sabun yapımında Yahudiler iki fabrika kurabilmişlerdir.

Siyonist endüstri politikası, Yahudi ekonomisinin tecrit olmasını, sendikal yöneticilerin sermayeye karşı kolaylık sağlamasını gerektirmektedir. Sendika merkezi olması itibarıyla Hestedrout, bu iki görevi yerine getirmiştir. İsrail sosyalist örgütünün (Matspen) bir belgesi, yerleşimci siyonist sömürgeciliğin bu temel özelliğini ortaya koymaktadır. Örgüt; "Filistin'e olan örgütlü Yahudi göçü bu çağın başlarında genişlemeye başladığı zaman, Filistin'in kurulmuş bir ülke olduğu gerçeğini inkar edilemezdi" demektedir. Siyonist yerleşimcilerin, her sömürgeci şirket gibi ülkenin esas yerlilerine karşı bir politika belirlemeleri gerekirdi. Burada da, çağımızdaki diğer bütün sömürgecilerden farklı bir özellikle karşılaşıyoruz. Avrupalı yerleşimci sömürgeciler, ülkenin doğal zenginliklerini ve asıl yerlilerinin emek gücünü sömürmeye çalışıyorlardı. Ancak siyonizm, Filistin'deki sadece doğal kaynakları sömürmeyi amaçlamıyordu. (Her haliyle ülke, bu bakımdan yoksuldur.) Yeni ulusal bir devlet olması itibarıyla Filistin'i ülke olarak ellerine geçirmeye çalışıyorlardı. Bu "yeni ulusun" içinde işçi sınıfı olmak üzere, kendine özgü sosyal sınıfları yaratmayı amaçlıyordu.

Onun için araplar, sadece bir madde olarak kullanılmaları için değil, bir de bütün olarak yahudilerle değiştirilmeleri için hazır değillerdi.

Rotshald'ın sömürgeci yerleşimciliği, araplarla bir konu üzerinde çelişkiye girdi. O da; toprağın elde edilmesi sorunudur. "Baron" feodal efendilerden, bazen de Türk yönetiminin görevlilerine rüşvetler vererek, üzerinde yaşayan köylüleri kovarak toprakları satın alabildi. Bilinen genel sömürgeci gelenek gereğince topraklarını kaybeden arap köylüleri "Baron"un yanında tarım işçisi olarak çalışmışlardır. Yerleşimci siyonist sömürgecilik ise, yahudi emek şiarını, kendi isteği üzerine, yeni ulusun bir parçası olarak işçi sınıfını yaratmak için atmıştır. Sadece yahudi işçilerin çalışmasını teşvik etmiştir. Siyonistler, sadece topraklarını kaybeden köylüleri çalıştırıp kol gücüyle orta sınıfın elemanları olan arap köylüleri ile bir çelişkiye girmemişler, yahudi patronları bir de, ekonomik olarak arap işçilerini daha ucuza çalıştıran "Baron"un yerleşim bölgeleriyle de çelişkiye girmişlerdir. Bu sorun bu yüzyılın ilk 30 yılındaki göçmenlerin temel sorunları olarak kalmıştır. (Filistin Sorunu, İsrail Sosyalist Örgütünün tartışması için sunulan tezler, Ağustos 1966, s.4)

Filistinde yatırılan yahudi sermayesi 1925-1939 yılları arasında aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi bir gelişim seyri izlemiştir.(rakamlar Filistin lirası olarak geçmiştir.) (G.MAKI, İsrail Devleti ve Siyonizm, s.138)

YIL	YATIRILAN SERMAYE	YAHUDİLERDEN ve ALMANLARDAN ALINAN ENDÜSTRİYEL ARAÇLARIN DEĞERİ
1925'ten önce	2 500 000	-
1925-1929	100 000	
1930-1932	2 500 000	606 000
1933-1939	700 000	4 905 000

Yahudi endüstrisinin 1925-1937 yılları arasındaki gelişimi aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi gerçekleşmiştir:

Çeşidi	1925	1930	1933	1937
Atelye Sayısı	536	1 624	970	1556
İşçi Sayısı	4 894	7 852	14 419	21 964
Üretim Değeri (FL olarak)	-	2 079 333	4 630 426	7 891 940
Yat. Serm.	1 516 745	2 095 395	5 096 791	11 063 970

Yukarıdaki verilerden Alman faşizminin iktidara gelişi, bunu izleyen göç dalgası, Alman Yahudi kapitalinin belirmesi; Filistindeki Yahudi endüstrisinin gelişiminde niteliksel bir değişikliği gerçekleştirdiklerini açığa vurmaktadır.

1935 yılında gerçekleştirilen aşağıdaki sayım, endüstri alanındaki güç dengesini, küçük işletmelerdeki işçi sayısını gözönünde bulundurmasa bile bazı sektörlerin ağırlığını, ortaya koymaktadır:

(Filistin'in tümden silinmesi -Filistin Hükümeti- kitabı C.I, s.507'ye bak.)

Çeşidi	Yahudi Kurumu	Ortak Şirketler	Arap Kurumu
Kurum sayısı	872	5	340
Ücretli Çalışan Sayısı	13 678	2 619	4 117
Üretim değeri (FL)	6 046 000	1 251 000	154 500
Yat.Sermaye	4 391 000	5 879 000	704 000
Beygir gücü olarak araçlar	40 694	133 128	31 914

Yatırılan sermayenin % 53.3'ü Yahudi Com. şirketlere aittir. % 40.3'ü ise, Filistinli Yahudi şirketlere aittir. Ancak geri kalan % 6.4'ü ise, Arap sermayesidir.

İngiliz sermayesiyle Yahudi endüstrisi arasında güçlü ilişkiler kurulmuştur. "Loid" ve "Parkles" bankaları Cern Haisod'a krediler vermişti. Büyük olan kimyasal madde endüstrisi tekeli ve diğer büyük tekellerin tümü, Filistin elektrik şirketi ve Filistin Potas Şirketi gibi birleşik şirketlerin yönetimindeydi. Böylece, sermaye bakımından yoksul ve teknik olarak geri olan Arap endüstrisi, bu büyük rekabet içerisinde kendini koruyacak güçte değildi.

Arap iş adamlarının manifaturacılıktan daha büyük endüstriye geçebilecekleri değişim döneminde I.Dünya Savaşı patlak verdi ve

bundan sonra siyonizmin girişini kolaylaştıran İngiliz mandacılığı geldi. Öyleki, yıllık ortalama sermaye ihracı, Türk yönetimi altında 120.000 Filistin lirasından İngiliz mandacılığının 1.ekonomik döneminde 3.700.000 liraya, 2.döneminde 6.700.000 liraya, 3.ekonomik döneminde ise, 8.200.000 liraya kadar çıkmıştır. (age)

Yahudi göçünün vardığı rakamları, Filistin Arap toplumunda ortaya çıkardığı ekonomik sarsıntıyı; göçenler arasındaki kapitalistlerin oranından öğrenmek olanaklıdır. 1933 yılında göç edenler arasındaki kapitalistlerin oranı % 11'di. Yani 3.250 kapitalistti. 1934 yılında % 12, yani 5.214 kapitalist, 1935 yılında % 10 yani 6.309 kapitalisttir. (Vaintsok, Siyonizm İsrail'e karşıdır, Masero-Paris 1968)

Resmi rakamlara göre 1932-1936 yıllarında, 1.000 Filistin lirasından daha fazla parayla gelen 1.380 Yahudi vardır. 17.119 Yahudi ise, bunlara dayanıyordu. Bunlara karşılık 130.000 Yahudinin, resmi olarak çalışmak için ya da bu göçmenlere veyahut daha önceki göçmenlere dayanarak geldikleri belirtildi.

Başka bir deyimle göç, Filistin'de Yahudi sermayesinin Filistin'de merkezileşmesini sağlamaya çalıştığı gibi (Filistin ekonomisini, tarım ekonomisinden endüstri ekonomisine dönüşme sürecini egemenliği altına aldı), bu değişimi Yahudi proletaryasıyla beslemeye çalıştı. Kendine Yahudi kol gücü sloganını seçen bu çizginin tehlikeli sonuçları vardı. Öyle ki, benzeri olmayan bir hızla Yahudi yerleşimciler toplumunda faşizmin belirmesine kadar götürdü. (Gassan KENEFANİ, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 6, s.47)

Yahudi sermayesi Arap orta burjuvazisinin çıkarlarını egemenliği altına alıyordu. Örneğin; 1935 yılında Yahudiler, Filistin'deki 1.212 endüstri kurumundan 872'sini ellerinde bulunduruyordu ve 13.678 işçiyi çalıştırıyordu. Buna karşılık Arapların elinde bulunan 340 endüstri kurumu 4.100 işçiyi çalıştırıyordu.

İngiliz mandacılığının Yahudi sermayesinin önünü açtığı, Filistin ekonomisinin alt yapısını denetlemesini sağladığı açığa çıkmaya başlayınca, Yahudi göç hareketinin bu ekonomik yansımalarının çok tehlikeli olduğu ortaya çıktı. Ki, gelecek bile umutsuz olmuş-

tur. Örnek olarak "yol, ölü denizin madenleri, elektrik, liman vs." projelerden sözedilebilir. Bu gerçekler Filistin'deki Arap ekonomisinin yaklaşık olarak tümden çökmesine yolaçmıştır. Arap işçiler ise, en büyük yükü kaldırmışlardır.

"Yafa" Arap işçileri cemiyeti sekreteri, George MANSUR, Krallık PAL komitesi önündeki tanıklığından; "Arap işçilerinin % 98'i ortalama yaşam düzeyinin çok altında bir düzeyde yaşamaktadırlar. "Yafa"da 1936 yılında 1.000 işçiyi kapsayan bir ankete göre Arap İşçileri Cemiyeti, Arap işçilerinin % 57'sinin gelirinin 2.75 Filistin lirasından daha az olduğunu görmüştür. (Bir ailenin asgari yaşam düzeyi için gereken para 11 liradır) % 24'ünün geliri ise, 4.25 liradır. % 12'si ise 6 liradan azdır. % 4'ü de, 10 liradan azdır. % 1.5'i 12 liradan az, % 0.5'i 15 liradan azdır. (F.Hesht, Sermaye ihracatı)

"Yafa"da işsiz 1.000 kişinin yapmayı kararlaştırdıkları 6.12.1935'teki gösteriyi İngiliz hükümeti engelledi. Arap İşçileri Cemiyeti'nin İngiliz hükümetine verdiği nota'da; İngiliz hükümeti sorunu çözmeye yanaşmazsa *"gelecek günler kendisini, işçilere ya kurşun ya da ekmek yedirmeye zorlayacaktır" dedi.* Endüstriye yatırılan yüksek kapitalist yatırımlar ve yabancı endüstrideki makineleşme, genişleme, yerel endüstrinin gelişiminde eksiklik yarattı. Filistin'deki koşullara göre, en önemli ve büyük endüstri dallarında büyük işletmeler kuruldu. (Burada anlatılmak istenen Arap kurumlarından çok daha büyük kurumlardır.) Bu büyüklük ister sermaye, ister pazarlama, isterse de üretkenlik bakımından olsun, bütün bu bakımlardan çok daha büyüktü. Daha sonraki rekabet içerisinde de böyle oldu. Ki birçok endüstrinin mülkiyeti Arapların elinden Yahudilerin eline geçti. Çünkü, büyük üretim gücüne sahip kurumların kurulmasına, Arap endüstrisinin kaldıramayacağı sermaye değerindeki çöküş eşlik etti. (Arap dallarının tümünden % 10-30 kadar daha büyüktü.) (F.Hesht, Sermaye İhracı)

Aynı zamanda Yahudi sektör sadece uluslararası pazar için değil, bir de, bizzat Yahudi sektör için ve iç pazar için üretiyordu. Çünkü tüketici olarak Araplar önemli bir pazarı oluşturuyorlardı.

Batı teknolojisi ve Batı maddelerinin girişi, Arap kentlerinin ya-

pısını çökerttiler. Kentlerde, endüstrinin gelişimi oranında, ailesel zanaatları çökertti.

Göç ve sermaye ihracı, yerli üretim talebinden ithal edilmiş madde talebine dönüşen talebin yapısını değiştirdi. Bu değişiklik ise, tekstil endüstrisi, tabakhane, ayakkabı işletmeleri gibi (yaklaşık olarak hepsi de Arapların elindeydi) eski sanayiye ve zanaatkarlığa büyük zararlar verdi.

Filistin'e ihraç edilen sermayenin niceliksel birikimi, Arap endüstrisinin küçük işletmelerden büyük fabrikalara gelişimine indirilen biricik darbe değildi, bir de, siyonist sermayenin hizmetine verilen İngiliz mandacı kanunları, Arap endüstrisinin siyonist-sömürgeci bağlaşıklığa karşı eşit olmayan savaşımında ayakta durabilmesini olanaklı olmayan bir duruma getirdi.

Sami temsilcisi Herbert SMOEL, elektrik üretimi imtiyazını 1921 yılının Eylül ayında Yahudi büyük mal sahibi Benhas Rotbeger'e verdi. Filistin'de imtiyazların verilmesinin "sefer" anlaşmasına bağlı olmasına karşın, İngiliz genel kurulundaki Yahudi güçler bu imtiyazın verilmesinin ardında bulunuyordu. (Parlamento tartışmaları, resmi raporlar, Temmuz 1922, 148. kısım, s.925, İng.)

Elektrik üretimi sorunu, "Omi köprüsü" bölgesi yakınındaki "Tabariyeh" gölü ve "Yarmuk" ırmağı sularından 98.000 beygir gücünde bir elektrik akımının üretilmesi incelendi. Filistin'in doğuda büyük bir prestije sahip olabilmesi için bu akımın endüstriye yetecek bir akım olduğu söylenmektedir. Buna ek olarak Ürdün'ün "Şeria" nehrinin batı yakasındaki bölgede bir su deposu kurarak oradaki verimli toprakları sulayacaktır. (Maktam gazetesi, 24.02.1927, s.7)

Rotenberg şirketinin çalışmalarını hızlandıracak 250.000 Filistin lirasını almak için Avrupa'da ve ABD'ndeki Yahudi toplanma merkezlerinin büyük bir çoğunu getirdi. İngiliz genel kurulunun bir üyesi Rotenberg projesi için gerekli sermayenin nasıl elde edileceği, İngiliz hükümetinin bu projeye katılmak için kredi verip vermeyeceğini sordu. Sömürgeler bakanı ise, şirketin sermayesinin 1 milyar sterlini bulduğunu, ilk başladığı zamanda 657.951 sterlinle başladığını, İngiliz hükümetinin ise, ticari kolaylıklar aracılığıyla 250.000

sterlin krediyi verme yolunda adımlar attığını söyleyerek yanıtladı. (Parlamento tartışmaları C.218, s.607-608)

Filistin hükümeti 1972 yılına kadar sürecek olan elektrik imtiyazları kanununu resmi gazetede yayınladı. Birinci bölüm 05.03.1926'da, Filistin Elektrik Şirketi (Rotenberg)'e verilmiş olan, Filistin'deki elektrik enerjisini üretmek için "Şeria" ve "Yarmuk" sularını kullanma imtiyazını kapsıyordu. Bu kanunun 3. maddesi ise, Sami temsilcisinin Ürdün ırmağı ve çevresinin bütün sularının imtiyazını mutlak bir biçimde bu şirkete vereceğini belirtiyordu . Bu da, "Yarmuk" ırmağı sularını ve 23.12.1920'deki İngiliz-Fransız ittifakı, bu sulardan elektriğin üretilip o bölgeye dağıtılması, bu uğurda da "Tabariyeh" gölünün depo olarak kullanılması üzerine olan bir başka anlaşma gereğince Filistin için kullanılması kararlaştırılan anlaşmalar Ürdün (Şeria) ırmağının bütün dallarını ve Ürdün'ün doğusunu kapsıyordu. Bu anlaşma süresi ise, 70 yıldı. (Maktam gazetesi, 25.10.1927, s.8)

Rotenberg projesine ek olarak, şiddetli muhalefete karşın ölü deniz tuzları ve madenlerinin çıkartılması imtiyazı Yahudi olan Novoski Toloh Kokalin ve bir dizi İngiliz ve Amerikan şirketlerine verildi. 1928 yılında, 284.976 Filistin lirası değerinde potasyum, 37.985 Filistin lirası değerinde de promin ihraç edildi. (Muhammct Abdurrauf SELİM, Yahudi Endüstrisi, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 96)

Yabancı sermaye, imtiyazlarla ilgili ekonomik çalışmalarının % 50.9'unu denetimi altında bulundurarak, nasıl Arap sektörünün artı-değerinin temel bir bölümünü emip yabancı sektörde biriktirdiğini; belirli yabancı sermaye Arapların elinde bulunan ekonomik dallara girişinin en belirgin etkileri,aşağıdaki örneklerde ortaya çıkmaktadır:

1- DEĞİRMENLER

1928 yılına kadar Filistin'deki tahıl değirmenleri yerli üretimi, pazarlama hacmi bakımından en büyük endüstri dalıydı. Bu dal, açığını kapatmak için dışarıdan tahıl ithal edilen iç tüketimi karşılama-

ya çalıştığından dolayı yabancı merkezileşmeye karşı en çok direnen dal durumundaydı. Bu dalın direnebilmesinin tek nedeni, kendi içerisinde yaşadığı merkezileşme sürecidir.

Köylerdeki değirmenlere ek olarak, Filistin'de I.Dünya Savaşı'ndan önce kentlerde buhar ya da petrolle çalışan 20'den fazla değirmen vardı. Aynı zamanda "Yafa"daki Filistin ulusal "Değirmeni", modern ve büyük bir Arap değirmeniydi. 1934'te, sermayesi 350.000 Filistin lirasını bulan 265 değirmen vardı. Bu değirmenlerde 700-800 işçi çalışıyordu ve 85 ton kadar tahıl üretiyordu. Bu endüstri dalının yapısı, Arap iş adamlarının sürdürdüğü merkezileşme ve daha büyük endüstriye geçme sürecinin açık bir deliliydi.

Köylerde, her birinin yıllık kapasitesi 200 ton olan, iki ya da üç işçiyi çalıştıran, köylülere ücretle tahıl öğüten 135 su değirmeni vardı.

Kentlerde de, buhar ya da petrolle çalışan 130 değirmen vardı. Bunların her birinin yıllık kapasitesi 200-500 tondur. 3-8 işçiyi çalıştırıyordu. Bu değirmenler tahılı bizzat kendileri satın alıyorlardı.

Sermayesi 50.000 Filistin lirasını bulan, yıllık kapasitesi 12.000 ton olan, bu endüstri dalında yatırılan toplam sermayenin % 14'ünü merkezileştiren, bütün değirmenlerin üretim gücünün % 15'ine sahip olan bir değirmen vardı.

1922'de "Filistin'de Yahudi Kolonyalist Cemiyeti" Bica, 100.000 Filistin lirasıyla "Filistin'in büyük Değirmeni"ni kurdu. Üretime, 1924 yılında 55.000 tonluk bir kapasite ve ek bir fırınla başladı. Satışları ise, 90-160 bin Filistin lirası arasında değişti. Bu değirmen iç pazar ve Suriye'nin bütün pazarı için çalışıyordu. Bu endüstri dalının iç merkezileşme sürecini yaşamasından dolayı, yabancı sermaye, pazara başarıyla girmeyi istediğinden dolayı, üretim bakımından Filistin'deki bütün kurumlardan daha üstün bir kurum kurmak zorundaydı. Bu yabancı kurumun özel sermayesi, bu dalda yatırılan toplam sermayenin % 28'ini kapsadı. Bu kurum, Arap kurumlarının en büyüğü ve en üretkenlerinin iki katı kadar üretiyordu. Filistin'in bütün değirmenlerinin üretim kapasitesinin % 30 kadarını üretiyordu. Kendisine bağlı 100 fabrikayla da, bu dalda çalışan işçilerin %

10'unu çalıştırabildi. Çalışmaya başlamasıyla birlikte pazarın % 9-16'sını egemenliği altına aldı. (H.R. Hesht, Sermaye İhracı, s.70)

Bu kurumun kurulması sonucunda, 4 yıl içerisinde kapasitesi 15.000 ton olan 65 Arap değirmeni kapandı. Aynı biçimde bir bölüm değirmenler kendi kapasitesiyle çalışmaz duruma geldi. 1928 yılında bu dalda çalışan işçiler, 200300 işçi artarak 976 işçiye yükseldi. 4 yıl içerisinde yatırılan sermaye 3.000 Filistin lirası artarak 347.000 lira oldu. 1939 yılında köylerdeki diğer değirmenler de kapandı. 1944 yılında üretim kapasitesinin % 50'si siyonistlerin eline geçti.

2- YAĞLAR VE SABUN

1920 yılında, büyük Britanya Filistin'de bir zeytinyağı fabrikası ve bir sabun fabrikası kurmayı hedefleyen bir şirket kurdu. Kısa bir süre sonra şirket, mandacılık idaresine gümrükte kolaylıkların sağlanması için bir talep sundu. Ancak sivil yönetimin ilk yıllarında bu talebine yanıt verilmedi. 1925 yılında yerli endüstrinin korunması vergisi dayatıldıktan ve şirketin üretiminin korunacağı vaatlerini aldıktan sonra, 1926'da "Heyfa"da bir zeytinyağı fabrikası ve bir de sabun fabrikası kurdu. (Bu proje, Ortadoğu'nun en büyük projelerinden birisiydi.) Sermayesi 140.000 Filistin lirası olup 200 işçiyi çalıştırıyordu. Birçok değişiklikten sonra, yerli bir şirket olarak "Filistin Zeytin Endüstrisi-Şemin Ltd." adı altında kuruldu. Ancak sermayesi İngiliz siyonist eller içerisinde olup daha sonraları Hestedrout da buna katıldı.

Şemin'in yatırdığı sermaye bu dalda yatırılan sermayenin % 26.6'sını oluşturmaktadır. Aynı zamanda çalıştırdığı 200 işçinin oranı bu dalda çalışan işçilerin % 6.4'ünü oluşturmaktadır. Pazara girişi de, çok güçlüydü. Öyle ki iki yıl içerisinde tüketim pazarlarının % 30'unu kapattı. Satışları ise, yılda 168.700 Filistin lirasını buldu.

Şirketin çalışmalarındaki belli gelişmeler, gümrük vergilerinin ay çiçeği yağı ve hatta zeytinyağı üzerindeki vergilerin kaldırılmasıyla gerçekleşti.

Bu gelişmeler, özellikle Arap tarımı için acı bir darbe oluşturuyordu. Çünkü daha önceleri zeytin ağaçlarının sayısı, narenciye ağaçlarının sayısının iki katıydı. Bu durum şimdiye kadar da öyledir. Bu ağaçların % 99'u Arapların elindeydi. Normal ürünün toplandığı yıllarda zeytin üreticileri, "Şemin" istediği fiyat üzerinden zeytinlerini satmayıp sakladıkları zaman, "Şemin"e kalkıp uluslararası pazardan kendi gereksinimini gümrüksüz bir biçimde ithal edebiliyordu. Ancak zeytin üreticisi ülkelerde verimin iyi olduğu yıllarda Arap köylüler zeytinlerini, "Şemin"e istediği fiyat üzerinden satıyorlardı. Siyonist zeytin ve sabun endüstrisinin tam tersine, Arap zeytin ve sabun endüstrisinin hiçbir gümrüksel korunması yoktu. Bir de zeytinyağını korumak için dayatılan mali gümrük vergisini kabul etmek zorunda kaldı. Bu durum 1927 yılına kadar böyle sürdü.

Asit ve değişik yağlarla karıştırılmış olan yabancı fabrika sabunlarına karşılık safi zeytinyağından çıkartılan "Nablus" sabunu, lüks dereceye ve göreceli olarak yüksek üretim masraflarına sahipti.

Hammaddelerini ucuz ve gümrüksüz bir biçimde dışarıdan ithal eden, ürünü gümrüksel bir korunmaya sahip olan, Arap kurumlarının üretim gücünden büyük üretim gücüne sahip olan büyük kurumların kurulması; Arap sabun üreticilerini pazardan uzaklaştırdı ve sabun ihracatçılarına büyük bir darbe indirdi. Özellikle de, Mısır hükümeti, Filistin'e ithal edilen pamuk yağı vergisinin yükseltilmesine karşı bir uygulama olarak demiryolu aracılığıyla ithal edilen sabun taşıma ücretlerini ve gümrük vergisini yükselttikten sonra, "Nablus" sabunundan Mısır'a yıllık olarak ihraç edilen miktar 6.000 tondan 1.500 kg'a kadar düşmüştür.

Gümrük vergisinin yabancı endüstri lehine kullanılması, bir dizi maddenin fiyatını etkiledi. Bunun etkisi Arap ve Yahudiler üzerinde görünüyorsa da, sadece niteliksel bir bakış açısından bakılacak olursa; örneğin, düşük değerli olarak görülen pamuk yağını köylülerden başka kimse tüketmiyordu. Aynı biçimde Filistin zeytin fiyatları üzerindeki baskı sadece Arap üreticiler üzerindeydi. Çünkü siyonistler zeytin ekili alanın % 1'inden başka bir bölüme sahip değildi.

Filistin'deki zeytin üretiminin, 1943'te % 60'ı, 1945'te % 77'sinin siyonistlerin elinde bulunmasının nedeni, birçok etkene bağlıdır. Bununla birlikte bütün bu etkenlerin bir tek temel nedeni vardır. O da; mandacılığın Yahudi sermayesine verdiği ayrıcalıktır.

Arap yağ üretiminin yokedilmesi birlikte bu endüstride kullanılan araç ve gereçleri üreten birçok kurumun kapanmasına yolaçtı. Üretim araçlarının büyük bir bölümü bizzat Filistin'de yapılmakta olan bu tür endüstri, baltalandı.

3- ÇİMONTO ENDÜSTRİSİ

Arkalarında, daha önce sözü edilen "Bica" kurumunun bulunduğu bazı siyonistler 1932'de "Neşir" çimento şirketini kurdular. Şirketin istemi üzerine de, gerekli olan bütün aletler ithal vergisinden muaf tutularak getirildi. Aynı biçimde, kömür, depo, kağıt ve bunun gibi çimento üretimi ve satımı için zorunlu bütün ilk maddeler gümrükten muaf tutuldu. Bütün bunlar ise, şirketin gözünde yeterli değildi. Kalkıp ithal edilen çimento üzerindeki gümrük vergisinin her tonu için olan 200 milimin 600 milime çıkartılmasını istedi ve bu isteği yanıtlandı. Bu gümrüksel korunma, İtalyan çimentosunun Filistin pazarına girmesini engellemek için yetmeyince, bir daha her ton başına 850 milime yükseltildi.

"Neşir" çimento fabrikası Filistin'deki en büyük endüstri kurumuydu. Sermayesi 300.000 Filistin lirasını buldu. İşçi sayısı da 700'ü buldu. (age) Üretim gücü ise, yıllık olarak 300.000 tona kadar vardı. Bu miktar 1927 yılında tüketilen miktarın 5 katıdır. (age)

Bütün konut çalışmaları için gerekli çimento üretimini denetleyen Yahudi sermayesi Arap artı-değerini elinde bulundurmak için önemli bir dal yakalamış oldu. Mandacılık yönetimi çimentonun büyük bir bölümünü tüketti. Filistin'deki çimentonun fiyatı gümrüksel korunma aracılığıyla, uluslararası pazardaki fiyatından % 32 oranında daha yüksektir.

"Neşir" şirketi 1939 yılına kadar 190.000 Filistin lirası değerinde ortaklarına kâr ödedi. 83.000 Filistin lirası olan net kârı ise, kendine ayırdı. Böylece 270.000 Filistin lirasını bulan araçlarının ederi-

ni karşılamış oldu. Ve 165.000 liralık yeni yatırımlar açtı. Bunlara ek olarak katılımlar biçimindeki 132.000 lirayı yanında bekletti.

Bir başka bakış açısından "Neşir" şirketi önemsenmesi gereken bir şirkettir. Yahudi şirketi olmasıyla birlikte 1945 yılına kadar İbrani emek ilkesine boyun eğmedi. İşçilerin Yahudi ve Arap olmak üzere ikiye ayrılmasını çok iyi bir biçimde istismar etti. İşçiler arasında taş ocaklarında çalışan 150 Arap işçisi vardı. Günde 100 milim karşılığında 12-15 saat çalışıyorlardı. Bu ise, Araplara ödenen en düşük ücretti.

Sözün kısası bu egemen ekonomik konumların elde edilmesi sadece göç yoluyla olacak bir şey değildi. Bunun yanında büyük finansman kaynakları ve ekonomik yasamaların denetim altında bulunmasını gerektirmektedir. İngiliz mandacılığı yasama sorununu üstlendi. Aynı zamanda siyonist örgütlerin hepsi sonuçta en üst politik hedefe, Yahudi devletinin kurulması hedefine, varmak için toplanan değişik uğurlarda Filistin'e finans taşıyan bir dizi fon ve kurumlar kurdular.

Böylece Yahudilerle Araplar arasında silah bakımından eşit olmayan bir savaş başladı. Bu savaş daha başlamadan önce, siyonistlerin lehine çözüldü. Çünkü Araplara iç birikimin ürünleri dışında hiçbir fırsat tanınmadı. Ancak siyonistler sermaye ihracı aracılığıyla büyük ürünlere sahipti. Bunlar daha sonra kendi rollerinde iç birikimi oluşturdular.

Siyonistlerin politik iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan sermaye ihracatı, Yahudi ekonomik sektörünü finanse etti ve Arap ekonomik sektörü üzerinde güçlü, bozguncu etkiler bıraktı. Bunun sonucunda ise, Arap yerlileri üzerinde çok bozguncu etkiler bıraktı. Tarımdaki yüksek yatırımlar, Arap köylülerinin topraklarından kovulmasına, endüstrideki yeni yatırımlar ise, yerel endüstrinin yıkılmasına yolaçtı. Yabancı sektörlerde İbrani emek politikasının dayatılması, Hestedrout içerisinde örgütlü Yahudi işçisinin aldığı ücretin yarısını kabul etmeye zorlanan Arap işçisinin yanında tiksintiyi yarattı. Böylece yerli sektör siyonizmin nihai hedefleri uğruna çökertildi.

ARAP İŞÇİLER SAFLARINI BİRLEŞTİRMEKTEDİRLER

Filistin'deki üretici güçler, I.Dünya Savaşı'nın ilk yıldönümünde niceliksel değişikliklerle karşılaştılar. Öyle ki, ulusal ekonomideki yatay genişlemeye bağlı olarak ülke endüstrisinin öneminin artmasını izlemek olanaklıdır. Bu gelişim, kapitalist merkezileşmenin dışında, endüstriye egemen olan damganın yokolması, elle tutulur bir biçimde, aile ve zanaatkar iş geleneklerinden bağımsız bir işçi sınıfının ortaya çıkması, bir tek kurumdaki işçi yoğunlaşmasının artması, aletin üretimdeki öneminin artması gibi diğer belirtiler de yaratmıştır.

Üretim güçlerinin gelişmesinde, etki yapan ve içiçe olan birçok etken rol oynadı. Etkileyip etkilenerek diyalektiksel bir biçimde birbirine bağlandı. Ülkedeki yaşamsal hedeflerine katkıda bulunması için, geniş bir ulaşım ağını açarak, dış dünya ile bağlantısını geliştiren İngiliz işgali geldi. Aynı biçimde büyük askeri güçlerle ülkeye el koyması mandacı hükümetin projeleri aracılığıyla çalışma alanlarını geliştiren gereksinimleri doğurdu.

Aynı biçimde Yahudi göç, toplumun ve üretimin alt yapısındaki değişimlerde etkin bir rol oynadı. 1920 yılından 1936'ya kadar gelen Yahudi (yasal) göçmenlerin sayısı 265.000 kişiyi buldu. Ancak gerçek sayıları, resmi rakamlara göre (daha önceki sayfalarda gördüğümüz gibi) 384.000'e vardı Bu göçün politik önemine ek olarak beraberinde getirdiği ekonomik etkiler de vardır. Sürekli olan bir sermaye akımını getirdi. Bunun büyük bir bölümü Yahudi endüstrisine kaydı. Aynı zamanda bu göç beraberinde, ileri Avrupa ülkelerindeki teknik ve teknolojik deneyimler, güçlü iş adamları ve endüstri işçilerini getirdi. Bütün bunlar ülkenin bütününü siyonistler için büyük bir yerleşim bölgesine dönüştürme ve ülkenin yasal yerlilerini göçe zorlama yoluyla Filistin toplumu içerisinde siyonist olgu için gelişmiş bir maddi zeminin yaratılmasına yolaçtı.

Daha önceki bölümde Yahudi endüstrisinde kapitalist merkezileşmeye doğru yönelen hızlı gelişimi Arap endüstrisiyle karşılaştırırarak, buna eşlik eden öğretimdeki gelişim, alet ve donatımdaki ge-

nişleme enerjinin kullanılmasını Arap endüstrisiyle karşılaştırarak, rakamların gösterdiği değerde açığa çıkan genel birikimleri gördük.

Genel bir biçimde Filistin'deki Arap işçi sınıfının bileşiminin, özellikle Arap endüstrisindeki gelişime bağlı oluşundan daha çok değişik üretim sektörünün gelişimine, karşılıklı etkilemesi ve ulusal üretim çerçevesindeki genel etkilere bağlı olduğunu söyleyebiliriz. Son yıllarda kapitalist merkezileşmeye doğru yönelen Arap endüstrisinin izlediği özel gelişim, bazısı İngilizlere ait olan imtiyaz sahibi şirketlerin ortaya çıkması, hükümet alanlarının açılması, özellikle ulaşım sektörleri (demiryolu, liman vs.), genel hizmetler, petrol rafinerisi, inşaat sektörü gibi diğer alanların ortaya çıkması sonucunda beliren vasıflı Arap işçilerinin hacminde yeni bir gelişim sağlandı. Bu vasıflı işçilerin yanında bazen zanaatsal özelliği olan (dörtten daha az işçinin çalıştırıldığı işletmeler) kesimler, İngiliz ordusu kampları gibi devlet projelerindeki işçiler ve gündelikçi işçiler bulunmaktadır. Geri kalan işçi kesimlerinde ise devlet projelerinin değişik kesimlerinde bedeni güce ve kol emeğine dayanan, kır ya da tarım saflarından oluşan işçiler bulunmaktadır. (Hani HORANİ, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 5)

Arap işçilerinin değişik sektörlerde çok kötü maddi ve manevi durumların yükü altında bulunduklarını söylemek gereksizdir. Öyle ki, şu ya da bu sektördeki işçi ücretlerinin değişmesi, genel durumlara göre (barış ve savaş), bir dönemden başka bir döneme göre, bütün işçilerin ücretlerinin değişmesi koşullarında bile birlikte bir biçimde düşük gelir düzeyinden de daha alt bir düzeyde yaşadıkları bir gerçektir. Sempson raporu gibi bazı raporlar Arap işçilerinin çok kötü durumlarından sözetmektedirler. Benzer istatistikler, değişik dönemlerdeki Arap ve Yahudi işçilerin yaşamsal düzeyleri arasında bulunan kesin ve açık ayrıcalığı ortaya koymaktadır.

Bir yandan işçilerin % 70'inin haftalık çalışma saatleri 50'yi bulmaktadır. Aynı zamanda bazı kurumların işçileri haftada 84 saat çalıştırdığını görürüz. Aynı biçimde okuyup yazmama durumu işçi saflarında egemendi. (İşçilerin % 93'ü okuma yazma bilmezdi) İşçile-

rin büyük bir kesimi çok kötü evlerde hiçbir garantisi olmadan yaşamaktaydı. Mandacı hükümetin yaptığı araştırmalar bile, yaşamsal gereksinimlerin ortalama gelir düzeyinden daha alt bir düzeyde olduğunu itiraf etmektedir. (age)

1937'deki Yahudi ve Arap endüstrisinde bulunan işçilerin günlük ücretleriyle ilgili, hükümetin yaptığı bir sayımdan şunu görürüz; Yahudi işçileri Arap işçilerinden ortalama olarak % 145.6 oranında daha fazla ücret almaktadırlar. Bazı endüstri dallarında bu fark % 433.3 ve diğer bazılarında da % 248.8'e kadar varmaktadır. (age)

Yahudi ve Arap işçileri arasındaki bu ücret farkı Yahudilerin lehine olup, hiçbir zaman eşitlik ya da sabitliğe doğru yönelmiyor,-tam tersine sürekli bir biçimde bu farkın artmasına doğru yükseliyordu. 1942'de Yahudi işçi ücretlerinin Arap işçi ücretlerine göre oranı % 207 idi. (Maki, İsrail Devleti, s.17)

Bu çifte ücret basamakları mandacılığın sonuna kadar yürürlükte kaldı. 1942'de Arap işçisi ve doğulu Yahudi teknisyenin günlük ücreti 850 milim idi, aynı meslekteki Avrupalı Yahudi işçisinin günlük ücreti 1.100 milim idi. (age)

İngiliz mandacı yönetimi ve siyonizmin Yahudi işçilerinin ücretlerinin yükseltilmesiyle ilgili isteklerine karşı açık bir biçimde taraf tutmaktaydı.

Arap ve Yahudi iki grubun ücretleri arasındaki farklar yerleşim bölgelerindeki asıl yerlilerle Avrupalı Yahudiler arasında bulunmaktaydı.

Aşağıdaki cetvel bu farkı değişik dallarda ve birkaç yıl içerisinde göstermektedir:

	ARAP İŞÇİLERİ			YAHUDİ İŞÇİLER		
İş Kolu	1931	1933	1936	1931	1933	1936
Tarım İşçileri	80-120	80-120	100-120	175-200	200	200
Çiftlik İşçileri	100-150	100-150	150-200	200-300	200-300	225-300
İnşaat	100-150	100-150	150-200	250-300	300-400	300-400
Taş Ocaklarında	200-300	250-350	250-350	300-400	300-500	400-700
İnşaat Ustaları	400-600	350-500	500-600	500-600	500-600	500-700
Ticaret	250-400	200-350	250-400	400-500	500-700	500-750
Maden	150-200	150-250	150-200	200-300	250-400	200-400
Sigara	60-150	60-150	60-100	210-220	150-225	175-300
Tekstil	60-100	50-100	60-100	300	330-450	330-450
Sabun ve Yağ	100-240	100-200	150-300	300-400	-	350-450

(Bu günlük ücretler Filistin Milimi olarak gösterilmiştir.)

Yukarıdaki cetvel çoğu zaman Arap işçisinin, Yahudi işçisinin aldığı ücretin yarısı kadar ücret aldığını göstermektedir. Arap işçisinin ücreti değişmezken Yahudi işçisinin ücreti yıldan yıla artmaktadır.

Yahudi kol gücünün; örgütsüz, kır asıllı, sefaletten dolayı simgesel ücretleri bile kabul eden Arap kol gücüyle olan rekabeti,serbest rekabet değildi. Ancak içerisinde bulunduğu koşullar, Filistin Arap kol gücünün diğer ülkelerdeki işçi sınıfının geleneksel tarihi oluşum kanunlarına göre olan oluşumunu engellemiştir.

Talep ve arz pazarından zorla uzaklaştırılan Filistin işçilerinin önünde, zayıf olan Filistin ekonomisinin özellikle de tarımda bıraktığı kısır iş fırsatları için ölürcesine rekabet etmekten başka bir şey kalmamıştır. Vahşice sömürülen işçilerin örgütlü olmayışlarından dolayı iş için olan anarşist rekabet, sürekli olarak ücretlerinin düşmesine neden olmuştur.

Kuşkusuz birçok ülkede, I.Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte olan değişiklikler Arap ülkelerinin bütünü üzerinde, bu ülkeler arasında Filistin'in de üzerinde etkisini bıraktı.

Rusya'da gerçekleşen sosyalist Ekim devriminin gerçekleştirdiği işçi zaferi, dünyanın her tarafında etkisini bıraktı. İşçilerin coşkusu-

nu artırıp, kendilerine umut verdi. Filistin işçileri arkadaşları Mısır işçileriyle kolkola girerek (özellikle de, Heyfa-Kahire demiryolunun bitiminden sonra), Mısır'da demiryolu işçileri sendikasının kurulması, memur sendikasının kurulması gibi sendikal hareketin içerisindeki gelişmelerden etkilendiler.

İngilizlerin askeri ekonomik hedefleri uğruna kurduğu Heyfa--Kahire demiryolu, (ki, Mısır,İngiliz etkinlik bölgesi içerisindeydi) iki bölgenin işçilerinin bağ kurup içiçe girmelerine katkıda bulunmuştur. Demiryolu projesi, sayısı az olmayan, temizlik, tamir, tren sürücüsü, yol bekçisi gibi bir dizi işçiyi çalıştırmayı gerektirmiştir. Bu çok sayıda işçinin yanyana geldiği hareketlerin deneyiminden mutlaka yararlanmak gerekir. Bunun başında ise, iş arkadaşları Mısır işçilerinin, siyonizmin, Filistin işçilerine karşı bir düşman, bir maşa durumuna getirdiği,işsizlikle tehdit eden sürekli bir tehlike durumuna soktuğu, ücretlerinin düşürülmesine neden olan, ulusal ve sınıfsal olarak kendini üstün gören komşu Yahudi örgütlenmesi "Hestedrout"u görmeleri.

Aynı biçimde bazı Filistin gazeteleri ve bazı Filistinli aydınlar ve diğer bazı ülkelerdeki aydınlar, sendikaların kurulup politik çalışmaya girmesi zorunluluğu üzerinde durdular. ("AL Cezire" gazetesi, 19 Haziran 1924, Salib Arıda'nın makalesi ve aynı biçimde o günlerde Filistin'de bulunan Tunuslu lider Abdülaziz SAALİBİ'nin çağrısı.) İlk sendikal adımlar ise, üyelerine sosyal, insani hizmetler sunan işçiler arası kardeşlik derneklerinin kurulmasıydı. Bu da, 1909 yılında çıkan eski Osmanlı kanununa göre kuruldu. Bu kanuna göre politikayla ilgilenmeyen sosyal dernekler kurulabiliyordu. İlk girişimler 1920'de "Heyfa" demiryolu işçileri arasında başladı. Bazıları, hasta ve yardıma muhtaçlara destek olmak için kendi aralarında bağış topladılar. Daha sonra kendilerine "Filistin Demiryolu İşçileri Kardeşlik Komitesi" adını verdiler. Heyfa'da kendilerine bir lokalin kurulmasını istediler. O dönemde yaşayan belirgin sendikacılardan biri ve ilk etapta Heyfa Demiryolu İşçileri Lokali'ni kuran Hüseyin Salih AL HAFAŞ: *"Talebin sunulmasından birbuçuk yıl sonra Osmanlı cemiyetler kanunu gereğince derneğin kurulmasına*

izin verildi. Çünkü sendikal örgütlere izin verecek hiçbir kanun yoktu. Kanun adına sığınarak sendikal hareketin öncüleri olan kardeşlerimiz "Abdülhamit HAYMUR ve arkadaşları" bu yöntemle işçileri örgütlemeye başladılar. Örgüt yasal açıdan sendikal bir örgütlenme değildi. Ancak bunu açabildiler. 7-11 kişi sendika değil, işçi derneğinin kurulması isteminde bulundular. Daha sonra ise, sadece isimsel olarak sendikal sıfatı aldılar" diyordu. (Bilal AL HASAN, Eski Filistinli sendikacılarla röportaj, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 16, s.181)

Hestedrout, üyelerinin az olmasına, olanaklarının zayıf olmasına karşın bu komiteye karşı savaştı ve yoketmeyi hedefledi. Filistin Komünist Partisi eski üyelerinden olan ve daha sonra İsrail Komünist Partisi'nin üyesi olan "Nine Vainhous" bir makalesinde; 1923-1924 yılları arasında Yahudileri ve Arapları içerisinde kapsayacak demiryolu sendikası uğruna olan savaşımı anlatmış ve" Arap aydınları sendikanın adının değiştirilmesini ve "ibrani" deyiminin kaldırılmasını istediler ki, sendikaya girebilsinler. Onlar, Komünistler gibi, işçi çıkarları uğruna ortak savaşımın önemi üzerinde durmuşlardır" diyerek o zamanlarda bu çabaların siyonistler tarafından boşa çıkartıldığını anlattı. (Al Darb, sayı 3, Ekim 1973, Emil Tuma tarafından aktarılmıştır.)

Hestedrout, Filistinli işçi örgütlenmesini yoketmeye çalışan biricik örgüt değildi, bununla birlikte İngiliz mandacılığı yönetimi Arap işçilerinin 1 Mayıs kutlamalarına katılmasını yasakladı. Aynı zamanda siyonist işçilere izin verdi. Filistin işçi ve köylülerini destekleyen "Heyfa" dergisi sahibi İlya ZEKA, derginin 125. sayısındaki "İngiliz sömürgeci hükümeti Arap işçilerini 1 Mayıs kutlamalarından yasakladı ve siyonist işçilere izin verdi" başlıklı makalesinde; "egemen kapitalist yönetim fedollerle birlikte "işçi, köylü kitlelerine" karşı sağlam bir ittifak içerisinde olduğunu ispatlamıştır" diye yazdı. "Ondan sonra, yönetim ilk başta 1 Mayıs kutlamalarına izin verdi, daha sonra geri çekildi. Siyonist işçilerin toplanıp salonlarda konuşma yapmalarına izin verirken ve Arap işçilerinin ülkede ilk defa olan bu bayrama dünya işçileriyle birlikte katılmalarını yasaklamak eşitlikmidir?" diye sözetmiştir. (Emil Tuma, s.56)

Kardeşlik komitesi başkanı, *"gün boyunca, bir arkadaşımızı ikna edip komiteye katılması için talep sunmasına çalışıyorduk. Ancak ikinci akşam lokalin kapısını açmaya geldiğimizde yerde üst bir pencereden yere atılmış bir dizi istifa kağıdını görüyorduk. Daha sonra siyonistlerin lokali izleyerek yeni üyeleri bulup herhangi bir yere çağırdıklarını, isteklendirerek ve korkutarak çekilmeleri için ikna ettiklerini öğrendik. Bu işçiler de geceleri gelip istifa dilekçelerini atıyorlardı. Bunun sonucunda 300 kişiyi bulan demek üyelerinden kuruluşundan bir yıl sonra, 90 kişiden başka kimse kalmadı"* diyerek derneğin karşılaştığı zorlukları anlatıyordu. (Filistin dergisi, 4 Haziran 1926, s.60, Faik Tahbub tarafından alınmıştır.) Kuşkusuz bütün bu zorluklar birçok diğer etkenlerle birlikte Heyfa demiryolu işçilerinin bu dar çalışmalarının başarısız kalacağını açıkladı. Bunun yanında işçi sınıfı ortamlarındaki sefilliğin artması zorunlu olarak kendi durumlarını daha da kavramaya yolaçmıştır. Kardeşlik komitesi başkanı *"demiryolu işçileri hayırseverliğine çağırdığımız sürece, işçilere hiçbir hizmet sunamayacağımız anladık. Çünkü bu lokal hayırseverdi. Biz ise, durumlarımızı iyileştirmeyi düşünüyorduk. Onun için de, Filistin Arap işçileri cemiyetini kurmayı düşünmeye başladık"* diyerek bunu anlatmıştır. (Abdülhamit HAYMUR'la bir röportaj, age)

FİLİSTİN ARAP İŞÇİLERİ CEMİYETİ

Heyfa demiryolu işçileri cemiyetinin kardeşlik çabaları, Filistin'in bütününü kapsayacak geniş çaplı bir işçi cemiyetini kurmak için ısrar etmeye başladı. 8 ya da daha çok kişinin biraraya gelerek kendi aralarında çıkarlarını korumak, kültürel, sosyal ve maddi düzeylerini yükseltmek için bir cemiyetin kurulmasına izin veren ve halen yürürlükte olan eski osmanlı kanunundan yararlanmaya sığındılar. Kanun,cemiyet tüzüğünün politika ve dini işlere karışmayacağını belirtmesini şart koşuyordu. (Uluslararası Arap işçileri sendikaları federasyonu dergisi, age, s.14)

Abdülhamit HAYMUR ve arkadaşları (Mahmut AL ZENATİ, Ferit KAMİL, İlyas AL ZOK diye lakap takılan İlyas NASSAR, Sait KAVVAS, Muhammet HASAN, İyd Selim HAYMUR -Abdülha-

mit HAYMUR'un kardeşidir- Mustafa Esat Muhammet DİB, Hac Hüseyin NASSAR) (Abdülhamit HAYMUR'la röportaj ve Nasri EL HULU'nun konuşması, Bilal AL HASAN, sendikalarla bir röportaj, s.170, age) 1923 yılında yönetime "Filistin İşçileri Cemiyeti" adıyla bir cemiyetin kurulması talebini sundular. Merkez şubesi, yoğun bir işçi toparlanmasının bulunduğu Heyfa kentinde olacaktı. Burası bir endüstri merkezi olup içinde petrol rafinerisi ve demiryolları istasyonu bulunuyordu. İstek şiddetli bir muhalefetle karşılandı. Çünkü mandacı hükümet Filistin halkının her türlü işçi örgütlenmesine karşıydı. Birçok ısrar ve müracaatlardan sonra kurucu üyeler 1925 yılında cemiyetin kurulması için resmi bir izin alabildiler. O zamanlarda cemiyet sadece Heyfa demiryolu sendikasını kapsıyordu. (Buradaki görevliler dışında) Mali olanakları ise, çok zayıftı. Öyle ki, o zaman 30'u geçmeyen işçi üyesi vardı. (Bilal Hasan, Sendikacılarla röportaj, Nasri Hulu'nun konuşması, s.170, Şuun Filistiniyeh, sayı 16)

Cemiyete izin verilen gün, 21 Mart günü, işçilerin 1 Mayıs kutlamaları gibi kutladığı Filistin İşçileri Bayramı oldu.

Başkanlığını işçi olan Abdülhamit HAYMUR'un yaptığı cemiyetin, genel merkezi "Vadi AL Salib" diye adlandırılan bölgedeki küçük bir odaydı. Üyeler bunun kirasını kendi ceplerinden ödüyorlardı. Çünkü, ödenti yoktu. Cemiyetin girişimde bulunduğu ilk çalışma, üyeleri arasında okuma-yazma bilmeyenlere, okuma-yazmayı öğretmekti. İşçiler bu iş için ayrılmış zamanda gelmeye başladılar. (Faik TAHSUB, aynı biçimde işçi olan İd HAYMUR, Muhammet KULEYLAT'ın görevini yaparak haftada üç gün ders vermeye başladığını söyledi.)

Cemiyetin, işçi haklarını ve vatanın çıkarlarını korumak için belirlediği tüzükte, kuruluşunun hedefi şöyle belirtilmektedir:

1- İşçilerin yararına olan bilimsel, sanatsal, sosyal ve ekonomik düzeylere varmak için işçi hareketini örgütlemek.

2- Filistin'de cemiyetin bütün şubelerinin bağlanacağı genel bir merkez oluşturmak.

3- Cemiyetin şubelerini Filistin'in bütün köy ve kasabalarında

kurmak.

4- Kendisine bağlı şubeleri denetlemek.

5- İşçilerin çıkarlarını savunmak.

6- Sermaye ve çıkar sahiplerine karşı, patronlara karşı, iş saatlerini tespit edip ücretleri belirleyerek, işçileri koruyacak, maaşlarını, mükafatlarını, çalışmama ve aciz düşmelerini, iş kazalarındaki yardımlarını, derecelerinin düzenlenmesini, derece sisteminin kurulmasını sağlayacak, konutlarını iyileştirmek için gerekli olan araçların hazırlanmasını ve çocuklarının eğitimini, sağlıklarını garantiye alacak özel yasanın çıkartılmasına çalışmak. Çalışmalarının bütününün kanun çerçevesi içerisinde olması koşuluna bağlı olarak da, dini ve politik sorunlara karışmaması gerekir. (Kuşkusuz bu anlatım, Osmanlı cemiyetler kanunu çerçevesinde olup hükümetin cemiyete izin vermesini sağlamak için konmuştur. Bir sonraki bölümde, cemiyetin , politika ve ulusal sorunlarla ilişkilerini tartışacağız.) (Filistin işçileri cemiyeti tüzüğü, s.12)

Tüzüğün ikinci bölümü ise, üyeliğin koşullarını ele alıyor. Örneğin, tüzüğün 4. maddesinde Yahudi olmaması koşuluyla tüzüğe uyan herkesi üyesi olarak kabul edeceğini belirtmektedir. Üyeler eşittir. Cemiyet, üyelerinin çıkarlarını yasal olarak savunmak için hukukçu, müsteşar görevlendirir. Üçüncü bölüm ise, mali sorunlar üzerinde durmaktadır. Mali yardımlar konusunda bir madde ayırmıştır. Bu madde, cemiyetin üyelerinin sosyal durumlarını önemsediğini vurgulamaktadır. 23. maddede ise aşağıdaki gibidir:

Cemiyet, bir yardımlaşma fonu, bir hastalık fonu, bir de grevler için bir fon ayırır. Bu durumlardan her birisi için özel koşullarını da belirtti.

Aynı biçimde cemiyet, seçimlerin uygulanması sistemini koydu ve onunla ilgili koşul ve ilkeleri belirtti. Filistin'in her tarafında şubelerinin açılması üzerinde durdu.

Cemiyetin bünyesi aşağıdaki gibi oluştu:

1- İşçi cemiyetine üye bütün sendikaların kurultayı: Bu, cemiyetin en üst yasama ve örgütsel heyetidir. Her iki yılda bir kez toplanır. Ani durumlarda üst kurulun çağrısı, ya da bir önceki kurultaya katılan sendikaların en az yarısının çağrısı üzerine toplanır. (age)

2- Üst kurul: Cemiyete üye sendikaların temsilcileri ve kendisine bağlı şubelerin temsilcilerinden oluşur. Kurultayı ve gündem maddelerini hazırlar. İki kurultay arasında olan dönem içerisinde en üst organdır. Toplantılarını ayda bir kez yapar. Ani durumlarda olağanüstü toplantılar yapar.

3- Yönetim Bürosu: Kurultayın yönetim bürosu, cemiyetin genel merkezini oluşturmaktadır. Kurultayın hazırlık çalışmaları, yada aldığı kararları uygulamak için istediği zaman şube bürolarından yardım isteyebilir.

Cemiyetin tüzüğü özel bir biçimde grevler ve sorumlulukları sorununu önemsedi. Bunun için koşul ve ilkeler koydu. 47. Madde, "Filistin Arap İşçileri Cemiyeti" merkezi organının kararı olmadan grev yapmak olmaz demektedir.

Tüzüğün 55. ve 58. maddeleri işçiye hastalık ve ölüm durumlarında yardımın verilmesi üzerinedir. Aynı biçimde heyetin bütün üyelerinin içmeleri gereken andın metnini belirtti. Andın metni şöyle:

"Cemiyete sadık kalacağıma, azmim, çalışmam ve şerefimle bir cemiyet üyesi olarak cemiyetin tüzüğüne saygı duyacağıma, Arap işçi kardeşlerimin hizmeti uğruna her şeyimi vereceğime ulu Allah adına and içerim" (AgeS.29) Heyetin üyeleri seçilmelerinden hemen sonraki ilk toplantıda bu andı içiyorlardı.

Artık cemiyetin tüzüğü uyarınca, yönetim kurulu, Dairelerdeki genel ve özel ayrılıkları, sorunları çözmek ve şirketlerle, iş adamlarıyla, dairelerle bağlantı kurmak hakkına sahiptir.

Filistin işçileri cemiyetinin kuruluşu, ingiliz, arap, yahudi iş adamlarının işçiler üzerindeki değişik belirti ve etkinlikteki sömürüsüne karşı olan şiddetli savaşımın başlangıcından başka bir şey değildir. Her türlü arap işçi örgütlenmesini yok edecek olan güçler; deneyime, teknolojiye ve mala sahiptir. (1927 yılında yahudi işçi sınıfı saflarındaki yüksek öğğretim,, lise ve sanat okullarından mezun olanların oranı %44'tür. Tarım işçileri arasındaki bu oran daha da yüksek olup %57'dir.-MAKİ, S.86- Aynı zamanda ise,arap işçileri arasında okuma-yazma bilmeyenler egemendi. İşçilerin arasında

okumayazma bilmeyenlerin oranı %93'tür. Hani HORANİ, Şuun Filistiniyeh dergisi, sayı 5) Hestedrout ile İngiliz mandacı yönetimi arasındaki işbirlikçi Arap işçilerinin önünde, yöneldikleri her yerde kara bir engel olarak durmaktadır. Görünüşte, iyi, gerçekte ise, diğerlerinden hiçbir farkı olmayan Arap işadamlarının komploları da, az değildi.

Bu üç tarafın hiçbirinden, Arap işçileri cemiyetini işçilerin temsilcisi olarak itiraf etmeleri, ya da onların adına konuşması hakkını itiraf etmeleri beklenmiyordu.

Cemiyet bazı iş adamlarına karşı bazı deneyimler kazanmak için savaşımlara girmeye zorlandı. 1927 yılında işçiler, iş saatlerini belirlemesi ve ücretlerinin yükseltmesini istedikleri bir iş adamına karşı greve girdiler. Birinci deneyim, grevin başarısıyla sonuçlandı. İş adamları, iş saatini 8 saat olarak kabul ettiler ve ücretlerini yükseltmeyi kabul ettiler. İş sahibi ve işçi temsilcisi olarak cemiyet arasında imzalanan anlaşma, bu anlaşmanın uygulanmasını denetleyecek cemiyetin bir temsilcisine ayda üç Filistin lirası ödenmesini içerdi. Sami TAHA bu göreve atandı. (Hafaş'ın anıları, Tahbub'un eserinde geçmiştir.)

Aynı yıl içerisinde "Şefa Amro"daki karton fabrikası sahibine karşı çalışma koşulları ve iş saatleri uğruna ikinci bir grev daha başladı. Üçüncü bir grev ise, Yahudi bir kibrit fabrikası sahibine karşı oldu. Onun ardından da, "Heyfa" sigara fabrikasında oldu. **Bunlar ise, Filistin Arap İşçileri Cemiyeti'nin, işçileri sömüren Yahudi ve Arap küçük fabrika sahiplerine karşı savaşıma başladığı anlamına gelir. İşçi haklarını elde etmek için grev silahına başvurma yöntemi arttı. 1930-1933 yılları arasındaki işçi grevleri yaklaşık olarak 28'e vardı.**

Bu grevlerin en önemlileri ise, tekstil ve deri işçileri grevi, demiryolu işçileri grevi, Irak petrol işçileri grevidir.

Bu grevlerin bazıları, polisle çarpışmalara yolaçtı. İngiliz daireleri aşağıdaki grev sayımını sunmaktadır: (Faik Tahbub, s.67)

Yıl	Grev Sayısı	Katılan İşçiler	Zarar edilen günler
1931	2	50	190
1932	13	540	3.222
1933	5	610	1.933

Aşağıdaki tabloyu ise, Filistin Arap İşçileri Cemiyeti genel sekreteri Sami TAHA 1946 yılında Englo-Amerikan soruşturma komitesi önündeki raporunda sunmuştur: (age)

Yıl	Grev Sayısı	Katılan İşçi Sayısı	Zarar edilen iş günleri
1930	4	205	994
1931	3	80	210
1932	13	722	4.653
1933	8	932	6.339

Hestedrout cemiyete karşı çıkmaya devam etti. Üyelerini ise, Arap işçileriyle bağ kurup cemiyete katılmamaları için ikna etmeye çalışıyorlardı. Yahudi sendikalar içerisinde bulunan Arap azınlığın cemiyetten çekilmelerini istiyordu.

Filistinli işçilerle Yahudi işçiler arasında, siyonist ırkçılığın zorunlu olarak dayattığı dikey ayırım "sosyalist" ve diğer bütün partilerin kabul ettiği bir sorundur. Arap ve Yahudi işçilerin birlikte örgütlendikleri tek yer ise, Filistin tarihi ve Filistin işçi sınıfı tarihinde önemli bir aşama olan ve bu aşamadaki rolüne mutlaka gözatmamız gereken Filistin Komünist Partisi'dir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

FİLİSTİN KOMÜNİST PARTİSİNİN ORTAYA ÇIKMASI ULUSAL VE SENDİKAL HAREKET İÇERİSİNDEKİ ROLÜ

Filistin Komünist Partisi merkez komitesinin "İdiş" dilinde olan yayını "İle Al Amam" (İleri) gazetesinin Mayıs 1929 tarihli 17.-18. sayılarında, partinin 10. kuruluş yıldönümünde yayınladığı "Bolşevik Gelişimde 10 yıl" başlıklı yazısından aşağıdaki alıntıyı alıyoruz. Yazı ilk başta devrimci *sosyalistlerin karşılaştığı zorlukları anlatır:*

Ne endüstri, ne de endüstri işçisinin bulunmadığı bu küçük ülkede, genel olarak işçi hareketine, özel olarak da, Bolşevik harekete yer varmıdır? Bu soru 10 yıl önce soruldu. Poali Zion Partisi'ndeki (Siyon İşçileri Partisi) Marksistler bu soruya "Hayır" diye yanıt verdiler. Arabalarını da, ulusal siyonist "Geto"ya yöneltip, uluslararası enternasyonalist işçi dayanışması sancağını, Beyaz-Mavi ulusal birlik sancağıyla değiştirdiler. Bununla da, Poali Zion Partisi'nin sonu geldi.

Bir avuç işçi dışında hiçkimse bu tehlikeli yönelimin farkına varmadı. Ki, bütün güçleriyle buna karşı durdular. Sorulan soru ise, sömürgeci Londra'dan yana mı, işçi Moskova'dan yana mı? Oktober 1917'den yana mı, Ağustos 1914'ten yana mı? Belvor'dan yana mı, Lenin'den yana mı? Siyonist kongreden yana mı, Komünist Enternasyonal'den yana mı? Bu yöntemle de, Filistin'deki bolşevik gelişim yolunda ilk adımı attılar.

On yıl önce, sınıf, sınıfsal savaşım, burjuvazi, işçi sınıfı gibi terimler garip, ithal edilmiş anlatımlar olarak görülüyordu. Bu anlatımlar şu anda, sadece birer terim, ya da vurgulu paragraflar değildir. Acı ve sert gerçeğin anlatımlarıdır.

Mart 1919'da, siyonist sağ partiler "Ahdot Havoda" partisinde birleştiler. Bunların içerisinde Poali Zion Partisi üyelerinin çoğunluğu bulunuyordu. Poali Zion Partisi'nde bu birlik düşüncesine karşı çıkan bazı üyeler, Danyal Mairson (asıl adı Volf Averboh) ve Dr. G.Shaldai (Admovi)'ın yönetiminde Sosyalist İşçi Partisi'ni kurdular. Sosyalist İşçi Partisi, 17-19 Ekim 1919'da birinci kongresini Filistin'de topladı. Bu kongreyi Filistin Komünist Partisi'nin 1. kongresi olarak gö-

rebiliriz. (George MAKI, s.105)

Mairson, kongreye sunulan temel raporu okudu. Poali Zion Partisi'ndeki ayrılığı, bütün sosyalist partilerdeki, sağ ile sol arasında, kapitalist yönetimin kalmasını isteyen reformistlerle sosyalist devrimi isteyen sosyalistler arasında olan ayrılıklara benzetti. Mairson: *"Onlar burada söylenenleri duyduktan sonra, bize sion düşmanı olarak bakacaklar. Bununla birlikte, siyonu sevmek, Filistin'i, kâra susamışlar sığınağına dönüştürmek içinse, siyon dostları, siyonun kurulması için çağırıp gerçekte bütün yapıcı çabaları yıkanlar ise, siyon dostları, yerleşim bölgelerinde yaşayan ve sonuçta yaptıklarıyla hepimizi felakete sürükleyenlerse, ikimizin arasında kesin bir ayırım çizgisinin konulması koşuluyla bu suçlamaları mutlulukla dinleyebiliriz" dedi. (age, s.106)* Siyonizme bir alternatifin çıkartılması sorunu, Mairson'un içini kemiriyordu. Herşeye karşın, siyonist solcular "Porohov"un sihirli dairesi içerisindeydiler. Onun için siyonizmle bağlandıkları ipi kesmeleri kolay olmayacak. Bu nedenden dolayıdır ki, siyonizmi "içten" değiştirmeleri ve "proleter" yapmayı düşünmeleri bir nevi çekicilik ve sihire sahipti.

Filistinli Arap işçileriyle omuz omuza vererek, uluslararası dayanışmayı ilan etmesi gibi olumlu bazı tutumlarıyla birlikte, parti içinde siyonist hayaller yuva kurmuş bulunmaktadır. Öyleki, yöneticileri; sömürgeci-yerleşimci bir çalışma izleyen milliyetçi burjuva hareketi olması itibarıyla siyonizmin özünün sömürgecilikle bağlaşıklık içerisinde olduğunu kavrayamıyorlardı. Bir başka deyimle parti yöneticileri kendi siyonistliklerinin açık sınırlarını koyamıyorlardı. Yani siyonist düşünce hakkında doğru marksist bir tahlil yapamıyorlardı.

Komünist partisinin doğuş ve gelişimini; geçirdiği ve sırayla, bölünme, birleşme biçimlerini aldığı 3 aşamada görmek olanaklıdır.

1- BİRİNCİ AŞAMA: 1919-1929 PARTİNİN KURULUŞU VE OLUŞUMU

Filistin Komünist Partisi; Siyonist İşçi Partisi'nde, siyonist birlik

(Ahdot Havoda)'ya katılıp katılmaması sorunu ve II.Enternasyonal'e bağlı kalınması mı, yoksa yeni kurulan Komünist Enternasyonal'e katılması sorunu üzerinde olan bölünme sonucunda oluştu.

Ancak partinin bizzat kuruluş tarihi, Devrimci İşçi Partisi'nin kuruluşu, Mart 1919'a döner. (M.Filner, Partinin 50. kuruluş yıldönümü dolayısıyla Mart 1970'de verilen bir seminer, age'de bulunmaktadır.) Bu partinin kuruluşu, Siyonist İşçi Partisi içerisinde siyonist birliğe katılmayı kabul etmeyen bir kesimin çalışması sonucuydu. Daha önce sözünü ettiğimiz gibi Devrimci İşçi Partisi'nin 1. kongresi Ekim 1919'da Mairson ve Sholdai'in yöneticiliğinde toplandı. Arap kitleleriyle ilgili, Parti, "Yahudi işçiler ülkedeki bütün işçi kitleleriyle hiçbir milliyetçi ayırım yapmadan yanyana yürüyeceklerdir" kararını aldı. (Filner, s.30)

Bu yeni parti, kendini siyon işçileri birliği hareketinin bir parçası olarak görmeye devam etti. Bu anlayış doğrultusunda Mairson, 1920'de Viyana'da toplanan Uluslararası Siyon İşçileri Birliği 5. kongresine, hareketi etkileyip politikasını değiştirme hedefiyle gönderildi. Mairson kongrede yaptığı konuşmada, siyonist programı eleştirmiş ve aldatıcı olarak görmüştür. Filistin topraklarında Arap vatandaşlarının bulunduğuna ve yeni gelenleri, özellikle de yabancıları kovmaya kararlı olduklarına dikkati çekmiştir. Arap kitlelerine karşı olan İngiliz emperyalizmi ile işbirliği içerisindeki politikayı uyarmıştır. Mairson, baskı altında kongreden ayrılmak zorunda kaldı. Devrimci İşçi Partisi, kendini şiddetli muhalefetin baskısı altında gördü ve Mairson'un görüşüyle hiçbir bağlantısının olmadığını, görüşlerinden doğacak herhangi bir sorumluluğu üstlenmediğini belirtmek zorunda kaldı. (age)

Devrimci İşçi Partisi 2 Ekim 1920'de ikinci kongresini "Heyfa" kentinde topladı. Bu kongrenin kararları ise, siyonist çerçeve içerisinde formüle edildi. Yahudi işçilerin uluslararası sorununu; topraklarının bulunmamasında, Yahudi halkının düzensiz ekonomik bünyesinde yattığını teşhis etti. Kararlarının temelinde, Filistin'e olan Yahudi göçünü artırmak vardı. Aynı zamanda parti, Filistin'de, "Yahudi ve Arap" iki ulus temeli üzerinde kurulan devrimci bir partinin

kurulması zorunluluğunu vurgulamıştı.

Kongre sonucunda, devrimci ve siyonist bir karar karışımı ortaya çıktı. Bu ise, parti içerisindeki perspektifsizlik ve olgunlaşmamayı yansıtıyordu. Ancak emperyalizme karşı olan açık tutumu ve mesleki birliklerin, enternasyonalist politik örgütlenmelerin, oluşturulmasıyla ayrılıyordu.

Değişim noktasının 1923 Temmuz ayında toplanan partinin 5. kongresi olduğunu çıkarsamamız olanaklıdır. Kongre, şunları kararlaştırdı:

"Arap ulusal hareketinde, İngiliz sömürgeciliğine karşı direnen temel etkenlerden birini görüyoruz. Onun için bu hareketi, sömürgeciliğe karşı direndiği ölçüde desteklemek için elimizden gelen herşeyi yapmalıyız." Aynı zamanda; *"bu ise, komünist hareketi, bilimsel sosyalizme bağlı olduklarını iddia eden ve siyonizmle sosyalizm arasında zıtların birliğini yaratmaya çalışan bazı siyonistlerin hayallerinden arındırmak için çokönemlidir" diye karar aldı. Kongre;*

"Siyonist hareket, Yahudi burjuvazinin arzularını içerisinde bulunduran bir harekettir. Politik açıdan İngiliz sömürgeciliğiyle aynı cephede yeraldı. Ki, geleceğini emperyalist işgalcilere bağladı" kararını aldı.

Daha sonra kongre, bu konudaki parti görevini belirledi:

"İngiliz sömürgeciliğinin ulağı olması itibariyle siyonizmi, Yahudi işçiler arasında tecrit çalışmasıyla ona karşı direnmek gerekir. Özellikle de sağcılar, 'Ahdot Havoda', ortacı olan 'sosyal demokratlar,' solcu olan 'Yahudi Komünist Partisi' ve diğer ortaya çıkacak olanların 'Proletarya Siyonizmine' karşı savaşım vermek gerekir." (Maer Velner, s.39, Emil Tuma'nın 'Filistin Arap ulusal hareketinin 60. yılında' adlı kitabında bulunmaktadır.)

Aynı biçimde kongre, Arap hareketindeki sınıfsal savaşım sürede olan hızlı gelişmeleri etkileme gerektiğini, partinin; eski borçlarını tasfiye etmek, tarım sorunu, özerk yönetimin kurulması, mandacılığın yokedilmesi gibi ezilmiş kitlelerin günlük yaşamlarıyla ilgili sorunları kendi istemleri arasında bulundurarak, bu kitlelerin güve-

nini kazanması gerektiği kararını almıştır.

Arap saflarında çalışmayla ilgili olarak parti, çok zorluklarla karşılaştı. Çünkü, parti kurucuları ve kadrolarının büyük bir çoğunluğu Rusya'dan gelen Yahudi göçmenlerdendi. Bu ise, Filistin'e gelişleri gereği günün birinde siyonist düşünce ile hareket edeceklerinin belirtisidir. Kendi itiraflarıyla da, ulusal yerleşimci bir toplumdandırlar. Bu durumda, ya çoğunun yaptığı gibi partiyi bir "geçiş kampı" yaparak ülkeden göç etmeleri, ya da partiye, Arap üyeleri getirerek, böylece Arap ulusal hareketini etkilemeleri gerekirdi. Tarihsel, geleneksel, vs. birçok nedenden dolayı ikinci seçeneğe pek de hazırlıklı değillerdi. Aynı biçimde, karşılaşmaları gereken dil sorunu da, çok zor sorunlar arasındaydı. (Musa HALİL, Şuun Filistiniyeh dergisi)

Araplar arasındaki çalışmaları, 1926 Aralık ayında Tel-Aviv'de toplanan "Birlik" kongresiyle sonuç vermeye başladı. Ki, kongreye gelen 85 delege arasında 18 Arap delege bulunmaktaydı. Üst kurul üyesi olarak seçilen 6 üye arasında 2 Arap üye seçilmişti. Kongreden hemen sonra komüntern okulunda okuması için ilk Arap grup gönderildi. (Lord Plamer'in Ekim 1927'de sömürgeler başkanlığına sunduğu komünistlerin çalışmasıyla ilgili raporu, bir önceki eserde bulunmaktadır.)

1929 olaylarına kadar süren bu dönem içerisinde, partinin Araplar içerisindeki çalışmasıyla ilgili en belirgin olay, Ekim 1924'teki "Ufula" olayında partinin oynadığı rol idi. Arap köylüler siyonistlerin satın aldığı "Merc İbni Amir" toprağını sürmek için getirilen Yahudi işçi gruplarına saldırdılar. Filistin Komünist Partisi, siyonistlere karşı çıkıp toprakları soymakla suçladı. Aynı biçimde Yahudi işçilerini, Arap köylülerin topraklarından kovulmasına katkıda bulunmamaya çağırdı.

2- İKİNCİ DÖNEM: (1930-1939)
DEVRİMCİ ÇALIŞMA VE "SOL SAPMA"

Parti, 1930 yılının Aralık ayında 7. kongresini topladı. Kararlarını, partinin 1929 olaylarında doğru tutum almayıp "milliyetçi" sağ sapmaya düştüğünü söyleyen komüniternin yönergeleri temelinde aldı. Aynı biçimde yönergeler, partiye tavanda ve tabanda araplaştırma politikasının uygulanması buyruklarını taşıyordu. Komünternin geçici bir merkez komitesi olarak atadığı merkez komitesinin seçimi 7. kongrede yinelendi. Merkez komitesi 3 arap, 2 yuhudi üyeden oluşuyordu. Çoğunluğu arap olan bir merkez komitesi ilk defa partiyi yönetiyordu. (Araplar arasında Necati SITKI ve MAĞRİBİ bulunuyordu.)

1931'de merkez komitesindeki arap üyeler tutuklanıp mahkemeye verildi. Bundan sonra ise, yeni bir merkez komitesi oluşturuldu. Bu yeni merkez komitesinde arap çoğunluğa dikkat edildi. 1934 yılında "Moskovadan geri dönen Rıdvan EL HULU parti genel sekreteri olarak seçildi ve 1934 yılında partinin yıkılmasına kadar genel sekreter olarak kaldı"

1931 yılının başlarında, Filistin Komünist Partisi köylüler arasında vergileri ödememek, hükümetin topraklarına, siyonist ve arap mal sahiplerinin mallarına el koymaları için ajitasyona başladı. Bu ajitasyon sert olan diliyle ayrılıyordu. Köylülere; İngiliz hükümeti, siyonistler ve Arap "Efendiler" kanlarınızı emmektedirler" bu üçlü sömürünün baskısından silah ve kılıç ancak sizleri kurtarabilir" demekteydi.

Parti, yahudiler ve siyonizm arasındaki kesin ayırım çizgisini belirleyen düşüncesini yayınladı. "Siyonizm, yahudi yerliler ve emperyalizmi, çelişkisiz, aralarında organik bağlar bulunan bir tek kesim olarak görmemek gerekir." düşüncesini vurguladı. Ancak bununla birlikte siyonizmden etkilenen yahudi azınlık, arap kitlelerine karşı emperyalizmle birlikte işbirlikçi bir rol oynadığını itiraf etti. Bu görüşün sonucu olarak ta, "siyonizme karşı savaşım, kırlardaki devrim için temel bir sorundur." Bu dönem içerisinde parti, siyonistler tarafından yapılan toprak alımını göz önünde bulundurarak toprak soru-

nu üzerinde durdu. Bu sorun ise, komünist çalışma için uygun bir zemin yaratmaya yardımcı oldu.

1933 yılındaki gösteriler patlak vermeden önce Filistin Komünist Partisi, bağımsızlığın ancak emperyalizme, feodalizme karşı yurtsever devrimci bir hareket yoluyla elde edilebileceğini vurgulayarak bireysel teröre karşı olan tutumunu açıkladı. Aynı zamanda arapça çıkan bir yayında parti, olması beklenen "silahlı yurtsever köylü devrimin," karşı uyarıda bulunarak "işçi-köylü hükümetini" başarıya götürecek birlik ve örgütlenmeye çağırdı. Aşağıdaki konmünist istemleri belirtti: "İngiliz sömürgecilerinin kovulması, Belvor sözünün iptal edilmesi, satın alınan toprakların siyonistlerden alınıp köylülere geri dağıtılması, hain reformist liderlere karşı savaşım, hükümete vergi ödemeyi reddetmek, işçilere günlük 8 saat iş". Gösteriler sırasında parti, bildiri yayınlayarak, kitleleri şu sloganlar altında savaşıma çağırdı: Mandacılığın ve Belvor sözünün iptal edilmesi, göçün hemen durdurulması, bütün toprakların müsadere edilip köylülere dağıtılması, bütün borç faiz ve vergilerin durdurulması. Aynı biçimde parti, İngilizlerin ve siyonistlerin mallarını boykot etmeleri için işçi ve köylüleri komiteler oluşturmaya çağırdı. (Musa HALİL, Şuun Filistiniyeh dergisi)

Komüntern 7. kongresi 1935'te toplandığı zaman, Filistin ve Suriye Komünist Partisi katıldı. Partilerin ikisi de, Dimitrov'un sunduğu raporu kabül edip, raporda belirtilen başarısızlıklarının nedenini yönetimlerindeki siyonist etkinliğe bağladılar. (Komüntern dergisi, Sayı 36, bir önceki kaynaktan alınmıştır.) Filistin Komünist Partisinin temsilcisi; İngiliz emperyalizminin Filistinde aldığı temel destek; hiç acımadan arap köylüleri topraklarından kovan orta ve alt tabakaları ve hatta arap burjuvazisini yok eden siyonist burjuvazide somutlaşmakta olduğunu söyleyen tezi öne sürdü. Partinin hatasının, arap kitlelerinin ulusal savaşım ve protelatarya devrimindeki temel devindirici güç olduğunu itiraf etmemesinde yattığını belirtti.

1936 devriminde Komünist Partisi, savaşımını, ulusal savaşımla birleştirdi ve Arap yurtseverlerinin; Belvor sözünün iptal edilmesi, Filistine olan yahudi göçünün durdurulması, demokratik bir toplum

kurup yahudilere olan toprak satımının durdurulmasını içeren taleplerini destekledi. Yahudi kitleleri siyonizme karşı savaşıma çağıran bir çağrı yayınladı. Çünkü sadece bu savaşım yoluyla yahudi kitleler, gelecekteki bağımsız filistinde ulusal azınlık haklarını elde edebilirdi. (Age)

Aralık ayında, devrimin ilk olayları bastırılabildi. Komünist partisi ise, kendini zayıf bir noktada gördü. Bir çok kadrosu tutuklandı. Yahudi olan bir çok üyesi devrime katılmayı ve tam desteği sağlamaya çalışan partinin çizgisine karşı çıktılar. Bunlardan bazıları partiden ayrıldı, diğer bazılarının ise, parti tarafından üyelikleri alındı.

1937 yılında parti, yahudi üyelerinin sorununu çözmek için "yahudi seksiyonu"nu örgütledi. Bu seksiyonun kurulması sonucunda partideki her iki kesim ayrı ayrı politika izlemeye başladılar. Arap komünistler, Komünternin hazırladığı ulusal cephe anlayışını, o günkü ulusal yönetim olan arap üst heyetinin desteklenmesi anlamına geldiğini yorumladılar.

Aynı zamanda yahudi seksiyon ise, aynı anlayışı, "Yaşov" içerisindeki ılımlıları (waizman), aşırılara (Japotenski ve Argon örgütü) karşı desteklemek anlamına geldiğini diye yorumladılar. Böylece devrim sırasında iki seksiyon arasındaki bağlantıların yok olması, 1939 yılında bir araya geldikleri zaman, değişik politikalarını birleştirememeye vol açtı.

3- ÜÇÜNCÜ DÖNEM: (1940-1948)

Yurtsever hareket bu dönem içerisinde, geri çekilme durumunu yaşadı. Ki, 1936-1939 ayaklanmasının liderleri, ya cezaevinde, ya sürgünde veyahut iktidarla anlaştılar ve hareket dağılıp durgunlaştı. Bir diğer yönden Komünist Partisi içerisinde ulusal sorun üzerindeki ayrılık hızlandı. Yahudi üyelerinin bir çoğu, Filistin de ayrı bir yahudi ulusunun varlığını destekliyordu. Ve ülkeyi iki ulusla bir devlete dönüştürme durumunu kabul ediyordu. Bu ise, 1943'te komüntern çözüldükten sonra partinin dağılmasına yol açtı. Bu sorun komünist hareket içerisinde iki türlü etki yapmıştı. Bir yandan doğru

çizgi ve izlenmesi gereken politikayı anarşiye uğrattı, bir diğer yandan "ulusal" bir çizgiyi geliştirmek için daha fazla özgürlük verdi. Bunun sonucunda Komünist Partisinin arap üyeleri, *"Ulusal Kurtuluş Birliğini"* kurdular. Bu birlik 1947 yılında Filistin'in bölünmesi kararına kadar, anti-siyonist sabit bir çizgi izledi. Bağımsız demokratik bir filistinin kurulması için baskı yaptı.

Bu sırada Filistin Komünist Partisi içerisindeki yahudi üyeler "Yaşov" ve kurumlarında bulunanlara yaklaşmaya başladılar. Daha sonra ise, yahudilerin ayrı ulusal bir grup olduğunu kararlaştırdılar. Bu da, Filistinin bölünmesi kararını kabul edip yahudi bir devletin yaratılması için savaşımda aktif bir rol oynamalarına kolaylık sağladı.

Arap üyeler Ağustos 1943 Ağustosunda komünternin dağıtılması kararını kabül edip Arap Komünist Partisinin kurulması için çalışmaya başladılar. (Abdülkadir YASİN, Katip dergisi sayı. 123, Haziran 1970 S. 144, Filistin Komüinst Partisi ve Ulusal Sorun). Parti genel sekreteri Rıdvan AL HULU, "Aimt" grubuyla birleşmeyi reddetti. (Bu, daha önce partiden ayrılmış bir grup olup iki yıl parti dışında kalmıştı.) Siyonizme karşı savaşımın tırmandırılmasına çağırdı. Bu sorun parti içerisinde, yahudi merkez komitesi üyesi olan "Mekones"in önderliğinde yahudi muhalefetin oluşmasına yol açtı. Ayrılık 1943'te Merkez Komitesi, Hestedrout'un örgütlediği 1 Mayıs kutlamalarına katılmayı reddettiği zaman açık bir biçimde ortaya çıktı. Bundan daha önemli olan şey ise, Mayısın ikinci haftasında patlak veren İngiliz kampı işçileri greviydi. Arap üyeler Rıdvan AL HULU öncülüğünde greve karşı çıkıp, arap işçilere danışmadan grevi başlatan Hestedroutla yardımlaşmayı kabul etmediler. Rıdvan AL HULU, arap işçilerin greve katılmaması, yahudi işçilerin ise, katılıp katılmamasında özgür olması temelinde bir barış önerisi sundu. Bu da konu üzerinde anlaşma zorluğunu getirdi. Rıdvan AL HULU'nun bu önerisi karşısında merkez komitesinin tepkisi, Heyfa ve Tel-Aviv şubelerini kapatmak ve Mekones ve Vamenhaus'un (bu da, merkez komitesi üyesi idi.) partiden atılmasıydı.

Bundan sonraki bütün çabalar yarayı sarıp ayrı yahudi grubun kurulmasını engelleyemedi.

Bir anlaşmaya varmak için Rıdvan AL HULU'nun çabalarını kabul etmeyen muhalefet, Şubat 1944'te "Birliği" oluşturdular. Yahudi tarafta ise, merkez komitesinde olan Vilinska ve Vilner, Mekones grubuyla Filistin Komünist Partisinin yeniden canlandırılmasında anlaştılar. Mayıs 1944 yılında parti ikinci kongresini topladılar. Parti sekreterliğinde Rıdvan AL HULU'yu destekleyen "Slonem", "Çabari" ve diğer bazı yahudi komünistler, Ekim 1947'de İbrani Komünist Partisine dönüşen ve siyonist tutuma bütün gruplardan daha fazla yaklaşan, Komünist Eğitim Birliğini kurdular. (M. EBON, "Komünistlerin Filistindeki Taktiği" AL Şark AL Awsat dergisi Sayı. 3, s.257, 1948)

1944 yılında; 1937'den beri yayılan aydın ve öğrenci lokallerinden Ulusal Kurtuluş Birliğinin nüvesi oluştu. Birlik 1946 yılı başlarında yayınladığı programla ulusal hedeflerini ilan etti. Filistin Komünist Partisinin hedeflerinden fazla farklı değildi. Özeti: Yabancı orduların çıkartılması, mandacılığa son verip bağımsız Filistin hükümetinin kurulmasıydı. Birlik siyonizme ve arzularına olan muhalefetini ilan etti. Arap ülkeleriyle birlikte "emperyalizme karşı olan ortak savaşımında" bağların güçlendirilmesine çağırdı. Birliğin siyonizmle yahudi halkı arasındaki ayırımı belirtmek için oluşturulduğunu vurguladı. Siyonizm; emperyalizmin uşağı, saldırgan bir hareket olup arap ulusunun ve bizzat yahudilerin düşmanıdır. Birliğin temel sosyal istemleri ise, sendikalar yoluyla işçilerin ekonomik, sosyal düzeylerinin yükseltilmesi, sosyal sigorta, görevlendirme ve ücretlerde ayırımı yok etmenin, devlet topraklarını köylülere dağıtmanın temelini oluşturacak olan bir dizi yasanın yaratılması ve köylünün toprağından kovulmasını önleyecek yasaların çıkartılması.

Birliğin temel tüzüğünün belirttiği örgütsel yapı, bütünüyle komünist temeller üzerinde kurulan bir komünist partinin kurulmasını şart koşuyor. Parti yapısını belirtirken partinin "demokratik merkeziyetçilik" ilkesi üzerinde kurulduğunu vurguluyordu. Üyeliğe kabul

edilme koşullarında ise, birliğin ulusal sıfatını ve temel tüzüğünü kabul eden her filistinli arap vatandaşa açıktır diye belirtti. Böylece bütün komünist partilerinin tersine birliğin bölgesel bir temeli olmadığını, çok uluslu bir ülkede tek uluslu üye temeli üzerinde kurulduğunu görürüz.

Yahudi komünistleri kapsayan Filistin Komünist Partisiyle "Birlik" arasındaki ilişkiler konusunda birlik için, anlaşmaya varmanın zor olduğu görüldü. Ki, 1939'daki beyaz kitap ve yahudilerin Filistine göç etmeleri üzerinde olan ayrılıklar dışında aralarında Filistinin geleceğiyle ilgili sorun vardı. Birlik; Yahudilerin bütün medeni haklarını elde edecekleri bağımsız ve demokratik bir Filistini istedi. Filistin Komünist Partisi ise, "ülkedeki iki halkın ulusal haklarını" kabul ediyordu. Yeni İsrail Komünist Partisi genel sekreteri, daha sonra ise, Filistin komünist partisinin liderlerinden birisi olan Velner-Parti, "ulusal sorunla ilgili Marksist-Lenenist ilkelere sadık olup bu ilkeleri Filistindeki yeni koşullara uyarladı. Yahudiler azınlık olmalarıyla birlikte, ülke özgülündeki koşullar içerisinde kapitalist endüstri merkezini oluşturdular. Aynı biçimde proletarya ve bunrjuvazinin oluşum merkezini oluşturdular. Bütün bu etkenler ülkeyi tek uluslu bir ülkeden, Filistin arap ulusunun yanına yahudi ulusunun oluşmasıyla iki uluslu bir ülkeye dönüştürmüştür." (Vİlner, Partinin kuruluş yıldönümündeki semineri)

Filistin Komünist Partisi 1947 baharına kadar araplarla yahudiler arasındaki birlik solganını vurguladı. Bir çözüme varmayı hedefleyen İngiliz ve Amerikan çabalarını kınadılar. Velner 25.3.1946 yılındaki bir açıklamasında, Englo-Amerikan komitesinin "bulunan durumun sürekliliğini sağlamak için" olan bir komplodan başka bir şey olmadığını ilan etti. "Arap ve yahudi yerlilerin ikisine birden felaket oluşturacağından dolayı" herhangi bir bölme planına karşı şiddetle durdu. (M.Aipon, Komünist Taktik, S. 259-60) Bütün bunlara karşı partinin tutumu 1947 Temmuzunda başaşağı oldu. Birleşmiş milletler komitesi önündeki bir açıklamada Mekones, bölmeden yana tavır aldı. (Neo Lider dergisi, 13 1947, S.18, Aipon'un sözü edi-

len eserinde geçmiştir.) Bölme planına karşı olan ortak tutumlarından dolayı Birlik ve Filistin komünist Partisi 1948 yılında bir araya geldiler. Birliğinin bazı üyeleri ayrıldı, bazıları ise, geri çekildiler. Birlik eski bazı çalışmalarının şiddetli bir biçimde özeliştirisini verdi. Ulusal temel üzerinde ayrı iki partinin varlığı, anti-emperyalist yahudi-arap cephesini ihmal ediyordu. Bütün bunlar, Birliğin, "yahudi halkının ulusal bir güç biçiminde ortaya çıkışını kavramasını engelledi."

KOMÜNİST PARTİSİ ve İŞÇİ SINIFI

Filistin Komünist partisinin, işçi sınıfı karşısındaki tutumu, ciddiyet ve doğruluk bakımından diğer komünist partilerinden ayrılır. Diğer partiler programlarında işçi hareketine sadece işaret etmişse, yada, bu sınıfın sorunları bazı programlarda bir, yada iki satır yer almışsa, Filistin Komünist Partisi işçi sınıfının sorunların özel bir önem vermiştir. (Abdülkadir YASİN, Filistindeki işçi sınıfı ve Politik hareket, Şuun Filistiniyeh dergisi Sayı: 56, Nisan 76)

1930'daki 7. kongrede Filistin Komünist Partisi, Partinin kırlardaki görevini belirtirken; "yarı proleterlerdan büyük bir kesim (Mevsimlik işçiler, tarım işçileri) arap ülkelerinde, köylü ile kentteki genç işçi sınıfı arasındaki yaşamsal bağı oluşturduklarını" görmektedir. Buradan hareketle parti, kongreden çıktığı zaman, "Bütün çabalarını yarı proleter ve tarım işçilerinin aktif savunmasına doğru yönlendirmesi" zorunluluğunu vurguladı. (Filistin Komünist Partisinin Kırlardaki Görevleri, FKP 7. Kongresinin kararları 1931, İlyas Markas, Age.)

Aynı belgede parti, "en önemli görev, devlet projelerinde çalışan yapı işçileri sendikası ve tarım işçileri sendikasının kurulması olduğunu, aynı biçimde ücretlerin yükseltilmesi vb. tarım işçilerinin durumlarını iyileştirecek istemlerin yükseltilmesi vb. gerektiği ve bu istemlerin filistinde siyonistler tarafından arap işçilerinin kovulmasının egemen olduğu niteliksel koşullara uygun olması gerektiğini, siyonist gaspa, yapı inşaatları, tarım ve tarım projelerinin uygula-

dığı sömürüye karşı savaşım için arap ve yahudi işçilerin birleşik cephesinin kurulması geretiğini" ön görmüştür. Belge tarım işçilerinin istemlerini, ücretlerin yükseltilmesi, arap ve yahudi işçilerin gelirlerinin eşit tutulması, feodal sömürü biçimlerinin yok edilmesi, çocuk ve kadın işçilerin korunması olarak belirtti.

İşçi sınıfının sorunları ve istemleri sürekli bir biçimde FKP'nin gündemindeydi. Yoksul köylü ve işçilerin istemleriyle, siyonizme ve sömürgeciliğe karşı savaşımın sloganları birbiriyle birleştirilebiliyordu. (İttihat gazetesi, 23.7.1944, Age)

Hestedrout'un oynadığı rol karşısındaki FKP'nin açık görüşü; "Siyonistler sömürgeci davalarını güçlendirmek ve göçmen yahudilerin gasp eylemlerinde rol oynayabilmeleri için çalışmaları aldatma ve ajitasyonla sınırlandırmışlardır. Yahudi işçilere mutlaka bazı ekonomik kazanımları vermeleri gerekirdi. Bu hedef uğruna siyonist burjuvazi Poali Zion partisiyle birlikte "ulusal düzeyde" bir cepheleşmeşe girmeleri karşısınd iş alanında yahudi işçilere iyi bir durum sağlama görevini yerine getirecek yahudi işçileri örgütü Hestedrout'u örgütledi"

"Ulusal Kurtuluş Birliği" yayın organı "İttihat" (Birlik) gazetesi, kendini Filistindeki işçilerin sözcüsü olarak görerek sürekli bir biçimde politik ve sendikal özgürlüğü istedi. Filistinli arap işçi ve köylülerin istemlerine sahip çıkarak ücretlerinin yükseltilmesini istedi. İşçileri sınıfsal düşmanlarına karşı grev silahını kullanmaya çağırdı. Bu tutumların önemi, 1936 devriminden beri Filistinin elini kolunu bağlayan sömürgeciliğin koyduğu olağanüstü kanunlara karşı olmasından gelmektedir. Bu kanunlar 2. dünya savaşı boyunca kaldı. Ki, bu kanunlar gereğince özgürlükler kısıtlanıp grev yasaklandı. Greve çağıranlar da sorguya ve tutuklamaya uğradı.

Birlik dergisi bütün sendika temsilcilerini kendisini, (Birlik gazetesini) çıkartmaya çağırdı. Ve kendisinin bütün Filistin işçi sendikalarına seslendiğini ilan etti. Buna karşın, sendikal hareketin birliği gerçekleşmedi. "Kurtuluş birliği" Arap İşçileri Konferansının(*)1 düşüncelerini geniş kitlelere iletmesi için en iyi yöntem olduğunu

düşünüyordu. Gerçekte ise, bunlar "Kurtuluş Birliğinin" mandacılığın son iki yılında elde ettiği konumun temel kaynağıdır. (Abdülkadir YASİN, Age, S.124)

Filistin Komünist Partisinin doğuşunu ve gelişimini, politik ve sendikal tutumlarını kısa bir biçimde ele almamızla birlikte son olarak FKP 1930 yılına kadar gerçeklerden şu yada bu oranda uzak kaldı. Bu uzaklık, savaşımda, arap işçi ve köylüsünün günlük olarak yaşadığı tehlikeleri, soyut ve hayali bir biçimde tahlil etmesinde görülmektedir.

1930 yılı sonlarında ki 7. kongresinde parti; Filistin ulusal sorunun da, yani yahudi ulusal azınlığın Filistinde arap kitleleri karşısında oynadığı rol sorununda yanlış temel bir tutum içerisinde olduğunu itiraf etti. Bunun sonucunda ise, parti, arap kitleleri içerisinde pratik bir çalışma yapamadı. Sadece işçilerle yahudiler arasında çalışan soyutlanmış bir kesimi olarak kaldı. Bu soyutlanmışlık, 1929 yılındaki arap ayaklanmasında kitlesel hareketle bağları kesildiği zaman partinin tutumuna yansıdı, ("Köylüler arasındaki çalışma ve Siyonizme karşı savaşım" FKP'nin 1931 yılındaki tezleri, "Komünist Enternasyonel ve Arap Devrimi" adlı kitapta belgelenmiş olup Gassan KENAFANİ, Şuun Filistiniyeh dergisinin 6. sayısına geçirmiştir.S.50)

Parti, o zamanlarda zor durumda bulunan Filistin burjuvazisine, suçlamalar yağdırmasına, devrime katılacak sınıflar arasındaki bağlaşıklıklar ve halk cepheleri taktiklerine doğru bir biçimde yönelmesine karşın, FKP'nin 1930-1931 yılındaki 7. kongresinin belgeleri bu parti tarihinde en değerli ve en dikkatli tahlilleri koymuştur. Bu belgelerde parti, devrimci savaşımın en önemli görevi olarak arap ulusal sorununun çözümüne birinci derecede önem veriyordu. Yine bu belgelerde kitlesel hareketten kopmasının, "partinin araplaştırılmasını engelleyen siyonist sapma sonucunda" olduğunu belirtmektedir. Aynı biçimde belgeler partinin araplaştırılmasını donduran oportonist çabalardan şikayet etmektedir. 7. Kongre bu yadsınamaz temel gerçeği kararlaştırıyor. Parti, köylülerin çalışmasını doğru yönlendirecek devrimci kadrolarını, yani, devrimci işçi kadrolarını artırması gerekirdi. Onun için partinin araplaştırılması, yani emek-

çi arap kitlelerinin gerçek partisine dönüştürülmesi, "kırlardaki başarılı çalışmanın" ilk ve temel koşuludur. Bundan dolayı partinin kararlaştırdığı devrimci sloganlar devrimci bir yönlendirmeyi aşmamıştır. "Emperyalist, siyonis gaspçılara tek dönüm toprak yoktur.", "Devlet topraklarına, yahudi zengin inşaat sahiplerine, siyonist ailelere, büyük mülk sahipi ve tarımcı arapların topraklarına devrimci bir yöntemle el koymak," "toprak satımıyla ilgili anlaşmalı deddetmek", "Siyonist gaspçılara karşı savaşım"; Aynı biçimde kongre "patlak veren bütün sorunların çözümü, baskının gerçek bir biçimde tasfiye edilmesi sadece işçi sınıfının silahlı devrimiyle olanaklıdır." diye karar aldı. Sadece olanaklıdır anlatımı önemli bir anlatımdır. (Age, s.50)

FKP araplaştırma görevini yerine getiremedi. Böylece planın yapısı bütünüyle havaya uçtu ve Feodal-Dini yönetimlerin önünde egemenlik yolu açık kaldı. Bununda nedenleri çoktur. Ancak en önemlileri, komünist partisindeki bu çizgiyi komünternin 1928-1934 döneminde yayılan devrimci ve sert tutumun yansıması olduğundan olabilir. Sayılarının azlığına, soyutlanmışlıklarına, partinin araplaştırılmasında başarı sağlamamalarına, kırlara ulaşmaktaki başarısızlığa karşın, komünistler, 1936 ayaklanmasına bütün ağırlıklarını koydular. Cesur tutumlar aldılar. Yerli bazı yöneticilerle yardımlaştılar ve müftüyü desteklediler, bir çok şehit ve tutuklu verdiler. Ancak etkili bir güç olmada başarılı olamadılar. (Age)

FKP 7. Kongresinin kararları ne olursa olsun (Ki, son olarak bu kararlar açıklanmıştır.) araplaştırma süreci gerçekleşmedi. Partinin oynadığı kültürel role ve bu alanda verdiği savaşçı elemanlara karşın o dönemdeki Filistin hareketinin savaşımında 7. kongrenin yüklediği rolü oynayamamıştır. Daha önce sözünü ettiğimiz gibi parti, 1936 devrimi sırasında tabanda ikiye bölünde. 1946'da ise, tabanda bir başka bölünmeyle karşılaştı. 1965'te de, bir daha bölündü. Bunların temel nedeni ise, araplaştırma sorunuyla ilgilidir. Ki, ayrılanlar siyonizme karşı "yapıcı politikanın izlenmesine" çağırıyorlardı. Komünist partisinin bu biçimde bir rolünün olmaması, burjuvazinin zayıflığı, arap işçi hareketinin dağınıklığı, 1936'da patlak veren olaylar genişlediğinde Dini-Feodal yönetimlerin temel rolü oynamasına fırsat verdi.

Komünist partisinin yönelimini izleyen Filistin işçi sınıfı hareketindeki işç isendikaları göreceli olarak azdı. Aynı biçimde belirli dallarda belirmişti. Bazı komünist sendikacıların Filistin Arap işçileri Cemiyetinde çalşmalarına karşın, diğer bir kısım sendikacı bu sendikanın dışında bağımsız sendikalarda çalışıyorlardı. (Hani HORANİ, Arap işçi sınıfının Durumlarıyla İlgili İzlenimler, Şuun Filistiniyeh Sayı: 5 November 1971) Onun için sendikal işçi hareketinin 1945 yılında bölünmesi, komünistlerin bağımsız bir sendikal toparlanmada (Arap İşçileri Konferansı) toplanması, komünistlerin işçi sıufı saflarındaki sendikal program ve politikalarında tarihi öncelikleri olan sağlam bir yönelimi ortaya koymaktadır.(Age)

Filistin Arap İşçileri Cemiyeti sorunu ne olursa olsun, Marksist-Leninist bir bakış açısından komünist partisinin işçiler arasındaki bölücü öz.ü bir sendikal politikayı izlemesine bir gerekçe olamaz. İşçi cemiyetinin ne bürokrasisi, nede demokratik geleneklerinin bulunmayışı, (seçimlere girmemesi, şubelerde seçim temelinde temsilcilik) nede, politik yapısı (sarı sendikaya) tarihi olarak birleşmiş işçi hareketini bölmeye yeterli bir gerekçe olamaz. a1945 yılından beri kesin anlatımını "Arap İşçileri Konferansında" bulan böle süreci Filistin işçi cemiyeti içerisinde işçi tabanı, "sarı" sendikaların savaşım gelenekleri, hayalleri, kültüründen ve sınıfsal barışından, sosyal reformdan kurtarma uğruna olan savaşımın görevlerinden kaçamaklık oluşturmaktadır.

Partinin araplaştırılması dönemindeki, komünistlerin işçi sendikaları karşısındaki günlük politikaları ve taktikleri, tahlillerinin ilerlemesi, Filistindeki ve arap topraklarındaki bütün gelişmeler karşısında sağlam sınıfsal, yurtsevre ve enternasyonalist bir tutumun anlatımıdır. Aynı biçimde bu tutumları 1931'deki belgelerinde görülmektedir. Bu taktik ve sendikal politika, işçi sınıfı hareketinin ister özel savaşımları, ister yurtsever savaşımı düzeyindeki birliğinin özü ve öneminin azımsanmasında bilinçli bir yıkım ve özsapmayı belirtmektedir.

Bununla birlikte komünist sendikacıların savaşımı ile ilgili, Arap İşçileri Konferansı döneminde elde bulunan şeyler yaklaşık olarak çelişik tutumları sunmaktadır. (Age) Bu ise, Ulusal Kurtuluş Birliği (FKP) saflarında yurtsever sorun karşısındaki çelişik yolların

yansımasıdır. Arap İşçileri Konferansı temsilcileri, 1945'te Paris'te toplanan Uluslararası işçi sendikalı konferansında siyonizme karşı savaşım verdiler. Saldırgan ve faşist damgasını açığa vurdular. Siyonizme karşı savaşım verdikleri gibi siyonizmin Filistindeki arzularına karşı da savaşım vediler, Ancak Muhlis AMRO, Polis FARAH, ve diğerleri 1947'de parti iradesinin dışına çıkarak, Filistine gelen BM komitesi önünde tanıklık ettiler. Son olarak ta, arap işçileri konferansı aynı yıl içerisinde BM'İn aldığı bölme kararı karşısında olumlu tutum olarak komünist partisinin iki kanadından birisine ters düştü. (Ulusal kurtuluş Birliğine ters düştü.)

(*) Arap İşçileri Konferansı: Filistindeki komünist işçilerin örgütlenmesidir. Filistin Arap İşçileri Cemiyetinden ayrıldı. Hedefleri ise, mandacılığın kaldırılması, Filistinin özgürlük ve bağımsızlığının sağlanması, Filistinde demokratik ulusal bir hükümetin kurulması, göçün kesin bir biçimde engellenmesi, toprak satımının durdurulması, politik tutukluların serbest bırakılmasıdır. (Gelecek bölümde bu örgütlenme üzerinde ayrıntılı bir biçimde duracağız.)

BİRİNCİ ARAP İŞÇİLERİ KONFERANSI

11 Ocak 1930'da ülkenin değişik bölgelerindeki 3020 işçiyi temsil eden 61 delegenin katılımıyla, demiryolu işçileri aracılığıyla Filistin arap sendikal hareketinin hareket noktası olan, bir çok endüstri merkezi ve işletmeyi bulunduran, ileri işçi merkezi HEYFA kentinde bir Filistin Arap İşçileri Konferansı toplandı.

Hestedrout yönetimi, arap işçi hareketini engelleme geleneğinde olduğu gibi bu konferansı da sabote etmeye çalıştı. Yahudi işçi kitleleri önünde, Filistin ulusal burjuvazisinin yaptığı bir çalışma gibi gösterdi.

Kongrenin toplanmasından önce Filistinde geniş bir hazırlık kampanyası oldu. Toplantılar yapıldı, Konferansa delegelerini seçmek için işçi sınıfına çağrılar yöneltildi. Filistinin büyük kent ve köylerinde çağrıya karşılık konferansa hazırlık çalışmalarını yaptılar.

Komünist işçi kitlesinin sendikacıları seçimlere katıldılar ve kendilerinden bir çok kişi konferansa katılabildi. Aynı biçimde Suriye işçilerinden bir heyetin katılması gerekirdi ancak Fransız mandacı yönetimi bunu engelledi.

Aşağıda her kentteki seçmen ve delege sayısının gösteren bir tablo sunuyoruz: (FAİK TAHBUB)

Kent	Delege Sayısı	Seçmen Sayısı	D. Yolu İşçileri	Diğer Endüst.
Hayfa	29	991	450	541
Kudüs	11	868	36	612
Yafa	10	772	72	400
Akka	3	168	–	168
Şefa Amro	3	74	–	74
Nasira	2	178	–	178
Al lıd	2	69	–	69
Suriye	1	200	–	200
Toplam	61	3.020	558	2.242

Konferansın Divan kurulu seçildiği zaman Muhammet Ali KULEYLAT (Demir yolu işçilerinden) başkan olarak seçildi. Başkan yardımcısı ise, Tahir FAHRİ oldu. İd Selim HAYMUR, Reşat Ebu GARİBE konferans sekreteryasına getirildiler.

Konferansın oluşumunun büyük bir çoğunluğu işçilerden olmasına karşın bazı aydınlar ve patronlar konferansa sızabildi.

Konferansın gündemi aşağıdaki 3 noktayı içeriyordu:

1- Filistin işçi sınıfının içinde bulunduğu durumlarla ilgili rapor.

2- Genel tartışmalar ve öneriler

3- Merkez komitesinin seçimi.

Konferansta komünist delegelerle, ulusal delegeler arasında konferansa egemen olma ve delegelerin çoğunu ele geçirme hedefiyle şiddetli bir çekişme oldu. Bir çok sorun üzerinde anlaşamadılar. En önemli sorunlar:

1- Konferans içindeki politik durumları ele alma.

2- Arap işçilerinin arap burjuvazisi karşısındaki tutumu.

3- İş saatlerinin belirlenmesi ve ücretlerin yükseltilmesi için

araştırılması gereken işçi hakları sorunu.

Komünist delegelerden biri (İbrahim El Omari) 1929 Ağustos ayaklanmasını ele alan ve Arap Ulusal harekitinin devrimci olaylar sırasındaki işbirlikçi tutumunu eleştiren, savaşımın sadece Belvor sözüne karşı değil bir de, Belvor'un aslı olan İngiliz sömürgeciliğine karşı tırmandırılmasını isteyen bir politik rapor okudu. Rapordu, "İşçi ve köylülerin sefaletinin temel nedenini iki soruna bağlamak gerektiği inancındayım: Mandacılık ve Siyonizm." Burada divan başkanı konuşmacının sözünü keserek, "Sayın kardeş politikaya açılmamanı rica ederim, çünkü cemiyetin tüzüğü bizlere bu konuda izin vermez." dedi. Bazı üyeler Al Omari'nin raporu okumasının engellenmesini istedi. Çünkü politik sorunları ele alıyordu. Bu da, İngiliz yönetiminin dikkatini çeker ve cemiyetimizi kapatırlar. Ancak oylamadan sonra konuşmasını sürdürdü.

Aynı biçimde konferanstaki burjuvazinin temsilcileri (Konferansa sızabilen arap iş adamlarıdır.) arap ekonomisinin güçlendirilmesi bahanesiyle, kendi sınıfsal çıkarlarına hizmet edecek bazı meddeleri karara bağlamaya çalıştılar. Bu maddeler, iş saatlerinin artırılması gibi. Ancak konferans delegelerinin büyük çoğunluğu bu manevralara karşı koydular. İş saatleri ise, 8 saat olarak kararlaştırdılar. Aynı biçimde ücretlerin, yahudi işçilerin ücretlerine eşit olacak bir biçimde arap işçilerin ücretlerinin yükseltilmesi kararı alındı.

Konferans delegeleri arasından 11 üyelik bir merkez komitesi seçildi.

Heyfa kenti temsilcileri, Muhammet Ali Kuleylat, İyd Selim Haymur, Kamil Ovda, Kudüs ve köylerinin temsilcileri, Şeyh Salih EL Leftavi, Mustafa Ahmet Abu Zeyd, Yafa temsilcilerinden Abdülrezak Urfan, Rıdvan Al Hulu, Nasira temsilcisi, Hanna mayuf, Akka temsilcisi, Nimr Al İsa, Al Lıd temsilcisi Misbah Mübarek,

Şefa Amro temsilcisi, Mete Yemut. MK'ne seçildiler.

Ancak konferansın yayınladığı en önemli tavsiyeler ise, şunlardır: 1- Filistinde ve komşu arap ülkelerinin her tarafında işçi sendikalarının kurulmasına çağrıda bulunmak.

2- İşçileri korumak için özel karar ve yasaların çıkartılmasını istemek.

3- Arap işçilerinden işsiz olanlarına iş bulunmasını istemek, Filistinin nüfusunun oranına göre, yönetimden, arap işçilerinin hükümet işlerinde çalıştırılmasını istemek.

4- Arap birliği çerçevesinde Filistinin tam bağımsızlığını elde etmesi.

5- Yahudi göçünün kınanması.

6- İşçilerin her gereksinim duydukları zaman grev yapma hakkını kabul etmek.

7- Politik hükümlülerle ilgili özel sistemin kurulmasına çağırmak.

8- Hükümetin, ölü denizin fosfatının yahudi şirketlerinden birisine işletme hakkını veren kararını kınamak.

Arap işçileri 1. konferansı, komşu arap ülkelerinde geniş bir yankı yarattı. Komünist enternasyonal yönetimi ise, 9 Ocak'ta konferansa bir çağrı yöneltti. Çağrıda; "Bizler, Arap işçilerinin kendilerini tehdit eden tehlikeye dikkat etmelerini normal karşılıyoruz. Bu ise, reformist ulusal yönetimin, arap halk kitlelerinin kahramanca savaşımını yok etmeyi amaçlayan çabalarıdır. İşçi, köylü ve halk kitlelerinin çıkarları hesabına ingiliz emperyalizmiyle pazarlık yapmaya çalışan reformist ulusal yönetimlerini izlemesine çağırmaktadır. Uluslararası konferansınız, Arap işçilerinin ve arap halkının ulusal kurtuluşu uğruna sürdürdüğü büyük çarpışmada üzerine düşen tarihi görevin bilincinde olduğunun belirtisidir." demektedir. (Mahir Al

Şerif, Şuun Filistiniyeh, Sayı: 50, s.300)

Aynı biçimde, konferansa; Gazza işçilerinin destekleme mesajı, Nasira-Sömürgeciliğe karşı direnme birliği sekreteri, Hamdi al Hüseyni'nin mesajı, Heyfa yahudi işçileri ve aydınların mesajı, Suriye işçileri adına Fuat Al Şamali'nin mesajı, Beyrut matbaa işçilerinin mesajı, Aralarında, Zehla işçilerinin mesajının bulunduğu Lübnan işçilerinden bir dizi mesaj geldi. Aynı biçimde Arap aleminin dışından gelen mesajlar odu. Bunların arasında İngiltere işçi sendikaları arasıdaki azınlık harekitinin mesajı, Londra yahudi işçileri kurulu, biri, Sömürgeciliğe karşı direnme komitesinden, bir diğeri kızıl yardım cemiyetinden gelen Almanya'dan mesajlar da vardı. (Age)

Ancak Hestedrout yönetimi içerisindeki ulusal burjuvazinin etkilerini büyüterek konferansa ve sonuçlarına karşı şiddetli bir kampanya açtı. Konferansı, Arap "efendilerinin" yeni bir komplosu olarak nitelendirdi.

İŞÇİ HAREKETİ ve YARDIMLAŞMA SİSTEMİ

Uluslararası 1. konferans kararları, işçiler arasında bilinci yaymayı önemsedi. Filistin Arap İşçileri Cemiyeti bir birikim fonu açtı. Adı, "Ortak Yardımlaşma ve Birikim Fonu" idi. İşçiler biriktirmek için paralarını emanet olarak yatırarak katıldılar. Bu for yüzlerce işçiye yardımlar verdi. Her işçiye 2-10 Filistin lirası arasında değişen borçlar verdi. Borç alanlar çok az miktarlarda vergi ödüyordu. Fondan 3 ay süreyle 3 lira alan 105 milim ödüyordu. Ancak fonun maliyesinin zayıflığı ve borçların azlığı sonucunda elde edilen kârlar sadece yazı işlerini karşılışordu. Onun için 1936 yılında fonun hesapları tasfiye edildi. (Age, Sami TAHA)

Cemiyet yöneticilerinin yardımlaşma anlayışlarını söyledikleri sorumlu sözlerden anlıyabiliriz. Ağustos 1946 konferansında "Kantara" demir yolu işçilerinden Benyamin Yotan, yardımlaşma hareketini, "Her işçinin biriktirebildiği ufak miktarlarla katıldığı ve toplanan paralardan işçilerin, devletin ve vatanın yararlanıp güçleneceği ortak fabrika ve projelerin kurulduğu harekettir." diye anlatmaktadır. Benyamin, dünyada ilk defa kurulan ve saat fabrikaları sahipleriyle rekabet eden, İsviçre saat endüstrisi işçilerinin kurduğu ilk yardımlaşma cemiyeti örneğini verdi. Aynı biçimde, Mısır'da 30'ların başında şapka yapımı için kullanılan "Kuruş" projesi örneğini verdi. (Heyfa işçi cemiyeti salonunda 1946 yılında toplanan konferans raporu, Filistin işçileri konfederasyonu genel sekreterliği yayınları, Şam 1975)

Sözü edilen Ağustos konferansı yardımlaşma hareketini "üreticileri ve tüketicileri, sermayenin sömürüsünden koruma temelinde oluşan bir hareket" olarak tanımladı. Böylece yardımlaşma, işçilerin, köylülerin kendi durumlarını düzeltip, aracı, tüccar ve diğerlerinden korumak için gereksinim duydukları ekonomik bir harekettir.

İşçi cemiyetinin yardımlaşmaya olan inancından dolayı, koyun kesicileri, kasaplar kooperatifi, gibi bir çok kooperatif kurdu. Aynı biçimde erzak kooperatifi, terziler kooperatifi, halk bankasıyla bilinen kredi ve birikim kooperatifini kurdu. 1946 yılında bu fonun üye sayısı 1100'ü buldu. 1943-1946 yılları arasında bankanın işçilere verdiği kredi, 48 224 Filistin lirasını buldu. Aynı biçimde, yapı konut kooperatifi kuruldu.

Aşağıdaki tablo, işçi cemiyetinin 40'ların ilk yarısındaki kooperatiflerinin gelişimini göstermektedir.

Yıl	Mali Durum Lira Milim.	Üye Sayısı	Kooperatif Sayısı
1940	12.000	12	1
1941	1.223.110	61	2
1942	3.080.610	116	4
1943	13.552.873	440	6
1944	30.831.335	117	7
1945	35.023.318	986	7

İşçi cemiyeti, kooperatifleşme çalışmalarını köylülere yöneltti. Tütün ekicilerine yardımcı olup tütün ekimini iyileştirmek için bir çok tütün üreticisi kooperatifi kuruldu. Ki, yıllık ortalama tütün geliri 1 milyon Filistin lirasını geçiyordu. Bu kooperatifler yabancı rekabete karşı durmada yardımcı oldular. Ki, Farcinya ve Türk sigarası pazar gereksiniminin % 70 kadarını karşılıyordu. Nisan 1947'de Akka kentinde ilk tütün üreticileri konferansı toplandı. Bunun sonucunda bazı ulusal zenginliklerin korunup, sapihlerinin şirket tekellerinin egemenliğinden kurtarılmasını amaçlayan kararlar alındı. En önemli kararları:

1- Tütünün toplanacağı merkezler yaratmak.

2- Tütün satımı için kooperatifler kurmak.

3- Yabancı sigarayı boykot etmek.

Gerçektende, "Celil" bölgesinde tütünün korunup kooperatifler aracılığı dışında şirketlere satımını engellemek için modern depolar kuruldu.Bu ise, Akka Tarım Bankası çıkarına üreticiler üzerinde biriken borçların çoğalması yerine, uygun bir fiatla satılmasına yol aç-

ı. (Ibrahim Uluyan'ın bir röpörtaji)

Hüsnü AL HAFAŞ, konuşmasında, bu konuyla ilgili şöyle dedi; O konferasta cemiyet (1946) sosyalist mücadeleyi kararlaştırdı. İşçilerin köylülere karşı olan görevlerini inceledi. Bunun ışığında ise, her köyde üreticiler için kooperatifler açmayı kararlaştırdı. Tütün üreticileri konferansı da, bu yolda atılan bir adımdı. Cemiyetin kurduğu ve sermayesi 30 000 Filistin lirasını bulan Birikim ve Kredi Bankası, köylülerin kooperatif projesinde belirgin bir rol oynadı. Yıl sonunda üretimini istediği gibi kullanacak taraflara baş vurması yerine, her üreticiye gereksinim duyduğu malı veriyordu.

Köylüler de, bu kooperatiflerin başarıya ulaşmasında büyük katkıda bulundular. Bu proje köylüleri vergi canavarından kurtardı. Tütün üreticisi tütününü vergi ödeyerek ekiyor, vergi ödeyerek ürününü topluyor, vergi ödeyerek evine taşıyor, Heyfa'da satmak için vergi ödeyerek taşıyor, Orada da, herhangi bir şirketle konuşur, ürününe ödenen fiat uygun olmazsa başka bir şirkete götüremezdi. Şirketler bir bütün olarak, ödedikleri fiatlarda dayanışma içerisindeydi. Böylece şirketlerin verdiği fiatla ürününü satmak zorundaydı. Kooperatifler bu konuya el atınca bu tablo tümden değişti. (Age. S.183)

Kooperatifleşme hareketini denetlemek için işçi cemiyeti Heyfa'daki merkezinde özel bir şirket açtı. Yahudi sektöründeki kooperatifleşme hareketinin işçi cemiyeti üzerindeki etkisi inkar edilecek bir şey değildi. Yahudiler geldikleri ülkelerden özellikle de, Polonya ve Sovyetler Birliğinden kooperatifleşme düşüncelerini beraberlerinde getirdiler.

1930 yılına kadar arapların kooperatifleri yok gibiydi. Aynı dönemde yahudi yerleşimcilerin 249 kooperatifi vardır. 1930 Mayıs ayı sonunda bu kooperatiflerin üye sayısı 33 431 kişiyi buldu. Bu kooperatiflere ait sermaye ihtiyat malları diğer bütün malları 334 824

Filistin Lirasını buldu. Bu mallara ek olarak üyeleri tarafından biriktirmek için yatırılan 71 445 Filistin lirası bulunmaktadır.

1931 yılında ilk arap yardımlaşma şirketi kuruldu. Adı Filistinli arap işçileri yardımlaşma ve sınırlı sigorta şirketiydi. 200 ortakçıya dağıtılan 1000 liralık sermaye ile kuruldu. Şirketin hedefi, Filistinli arap işçilerin bütün kesimlerinde yardımlaşmanın iyileştirilmesi olduğu açılandı. O da;

1- Aralarında marangozluk, taş kırıcıları, demircilik ve araba işleri olmak üzere her türlü işletmeyi kurup yönetme yoluyla.

2- Her iş için (özel yada genel) eksiltme yapma yoluyla

3- Şirketin yapacağı bütün işlerin, üyelerin çıkarına olması koşuluyla müdürler kurulunun kararlaştıracağı her işi yapma yoluyladır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İŞÇİ SINIFI ve FİLİSTİN HALKININ ULUSAL SAVAŞIMI

Sabit olan deliller, 19. yüzyılın son çeyreğinde komşu arap ülkelerinde yayılmış olan politik akımlardan aynı bir biçimde olmadığına işaret etmektedir. "Arrabi'nin Mısır'da İngiliz işgaline karşı duruşundan sonra Kudüs'teki İngiliz Konsolosu, Filistindeki arapların, "Yerli müslümanların kafirlere karşı savaşan bir müslüman olarak sadece Mısır'daki İngiliz işgaline karşı olduğundan dolayı değilde kendi geleceği bunun başarısına bağlı olan müslüman arap soyunun bir kahramanı olarak Arrabi'ye içten sempati duyuyorlar" (Vital Coneh, Suriye, Lübnan ve Filistin, Paris 1896 S.520, Abdülvahap Keyyali'nin Filistin Çağdaş tarihi adlı eserine geçmiştir.)

Bu rapordan iki yıl sonra 1884'te Kudüsteki ingiliz konsolosu, Sudandaki "Mehdi" ayaklanmasının Filistindeki tepkisi üzerinde bir başka rapor gönderdi. Rapor; Filistin müslümanlarının, Mehdi ayaklanmasının dini tarafına inanmamalarına karşın Osmanlı egemenliğine, Osmanlı yönetiminin kötülüğüne karşı kendi "Arap" soyu uğruna savaşan bir arap olarak Mehdi'ye gizli bir sempatinin olduğunu anlatmaktadır. (Age, S.47)

19. yüzyılda siyonist işgal ve 1882'de başlayan ilk siyonist göçten önce, yahudilere karşı düşmanlık, arapların yanında doğmakta olan ulusal duyguya hiç bir biçimde eşlik etmedi. Kudüs'teki ilk ingiliz konsolosu, Filistindeki yahudiler hakkında olan ilk raporlarında yahudilere karşı egemen olan dini müsamahatı (Hoşgörülüğü) gözledi. Özellikle yahudilere müslüman semtlerinde oturmalarına izin veren müslümanlar arasında ve gerektiği zaman yahudilere komşuluk edenlerin yanında bu hoşgörülük bulunmaktadır. (Age)

Yahudilere karşı olan tutum Filistindeki yahudi varlığının doğası, dini bir yapıdan, siyonist düşünce ve egemenlik imasıyla yerleşimci sömürgeci yapıya dönüşünceye kadar yoktu. Bu durum yahudi-

lerin arap yerlilere karşı tutumunda kendiliğinden göründü.

Arap köylülerle yahudi işgalciler arasındaki çarpışmalar, 1886 yılında Hudayre ve Btah Tekfa (Malbes) te iradelerine karşın köylerinden kovulan köylülerin saldırısıyla başladı. Bu çarpışmalar osmanlı hükümetini 1887 yılında turist olarak giren siyonist yerleşimcilerin göçüne karşı tedbirler almaya itti.

Kudüs yerlilerinin, siyonistlere karşı sevgi gösteren Kudüs sancağı sorumlusu Rauf paşaya karşı sundukları ilk protesto dilekçesi 1890 yılındaydı. İkinci dilekçe ise, Kudüs şürefası tarafından 1891 yılında Osmanlı başbakanına (sadrazama) verildi. Burada dikkati çeken bir şey vardır. O da; iki dilekçenin ikisi de, Filistin ulusal harekitinin iki istemini içermektedir. Bu istemler: Yahudi göçünün yasaklanması ve yahudilerin Filistin topraklarını mülk edinmelerinin yasaklanması. (Age)

İkinci göçün (1905-1907) göçmenlerinin belirgin bir etkisi vardı. Bu yahudi yerleşimcilerin üst derece bir örgütlülüğe, siyonist tutuculuğa sahip oldukları hemen açığa kavuştu. Bu tutuculuk, Filistinin araplarına karşı tutumlarında, emeğin işgal edilmesi (Kibush Avodah) ilkesinin uygulanmasındaki ısrarlarında yani arap iş gücünün tam bir biçimde boykot edilip yahudi işgücüyle değiştirilmesine ısrarlarında ortaya çıkmaktadır.

Genç Türkiye devrimi gerçekleştiği zaman, İttihak ve Terakki Cemiyetinin üyelerinin ilk başta Türk, ikinci olarak ta, yahudi oldukları ortaya çıktı.(Age.S.53) Araplara karşı olan düşmanlıkları ise, öncekinden daha fazla arttı. Arap gençler arasında açık lokeller ve gizli cemiyetler kuruldu. Arap ülkelerinin Türk yönetiminden kurtulamasını ve bağımsızlığını arzulayan binlerce aydın ve öğrenci genç bu cemiyetlere katıldılar.

1909 yılının gelmesiyle, siyonist göçe karşı olan muhalefet, Filistindeki yerlilerin sohbetlerinin temel konusu olmuştu. O dönemdeki iki Filistin gazetesi "Al Osmai" ve "Al Kermel" bu durumu yansıtmıştır. "Kermel" gazetesi yazı kurulu başkanı Necip Huri NASSAR, siyonist tehlikenin açığa vurulup, tecrit edilmesinde belirgin bir rol oynamıştır. Kendisi "Tbariyeh" yerlilerindendir. Hayatının ilk başla-

rında yahudi sömürgecilik cemiyetinin vekili olarak çalıştı. Koşulları ise, yahudilerin bir çok planını ve sırrını öğrenmesine olanak veriyordu. "1909 yılında Kermel gazetesini bir tek amaç için kurdu. O da; Filistindeki yahudilere karşı yazmaktı. Ki, araplar topraklarını yahudilere satmasınlar." (İbranice yayınlanan "Hahirot" gazetesi, 22. Haziran 1909, Age, 7 Şubat 1910)

Osmanlıların kötülüklerinin ve yahudilerle olan işbirliklerinin yoğun olduğu zamanda, siyonizme ve yahudilerin yerleşimine karşı olan muhalefet, örgütlü bir biçim almaya başladı. 1909 yılının ekim ayında Albert ANTİBİ, görevi, yahudilere toprak satımını durdurmak için bir örgütün oluştuğunu yazdı. (Mendel, S.214, Keyali'nin eserinde bulunmaktadır.)

Mayıs 1911'de "Haheyrot" gazetesi "Osmanlı ulusal partisi"nin yayınladığı Filistinli araplara seslenen bir broşürü yayınladı. "Broşür" Siyonizm, vatanımıza göz koyan tehlikedir, ülkemizin sahillerine çarpan şiddetli dalgalardır, vatanımızdan ve evlerimizden kovacak olan mallarımızdan uzaklaştıracak olan uyarıcıdır. Bu partinin kurucularından olan Şeyh Süleyman Al Taci AL FARUKİ, Filistine komşu arap ülkelerindeki kamuoyunu, kendisinin ve parti üyesi arkadaşlarının "siyonist işgal" diye adlandırdıklarına karşı kışkırtmaya çalışıyordu.

Filistin basını siyonist işgalin tehlikelerini en uyarmayı sürdürdü. Arap gazete ve aydınlarını kendisine destek olmaya çağırdı. Sahibi İsa EL İSA, olan "Filistin" gazetesi Kermel bir kampanya açtı. Bu ise, Yafa'daki "Haherot" gazetesi muhabirinin boykot çağrısında bulunmasına yol açtı. Gazete, Şükrü ASELİ, Ruhi HALİDİ gibi temsilciler meclisindeki bazı temsilcilerin siyonizme karşı olan savaşımlarını övdü. Siyonistlere toprak satmak satmak için simsarlık işlerine katılıp ulusal çıkarlarını korumak için gözlerini yummadığını iddia eden liderlere karşı yüklendi. Aynı biçimde, "Bisan" yerlileri ve kabilelerinin Sultana ve Beyrut valisine gönderdikleri iki telgrafın fotokopisini yayınladı. Telgraflar, yönetici iktidarların görevinin kendilerine vergi veren ve hizmetlerinde askerlik yapan yerlilerin çıkarlarını korumasını gerektiğini hatırlatmaktadır. Telgraflardan

birinde "halkımızı ve mallarımızı korumak için ölümle karşılaşıyor ve bilinmeyen yerlere açlıktan ölüm pahasına göç etmek zorunda kalıyoruz" deniyordu. Gazete aynı sayıda, sözlerin finans, bilim, ulusal arzu ve dayanışmanın önünde duramadığını vurgulayan bir makale yayınladı. Bütün bu etmenler siyonistlerin yanında mevcuttur. Yazar, Filistinli zenginlerin finanse edeceği, Filistin ulusal toprak şirketinin kurulmasını önerdi. Bu şirket ekilmemiş toprakların satın alınıp, siyonistlere toprak satımını yasaklamak için baskı yapacaktı.

1914 yılına kadar bazısı istanbulda, bazısı Kahire'de Ezher üniversitesinde bulunan siyonistlere karşı direnmek için Filistinli gençlerin kurduğu cemiyet ve lokaller oluşturuldu. Yerli endüstriyi korumak için Filistinde iki kadın cemiyeti kuruldu. Bu cemiyetler, "Hayırsever Cemiyeti" ve "Arap Kadınının Uyanması" cemiyetidir.

7.7.1914'te Kermel gazetesi Kudüs'ten gelen Filistinlilere genel bir çağrı yayınladı. Bu çağrının, kentte kurulan yeni ulusal örgütlerden birisi tarafından gönderildiği tahmin edilmektedir. Filistin kamuoyunu uyarmayı hedefleyen bir çabaydı. Ulusal ve yerli endüstri ve zanaatların geliştirilmesine çağırıp, toprağın yahudilere satılmamasını, Filistine ve Filistinden göçün eldeki bütün araçlarla durdurulması, hükümete güvenilmesi için uyardı. Arap ve dini okulların açılmasını istedi.Aynı biçimde endüstri, sanat ve tarım okullarının açılmasını istedi. Metnin sonunda, Kerme, sözü edilen yeni örgüt sahiplerine özel nasihatını yaptı. *"Bu hedefleri gerçekleştirmeniz için kamuoyunu görevlendirmeniz gerekir. Ülkemizin liderlerinden ve simsar olarak toprağı satan hükümet görevlilerimizden alındığınız kadar siyonistlerden alınmamanız gerekir. Bu satışları durdurursanız siyonizmi durdurabilirsiniz".* (Kermel, 7.7.1914, Keyyali'nin eserinde bulunmaktadır. S.75-76)

1. Dünya savaşından önceki bu aşamanın tarihi, mutlaka Filistin ve Arap basınını övmesi gerekir. "Filistin" ve "Kermel"in yanında Ahmet AL ARİF'in "Akdam" gazetesi vardı. Yayın kurulu başkanı Mehmet ŞANTİ idi. Bu adam Filistinlidir. Gazete Kahire'de yayınlanıyordu. Filistinli temsilciler, düşünsel ve politik yöneticilerle Röportajlar yapıyordu. Kudüs'te Anayasa kurucularından biri olan Ha-

lil SEKAKİYNİ'yle yaptığı röportajda (Ki bu okul siyonizme karşı düşmanlık ruhunu yayıyordu.)

Sekakiyni, "Siyonistler arap ülkelerinin yüreği, Arap yarımadasını Afrikaya bağlayan orta halka durumundaki Filistini ele geçirmek istiyorlar. Böylece de, bu halkayı kırıp bir daha birleşmemesi için arap ulusunu ikiye bölmek istedikleri görülmektedir. O zaman halkın uyanık olması gerekir. Çünkü bir toprağa ve bir dile sahiptir. Ki, şayet halkı katletmek istiyorsan dilini kes ve toprağını işgal et. Siyonistler de, arap ulusuna bunu yapmaya çalışıyorlar" (Akdam, 29.3.1914)

1. Dünya savaşının olayları, 1914 yazı ile 1917 sonbaharı arasındaki dönemde Filistin'deki politik sahneye egemen oldu. Ancak bu olaylar Filistinin araplarının ve Filistin halkının dikkatlerini, karşılaştıkları şiddetli yorgunluğa, savaş dönemi boyunca çektiği zor koşullara karşın siyonizm ve tehlikelerinin, ona karşı savaşımın zorunluluğundan alıkoymadı.

Arap Bürosu'nun 1917 yılında hazırladığı bir raporda, (karargahı Kahire'de bulunan ingiliz askeri kurumudur.) Şöyle denmektedir: "Sömürgeci almanlar dışında Filistinde Türkleri seven hiç bir kimse bulunmamaktadır. Ezilen köylü kesimleri ise, sevgiden en çok uzak olanlardır. Başında, HÜSEYNİGİL, NEŞAŞİYBİGİL, DAVUDİGİL olmak üzere belirgin müslüman aileler İngilizlerden yana olup, çocuklarını okumak için İngiliz enstitülerine göndermektedirler" (Hüseynigil, neşaşiybigil, Davudil, Filistindeki en büyük toprakları ellerinde bulunduran feodal aşiretlerdir.ç.)

"Kudüs ve komşu yerleşim bölgelerindeki müslümanlar Hiristiyanlara karşı bir sempati ve sevgi beslemektedirler. Ancak yahudilere karşı düşmandırlar. Bunlar yahudi toplumunun kentlerde ve kırlarda bulunmalarına şiddetle karşı çıkmaktadırlar. Özellikle de, siyonistlerin toprak satın alımına ve yerlileri mallarından edilmesine karşı çıkıyorlardı." (Ormspi GOR'un notası, Filistin: Politik Rapor, 12.1.1917/dh/822-14, Keyyali'nin eserinde bulunmaktadır.)

1917'ye kadar süren bu dönem, dönem içerisindeki politik yaşamın tümünü kaplayan iki türlü çabayla birbirinden ayrılır. Birincisi:

İngilizlerin, Belvor sözüne karşı halk kinini ve tepkisini azaltmayı hedefleyen çabaları, siyonistlerin varlığını, askeri ve ekonomik olarak Filistin sahasında kökleşmeye çalışan İngiliz-Siyonist işbirliği, buna eşlik eden sessiz açıklamalar ve buna benzer İngiliz yorumları.

İkincisi; Karşılaştığı zorluğun tehlikesini kavradıktan sonra, toprağını ve geleceğini savunmak için olan çalışmaları toparlamaya yönelen çabalardır. Ancak bu çabaların yönetilmesi, siyonist-İngiliz bağlaşıklığın açığa çıkmasına, Hükümetle çelişki durumlarında halkı yönetmeye aciz olmalarına karşın ulusal yönetim merkezinde kalmayı sürdüren ve yöneticiyle yönetilen arasında aracı rolünü oynamaya ısrar eden şürafa kesimine teslim edilmiştir.

Daha sonra sömürgeler bakanı olan Ormspi, bu durumu 1918 yazında anlatmıştır.

"Aralarında gerçek hiçbir politik bağın bulunmadığı, örgütlü hiçbir gücü bulunmayan ve kendi içerisinde Türklere bağlı, İngilizlere bağlı diye ikiye ayrılan müslüman efendiler kesimi, her durumda İngiliz askeri yönetimini rahatsız edecek hiçbir işe kalkışmazlar, İngilizlere yardımcı olurlar. (age, s.124)

Ülkede Müslüman-Hiristiyan Cemiyetler kuruldu. Aynı biçimde Filistin halkının gerçekleştirmeye çalıştığı yüce hedefleri üstlenen konferanslar görüldü. Ancak bu çabalar hakim İngilizlerin "yönetme" güveni yada onlara bağlılık ve planlarıu uygulamaya yardımcı olma pusularına düşüyorlar.

Filistin kırlarında köylüler ise, zulüm, yoksulluk ve göçle en çok karşılaşan kesimdir. Devletin yada büyük mülk sahiplerinin siyonistlere sattığı topraklardan kovuldular. Devrime ve özveriye en çok hazır olanlardı. (İngiliz istihbarat raporlarının enazından o dönemde yansıttığı durum bu idi.)

11.3.1920'de müslümanların Peygamber Musa mevsimini kutlamaları sırasında (Müslüman ziyaretçiler bayrakları taşıyarak komşu köylerden Kudüs'e gelirlerdi. Hükümet bunu tanıyor ve korunmasını sağlıyordu. Bu münasebete bir müzik grubu da, katılıyordu.) belirgin politikacılardan müslüman ajitatörler kitleyi durdurup konuş-

malar yapıyordu. Siyonist göçe karşı arap birliğini ve bağımsızlığını isteyen sloganlar atalıyordu. Bu yılki kutlamalarda hiristiyanlar da, müslümanlarla birlikte kutlamalara katıldılar. Suriye ve Filistinin kralı olması itibariyle 1. Emir Faysal'ın fotoğrafları taşınıp kitlenin onu yaşattığı söylendi. M.İzze DRÜZE, Filistin Sorununun Tarihi) Araplarla yahudiler arasındaki tutum, yahudiler tarafından kötü olarak görülen yada bilerek işlenen bir olay nedeniyle patlak verdi. Kitlenin heyacanı en üst düzeydeydi. Böylece yahudilerle çarpışmalar başladı. Dağınık şiddet eylemleri 4-10 nisan arasındaki dönemde sürdü. Bildirilen durumda, 251 yaralı, bunların 9'u daha sonra öldü. Yahudiler arasında ise, 5 ölü, 210 yaralıydı. İngilizler arasında, arapların yaraladığı 7 kişi vardı. Araplardan ise, 28 yaralı ve kurşunla öldürülen 4 kişi vardı.

1929 AYAKLANMASI

23 Ağustos çarpışmalarına yol açan olay, önceki hafta içerisinde yahudilerin "Mubeki" duvarının yanında yaptıkları gösterilerdi. 14.8.1929'da Tel-Aviv'de Süleyman heykelinin yıkılmasının yıldönümünde bir gösteri yaptı. Gösterilerin ikinci gününde yahudi gençlerden bir kitle Tel-Aviv'de Süleyman heykelinin yıkılmasının yıldönümünde bir gösteri yapıldı. Gösterilerin ikinci gününde yahudi gençlerden bir kitle Tel-Aviv'den gelen (ve bulıran yaratmak isteyen) aşırı siyonistlerden bir azınlığın yönetiminde, Kudüs caddelerinde "Mubeki" duvarının yanına gelinceye kadar daha önce benzeri görülmeyen bir yürüyüş yaptılar. (Sami temsilcisinin işgüzarının sömürgeler bakanına gönderdiği rapor 16.8.1929, (Age) Orada siyonist bayrağı açtılar, Siyonist ulusal marşını (HAXTKAFA) okudular ve müslümanlara sövdüler. (Sho Komitesinin raporu, S.53 Bu olay sünucunda ayaklanan araplar, Mevlit kandiline ve cuma gününe rastlayan bir sonraki günde, Cuma namazından sonra karşı bir gösteri yaptılar. Gösteriye binlerce kişi katıldı. Bunların arasında köylerden mevlit kandili için gelen bir çok köylü de katıldı. Mescit hocalarından birisinin yaptığı heyacanlı bir konuşma dinlediler. Göstérici-

ler hemen gidip "Mubeki" duvarının yanındaki kürsüyü ve duvarın deliklerinde bulunan yahudi namaz metinlerini içeren kağıtları yaktılar.

17 Ağustosta, biri yahudi biri arap iki genç arasında Kudüs'te bir kavga çıktı. Kavga, 11 yahudi ve 11 arabın değişik yaralar almasıyla sonuçlandı.

İlk kanlı olayı başlatması nedeniyle arap genci yakalamak için gelen polis güçleri geldiği zaman, yahudi kitle polis gücüne saldırdı, yakalanan arap genci ve İngiliz polislerinden birisini yaraladı. Daha sonra yahudi kitle, komşu arap evlerine saldırdı, bazı yerlileri yaraladılar. (Age, S.75)

Bunun ardından gelen 4 gün içerisinde Kudüs'ün içinde ve dışında bir çok arap ve yahudi tutuklandı. 20 Ağustos'ta yaralı olan yahudi genç ölünce, onun cenaze töreni hem, hükümete, hem de araplara karşı olan politik bir gösteriye dönüştü.

22 Ağustos'ta 3 belirgin arap lideriyle, 3 belirgin yahudi lideri arasında Mr. Lok'un evinde bir toplantı yapıldı. Toplantı içtenlikli geçti. İki taraf ayın 26'sında bir daha toplanmayı kabul ettiler. Ancak gerginlik ve tehlike sezgisi, çıkmaz içerisinde bulunan şürafalının tutumunu aşan arap köylüsüne ve cadde adamına egemen olmuştu. 23 Ağustos Cuma günü köylüler, sopa ve joplarla silahlı bir biçimde Kudüs'e döküldüler. 23 Ağustos patlamasını araplar başlatmıştı. Bunu, yahudilere karşı sopa, jop ve kılıçlara silahlı bir saldırıyla başlattılar. (Abdülvahap Keyyali, Çağdaş Filistin tarihi..., S.238) Arap kitleleri öğlenden sonra yahudi mahallerine saldırınca, polis ateş açtı. Bundan sonra ise, uçaklar kentin üzerinde dolaşmaya başladı. Remle'den gelen panzerler de yetişti. Polis güçleri duruma el koymak için toplandı. Eski olan kentte sessizlik yeniden egemen oldu. Ancak yahudi mahallelere karşı ateş edilmeye devam edildi. Aynı biçimde, Kudüs'ten bir kaç mil uzak olan köylerdeki köylü yahudilere karşı saldırılar devam etti.

Kudüs'teki buhran haberi Nablus ve "Halil"e varınca oradaki dolgun kitleler de, gösterilere kalkıştılar. Halil'deki kitleler yahudi bir mahalleye saldırıp 60'tan fazla yahudiyi öldürdü. 50'den fazlası-

nı da yaraladı.(Age)

Köy ve kentlerde şiddetli bunalımlar ortaya çıktı. "Bisan" ve "Yafa"da saldırılar meydana geldi. Aynı biçimde, bazı yahudi yerleşim bölgelerine değişik saldırılar gerçekleşti. Bazısı da, tamamıyla yıkıldı. Heyfa'da yahudi mahallesi, (Hadar Hakarmel)e karşı saldırılar gerçekleşti. Yahudiler lafa ve Tel-Aviv arasında bulunan arap mahallesine saldırdılar. (Saldırı sırasında mescitlerden birisinin önünde 6 kişi daha öldürüldü.) Aynı biçimde 26 Ağustos'ta Kudüs'te Akkaşa mescidine, bir yahudi saldırısı gerçekleşti. (bu mescit eski zamanlardan kalma bir mescittir) Belirgin zararlar gördü. (İçinde bulunan peygamberlerin mezarları hiçe sayıldı.) (Slo Komitesi raporu)

29 Ağustos'ta "Safed"te bir yahudi mahallesine saldırıldı. 45 kadar ölü ve yaralı düştü. Bir çok yahudi ev ve meyhanesi ateşe verildi.

Şurada, burada olan değişik olaylar sürdü. Ancak durum, günden güne sakinleşmeye doğru gidiyordu. Yahudilerden düşen toplam ölü sayısı, 339'u buldu. Ancak arapların ölü sayısı 116, yaralı sayısı da 232'yi buldu. (Age)

1929 yılının Ağustos ayının son haftasındaki olaylar, Filistindeki Arap-İngiliz ilişkisinin değişim noktasında olduğunu göstermiştir. Karşı buhranlar başladı. Çünkü "Müftü"nün İngilizlerle çarpışma isteği yoktu. (Keyyali, Filistin tarihi, S.240)

Kudüs'teki eylemler hükümete karşı hiçbir eylemle karşılaştırılmamasıyla birlikte, hükümet ve müslüman konsey, yahudi mahallesine gerçekleşen saldırıdan 48 saat sonra denetimi kaybettiler.

İngiliz kuvvetlerinin, yahudilerin mallarını ve yaşamlarını savunmaları sırasında, arap göstericilere ateş açıp bir çok zarar verdiler. Bunun etkisi hemen Nablus, Akka, Cenin, Tulkerm ve Gazza gibi arap kendilerindeki tutuma yansıdı. Ki, gösteriler tamamıyla ingilizlere karşı bir damga taşıyordu.

Ülkenin değişik bölgelerinde gerçekleşen toplantılar sırasında iki yönetim ortaya çıktı. *Birincisi, Müslüman şürafa ve din adamlarının takındığı ve saldırıyı siyonist düşmana karşı yönlendirmeye çağı-*

ran yönelimdir. İkincisi ise; Yafa'daki yurtsever solcu elemanların ve Heyfa'daki müslüman gençler cemiyetinin desteklediği yönelim olup, direnişin yahudilere karşı değil, ingilizlere karşı yönlendirilmesine çağırıyordu. Filistin Komünist Partisi Merkez Konseyi bildirisi, Age'de bulunmaktadır.)

25-26 Ağustos'ta İngiliz kuvvetlerinin varmasıyla tutum, şiddetli bir biçimde değişti. daha önce hükümeti eleştiren siyonist liderler, dönüp, yahudilerin İngiletereye ve Filistin hükümetine karşı iyi niyetlerini koruma zorunluluğu çağrısına sahip çıktılar. Bunun karşısında, Müslüman şürefa liderler, Hacı Emin EL HÜSEYNİ, Ragip NEŞAŞİYBİ ve Musa Kazım EL HÜSEYNİ, göstericilerin yaptıkları eylemlerden ellerini çekip, örgütsüz ve silahsız bedevi ve köylüleri uçak ve panzerlerin saldırısıyla karşı karşıya bıraktıkları bir bildiri imzaladılar. İngiliz kuvvetleri, Lefte, Deyr Yasin ve diğer köyleri yıkıma uğrattı.

1000'den çok kişi mahkemelere verildi. Bunların % 90'ı araptır. Suçlamalar ise, 1929 Ağustos grevleriyle ilgilidir. Sonuçta 26 kişiyi idam kararı verildi. Bunların 25'İ arap birisi yahudidir.

Aynı biçimde Halil, Safed, Motsa ve Artuf'ta yahudilere karşı örgütlü saldırıya katılmakla kınanan köy ve kentlerin yerlilerine karşı ortak cezalar kanununun hükümleri uygulandı ve büyük para cezaları kesildi.

1929 yılı olayları bütün her şeyiyle ve sonucuyla, daha önce bilinen iki gerçeği ortaya çıkardı. Ancak halk kitleleri bu kez çok açık bir biçimde bu gerçekleri kavradı. *Birincisi; Siyonizm ve yahudi ulusal vatanı temel olarak İngiliz süngülerine güveniyorlardı. Böylece siyonizme karşı Savaşmak ve hedeflerini gerçekleştirmekte engellenmek isteniyorsa, İngiltereye karşı savaşım zorunludur.*

İkincisi ise, Filistinli şurefaların işbirliği ve Filistinde, siyonizme, İngiliz politikasına karşı savaşımda kitleleri yönetme gücünün bulunmayışıdır. Vatandaşlar, şürefaların İngiliz sami temsilcisiyle olan işbirliklerini hissetmesine, toplantılarda ve münasebetlerde söyledikleri heyacanlı açıklamaların sınıfsal çıkarlarına bağlı olarak verdikleri sözleri ve mandacılıkla (Sınıfsal) ilişkilerinin kendilerine sağla-

dığı kazanımları korumayı gerçekte temsil etmediğine inanmalarına karşın (bunlar gazetelerde, gençlik festivallerinde, gizli örgüt yaratmak için olan bütün kitlesel çabalarda söylenirdi) aile, feodal ve dini ilişkiler yapısı süregeldi ve yurtsever hareket, kitlelerin ortasından gelen bir yönetimle yolunu tutamadı. Şürafalar bütün partiler, kurumlar ve heyetler üzerinde egemen oldular. Doğal olarak, komünist partisi ve o zamanlarda yeni oluşmakta olan işçi örgütlenmesi bunların dışındadı.

Aynı biçimde Şürefa sınıfının temsilcileri arasında bir nevi bağlılıkta vardır. Bağımsızlıkçılar kesimi ise, ilgisiz yönetime karşı ajitasyona başlamıştı. Muhammet İzet DRUZİ'nin Filistinli menfaatçılara karşı şiddetli kampanyada, 21.6.1933 tarihli "Arap" gazetesinde yayınlanan bir makalesi vardı:

"Ulusal sorun halkın genelinin sorunudur. Çünkü siyonizmin ve sömürgeciliğin en ağır yükünü birinci derecede bunlar kaldırmaktadır. Bizler ise, ülkemizdeki halk kesimlerinden hangisinin simsar, hangisinin toprak satıcısı, hangisinin sömürgeci yönetime olan bağlılığından ve itaatkarlığından dolayı merkeze ve etkinliğe sahip olduğu, daha sonra hangisinin ülkesi uğruna zenginliğinden olduğunu, cezaevi karanlıklarında bulunduğunu, sinsarların ve toprak sahiplerinin işlediği toprak satma ve simsarlık cinayeti sonucunda her gün toprağından kovulduğunu biliyoruz.

Korucuların peşinde inleyen evi bırakacak olan kişi, tapınabilecek mala sahip olan zengin kişidir. Ancak alanda kalanlar serveti ve toprağı olmayanlardır. Zulmünden ve şiddetin kurbanları olanlarda bunlardır.

1933 AYAKLANMASI

Hükümete karşı olan ajitasyonunun artması, yakın bir patlamaya işaret ediyordu. Aynı biçimde yafa kentindeki gençlik örgütlerinin gösterdiği çabalar hükümetle olması beklenen çarpışmaların yönüne işaret etti. Filistinin bütün kentlerinden gelen savaşçı-Politikacı heyetler arap limanında toplandı. Kudüs kadınlarını temsil eden bir heyet te geldi. (Sami temsilcisine karşı kocalarından daha cesur

ve şiddetliydiler) Buna ek olarak Suriye ve Ürdün'ün doğusundan heyetler de, geldi. (Vaghobun Genliv-lester'e gönderdiği rapor, 20.11.1933)

Gösteri gününde 7000'den fazla kinli gösterici sopalarla silahlanarak toplandılar. Bunun ardından olan çarpışmalarda bir polis öldü, 25'i de yaralandı. Ancak göstericilerden 12 kişi öldü, 78 kişi yaralandı. Halktan onlarca kişi yakalandı. Bunların arasında bir çok sayıda savaşçı lider gençte vardı.

Arapların Yafa katliamıyla adlandırdıkları katliam haberi duyulunca Filistin kamuoyunun duyguları alevlendi. ülkede genel grev ilan edildi. Aynı günün akşamında Heyfa ve Nablus'ta kendiliğinden başlayan gösteriler meydana geldi. Polis kuvvetleriyle çarpışmalar oldu. İkinci gün Heyfa kentinde barikatlar kuruldu, demir yolu istasyonuna saldırıldı. Polis ise, kitleye ateş açıp onlarca kişiyi yaraladı. Bunda yönetim Heyfa kentinde sokağa çıkma yasağını koydu. Kuzey tuğay komutanı Heyfa kentinin durumunun kötüleşmemesi için elinden geleni yaptığına ikna olmasına karşın, Liman 3 günlüğüne kapatıldı. (Age. S. 6)

Ancak İngiliz kuvvetleri, Safed, Nasire, Tulkerm'i 28 kasımın ilk saatlerinden beri işgal ettiler. Fakat bu bile, gösterilerin gerçekleşmesini bu güçlerin taşlanmasını engellemedi. Akka'da ise, Şeyh Esat ŞKİYRİ, olması kararlaştırılan bir gösteriyi engellemek için etkinliğini kullandı. Nablus kentinde de son aşamasına vardı. Ancak belediye başkanının harcadığı çabalar sayesinde çarpışmalar olmadı. Ki bu çabalar nedeniyle Tugay komutanının teşekkürlerini haketti.

Kudüs'te ise, bütün ticari yerler ikinci günde kapanıp, göstericiler toplanıp polisi taşladılar. Geceleyin ise, nişancılar yakın "Mükebbir" dağı bölgesinden ateş etmeye başladılar. Bu ateş, İngiliz polis kampına ve belediye başkanının evine yönelikte. (Age, s.6)

29.10'da arap kitleler polise karşı el bombasını kullandılar. Diğer yandanda, polis, kitlelere ateş açtı ve çok ağır zararlar verdirdi. Yaralılar arasındaki ölülerin artmasıyla gerginlik daha da arttı. Gece boyunca İngiliz kuvvetlerine ve devlet dailerelerine olan ateş sür-

dü. Sansürün bir daha konması üzerine arap gazeteleri protesto olarak yayın yapmadı. Arap yürütme komitesi, 3 kasımda greve son verilmesini isteyinceye kadar genel grev devam etti. *Sami temsilcisi Waghop sömürgeler bakanına Ekim 1933 ayaklanmasının "hükümete ve ingilizlere karşı bir damga taşıdığını bildirdi. Ki, yahudilere karşı saldırılar olmadı. Sami temsilcisi ayaklanmanın doğrudan olan nedenlerini yahudi göçüne karşı olan protesto arzusuna bağladı."*

"Her haliyle göç ve yahudi ulusal vatanının kurulmasını ayaklanmanın tek nedeni olarak görmek yanlış olacaktır. Daha sonra, gerçek bir ulusal duygu gelişmeye başladı. Bu duygu Filistinde, her şeyden daha çok bulunuyordu. Bu, ingiliz hükümetinekarşı şiddetli bir duyguyla birlikteydi. Ancak bunlar diğer arap alemine de, yansıyordu. (Age)

FİLİSTİNDEKİ 1936-1939) DEVRİMİ

1918'den beri patlamış olan Filistin ulusal deneyiminin şiddeti, şu yada bu biçimde silahlı mücadeleye eşlik ediyordu. Yarı feodal (yani dinci) yönetimlerin denetiminden kurtulmayan ulusal hareketin üst yapısına yansıyamadı. Bunlar birbirine bağlı iki nedene bağlıydı: 1- Ulusal savaşım, bütün savaşım biçimlerinin karşısında ağırlığını artıran siyonist hareketin varlığı ve faliyetleri. Bu savaşım, emparyalizmin desteklediği siyonist işgalden günlük olarak acı çeken emekçi arap halkı üzerine yansıdı.

2- Arap dini, feodal ve aşiret yöneticileriyle ingiliz emperyalizmi arasında bir nevi çelişkinin bulunması ve bu çelişkilerin belirli bir düzeye kadar ileri götürülmesi bu sınıfların lehinedir. Bu sınıflar çıkarlarını emperyalizmle tam bir bağlaşıklık içerisinde olan Filistindeki durumdan farklı değişiklik koşullarında görmektedirler. Bu normal olmıyan çelişki düzeyi de, emperyalizm ve siyonizm için "daha uygun işbirlikçilerin" bulunmasından ve bu sınıfların yerine onların görevlendirilmesinden doğdu.

Bizzat bu dönemde, (1936-1939) siyonist-emperyalist pakt daha da sağlamlaştı. Ve bu dönemde, sadece siyonizmin filistin içerisindeki yahudi toplum içerisinde köklerini attığı işgal toplumunun sal-

dırgan askeri doğası değil, bir de, daha sonraki dönemde bulunan çelişkide köklü etkileri olacak Filistin ekononisinin alt yapısında tam bir egemenlik te belirdi.

Filistine olan yahudi göçünün ekonomik yansımaları sertti, ancak, doğal olarak beraberinde getirdiği dini ve ulusal sonuçlar nedeniyle de kat kat arttı.

Ki, 1933-1935 yılları arsında filistine 150 000 yahudi göç etti. Filistindeki yahidilerin sayısı 433 000'e çıktı. Yerlilerin %29.6' sını oluşturuyordu. 1926-1932 yılları arasında filistine olan yahudi göçünün yılllık oranı 7201 kişi iken, bu sayının, 1933-1936 yılları arsında 42 980 olduğuna dikkat çekmemiz gerekir. (Moşi Monehin, Yahudiliğin çağımızdaki bozukluğu " inhitat Al yahudiyen fi Asrina", Filistin araştırmalar merkezi, Beyrut S.92)

Şayet Hitler, faşizmi Alman yahudilerini terörize edip kaçmaya zorlamaktan sorumluysa, "demokratik" kapitlizm siyonizmle birlikte bu göçün büyük bir bölümünü Filistine yönlendirmekten sorumludur. Aşağıdaki rakamlar buna işaret etmektedir:

ABD, 1935-1943 yılları arasında nazi baskısından kaçan 2 562 000 yahudiden 170 kişi dışında kimseyi kabül etmedi. (yani % 6.6) İngiltere, 50 000 (yani % 1.9) Filistin ise, % 8.5'ini kabül etmesi gerekiyordu. % 75.3'ü ise Sovyetler Birliği'ne sığındı. (Natan Vaioçok, Siyonizm İsraile karşıdır, Maspro Paris 1968)

İngiliz mandacılığı yahudi sermayesine kolaylık sağladığı, Filistin ekonomisinin alt yapısını egemenliği altına almasını sağlamaya başladığı açıkça görününce göç hareketinin ekonomik yansımaları daha da tehlikeli oldu. Ki, gelecekte sözü edilebilecek hiç bir umut kalmadı. Bu gerçekler Filistindeki arap ekonomisinin yaklaşık olarak bir bütününden çekilmesine yol açtı. Arap işçiler ise, bu yükün en büyük bölümünü kaldırdılar.

Gergin ve sürekli olarak genişleyen suni çelişkilerden, göçün yayılmasından, yasaların yahudi çıkarları için, köylünün toprağından kovulması için kullanılmasından ve arap işçilerini sadece yahudi kurumlarından değil, hükümet projelerinin büyükr bir bölümünden kovulmasını getiren ibrani emek şiarındandır.

Bu çelişkiler birinci derecede, arap işçi ve köylüleri üzerinde yığılıyordu. Ancak aynı zamanda kent küçük ve orta bujuvazisi ile kırlardaki ezilen köylüler üzerinde de ağırlık bırakıyordu.

Kriz, sürekli olarak tırmanıp, arada sırada patlak veren silahlı patlamalarla kendini gösteriyordu. Sınıfsal savaşım, ulusal çıkarlar ve dini duygularla karıştı. Bu karışım, Filistindeki arap toplumunun yaşadığı objektif ve subjektif kriz ortamında patlak verdi. Bütün bu nedenlerden dolayı ise, feodal-dini yönetimlerin tutsağı olarak kaldı.

Gerçekte ise, devrimin asıl nedenleri, Filistin toplumunun dini--feodal tarım ekonomisinden (batı) yahudi burjuva endüstrisi ekonomise geçiş süreindeki çelişkilerin son doruğuna varmasıdır.

Sömürgecilik durumunun derinleştirilip kökleştirilmesi ve İngiliz mandacılığı durumundan, siyonist yerleşim sömürgeciliği durumuna dönüştürülmesi süreci, 30'ların ortalarında doruğuna ulaşmıştı. (Gassan Kenafani, Şuun Filistiniyeh, Sayı.6)

Gerçek ise, Filistin ulusal hareketi yönetimi silahlı savaşım biçimini izlemeye zorlandı. Çünkü çelişkinin kesin çarpışma biçimine vardığı bir durumda yönetimde kalamaz duruma gelmişti. O zaman ise, Filistin yönetimini silahlı savaşım biçimini izlemeye iten değişik ve çelişik etmenler vardı.

1- İzettin KASSAM hareketi.

2- Bu yönetimin kitlesel hareket başındaki kireçlenme dönemi boyunca ve hatta en küçük yönlü istemlerle ilgili olarak geçirdiği çalkalanmalar dizisi

3- Sömürgeci şiddete, (29 ayaklanmasının bastırıldığı yönteme) ek olarak yahudi zoru. kurutarılmış bölgeler, sadece yahudi iş gücü şiarı) (age)

KASSAM AYAKLANMASI

Bütün kaynaklar, Şeyh İzettin KASSAM'ın başlattığı Kassam ayaklanmasını, 1936 devriminin gerçek başlangıcı olarak görürler. (Gassan Kensaani)

Gassam KENAFANİ, bir makalesinde 1936 devriminin ardından gelen dönem üzerine şöyle demektedir; "Kassamın düşünceleri hakkındaki görüş ne olursa olsun (12.11.1935-19.11.1935) Hareketi, savaşım biçimlerinden önemli bir biçiminin belirlenmesinde önemli bir rol oynayan kavşak noktasıdır. Ki, Filistin ulusal harekitinin kendi içerisinde bölünüp dağılan ve karmaşıklaşan geleneksel liderlerini kaçınılmaz bir sonuçla karşı karşıya koymaktadır. Kassam'ın bizzat kişiliği, içiçe girmiş bir dizi etkeni birleştiren bir noktada oluşmaktadır. Bu bir dizi etkenin tümü birden, basit bir deyimle Filistin davasıyla adlandırılan davayı oluşturmaktadır: "Suriye"li oluşu (Kendisi Suriyedeki Lazkiye kentinin Ceble kasabasındandır) çarpışmadaki arap ulusal etkisi, "Ezheri"liği (Ezher üniversitesinde okumuştur), yüzyılımızın başında "Ezher"in temsil ettiği dinci ulusal etkeni temsil etmektedir. "Mücadeleciliği" (Suriye'deki Horan dağı çarpışmasında 1919'dan 1920'ye kadar fransızlara karşı savaşmış ve idamla mahkum olmuştur.), arap mücadelesinin birliğini temsil etmektedir." Kassam 1921'de Heyfa'ya geldi ve gizli gruplar kurarak çalışmaya başladı. Ayaklanmasını 4 aşamada planlamıştır:

Psikolojik hazırlık ve devrimci ruhun yayılması, gizli grupların kurulması, bağış toplamak ve silah satın almak, güvenlik ve haberalma için propaganda ve basım için, politik bağlar için komiteler kurmak ve bundan sonra ayaklanmayı yapmak.

Kassamı tanıyanların büyük çoğunluğu 12.11.1935 gecesi, 25 adamıyla birlikte "Yabod" tepelerine çıkmasının ayaklanmayı ilan etmek için olmadığını, ayaklanmaya olan çağrıyı yaymak için olduğunu söylemektedirler. Ancak geniş çaplı bir çarpışma, kendisinin orada bulunduğunu açığa çıkardı. Adamlarıyla birlikte yiğitçe direnmeleriyle, karşı İngiliz güçleri grubunu tamamıyla yok etti. Kendisi teslim olmayı reddedip yoldaşlarını "şehit düşmeleri" için direnmeye itmişti. Herhalde, Kassam ileri bir devrimci odağın hareketlendiricisi olarak kendi rolünü anlamaktaydı. Kitleler, Cenazesini 10 km. uzaklıkta olan "Yacur" köyüne kadar yaya olarak götürdüler. Sorunun en önemli tarafı ise, Şeyh Kasam'ın temsil ettiği direniş çizgisiyle geleneksel yönetimler açığa çıktı. İngiliz mandacılığının

duyduğu kadar, bu yönetimler de, bu direnişi duymuşlardır.

Kassam'cılardan birisi, Kassam dağlara çıkmadan bir kaç ay önce şeyh Musa AZZAVİ aracılığıyla Hacı Emin HÜSEYNİ'den ülkenin her tarafında ayaklanma ilan etmek için kendisiyle organizasyonda bulunmasını istedi. ancak HÜSEYNİ koşulların olgunlaşmadığı gerekçesiyle reddetti. (Suphi YASİN, Filistindeki Büyük Arap Devrimi, S.22)

Kassam şehit olduğu zaman sadece yoksullar cenazesinde yürümüştür. Liderler, hemen yanlışlığını kavrayabildikleri ılımlı bir tutum aldılar. Ölümünden sonraki 40 gün içerisinde, Kassam'ın başlattığı dalgayı denetlemeye çalışmazlarsa kendilerini de yok edeceğini kavradılar. Onun için cenaze töreninde aldıkları ılımlı tutumdan atlayıp, ölümünün 40. gününde törenlere, konuşmalara başladılar. (Kenefani, Şuun Filistiniyeh,10)

Filistindeki 5 parti temsilcisinin, Kassam'ın ölümünün 6. gününde Sami temsilcisine gidip bir nota vermeleri, Kassam'ın şehit oluşu, Liderlerin önüne geçemeyeceği belirgin bir olay olduğuna işaret etmektedir. Nota'da; Bu nota'ya bir cevap gelmezse genel bir biçimde durum kabul ediliyor demektir. Kendi tarafları üzerindeki etkileri yok olacak, o zaman aşırı sorumsuz görüşler yayılır ve durumlar hızlı bir biçimde kötüye gider." denmektedir. (Waghop'un Tomas'a gönderdiği rapor, 7.12.1935)

DEVRİM ALEVİ

Yahudilerle araplar arasındaki gerginlik, 1930 sonbaharından beri artmaktaydı. Bu, siyonistlerin özerk yönetim kurumlarının kurulmasını reddetmeleri, yahudi göçünün sürmesi ve toprakların geniş bir biçimde satılmasıydı.

Şubat 1936'da hükümet, yahudi bir müteahitle Yafa'da 3 okulun kurulması için akit imzaladı. Bu müteahit ise, bir tek arap işçisini bile çalıştırmayı kabül etmedi.

Burada kurulması istenen okullardan birisini kuşatıp yahudi işçilerin gelmesini engellemek için bir grup arap işçisinden oluşan bir

birlik oluştu. Bu ise, gerçekleşmesi kaçınılmaz olan patlamanın ilk ateşiydi.

Devrim ateşini yakan bu olay, göreceli olarak basit idi. Ancak devenin sırtını kıran çöp idi. 15 Nisan'da arap çetelerinin Nablus--Tulkerm yolu üzerindeki hareketlenmeleri sırasında bir yahudi öldü, ikisi de ağır bir biçimde yaralandı. İkinci gece, "Melbes" yerleşim bölgesinin kuzeyindeki yolda araplardan iki kişi öldürürdü. Arapların, bunu ölen yahudilerin intikamı olarak görmeleri de çok doğaldır. 17 Nisanda ölen yahudilerin cenaze töreni, Yafa'ya yönelmeye çalışan büyük bir gösteriye dönüştü. Ancak polis bunu engelledi. Yahudi kitleler polisi taşladılar. Tel-Aviv kenti kenarlarındaki arap sebze tüccarlarına saldırdılar. 19 Nisan'da bir çok arabın öldüğü söylentileri bütün ülkeye yayılmıştı. Yafa Tel-Aviv sınırlarında yahudiler araplarla çarpıştı ve iki taraftan bir dizi insan yaralandı.

Hükümet, Yafa ve Tel-Aviv'de sokağa çıkma yasağını koydu. Ülkenin tümünde de olağanüstü durum ilan etti.

19 Nisanda meydana gelen çarpışmalar sırasında, araplardan onlarca kişi yaralandı. Bir çok arabın evi yakıldı. Ancak arapların bu olaylar karşısındaki tepkisi ülkenin her tarafında çok şiddetli ve kendiğindendi. 20 Nisan'da Nablus'ta Arap Ulusal Komitesi oluştu. Bu komite ülkenin her tarafında, hükümet ekim ayında sunulan istemleri kabül ettiğini ilan edinceye kadar sürecek olan genel grev kararını aldı. (Abdülvahap Keyyali, Filistin Tarihi)

İkinci gün ise, bağımsızlardan ve savaşçı gençlerden oluşan benzer komiteler Heyfa, Yafa ve Gazza'da kuruldu. Hepsi de, eski istemlere olan bağlılığını ve Nablus komitesinin ilan ettiği genel grevin sürdürülmesini ilan etti. Waghop'un sömürgeler bakanına verdiği bir raporda, "Grevin bağımsız ve kendiliğindenci bir biçimde ülkenin değişik yerlerinde başladığını ve değişik komitelerle gruplar tarafından ilan edildiğini" itiraf etti. (sami temsilcisinin General Del'in 15 Eylül-30 Ekim 1936'da olan Filistindeki olaylarla ilgili raporu üzerindeki gözlemleri)

Partilerle siyasi yöneticiler, 21 Nisandan itibaren genel grevi desteklediklerini ilan etmeye başladılar. "Ragip NEŞAŞİYBİ'nin li-

derliğindeki ulusal savunma partisinin temsilciliğinde bulunan ılımlılar, en çok zarar gören kesimlerden olan tüccarlar, yurtsever ve ulusal bazı girişimlerde bulunma zorunluluğunu itiraf etmekle birlikte, grev için bir sürenin belirlenmesi eğilimi içerisindedirler" (Keyyali, Filistin Tarihi)

21 Nisan'da Waghop bir dizi parti lideriyle buluşup anaşiye son vermek için etkinliklerini kullanmalarını sitedi. Kendilerinin gerçekten yardım etmek istediklerini, ancak sami temsilcisi, göçü hemen durdurursa görevlerini kolaylaştırmış olacağını söyledi. (Waghop'un Tomas'la raporu, 23.4.1936)

Liderler, büyük halk olayları dalgasını kendi etkileri altında bırakmaya özen gösteriyordu. 22 Nisan'da heyetin Londra'ya olan gezisini erteledikleri ilan eden bir bildiri yayınladılar. (Sömürgeler bakanıyla görüşmek için Londra'ya gidecek olan heyet; Sami temsilcisnini parti yönetimlerinden oluşturmalarını istediği heyettir. İlk başta partiler kabül ettiklerini ilan ettiler ve gitmek için hazırlanmaya başladılar. ancak kitlesel olaylarla karşılaştılar.)

"Soylu halktan grevini sürdürüp geçici bir biçimde değirmen, fırın, doktor muayenehaneleri, sağlık ocakları, eczaneler ve ulaşım araçlarının ikinci bir bildiriye kadar grev dışı bırakmasını" istediler. (Filistin Direnişinin Belgeleri, S.337-378)

25 Nisan'da bütün arap partilerini içeren bir toplantı yapıldı ve daha sonra arap yüksek komitesiyle bilinen bir yüksek komite oluştu. Tereddütten sonra Hacı Emin HÜSEYİN, komitenin başkanlığına gelmeyi kabül etti. Tereddüt etmesinin nedeni ise, diğer politik partilerin kendisiyle yardımlaşmaktan korkmasına bağladı. Fakat gerçek neden ise, Dr. Abdülvahap Keyyali Çağdaş Filistin tarihinde dediğine göre, "büyük bir ihtimalle, İngilizlerle doğrudan bir çarşışmaya geçmek istemediğindendir." komitenin diğer üyeleri ise, Sekreter Azmi ABDÜLHADİ, Mali Sorumlu Ahmet Hilmi Paşa, Ragip NEŞAŞİYBİ, Cemal HÜSEYNİ, Abdüllatif SALAH Dr. Hüseyin HALİDİ, Yakup ALGISIN, Yakup FARRGAC, Alferd LOK, İdi.

Kadın ve öğrencilerin toplantıları, çalışma turlarına, ilk yardı-

ma, gösterilerin düzenlenmesine katılmada temel bir rol oynadı. Polis merkezlerinin yakınlarına el bombaları atılmaya başlandı. Vergilerin ödenmemesi çağrısını herkes kabul etti. Waghop sömürgeler bakanına bir rapor yazıp "köy ve şehir yerlilerinin tümü birleşmiş durumdadırlar" dedi. Waghop bu raporda geleceği belirleyip bundan sonra gelecek her hafta, yönetime karşı direniş belirtileri daha da artacaktır. deyip "6600 kişiden fazlasının tutuklanmasına karşın, ateş etme, bomba kullanma ve demir yollarını tahrip etme eylemleri sürmekte ve bunun hızı daha da artacaktır. " diye ekledi.(Age)

Filistin kırlarındaki kin, iki biçimde ortaya çıktı: Şiddet ve vergilerin ödenmemesi. "Alvers Marshal Pers" bu konuda şöyle demektedir:

"Kuzey bölgelerinde olan köy toplantılarındaki insanlar grev hareketine katılmalarını kararlaştırdılar. 18 Mayıs'ta Yafa-Kudüs arasında "Ebu Goş" köyünde olan ve komşu köylerden gelip binlerce kişinin katıldığı büyük bir toplantı düzenlendi. Egemen olan genel duygu, yahudi sorununun sonuna kadar ve bir defada çözüldüğü politik hedefler gerçekleştirilinceye kadar hükümete karşı olan savaşımın artık zorunlu olduğudur." (Paris, Hava yolları bakanlığına s.39, Keyyalinin eserinde bulunmaktadır.)

Aynı gün içerisinde İngiliz hükümeti, 4500 yahudi göçmenin 6 ay içerisinde karşılanmasına izin veren yeni bir program ilan etti. Aynı biçimde genel konseyde Filistindeki buhran ve tedirginliğin nedenlerini araştırmak için kraliçe tarafından bir komitenin atanması kararlaştırıldı. Ancak komite grev bitip, normal durumlar ülkeye dönünceye kadar çalışmalarına başlamayacaktır.

Fakat arap kitleler, hükümet yahudi göçünü durdurduğunu ilan edinceye kadar greve devam etti.

Silahlı savaşımın tırmandırılmasının, o zamana kadar greve katılmamış olan belediyeler, hükümet görevlileri, Heyfa limanının arap işçileri gibi arap heyetleri üzerindeki baskıyı artırmada etkisi vardı. Hükümet işçileri greve katılırlarsa işlerini tamamıyla kaybetmekle tehdit etti. Heyfa limanı ise, arap ve yahudi işçileri çalıştırıyordu. İşin sürekli bir biçimde devam etmesi için arap işçilerinin ye-

rine rahatlıkla yahudi işçiler alınabilirdi. Hükümet görevlileri ise, Arap heyeti üzerinde bulunan kitlesel baskıya karşın, bu işçilerden greve katılmalarını istemedi.

İngilizler silahlı ve sivil ayaklanmaya karşı iki yönden darbe yöneltiler. Birincisi; genel bir biçimde yönetimden daha devrimci olan örgüt kadrosuna, İkincisi; gerçekte kendi öz silahı dışında hiç bir korunması bulunmayıp devrime katılmış olan yoksul kitlelere. Ayaklanmayı yönetmede yetkin olan iki kişi, Avni ABDÜLHADİ ve Muhammet İzzet DRUZE tutuklandı. Heyetin diğer 9 üyesine ise, hiç dokunulmadı. Dr. Abdülvahap Keyyali; Hacı Emin HÜSEYNİ'nin görünüşte, arapların hükümete karşı olan ve vergileri ödemede somutlaşan sivil ayaklanmaların yönetimini üstlenen arap yüksek heyeti başkanı olmasına karşın, Waghop Hacı Emin'in ılımlı tutumlarını takdir ve minnettarlıkla karşılıyordu.

17 Haziran'da Waghop, yeni sömürgeler bakanı Ormspi Gor'a bir rapor yazıp duygularını bildirdi. Şöyle; "Dikkatleri çeken gerçek, geçen hafta içerisinde dini bir çağrı yöneltilmedi, Cuma günü namazları ve hutbeler beklediğimizden çok daha ılımlıydı. Bu ise, duyguların çok daha derin olduğu bir zamanda idi. Bunun nedenleri de birinci derecede müftüye bağlıydı." (Keyyali, s.311)

Silahlı direnişin birinci derecede, bir köylü ayaklanması olmasına karşın, sadece köylüleri içerisinde kapsamıyordu. Nablus, Kudüs, Tulkerm ve Gazza kentlerinde mevziler kurulup polisle çatışmalar olmuştur. Bunun üzerine zırhlı araçlar ve tanklar caddelerde kurulmuş olan bu mevzileri kaldırmak için buralara gönderildi. Bütün kentlerde bulunan nişancılar da, ordu ve polis merkezlerini hedef alıyordu.

Eski bir kent olan Yafa ise, waghop'un raporunda dediğine göre; dar sokakları, yolları ve üst üste binmiş olan evleri sayesinde güçlerin girmeye cesaret edemediği bir kale oluşturmaktaydı. İngiliz kuvvetleri ve askeri kurumlar, kentin üst tarafında bulunan stratejik semtten sürekli bir biçimde ateş altında kalıyordu. Ordu ve polis arabaları ise, girmeye cesaret edemiyordu. Bu ise, büyük bir psikolojik etki bıraktı. Askerler eski kentin üzerinde bulunduğu tepe

boyunca geniş bir yolun açılmasını istediler. Ki, ordu buraları egemenliği altına alabilsin. Yıkılan evlerin sahiplerinin büyük bir çoğunluğu, kentin kenarlarında kurdukları çadırlarda yerleşmek zorunda kaldılar.

Genel grev, gerçekten geniş bir etki bırakmasına karşın, silahlı çeteler ülkenin değişik yerlerinde çalışmaya başlayınca ikincil bir eylem olarak görünmeye başladı. Daha sonra bu eylemler daha fazla devrimci boyutlar kazanmaya başladı. Askeri yönetim devrimci eylemlerin tırmanışını şüpheli evleri yıkarak, devrimcileri kuşatarak, devrime gerçekten destek ettiği bilinen köyleri toplu cezalara çarptırarak karşı koymaya çalıştı.

Waghop ve Ormspi, baskı eylemlerinin devrimi ezeceğine inanırken, genel grevin son bulması ve silahlı çetelerin barışçıl politik yollarla zayıflatılması yollarını arıyorlardı. Bu hedef uğruna Suudi Arabistan ve Irak dışişleri bakanı Nuri SAİT'le bağlantılar kuruldu.

Temmuz ayı ortalarında hükümet, Ürdün doğusunun emiri, Emir Abdullah'ı arap yüksek heyetiyle barışın sağlanması için aracılık etmeye teşvik etti. (Paris, Hava yolları bakanlığına, s.33)

7 Ağustos'ta Emir Abdullah arap yüksek heyetini Amman'a davet etti, heyet üyeleri orada, hükümet yahudi göçünü durdurmazsa grevi durdurmaya aciz olduklarını bildirdiler. İki hafta sonra Nuri SAİT hükümetin konuğu olarak Filistine geldi. daha sonra hükümetle arap yüksek heyeti arasında resmi olmayan aracılık hizmetlerini sundu. Irak dışişleri bakanı, hükümeti adına hiçbir güvence vermeyince görüşmeler kesildi. Arap yüksek heyeti, 30 Ağustos'ta yayınladığı bildiride, Irak hükümeti ve saygıdeğer arap emir ve krallarının aracılığına güvendiği gibi Filistin halkı şimdiye kadar gösterdiği inanç ve azimle genel grevini sürdüreceğini ilan etti.

Nuri SAİT'in Filistine gelmesiyle birlikte Suriyeli Subay Fevzi kavukçu silahlı çetesiyle birlikte Filistine girip Suriye'nin güneyindeki (Filistin) arap devriminin genel komutanı olarak ilan etti. (Kavukçu türk ordusunda bir subaydı, daha sonra savaştan hemen sonra Fransızlarla birlikte çalıştı. 1925 yılında Suriye devrimine katılıp idama mahkum oldu. Ancak Hicaz'a kaçıp orada Kral İbn-i Sa-

ud'un müsteşarı olarak çalıştı. Ondan sonra Irak ordusuna katılıp 1936 yılında istifa ettikten sonra Filistine yöneldi.)

Ondan sonra, 1936 ekiminde şehit düşen Sait ASİ ve Şeyh Muhammet AL AŞMAR gibi devrimci subaylar da geldi.

Ancak devrim gücünün artmasına, kent yerlilerinin genel grevini sürdürmelerine karşın, Filistinli politik yöneticiler hükümetle bir anlaşmaya varmak için can atıyordu.

Bu sıralarda İngiliz sömürgeler bakanlığı tarafından bir bildiri yayınlandı. Bildiri şiddetli bir dille olup, hükümetin sabrının tükendiğini geç kalmadan ülkeye düzenin geri getirilmesi gerektiğini ikaz ediyordu.

Bu şiddetli bildiriden 3 gün sonra, Arap Yüksek Heyeti son İngiliz tutumunu tartışmak için toplanmadan önce Sami temsilcisi Hacı emin HÜSEYNİ, Ragip NEŞAŞİYBİ ve Avni ABDÜHADİ'yi ayrı ayrı karşıladı (Keyyali, s.320) Sami temsilcisi "Waghop"un bir raporunda arap liderlerinin, arap kralları kendilerinden grevi ve ayaklanmaları durdurumalarını isterlerse hiç bir ön koşul olmadan bunu yapmaya hazır olduklarını bildirdiler. (Waghop'un Ormspi Gor'a sunduğu rapor, 26.8.1936, Keyyalinin eserinde bulunmaktadır.)

Eylül ayının sonlarında Arap Yüksek Heyetinden bir heyet, Kral İbni Saud'la görüşmek için gittiler. Ayın 29'undan Avnu ABDÜLHADİ Emir Abdullah'la görüşmek üzere doğu Ürdüne gitti.

Bu görüşmelerin bir sonucu ve daha önce İngiliz hükümetiyle olan danışmalar uyarınca 10 Ekim'de kral İbn-i Saud, Kral Gazi, Emir Abdullah ortak bir çağrı yaptılar. Çağrıda, greve ve ayaklanmaya son verilmesini, "eşitliğin gerçekleştirileceğini ilan eden dostumuz, Büyük Britanya'nın iyi niyetlerine güvenilmesini" istediler. (Pal komitesinin raporu, S.101)

İkinci günde ise, arap yüksek heyeti, arap kral ve yöneticilerinin çağrısını yayınlayıp ulusal komitelerin onayını aldıktan sonra Filistindeki soylu arap ulusunun sakin olmasını ve "kargaşalara" son vermeye çağırmayı kararlaştırdığını ilan etti.

Gerçekten de, grev ve ayaklanma hemen bitti. Çetelerin kendi kendilerini dağıtmasına izin verildi. Aynı biçimde komşu arap ülkelerinden gelen devrimcilerin yavaş yavaş çıkmalarına izin verildi. Genel ortam ise, sakinliğe doğru yönelmeye başladı.

Resmi rakamlara göre ayaklanmanın sonucu; Sadece 16 polis ve 22 askerin ölümü, 104 polisin, 148 askerin yaralanmasıdır. Bunlara ek olarak 80 yahudinin ölümü, 308'inin ise yaralanması vardır. (Waghop'un Ormspi Gor'a gönderdiği rapor, 20.11.1936)

Ancak araplarla ilgili olan rakamlar ise, 145 kişinin ölmesini 804 kişinin de yaralanmasına işaret etmektedir. Fakat bu rakamlar kesin olan ölümler ve hastanelerde tedavi gören yaralılar içindir. Pal komitesi ölülerin sayısını 1000 kişi olarak tahmin etmektedir. Yahudi örgütü ise, yahudilere ait olan 80 000 narenciye ağacı, 62 000 diğer verimli ağaç, 64 000 orman ağacı, 16 5000 dönüm toprağın veriminin araplar tarafından yok edildiğini ilan etti.

Ayaklanmanın yılları (1936-1939) İngiliz sömürgeciliğinin, siyonist varlığın sağlamlaştırılıp, ayakları üzerinde durması görevini yerine getirmek için ağırlığını koyduğu yıllardı.

ingilizler bunu iki araçla gerçekleştirebildiler; Birincisi, devrimci yoksul köylüleri, benzeri görülmemiş bir şiddetle vurmak, ikincisi, ayaklanmayı tasfiye etmek için büyük bir rol oynayan arap rejimleri üzerindeki geniş etkilerini kullanarak.

Birinci açıdan, İngiliz olağanüstü durumlar kanunu aktif bir biçimde rol oynadı. "Seferi" bu kanunun şiddetini belirtmek için o zamanlarda çıkan bir dizi hükümden söz etmektedir; "Bir tabanca bulundurmanın cezası 6 yıl hapis, bir bomba bulundurmanın cezası 12 yıl, 12 kurşun bulundurmanın cezası 5 yıl, bir grup askeri yoldan şaşırtmadan sanık olmanın cezası 8 ay, patlayıcı madde bulundurmadan sanık olmanın cezası 9 yıl, askerlerden donatım almanın cezası 5 yıl, bir sopa bulundurmanın cezası 2 hafta, hapistir." (İsa SEFERİ, Arap Filistin mandacılık ve Siyonizm arasında, Yeni Filistin Kütüphanesi, Yafa 1937, 2.kitap s.60)

İngilizler evleri yıkma politikasını geniş bir biçimde uyguladılar. Yafa'nın bir kısmının yıkılmasına (18 Haziran 1936) ek olarak yıkı-

lan evlerin sayısı 220, ev yıkma sonucunda evsiz kalanların sayısı 6000 olarak tahmin edilmektedir. Bütün bunların yanında Cebeliyede 100 ev, Ebu Kebir'de 300 ev. Şeyh Murat'ta 350 ev, Arap Al Davudi'de 75 ev yıkılmıştır. Yafa'da yıkılan semtlerin, kenar mahallelerindeki çardakların sahiplerinin kurduğu semte göç eden yoksul köylülerden oluştuğu açıktır. Ancak köylerde "Seferi" doğrudan ayaklanmayla ilgili nedenler dolayısıyla 143 ev saymıştır. (Age, s.77) Bu evler yoksul köylü, bazı orta köylü ve çok az sayıda feodal ailenin mülküdür.

Bir diğer yandan ürdün doğusunun Emiri, Emir Abdullah ve Nuri SAİT arap yüksek heyetiyle aracılık çalışmalarına başladılar. Ancak bu aracılıklar, liderlerin yanıtlayıp yerine getirmeye hazır olmalarına karşın, bir sonuç vermedi. Çünkü kitlesel hareket o zamana kadar (AĞustos 1936) evcilleştirilmeye hazır değildi.

Fakat bu görüşmeler ayaklanmayı olumsuz yönde etkiledi ve bulunan çelişkilerin çözülebilir çelişkiler olduğu duygusunu yaydı. Gerçektende boşa çıkmış gibi görünen bu girişim hemen aynı yılın Ekim ayında yani yaklaşık olarak iki hafta sonra tam bir başarı sağladı. Daha önce sözünü ettiğimiz arap yüksek heyetinin dağıttığı ve "yüce arap krallarının iradesine bağlı olarak ve uygulanarak miras alınmış arap geleneklerinden olduğunu, arap yüksek komitesi yücelik sahiplerinin haklarının korunup, çıkarlarının olmadığı şeyleri yapmaya emir vermeyeceğine inandığından. Arap Yüksek Komitesi, yücelik sahibi arap kral ve emirlerin iradelerine bağlı olarak ve onların aracılıklarından gelen yararın büyüklüğüne inanarak, soylu arap halkını, arapların çıkarından başka hiçbir şeyi kapsamayan bu emirleri uygulayarak grev ve buhranlara son vermeye çağırır." (Filistin arap direnişinin belgeleri-1918-1938 s.454) diyen bildiri sonucunda 11.11.1936'da güney Suriye (Filistin) arap devrimi genel yönetimi, Fevzi Kavukçu'nun imzaladığı bildirisinde, "şiddet eylemlerinin tamamıyla durdurulmasını, arap ulusunun hayır beklediği ve ülkenin bütün haklarını elde etmeyi beklediği görüşmeler ortamını bozacak hiç bir şeye kalkışmamaya çağırır. (Age, s.457) On gün sonra sözü edilen yönetim bir bildiri daha yayınlayarak "Arap kral

ve emirliklerinin güvencesine dayanarak ve görüşmelerin sağlıklı yürümesi için meydanın terk edildiğini" ilan eder. (Age,s.458)

İngiltere'nin o dönemde Filistinli yöneticileri, bizzat kitleleri aldattıkları için, Filistine olan yahudi göçüyle ilgili noktada karez gitmesine ve bu yönetimlerin krallık komitesini (Pal komitesini) protesto etmelerine karşın, arap kral ve emirleri, bu yönetimleri 3 aydan daha kısa bir süre içerisinde itaat etmeye zorladılar. Saud'gillerden (Al Saud) Kral Abdülaziz ve Kral Gazi'nin, Hacı Emin Hüseyni'ye mektuplar gönderip "İngiliz hükümetinin arapların insafına olan iyi niyetlerine güvenimizden, çıkarlarımızı krallık komitesiyle bağlantı kurmayı gerektirmektedir." dediler.

Parça görünümünde olan bu olay, yurtsever hareket yönetimindeki bağlaşıklığı parçaladı. Hacı Emin HÜSEYNİ'nin sağında bulunan ve Savunma Partisinin liderliğindeki güçler pal komitesinin protesto kararını hemen reddetti. Parti, İngilterenin sunacağı düzenleme planını kabul eden bir çok dedil ortaya koydu. Arap yönetimleri, özellikle de, Doğu Ürdün yönetimi, bütün gücüyle sağın bu tutumunu destekledi. Hacı Emin Hüseyni'yi ve temsil ettiği güçleri pratikte tasfiye etmeye başlayan sola itecek hiç bir etken yoktur. Böylece içerisinde bulunduğu tutum daha da tereddüt içerisine ve kararsız kaymaya başladı. Artık devrimle bir adım bile ileri gidemeyecek bir konuma döştü. Aynı biçimde geri dönüş, işe yaramaz duruma gelmişti. Bununla birlikte grevlerin ardından gelen istikrar döneminde müftüyü politik olarak tasfiye etmenin olanağının doğduğuna inanan İngilizler, daha sonra hemen olanaklı olmadığını gördüler. Müftünün sağındakilerin durumu zaptetmede çok zayıf olduğunu gören, İngiliz Sami temsilcisi, sağında Savunma partisi, solunda bağımsızlık partisi-sol Kanat- ve aydın gençlik hareketi arasında sıkıştırılmış bir durumda Müftünün oynadığı büyük rolü kavramaya başladı. Sami temsilcisi, İngiltere'nin az ücret alıp "soyguna" başvurmadan 6 ay bize karşı direnen "köylülerin sertliğiyle" arap yüksek heyetinin 10 üyesinin yönetme sıfatlarının zayıflığı yada olmayışı arasındaki boşluktan yararlanabilme gücünü kavramaktaydı. (Abdülvahap Keyyali, Filistin tarihi, s.326)

Sami temsilcisinin müftünün sağındaki güçlerin sınırlı rolüne bakışı, Savunma Partisinin, 7 temmuz 1937'de pal komitesinin Filistini bölüp yahudi devletin kurulmasını öneren raporu önünde açık bir biçimde tutum almayınca, bu bakışının doğruluğu açığa çıkmıştır. Ancak Müftü üzerindeki baskı, sami temsilcisinin tahmin ettiği yerden gelmedi, ulusal komitelerle temsil edilen, kır ve kentlerde her gün işsiz ve yoksul köylülerden oluşan taburlarla temsil edilen, orta kadrolardan geldi. Böylece Müftünün önünde imamın yanına kaçmaktan başka bir yol kalmadı. Kalkıp camide saklandı. Ancak olaylar, onu bir yıl önce takınamayacağı bir tutuma itti. Eylül 1937'de silahlı fedailer, Celil yöneticisi Androz'u Nasira'da kilisenin kapısından çıkarken ateş edip öldürdüler. Androz, mandacılığı siyonistlerin doğru bulduğu yönde uygulayan tek resmi kişiydi. Arap köylülerin güvenini kazanamadı. "Araplar onu yahudilerin dostu olarak görüyordu. Görevi ise, Celil eyaletini, paylaşım projesinin belirlediği yahudi devletine katılmasını kolaylaştırmaktır. Araplar, ondan tiksinmir ve "Hole" topraklarının satımını kolaylaştırmakla itham ederlerdi. Ancak öldüren fedailer ise, Kassamcılara ait gizli bir hücreye bağlıydılar. (Şuun Filistiniyeh, Sayı 6)

Arap yüksek heyetinin aynı gece içerisinde bu olayı protesto etmiş olmasıyla birlikte, durum Müftü ve adamlarının denetiminden çıkmıştı. Kitlelerdeki devrimci atılım 1936 Nisanında olduğundan daha çok ve daha fazlaydı. Sadece önceki yılın denemesinden kazandığı deneyimler nedeniyle değildi. Buna ek olarak bulunan çelişkinin gözleri önünde daha açık bir biçimde ortaya çıkması nedeniyle devrimci atılım daha fazlaydı. devrimin bu aşamasının temel bir biçimde siyonistlere karşı değil İngilizlere karşı yöneldiği kesimdir. Köylüler tamamıyla devrimi denetimleri altına almışlardı. Kent burjuvazisinin rolü ise, biraz gerilemişti. Kır zenginleri, büyük ve orta köylüler, devrimcileri desteklemede tereddüt içerisinde düştüler. Siyonist güçler ise, aktif saldırı durumuna geçtiler.

Devrimin bu aşamasında önemli olan iki sorun üzerinde mutlaka durmak gerekir. Birincisi; "Araplar İngiltere ile ilişkilerinin tamamıyla kesilmesi temeli üzerinde yahudilerle anlaşmak istediler,

Yahudiler ise, hemen bunu reddettiler. Çünkü İngiletere ile olan ilişkileri, temel bir sorun olarak görüyorlar." (Keyyali, S.338) Polisle çalışan yahudilerin bir kaç kat artması ise, buna eşlik etti. Kaptan ve Yanget gibi İngiliz subaylar da, yahudi gruplarını yönetip arap köylerine gece saldırıları düzenlemede belirgin bir rol oynadılar. Yanudi grupların petrol hatlarını koruması, bu dönemdeki İngiliz-Siyonist bağlaşıklığın zirvesini temsil etmekteydi.

İkincisi; Devrimin liderliğinin Filistinin dışında (Şam'da) bulunması, çökmüş yoksul köylü asıllı olan yöneticilerin rolünü eski dönemdeki rolünden daha büyük kılmıştır. Bunların köylülerle sağlam bağları vardı. Bu ise, devrimin son varacağı aşamaya işaret etmektedir. Örneğin bu dönemde yerel bir lider olarak Abdülrahim Hacı Muhammet, Arif Abdürrezzak (Nasira), daha sonra Yusuf Ebu Derh (Celil) bilindi.

Filistinin savaşım tarihinde tümünde silahlı halk devrimi 1937'nin sonlarından 1939'a kadar uzayan bu aylarda zafere yakın olduğu gibi hiç bir zaman yakınlaşmamıştır. Devrimin sanı ve etkinliği ülkedeki temel güç durumuna gelmiştir.

Devrimcilerin büyük önderlerini içeren yüksek konsey, 1938 yılında İngiltere, arapların istemlerine yamt verinceye kadar savaşımın sürdürülüp tırmandırılmasını kararlaştırmıştır. Devrimciler, en güçlü dönemlerini yaşıyorlardı. Filistindeki kırsal bölgelerin çoğunda yüksek yönetimi oluşturuyorlar. Yasama ve yönetme organları da vardı. (Keyyali, Filistinini çağdaş tarihi, s.344)

Sınıfsal kökenleri ve ulusal duygularına bağlı olarak devrimciler, 1 Eylül 1938'den itibaren bütün borçların ödenmemesi ve toprak simsarlarının köylere gitmemesi kararını çıkardılar. Aynı biçimde devrimciler müteahitlerin genel yolları ve polis merkezlerini yapmalarını yasakladılar. (Age)

Devrimcilerin güçlerinin büyümesi, hükümet taraftarı Filistinli zenginlerin, toprak simsarlarının, şürafaların büyük gruplarla ülkeden kaçmasına yol açtı.

İngilterenin uzun bir süre için durumu denetlemesi gerekiyorsa, Siyonist güçlere dayanması gerektiği ortaya çıkmaya başladı. Siyo-

nistler ise, hiç bir sömürgede bulunmayan bir durumu yarattılar. Bu durum kendisinin yerel güç kaybetmesini engelledi. İngiliz sömürgeciliğiyle yerlilere karşı en zor durumlarda bile ortak bir dava vardır. ingiltere siyonist yerli güçlere dayanma politikasında adım adım ilerlemeler ve genişleyip tırmanmakta olan baskı görevlerinden büyük bir bölümünü teslim etmeye başladı. 1937-1938 yılları boyunca olan baskın ve toplu tutuklama eylemlerindeki bu artış, devrimi yordu ancak bir sınır koyamadı. İngilizler, devrimin özüyle, materyaliyle, yerel yönetimiyle bir köylü devrimi olduğunu kavradılar. Bunun sonucunda kentlilerle köylüler arasında ayırım yapmaya kalkışınca, egemen olan devrimci ruh, Filistinin her tarafındaki kentlilerin köylü giysisini (Poşu ve Agel) giyilmesine yol açtı. Ki, kente inen köylü yönetmin baskısıyla karşılaşmasın. Bundan sonra ise, herkesin kimlik taşıması yasaklandı. Ki, yönetim köylüyü kentliden ayırt edemesin.

Bu durum o dönemde, devrimin etkisine ve doğasına çok açık bir biçimde işaret ediyordu. Kırlar genel bir biçimde devrimin rahmi durumundaydı. 1938'de olan geçici bir biçimde kent işgal etmek eylemleri, dışarıdan gelen köylülerin saldırıları sonucunda oluyordu. Bu ise, köylülerin en büyük pahayı ödedikleri anlamına gelmektedir. 1938 yılında bazı köylüler sadece silah bulundurdukları için idam edildiler. (Mayıs 1938'de devrimciler Halil'i işgal ettiler, Ondan önce de eski Kudüs'ü işgal ettiler, 9 Eylül'de "Bir Alsab"ı işgal edip tutukluları bıraktırdılar, 5 Ekimde Tabariye'yi işgal ettiler, Ağustos başlarında Nablus'a baskın yapıp bu mahalleleri egemenlikleri altına aldılar.)

Hızlı bir biçimde hapise yada idam sehpasına gidenleri gözden geçirmek bile, bu ezici çoğunluğun yoksul köylülerden olduğu ortaya çıkmaktadır. "Ayn Kerim köyünün bütün yerlileri (3000 kişi) her gün orada bulunduklarını ispat etmek için 10 km. uzaklıktaki polis merkezine gidip gelmeye mahkum edildi." (Yarım asır içerisinde, Filistin halkının savaşımı, Salih Mesut Bu)

O dönemde İngiltere 2000 arabı uzun sürelerle hapise mahkum eden kararı çıkardı. 5000'den fazla evi de, yıktı. akka cezaevinde

148 kişi asılarak idam edildi. Tutukluların sayısı ise, 50000 kişiyi aştı. (Age)

İngilizlerin 6000 kişiden oluşan yahudi destek güçlerine ek olarak iki askeri birlik, bir dizi uçak, polis, Ürdün jandarmasından bir gücü durumu denetlemek için kullanmalarına karşın Filistindeki devrim hareketi dinmemiştir. 1939'un Şubat ayının resmi sonuçları şöyleydi: İngilizlere karşı 12 çarpışma içerisinde 110 ölü 112 yaralı, 39 köyün aranması, 3 kentte 3 defa sokağa çıkma yasağının konması, yaklaşık 200 kadar köylünün tutuklanması, 10 hükümet dairesinde yangın, silah taşıma suçundan 10 arabın idam edilmesi, 10 yerleşim bölgesine saldırı, petrol boru hatlarının vurulması, Heyfa-Lıd treninin patlatılması ve Aksa mescidinde bir arama merkezinin kurulmasıdır.

İngiliz sömürgeler bakanının sunduğu İngiliz rakamlar ise, 20 Aralık 20 Şubat arasında: (Yani iki aylık süre içerisinde) 348 süikast, 140 bozgun olayı, 190 kaçırma, 23 hırsızlık, 9 Mayının ve 32 bombanın patlatılması olayının olduğuna, 83 yerlinin ölümü, 124'ünün yaralanması bulunduğuna işaret etmektedir. (Bu rakamlar devrimcilerdeki zararları kapsamaktadır. (Gassan Kenafani)

Bu durum Eylül 1939'a, ikinci dünya savaşı patlak verinceye kadar sürdü. Filistinli araplar karşılamaları olanaklı olmayan zararlara uğradılar.

Yönetim yaşadığı teslimiyet ruhuna ek olarak ülkenin dışında bulunuyordu. Ancak yetişmekte olan yerli yöneticiler ise, tek tek savaşım alanlarında düşmeye başladılar. İngiliz şiddeti ise, doruğuna kadar varmıştı. 1937 ortalarından sonra siyonist şiddette tırmanmaya başladı.

Mart 1939'da Abdürrahim Hacı Muhammet'in, "Cenin"in bir kasabası olan "Sanur" köyünde şehit düşmesi derin ve yakıcı bir darbe oluşturmuştu. Ki halk, liderlerinden en cesur, en akıllı ve doğru birisini yitirmiştir. Savaş arifesinde olan İngiliz-Fransız yakınlaşması devrimcileri kuşatmada rolünü oynadı. Arif Abdülrüzzak, bazı adamlarıyla birlikte açlıktan yorgun düştükten sonra Fransızlara teslim oldu. Ürdün kuvvetleri ise, Yusuf Ebu Derh'i yakalayıp İngiliz-

lere teslim etti ve idam edildi. Yerli yöneticiler yıkılmaya başladı. Köylerdeki terör ise, devrimcileri yemek ve donatımla desteklemekten korkuya yol açtı.

Abdülvahap Keyyali, Filistinin Çağdaş tarihinde, savaştan yorgunluk, sürekli olan baskı, beyaz kitabın bazı yanlarının gerçekleşmesi umudu, silah ve donatımdaki yokluk, bütün bunların devrimin sürekliliğini engellediğini söylemektedir. Daha sonra 2. dünya savaşına yaklaşılması, Fransızları Şam'da devrimcilerin karargahını tamamıyla ezmeye itti. 2.dünya savaşı başlamadan devrim, zayıflamaya doğru gitmeye başladı.

Savaşın patlak vermesiyle, yerel politika ve buhranların haberlerinin verilmemesi doğaldır. Bununla da, büyük Filistin devrimi acı bir sessizlikle sonunu buldu. (Keyyali, Çağdaş Filistin Tarihi, S.359)

1936-1939 devriminin can zararlarının en iyi tahmini, 4 yıl içerisinde 19 792 ölü ve yaralı bulunduğunu söyleyen tahmindir. Bu tahmin arapların bu dönemde, siyonistler eliyle aldığı zararları ele almaktadır.

Bu tahmin ilk etapta saklı tutulan İngiliz resmi raporlarının diğer belgelerle sınanmasına dayanmaktadır. (Velit Halidi, From Haver to Conguest ..Beirut 1971, pp 836-949)

Ki, o dönemde Filistindeki siyonist yerleşimci varlığın bu hızla gelişmesindeki en tehlikeli zararlar askeri ve ekonomiktir. Emperyalizmle bağlılığı artan ve 1948'de kendini iyi bir biçimde gösteren bu askeri ve ekonomik varlığın 1936-39 arasında temellerinin atıldığını söylersek, hiç bir şeyi abartmış olmayız. İsrail'li tarihçilerden biri 1948'deki zaferin koşulları 1936 arap devriminden sonra yaratıldı diye itiraf etmeye kadar vardırdı. (Age, s.21)

Filistinli işçiler köylü kardeşleriyle birlikte en zor koşulları yüklendiler. En değerli özverileri sundular. Devrimin sonuçları ise, kendileri için sertti. Ki, onbinlerce işçi işsiz kalmıştı. Çünkü yahudi şirketler, arap işçileri toplu bir biçimde kovup yerlerine yahudi işçileri yerleştirdi. (Yahudi Nisther çimento şirketinde çalışan 300 işçi kovuldu.) Mandacı yönetim büyük sayıdaki arap işçilerini kovdu.

Grevden önce Heyfa limanı işçilerinin % 90'ı arap iken grev sırasında temel merkezler yahudi şirketlerin eline geçti. Aynı biçimde Yafa limanındaki işin durması komşu Tel-Aviv limanının belirmesine neden oldu.

Heyfa arap işçileri cemiyetinin Kudüs'teki sayım dairesine verdiği bir rapordan devrimin ikinci aşamasında işsizlerin sayısının arttığı ve temel bazı kentlerdeki işçilerin % 60'ına kadar vardığı ortaya çıkmaktadır. Rapor Heyfa'daki işçi sayısının 10950 işçi olduğunu, bunların 6 546'sının işsiz olduğundan söz etmektedir. (C.Hakikatı El Emir, Sorunun gerçeği, 4 Temmuz 1938, s.1)

Ben GORİON, bizzat grevin yahudi ekonomisine zarar vermediğini, arap ticarethanelerinin kapanması, arap otobüs ve arabalarının greve geçmesi. Aynı biçimde sebze ve diğer tarım ürünlerinin yahudilere verilmemesinin yahudi ekonomisine zarar vermediği tam tersine desteklediğini itiraf etmektedir. (David Ben GORİON, Arap liderlerle Röportajlar, Kahire, S76, arapçaya çevrilmiş ve Tahbub'un eserinde bulunmaktadır.)

Filistinli sendikacı İbrahim ULYAN, bir konuşmasında; Bizzat kardeş Sami TAHA'dan Filistin Arap İşçileri Cemiyetinin grevi onaylamadığını duyduğunu söylemektedir. (Faik Tahbub, Age, S.195) Cemiyet, bunun ardından arap işçisinin ve arap ekonomisinin karşılaşacağı sakıncaları açıklamak istedi. Bu da cemiyetin grev düşüncesini reddettiği anlamına gelmez. Bunun delili ise, greve ve bütün olaylara aktif bir biçimde katıldığıdır. Özverilerin sırası gelince, işçiler köylülerle birlikte vatanı korumak için taze kan döken öncülerdi. Sendika yöneticileri ilk tutuklananlar arasındaydı.

ALTINCI BÖLÜM

1936'DAN 1947'YE KADAR İŞÇİ HAREKETİ

Filistin halkının 1936-1939 ayaklanması bastırılınca, filistin arap ekonomisi, İngiliz işgal güçlerinin uyguladığı evlerin yıkılması, yakma, bozma, hapis, toplu tutuklama eylemleri sonucunda yaklaşık olarak yıkılmıştı. Köylülerden büyük bir bölümü topraksız, işçilerin bir bölümü işsizdi. Ancak ikinci dünya savaşımın patlak vermiş olması, askeri yığınakların gerektirdiği, özellikle de çarpışma alanının Mısır ve Libya sahrasına taşınması ve İngilterenin çalışma kamplarını yapmaya ısrar etmesi, bütün bunlar ister İngiliz ordusunun kamplarında, yada ülkede bulunan askeri güçlerin gerektirdiği yerel endüstrilerde işçilerin büyük bir bölümü emilebildi.

Bu ise, onbinlerce arap işçisinin İngiliz ordusunun kamplarına ve kurumlarındaki hükümet işlerine, savaş koşullarının yarattığı arap kurumlarına girmesini sağladı.

Aşağıdaki cetvel değişik dairelerdeki işçilerin sayısının artışını göstermektedir.

SAVAŞ SIRASINDA ORDU KAMPLARINDA VE HÜKÜMET DAİRELERİNDE ORTALAMA İŞÇİ SAYISI

Dairenin Adı	Yıl					
	1940	1941	1942	1943	1944	1945
Ordu	5 998	16 241	42 267	47 265	42 930	35 549
Genel İşler	4 254	7 248	7 188	4 556	3 256	3 294
Demir Yolu	2 201	2 998	4 863	3 620	3 241	2 764
PTT	730	869	1 116	1 139	1 008	1 142
Toplam:	13 183	27 356	55 434	56 580	50 435	42 749

(Filistin Üzerine bir rapor, C.2, S.337)

Filistindeki arap işçilerin sayısı 1942 yılında 104 122'ye kadar vardı. Bunlar tarım, ticaret ve endüstri sektörlerinde dağılmıştı.

Bu kadar büyük sayıdaki işçinin toparlanması, devrimden sonraki yıllarda İngiliz baskısının yarattığı sert etkilerden sonra, işçi hareketinin mutlaka bir atak yapmasına yol açacaktır. Böylece Filistin Arap işçileri cemiyeti, uğradığı sessizlikten sonra, özellikle de yöneticileri serbest bırakılıp çalışmalarına döndükten sonra yeniden çalışmalarına başladı.

İşçi ücretlerinin yeniden yükselip işsiz sayısının azalmasına karşın, savaşın ilk yıllarında yaşamın gereksinimlerinin yükselmesi ücretlerin yükselmesinden göreceli bir biçimde daha fazlaydı. Bu ise, işçilerin kinlerinin artmasına yol açtı. Aynı zamanda yardımlaşıp toparlanmalarına cesaret verdi.

İşçi sendikaları, işçi ücretlerinini artırılması savaşımını yalnız yürüttü. Aynı biçimde çok yüksek yapılan iş saatlerinin düşürülmesi savaşımını yürüttü. 244 arap fabrikasında olan hükümetin iş saatleriyle ilgili bir sayımda, endüstri kurumlarındaki işçilerin % 70'inin haftada 50 saatten fazla çalıştıkları ortaya çıkmaktadır. Dört sabun fabrikasındaki işçiler ise, haftada 84 saatten fazla çalışmaktadırlar. Yani günde 12 saat çalışmaktaydılar. Bu ise, işçilerin çirkef bir biçimde sömürülmesinin bir tablosunu vermektedir.

İşçilerin çektiği konut sorunu ise, hiç iyileşmedi. Arap kent ve mahallelerindeki konut durumları çok kötüydü. Yafa, konut durumunun kötüleşmesinin bir tablosunu vermekteydi. Ki, arap yerlilerinin % 70'i sağlıksız evlerde ve kalabalık bir biçimde yaşamaktaydılar. Normal bir odada yaşayanların sayısı 4-5 idi. Heyfa yerlilerinin % 41'i de, aynı durumlarda yaşamaktaydı. Buna ek olarak 1 000 kişi kadar mağaralarda yaşamaktaydı. (Sami TAHA, Tanıklık ve Raporu, S.47)

Kırdan kente olan geniş göç, konut ücretlerinin yükselmesine yol açtı. Bu ise, işçi gelirlerinin çabuk tükenmesine yol açmaktaydı. "Filistindeki arap işçiler kötü odalarda yaşamaktaydılar. Konut ücretleri ise, gelirlerinin % 40'ı kadarını götürmekteydi. Bazıları da, böylesi evlerin kiralarını ödeyemediklerinden dolayı aileleriyle birlikte eski ve paslanmış petrol levhalarından yapılmış evlerde yaşıyorlardı. Arap işçiler kaza sigortalarından, hasta ve işsiz yardım fon-

larından yoksundurlar.Çalıştıkları eski sanayi binaları, havalandırma ve sağlık araçlarından yoksundur" (Abdülkadir Yasin, Filistin Halkının savaşımı, S. 197)

Düşük olan Arap işçilerinin ücretleri, benzeri yahudi işçilerinin ücretleriyle karşılaştırılırsa arap işçilerinin karşılaştığı kötü durumu görebiliriz. 1940 yılında arap işçisi toprağı sürmesi için günde 80-120 Filistin milimi almaktaydı. Yahudi işçisi ise aynı iş için 200-250 milim almaktadır. Hükümetin yanında çalışan arap işçisi, 200 milim alırken, aynı işi yapan yahudi işçisi 356 milim almaktaydı. (Sadık Sa'd, Sömürgeciliğin dişleri arasındaki Filistin, S.50)

Mandacı hükümet sürekli bir biçimde iki dereceli ücret sistemini, kurumlarında ve ona bağlı projelerde uyguladı. İngiliz belgeleri, 1942'de yapılan ücret artışlarının üretim kurumlarıyla yahudi işçiler arasında olan ve sami temsilcisinin onayladığı anlaşma sonucunda olduğunu belirtmektedir. Bu ise, İngiliz yönetimle yahudi işçi hareketi arasındaki tam yardımlaşmayı bir daha vurgulamaktadır. Buna ek olarak % 30-40 arasında olan artışlar sadece yahudi işçileri içindi. (Tahbub'un Age'i.)

Arap işçilerin ücretleri yükselince, yahudi işçilerin de ücretleri yükseliyordu. Bazen de daha büyük oranlarda artmaktaydı. Her durumda bulunan farklar yahudilerin lehineydi. Bazı alanlarda bu fark 3 kata kadar varmaktadır.

Savaş koşulları sonucunda ürünlerinin ederi yükselen köylüler ise, alınan vergiler nedeniyle gelirlerini yok etmekteydi. Bu daha da yoksullaşmalarına yol açıyordu. Toprak vergisi 1940-41'de bütçenin % 20'sini oluşturmaktaydı. (Sadık SA'D, Age, S.46) Yüksek olan vergilerin etkisi köylüleri eziyordu. Bu ise, büyük sayıdaki köylüleri, köylerini bırakıp en az ücretle ve zor işlerde mücadele etmek için kentlere göç etmek zorunda bırakıyordu. Toprağına bağlılık, sosyal adet ve geleneklerini, dini ibadetlerini uygulayarak özgürlüğüne bağlılığıyla temsil edilen filistinli köylü, siyonist ve sömürgecilik için bir tehlike durumuna gelmiştir. Bu da, yoksullaştırılıp, göçtürülüp küçük düşürülmesinin dışında alternatifi bulunmayan bir hedefe dönüştürmüştür. Aynı zamanda bu, ülkenin boyun eğme-

si, siyonist sömürgeci planların bu topraklar üzerinde yahudi yerleşim bölgelerinin genişletilip toprak sahiplerinin yoksullaştırma baskısı altında göç ettirilerek ve ülke içinde yaşama yolunu kapatarak uygulanmasına bir ön adım oluşturmaktadır.

Yahudi göçünün artarak, mallarının Filistinde yoğunlaşması, siyonist ekonomiyi desteklemek için çıkarılan kanunlar, arap yatırımlarının azlığı, arapların teknolojik düzeylerinin düşüklüğü, dışarıdan hiç bir destek almamalarında somutlaşan Filistindeki arap sektörünün ekonomik olarak yıkılması için çoğalan engellere karşın, bu dönem, arap ekonomisinin geniş bir biçimde gelişmesine tanık oldu. Arap fabrikaları gelişip, sayıları 1939'da Filistindeki toplam 1 211 fabrikadan 339'unu oluştururken (yani % 27.8 oranından) 1942'de toplam 3 475 fabrikadan 1558'e, (% 44.9 oranına kadar yükselmiştir. Bu ise, 1942'deki yahudi fabrikaların sayısının 1916 olduğuna işaret etmektedir.

Ancak ikinci dünya savaşından sonra, Filistindeki ekonomik gelişim sonucu, yahudi ekonomisinin ülkenin ekonomik yaşamında özellikle de finansman ve endüstri alanında temel yeri aldığı ortaya çıkmaktadır.

BİRLEŞİK BİR İŞÇİ HAREKETİ

İşçi hareketi 1939 yılında, birleşmesi için kendini cesaretlendirici koşulları önünde buldu. Bir yandan tutuklu bulunan bütün sendikal yöneticiler serbest bırakıldı, bir diğer yandan da, Yafa arap işçi cemiyeti başkanı, Meşel METRİ'nin geleneksel ulusal yöneticilerden birine bağlı bir grup tarafından öldürülmesinden sonra bitmiş durumdaydı. (Hani HORANİ, Age, S.127) Aynı biçimde yönetciliğini Polis FARAH ve bazı komünistlerin yaptığı Heyfa Arap İşçi Sendikalara Federasyonu, Filistin Arap İşçileri Cemiyetine katıldı. Her birinin yerel yönetimi bulunan diğer bağımsız sendikalar da ortaya çıkmıştı. Bunlar:

1- İngiliz Ordu Kampları İşçi Sendikası,

2- Genel hizmet (Hükümet) dairelerindeki işçi sendikası.

3- İngiliz "Sebni" ticari şirketi işçileri sendikası,

4- Petrol rafinerisi işçileri sendikası.

5- PTT işçileri sendikası.

Arap işçi sınıfının Filistindeki hacmi de, arttı. Ki, 100 000 işçiyi geçti. Bu artışın nedeni ise, köylülerin işledikleri topraklardan kovulduktan sonra kentlere yağılmasından, İngiliz ordu kamplarının çalışmalarının genişlemesi ve kentlerde çalışarak yaşama fırsatını aramaya başlayan yoksul bedevilerin göçündendir.

Böylece işçi sınıfı sendikal kurumlarını kökleştirmeye başladı. Hafifşenmeyecek ağırlığını değişik alanlarda dayatmaya başladı.

Filistindeki büyük kentlerde gelişmekte olan emekçi sınıfın birleşmesi savaşın koşullarını değiştirdi. Safları birleşti. Gücü artıp sömürgeciliğe karşı olan savaşımı daha da şiddetlendi. Filistin arap işçileri cemiyeti, yeniden canlanmaya başladı. Üye olmak için işçiler cemiyetin şubelerine doluştu. Eski sendikalar grubuna katılan yeni sendikalar oluştu.

Filistindeki 40'tan çok köy, kent ve kasabada cemiyetin şubeleri açıldı. En belirgin sendikalardan biri ve önemli şubeleri olan demir yolu işçileri sendikasıydı.

Filistin arap işçileri cemiyetinin, sendikal şubenin büyüklüğüne göre temsilci gönderdiği bir yüksek konseye sahipti. (Heyfa'da 1946 yılında toplanan Konferans raporu.) Yüksek konseyin görevi, genel sendikal politikayı belirlemekti. Ayrıca bu görev, pratik açıdan danışma göreviydi. Fakat Heyfa'daki cemiyet yönetimi ve Cemiyet sekreteri Sami TAHA, cemiyetin gerçek yönetimini oluşturuyordu. Komünistlerin de, cemiyet içerisinde son vermek istedikleri durum buydu. Cemiyet içerisinde demokratik seçimlerin olmasını, şube temsilcilerinin de, seçimle getirilmesini istemekteydiler.İşçi sınıfı saflarındaki bu ayrılık açık bir biçimde ortaya çıktı. Bu, sırf sendika yönetimi ve bazı dönemlerde kendini Yafa arap işçileri cemiyeti ve Heyfa arap işçi sendikaları konfederasyonu gibi bağımsız sendikal örgütlerde kendini gösteren, komünist sendikal yönetim arasındaki çelişkileri ortaya sermektedir.

Projelerin artması, yeni endüstrilerin gelişmesi, işçilerin sayısal

artışı, işçilerle patron arasındaki çelişkileri de artırdı. Hestedrout'un arap işçilere karşı düşmanca tutumu, ücretlerdeki büyük farklar, arap işçilerinin yoksun olduğu ve yahudi işçilere sunulan sigorta ve sosyal hizmetlerdeki büyük farklar, fiatların artması, üretim projelerinin arapları küçümseyip işçileri sömürmesi, arap işçileriyle yahudi işçiler arasındaki çelişkileri arttırdı. Arap işçilerin, haklı istemlerini dayatmada çoğu başarıyla sonuçlanan bir dizi greve gitmesine yol açtı. Savaşın ilk başlarında % 133'e varan fiat artışı karşısında arap işçileri cemiyeti işçilere zam yapılmasını isteyen bir kampanya açtı. Bu sıralarda, Heyfa belediyesi işçilerinin bir bölümünün ücretlerini % 30 oranında indirdi. Bunun karşısında cemiyet grev ilan etti. Daha sonra belediye ile kesintinin olmaması üzerinde anlaştı. Ancak yönetim bundan sonra grev yapan işçilere karşı tutuklamaya başvurdu. Ve Heyfa kentinden bir yıl boyunca uzaklaştırdı. (Sami TAHA, Age, S.27)

İş sahipleri bu olayda bir zafer sağladıklarını gördüler. İşçiler arasında, cemiyetin yasal olmadığına üyelerinin sürekli bir biçimde yönetim tarafından tehdit altında olduklarına ikna etmek için bir kampanya açtılar. Bu ise, yönetimin karşı tutumundan zarar gören işçileri etkiledi. Onun için bir çok kişi cemiyeti bıraktı. Grev ve tutuklamadan önce cemiyetin üye sayısı 2 353 kişi iken 1940'ın başlarında bu sayı 210'a düşmüştür. (Age)

Yahudi işçilerle karşılaştırılınca, Ki, yahudi işçiler grevlerle yetinmeyip, belediye dairelerine saldırıp polisle çarpışıyorlardı. Daha sonra mahkemeler kendilerinden yana tavır alarak hükümetten, sorunlarının çözümlenmesini istiyor. Yahudi işçileri işsiz ve aç işçiler durumuna geldiğinde Hestedroit, kalkıp ücretlerin artırılmasını isteyince bunu elde ediyor.

Temmuz 1942'de hükümetin kurduğu çalışma dairesi, kol gücü ve savunma kararlarını ilan etti. Birinci kanun, bütün savaş işlerinde işçinin bir yerden diğer bir yere naklini aldırması veyahut işi bırakmasını yasaklamaktadır. Bu ise, işçileri; ücretlerini yükseltmek ve iş koşullarının iyileştirilmesinden yoksun bırakmak içindir. Aynı zamanda ikinci kanun çalışma dairesine bildirilmeden işçilerin gre-

ve gitmesini yasakladı.

Arap işçileri cemiyeti bütün bu zorluklara karşın boyun eğmedi. Tam tersine tüzüğünü belirleyip kentlerdeki şubelerini yeniden örgütledi. Üyelerinin sayısı 1942'de 2620'ye yükseldi. Sonunda ise, belediye işçileri ve diğer bazı şirketlerin işçileri zam alabildi. Cemiyet işçilerin haklarını korumak için birçok kez greve başvurdu. Demiryolu işçileri sendikası birçok alanda girişimi bulunan bir sendikaydı. Bu dönem içerisinde seçimlerini yapıp İlyas ZERKİ'yi sekreter, Hüseyin NASSAR'I sekreter yardımcısı, İbrahim ULYAN'ın ikinci yardımcısı olduğu sendikal heyetini seçti.

İŞÇİLER İNGİLİZ ORDUSU KAMPLARINDA

Savaş gücünü arttırmak, özellikle de, Mısır-Libya sınırları yakınlarında olan Suveyş kanalı çarpışmaları yaklaştıktan sonra İngiltere, Filistinde birçok çalışma kampını kurmak zorunda kaldı. Bu kampların büyük bir bölümü önemli ulaşım hareketinin bulunduğu limana sahip olan Heyfa kenti yakınlarında toplandı. Aynı biçimde ve aynı hedef uğruna Yafa'da El lıd'ta, Filistinin uluslararası hava alanının bulunduğu Remle'de toplandı. Bunlara ek olarak Mısır-Filistin sınırları yakınlarında bir dizi kamp kuruldu. Bu kamplarda çalışan çok sayıdaki işçilere ek olarak iş aramak için köyden göç eden birçok köylüyüde çalıştırdı. İngiltere'nin, 1943-1945 yıllarında Filistinde savaş için yaklaşık olarak bir milyon sterlin harcadığı tahmin edilmektedir. (Horovets, S.189)

İngiltere İngiliz çalışma kamplarının yönetimini, yaratıp eğittiği yahudi taburunun erlerine teslim ettiği çok olmuştur. Bir de, bir dizi yahudi subay kamplardaki çalışma dairelerini teslim aldı. Bir çok arap teknik elemanını reddedip ücretlerinin azlığından dolayı vasıfsız işçilerle yetiniyorlardı. (Tahbub, Age, S.237)

Teknik görevlerin tümü ise, yahudilere bırakılıyordu. Bazıları yüklenmiş oldukları görevle ilgili hiçbir deneyime sahip değildi. Bu durum başlangıçta İngiliz ordu kamplarının, Hestedrout'un egemenliği altına girmesine yol açtı. Filistindeki kamp işçileri sekreteri Nasri HULU "TİYRA" bölgesinde olan ordunun mühendislik kam-

pındaki durum üzerine ve görevlerin dağılımıyla ilgili bir tablo çizmektedir. Bu kamp 153 No.lu kamptı. Kendisinin bu kamptaki görevi teknik ressam idi. Teknik işlerin büyük bir çoğunluğu yahudilerin elindeydi. Vasıfsız işçiler ise, araplardan oluşuyordu. Kamptaki 36 marangoz arasında bir tek arap marangoz bulunmaktaydı, yaklaşık olarak 40 yapıcı arasında bir arap yapıcısı vardı. 7 sağlık tesisatçısı arasında bir tek arap kalfa vardı. 12 ressam ve boyacı arasında bir tek arap vardı. O da, Nasri HULU'nun kendisidir.

Bu yahudilerin çoğunun yaşlı olduğu ve "teknik" yeteneklerinin zayıf olduğu ortaya çıktıktan sonra durum değişti. Çalışma dairelerinin rolü daraltıldı. Kamp içerisindeki yerli komite istenen işçileri önermeye başladı. Arap teknik işçilerinin sayısı da arttı. Diğer işçilerle birlikte kampların çoğunda sayısal çoğunluğu oluşturuyorlardı.

Arap işçileri cemiyeti kamp işçilerini sendikada örgütlemek için çaba harcadı. İşçiler de, buna yanıt verip Yafa'da 1943 yılında bir konferans topladılar. Konferansa kamplarda çalışan yaklaşık 25 000 işçinin % 90'ını temsil eden delegeler katıldı.

Kamp işçileri sendikası yürütme komitesi sekreteri Fuat ŞAMMA, "bu konferansın siyonizme ve sömürgeciliğe karşı olan savaşım hayatı boyunca Filistin ulusal savaşımımızın öğüneceği, arap işçilerinin bir öğüncünü oluşturuyordu. Filistin İşçi Hareketi'nin bir dönüşüm ve hareket noktası olduğunu söylüyor." (Tanhub, Age, S.240)

Konferansın aldığı en önemli kararlar ise şunlardır: (Fuat Şamma'nın işçi hareketini belgelendirme komitesine sunduğu "1.arap kamp işçileri konferansı" başlığı altındaki anıları.)

1- Filistin arap işçileri cemiyeti dışında arap işçilerini temsil etme hakkını ülkedeki hiçbir işçi heyeti iddia edemez.

2- Arap işçi ücretinin yahudi işçisinin ücretiyle eşit hale getirilmesi.

3- Filistin arap işçileri cemiyetine, arap işçileri adına yayınlanacak bir gazetinin çıkarılmasına izin vermek.

4- Kamp işçilerinin yıllık ve hastalık izinlerinin ücretlerinin ödenmesi.

5- Arap işçilerinin teknik yetenekleri önünde sorumlu merkezlere varacak bir biçimde yol verilmesi.

6- Hestedrout'a bağlı çalışma bürolarının kapanıp cemiyetin denetimine bırakılması.

7- Başında Filistin arap işçilerini temsil eden bir delegenin bulunması koşuluyla kamp işçilerini temsil eden bir heyetin konferans kararlarının uygulanmasını görüşmek üzere sami temsilcisiyle görüşmesi.

Aynı biçimde konferans bir dizi örgütsel karar aldı:

1- Arap işçilerini cemiyet içerisinde ve kamp yönetiminde temsil edecek yerel komiteler seçmek.

2- Her yerel komite, kendi arasında iki üye seçer, seçilen bütün üyeler de, bir komite oluşturur, bu komite toplanıp ülkedeki kamp işçileri yürütme komitesini seçer.

Yerel komitenin temsilcisi olan komite toplandıktan sonra, kamptaki arap işçileri yürütme komitesini seçtiler. Bu komite, Nasri Hulu, Abdurrahman Salih, Vecih Tokan, İbrahim Cebr, Fuat Şamma'dan oluşmaktadır. Fuat Şamma'yı kendisine sekreter olarak seçti. (Age)

Hesterdout, Yafa konferansının sonuçlarını kuşatıp kararlarını boşa çıkartmak için bütün olanaklarını kullandı. Çünkü, bunları, bütün kampları temsil etme iddiasını tehdit eden bir tehlike olarak gördü ve İngiliz yönetiminin, arap işçileri cemiyetinin, her alandaki işçileri temsil ettiğini itiraf etmesinden korktu.

Onun için Hestedrout, Yafa konferansından iki hafta sonra kamp işçilerini, Tel-Aviv'de toplanacak arap-yahudi bütün işçilerin katılacağı bir konferansa çağırdı.

Konferansın ilan edilmiş olan amacı: Çalışma koşullarının iyileştirilmesini istemek ve ücret eşitliğinin sağlanmasıdır. Konferans, bütün yahudi kamp işçilerini ve kendinden başka hiç bir kimseyi temsil etmeyen bir kaç arap işçisinin katılmasıyla toplandı. (Age) Konferans; İngiliz ordu komutanlığıyla olan görüşmelerinin başarısızlığını ilan ettikten sonra ücretlerin artırılması ve bunun gibi kararlar aldı. Kararlarını, toplanma amacını temsil eden temel bir kararda

somutlaştırdı. O da; Bütün kamplardaki arap ve yahudi işçilerinin konferans kararlarını uygulamaya zorlamak için bir gün sürecek yönetime uyarı grevi kararıydı.

Bu çabanın temel amacı; Hestedrout'un mandacı yönetime, bütün arap ve yuhadi işçilerin temsilcisi olduğunu ispat etmekti. Bununla da Filistin arap işçileri cemiyetini yok etme hakkına sahip olacaktı.

Ancak konferanstan sonra toplanan arap işçi hareketi yöneticileri tartışmalardan sonra, Hestedrout, İngiliz kamp yöneticilerinin bilgisi dahilinde grevden bir dizi hedefe varmak istediği sonucuna vardı. Bu hedeflerin en önemlisi:(Age)

1- Filistin Arap İşçileri Cemiyetini tehdit etmek.

2- Arap işçilerini Hestedrout'u kazanmak için çaba harcamak.

3- Arap işçilerini, çalışma koşullarındaki bazı düzeltmelerle Hestedrout'un egemenliği ve sömürüsü altında bırakan iş anlaşmalarıyla bağlamak,

4- Bundan sonra ise, Hestedrout'un Filistindeki bütün işçi sınıfının yasal temsilcisi olduğunu iddia etmek.

Bütün bu nedenlerden dolayı, cemiyetin genel sekreteri ordu kampları genel işçi sendikasıyla dayanışma içerisinde greve karşı direnilip arap işçileri tarafından uygulanmaması kararını aldı. (Age, S.176)

Kamp işçileri yürütme komitesi sekreteri Fuat Şamma bu konu üzerinde şöyle demektedir:

"Başından beri Hestedrout tarafından greve hazırlanmanın, kamp sorumlularının rızası ve yardımlaşmasıyla olduğu hepimiz tarafından biliniyordu Hestedrout temsilcileri, bu sorumlularla toplantılar düzenliyorlar ve idareyle anlaşma içerisinde işçilerle toplantılar düzenliyorlardı."(Age, S.173)

Sayın Nasri HULU, greve karşı koyulmasının amacının ne olduğu ve sonuçları konusunda konuşurken (Age) "Bunun ardındaki politik hedef, kısa bir süre sonra toplanması kararlaştırılan Uluslararası İşçi Konferansı sırasında ortaya çıkmıştı. (Londra'da 6 Şubat 1945 yılında toplanan Uluslararası İşçi Sendikaları Konferansı.) Bu poli-

tik hedefi boşa çıkarmak için, Hestedrout'un grev çağrısına karşı çıkmayı kararlaştırdık. Çünkü, denetimi altında arap ve yahudi işçileri kapsayan bir grevin başarıya ulaşması uluslararası konferansta Filistindeki bütün işçilerin temsilcileri olarak seçilmesine yol açacaktır. Dünya önünde de, Filistin halkını temsil ettikleri gösterilecekti. Bununla da, siyonist hareketle birlikte, Filistin halkı arasında hiç bir çelişkinin bulunmadığı propagandası yoğunlaştırılıyordu. Çelişkinin hepsi bey ve efendilerle idi. Bunun üzerine her yerde bir bilinçlendirme kampanyası açtık. Görüşümüzü güçlendirmek için de, işçilere, "yahudi işçilere greve katılmaya hazır olduğunuzu söyleyin, ancak bir koşulla, O da; Hestedrout ve Arap İşçileri Cemiyeti tarafından imzalı tek bildirinin dağıtılmasıdır." fakat Hestedrout'un komiteleri sürekli bir biçimde bu istemi reddediyorlardı.

"... greve katılan her yahudi işçinin yerine bir arap işçisinin yer almasını yerel komiteler aracılığıyla organize ettik. İşbaşından kısa bir süre sonra hiç bir etkisi olmayan grev üzerine bir rapor hazırlamak için denetleyici subaylar geldi. Öyle ki, çok az sayıdaki yahudiler bile iş başı yapmışlardı. İkinci gün ise, grevin boşa çıktığını bildiren rapor yayınlandı. Bu sonuç, bizim için gerçek bir başarı, Hestedrout için gerçek bir başarısızlıktı. Bunun üzerine de, ordu yönetimi, Arap işçileri cemiyetini Arap işçilerinin biricik temsilcisi olduğunu bildirdi."

Grev sorunu ve çevreleyen sorunlar, Filistin Komünist partisinin kendi arasında bölünmesine yol açtı. Komünist Partisi genel sekreteri Musa DECCANİ, Hestedrout'a saldırıp onun kararlaştırdığı grevi parti üyeleriyle birlikte onaylamadığını ilan etti. Parti içerisindeki yahudi işçiler ise, grevi onayladıklarını ilan ettiler. Burada, araplar, parti içerisindeki yahudilerin partiden atılması üzerine ısrar ettiler. Bölünme sürecini hızlandırıp, yönetimin yahudi üyelerini ulusal sapmayla suçlayan bir bildiri yayınladılar. Bu bölünme sonucunda iki parti ortaya çıktı. Birincisi "Ulusal Kurtuluş Birliği" adıyla bilinen arap, ikincisi, "Filistin Komünist Partisi" adıyla bilinen yahudi idi. (Horovets, s.189)

Arap işçi hareketi alanında olumsuz bir gelişme daha belirdi. 35 binden fazla işçiyi temsil eden cemiyetin 1943 konferansından sonra iki belirgin akım ortaya çıktı: (Muhammet CEVHER, Ürdün İşçi Hareketi, S.15, Age'de bulunmaktır.)

1- Sami TAHA'nın temsil ettiği, yerel yönetime bağlı sınıf sendikacılığından yana olan akım; işçi hareketi saflarında daha sağlam olarak görünen akımdır.

2, İşçi hareketindeki komünist solun temsil ettiği akım; komünist partisinin araplaşmasından hemen sonra ortaya çıktı. İşçi hareketi içerisinde daha fazla sağlam bir etkinliğe sahip olabilecek bu akım, işçi hareketi içerisinde demokrasi uğruna olan savaşımını tehlikeli bir çözümlemeyle, "seçimlerle" taçlandırdı. Bu çözümleme, işçi hareketini bölmekti. Böylece iki akım belirdi. Bunlaradan biri "Arap İşçileri Konferansı" diye tanınan akımdır.

1944 yılında Sami TAHA ve bazı komünist sendika yöneticisinin, uluslararası konfederasyon kurmak için toplanması beklenen hazırlık konferansında Filistin sendikal hareketinin temsil edilmesi hakkına kimin sahip olduğu üzerindeki çelişkisini göreceğiz.

ULUSLARARASI SENDİKALARIN 1945 HAZIRLIK KONFERANSI

Sendikaların hazırlık konferansı, 6-16 Şubat 1945'te Londra'da, İngiltere, Fransa ve Sovyetler Birliği sendikaları tarafından yöneltilen bir çağrı sonucunda toplandı. 60 000 000 işçiyi temsil eden 1954 sendikal merkezi topladı. (Arap işçileri cemiyetinin Londra konferansına sunduğu rapor, S.60)

Filistin arap işçileri cemiyetini, bu konferansta Sami TAHA ve yoldaşları ile cemiyetin resmi müsteşarı Avukat Hanna ASFUR temsil etti. İşçi hareketi içerisindeki komünist örgütlenme Hanna ASFUR'un seçilmesini protesto etti. Çünkü işçi değildi. Bu da, yeni

bir krizin patlamasının, işçi cemiyetinden 4 şubenin ayrılmasının nedeni olarak görüldü. Bu ayrılan şubeler ise, kendilerine "Arap İşçileri Konferansı" adını veren Kudüs, Gazza, Yafa ve Nasıra şubeleriydi.

"Konferans" kendini işçi hareketinin demokratik alternatifi olarak ve işçi cemiyetinin yerine sundu. Aynı biçimde "konferans"; Muhlis Omar, Polis Farah, Selim Kasım, Fuat Massar, Refik Asfar, Halil Şener, Musa Kuveydr, Hasan Ebu, Ayşe ve Milye Bendek'ten oluşan bir yürütme komitesi seçti. (Horovets, S.189) Komite, politik ve sendikal alanda bir dizi karar aldı. En önemli kararlar:

1- Sömürgecilik ve siyonizme karşı direnişi vurgulamak.

2- İngiliz mandacılığına son vermeyi istemek.

3- Uluslararası işçi hareketine bağlanmak.

4- Sendikal hareket içerisinde demokrasiyi uygulamak

İşçi hareketini bölme gerekçesinde "Ulusal Kurtuluş Birliği", "Filistin arap İşçileri cemiyeti yöneticilerinin geleneksel reformist işçiler" olduğu söylenmektedir.

Filistin arap işçi cemiyetinin sorunu ne olursa olsun, Marksist-Leninist bakış açısından, Komünist partisinin işçi saflarında bölücü özlü bir politika gütmesinin bir gerekçesi olamaz. Ne işçi cemiyetinin bürokrasisi, ne de, demokratik geleneklerin bulunmaması, (seçimlere gitmemesi, şubelerde seçim temeli üzerinde temsilciliğin bulunmaması) nede politik yapısı, tarihi olarak birleşik olan işçi hareketini bölmeye bir gerekçe oluşturabilir. 1945'ten sonra "Arap İşçileri Konferansı"nda kendini gösteren kesin bölme süreci, Filistin Arap işçileri Cemiyeti içerisindeki savaşım görevlerinden kaçışı göstermektedir.

Filistin Arap İşçileri cemiyeti'nin uluslararası sendikalar konferansına katılmasının önemi, Filistindeki işçi hareketinin bütününün temsilcisi olarak Hestedrout'un katılmasından dolayı konferansın eski toplantılarına katılmasını engellemekten gelmektedir.

Cemiyete, katılım çağrısının yöneltilmesi ve konferansa katılması, Filistin arap işçi hareketi tarihinde önemli bir olay durumundadır. Ki bu katılım, örgütlenme ve gücünü, ülkenin içerisinde ve dışarısında politik ve sendikal çalışmaya verdiği önemi, ortaya koydu.

Konferansın bitiminden sonra delegasyon, konferans üzerine bir rapor sundu.

Raporda:

1- Siyonistlerin kamuoyunu nasıl aldattıkları öğrenildi. Nazilerin baskısını, uygar dünyanın sempatisini toplayıp, desteğini kazanmak için nasıl kullandıkları öğrenildi. Propagandalarının başarı kazanmasında, oyunlarını ortaya çıkaran ve gerçek yolu dünyaya anlatan karşıt bir arap hareketinin bulunmayışı ise, kendilerine yardımcı oldu. Filistindeki yahudi işçileri genel sendikasından "Lober" bir konuşma yaptı. Konuşmasında;

"Biz Filistin işçileri olarak yüce bir halkın geleceğinin sorumluluğunu üstümüzde taşıyoruz. Nazi ve faşist çetelerin bütün halklardan daha çok acı çektirdiği yahudi halkını dünyaya anlatıyoruz. Milyonlar öldü. Başsağlığıyla yetinemeyiz, yüzbinlerce yahudi vatanlarında yaşamadıklarını biliyorlar. Şimdi ise, bütün halklar gibi özgür ve saygı içerisinde yaşamak isteyen kuşak vardır. 60 yıldan beri yahudi vatanının temelini atmış bulunuyoruz. Belvor sözü ve Filistindeki İngiliz mandacılığına dayanarak son 25 yıl içerisinde çalışmalarımızı geniş-lettik. Önemli sonuçlar elde ettiğimize inanıyoruz" (Filistin arap işçileri cemiyeti delegasyonunun raporu, S,22)

2- Filistinli delegasyonunun üyeleri, bir çok kişi ve delegasyonla bağlantı kurabildiler. Çoğunun, sorunun ayrıntılarını bilmediği ortaya çıktı. Siyonist propaganda onları etkilemektedir. Hanna ASFUR, siyonizme saldırarak, Filistin'i işgal etmeye yönelik amaçlarını açıkladı. Konuşmasında;

"Yahudilerin ulusal vatanı, Filistine dayatıldı. Bu çalışmaların etkileri de, çok kötüydü. Onun için araplar buna karşı şiddetli bir bi-

çimde direndiler ve direnmektedirler. Araplar savaşımlarını durdurup dünyanın özgürlüklerini tehdit eden faşist, nazist güçlere karşı müttefiklerin yanında yer aldılar. Boş iddialarla, hayali düşüncelerle kurulmuş olan bir hareket olan siyonizmin, saldırganlıklarını doyurmak için araplar, ülkelerinden kovulma tehditi altında mı bırakılacaklar?" dedi.(Age)

3- Yahudi delegasyon Filistinin bütün işçilerini temsil ettiğini, arap işçi hareketinin ise, çok zayıf olduğunu ve ancak yahudi işçilerle birlikte ilerleyebildiğini, aynı biçimde, arap işçi hareketi yöneticilerini, zengin ve mülk sahibi olmakla suçlamaya çalıştılar. Filistindeki yahudi işçileri sendikasından "Rabinoviç" bu konferansta bir konuşma yaptı. Konuşmasında;

"Orta-Doğu ülkelerinin halklarını savaşımdaki değişikliklere hazırlayacak araçlar eksiktir. Özgür orta katman bulunmamaktadır. Aynı biçimde zanaatkarlar katmanı da yoktur. Bizzat işçi kitlelerinin düzeyini İngilteredeki işçilerin düzeyiyle karşılaştırmak olanaklı değildir. Filistinde yahudi arkadaşlarının önerileriyle arap işçi hareketi girişimi ortaya çıktı. Ancak bu girişimler şimdiye kadar zayıftır. Bu ülkelerdeki hükümetler ise, sendikal hareketi denetlemek için çeşitli tedbirler aldı. Buradan hareketle,bir çok işçi örgütlerini, genellikle avukatlar, zenginler, mülk sapihleri, hatta emirler yönetmektedir. Yoldaşlar, unutmayalım ki, sözü edilen ülke demokrasiden çok uzaktır." dedi. (Age.S.28)

4- Bu konferansta Filistin işçi cemiyetinin, gerçekten Filistini temsil ettiği kararlaştırıldı. Ondan önce ise, yahudi işçi sendikası bir rapor sunmuştu. Bu rapor reddedilmişti. Bu uluslararası itiraf, arap işçi hareketi tarihinde olan ilk itiraftı.

5- Barışın sağlanmasıyla ilgili, sendikalar komitesi, konferansa bir rapor sundu. Rapor onaylanmadan önce Hanna ASFUR, raporun 26. maddesine itiraz etti. Ki, bu madde şöyle diyordu:

"Bu uluslararası konferans, savaştan sonra uluslararası çaba yoluy-

la yahudi halkının karşılaştığı şiddete başanlı bir ilacın bulunması, yahudilerin Filistini kendi ulusal vatanlan olarak kurmak için olanaklann sağlanması gerektiğine inanmaktadır. Ki, kendileri göç ederek başanlı bir biçimde kurmaya başladılar. Tanm ve endüstri bakımından ilerlettiler." dedi. (Age,S.40)

Latin Amerika işçileri birliği temsilcisi, Kerlilo, Amerikan endüstri örgütünden Red Robenson, Kanada işçilerinden Macsfer 26. maddenin olduğu gibi kalmasını onayladılar.

Ancak Hindistan delegesi, paragrafın son bölümünün kaldırılmasını önerdi. Konuşmasında; *"Sorun yerleşilmemiş bir ülkenin işgal edilmesi sorunu olsaydı, kolay. Ancak tam tersine, Filistinde araplar yerleşmektedir. Yerlilerin 2/3'ünü oluşturduklannı iddia etmektedirler. Yahudiler, bütün göçleriyle birlikte sadece 1/3'ü oluşturmaktadırlar. Şayet Filistin yahudilerin ulusal vatanı olacaksa, diğer yerlilere ne olacak. Yok mu edilecekler?"* dedi. (Age, S.41)

Oylamadan sonra değişiklik reddedilip madde olduğu gibi kaldı. Bununla birlikte delegasyon, yahudilerin Filistinde ulusal vatan kurmalarıyla ilgili özel kararın, bütün dünya halklarına yöneltilen ve konferansın bütün kararlarını kapsayan çağrıda yeralmasını sağladı.

ULUSLARARASI SENDİKALAR KONFEDERASYONU KURULUŞ KONFERANSI

Uluslararası sendikalar konfederasyonu kuruluş konferansı, Paris'te 25 Eylül 1945'te toplandı. Yaklaşık olarak 60 000 000 işçiyi temsil eden 300 delegasyon katıldı. Filistin işçilerini 3 delegasyon temsil etti. İlki, yahudi işçilerini temsil etmekte, ikincisi, "Arap İşçileri Konferansı"nı temsil etmekte, bunların içerisinde Muhlis AMRO ve Polis FARAH bulunmaktadır, üçüncüsü ise, Filistin arap işçileri cemiyetini temsil etmekte olup, Sami TAHA ve Hanna ASFUR katıldılar. Arap işçileri konferansı delegasyonu, itimat evrak-

larını inceleme komitesini, Filistindeki arap işçilerin gerçek temsilcisi olduklarına dair ikna edebildiler. Ve arap işçileri konferansının delegasyonu, üye olarak katıldı. Cemiyetin delegasyonu ise, sadece izleyici olarak katıldı. (Filistinden bir rapor, c.2, S.765)

Bu konferansa, Mısır, Suriye ve Lübnan'ı temsil eden arap delegasyonlar katıldı. Bu delegasyonlar siyonist iddialara karşı Filistin delegasyonunun yanında sağlam bir dayanışmayla yer aldılar. Uluslararası platform içerisinde, ingiliz sömürgeciliğinin zaaflarını, Belvor sözünü uygulamak için siyonist hareketle olan bağlaşıklığını, açığa vurdular. Diğer delegasyonlara, ulusal davalarının eşitliğini anlattılar. Bu konferansta siyonizm lehine hiç bir karar alınmadı. Tam tersine delegasyonların büyük bir çoğunluğu Londra konferansındaki tutumlarını değiştirdiler.

Lübnan'lı komünist sendikacı Mustafa ARİS'in siyonist aday "Loker" karşısında bu delegasyonlar tarafından, uluslararası sendikalar konfederasyonu yürütme komitesine orta ve uzak doğunun temsilcisi olarak adaylığını koyup, başarı kazanmasıyla, arap delegasyonları belirgin bir zafer sağlamışlardı. Muhlis AMRO, konferansta, Londra konferansı kararlarından Filistindeki yahudi göçüne yardım etmekle ilgili 26. maddenin metnine saldıran bir konuşma yaptı.

Konuşmasında; "26. madde halkımızın iradesine ters gelmektedir. Bunun kararlaştırılması ise, açık bir biçimde bütün dünyaya dokundu." dedi. Aynı biçimde emeğin yahudileştirilmesine ve siyonizmin Filistine olan yahudi göçünü arttırmasının nedeni, ülkenin işçiye olan gereksinimindendir iddiasına saldırarak, bu yıl içerisinde Filistindeki işsizlerin sayısının 8000 kişi olduğunu açıkladı. (Filistin işçileri Konfederasyonu: muhlis AMRO'nun konuşma metni)

Muhlis AMRO, Filistine dönüşü sırasında kahirede verdiği bir demeçte, arap delegasyonlarının bu konferanstaki birliğinin, Lübnan'lı delegasyon başkanının uluslararası sendikalar federasyonu yürütme komitesinde orta ve yakın doğunun temsilcisi olarak seçilme-

sine yol açtığını söyledi. Aynı biçimde bu birlik, işçi saflarında siyonizme karşı savaşın öneminin kavranmasına ve kapitalist, sömürgeci bir hareket olarak açığa vurulmasına yol açtı. Paristeki uluslararası işçi konferansının temel özelliği, arap işçi delegasyonları arasındaki tam dayanışmadır. Arap işçi delegasyonlarının katılması ise, yurtsever harekette mutlaka yeni bir doğuş yaratacaktı. (Age)

FİLİSTİN ARAP İŞÇİLERİ CEMİYETİ GENEL KONGRESİ

İşçi hareketi saflarında meydana gelen ayrılık sonucunda Filistin arap işçileri cemiyeti, bu ayrılığın, cemiyetin gücü ve birliği üzerindeki tehlikelerini kavradı. Cemiyetin yönettiği başarılı grevler ve işçi sınıfı uğruna elde ettiği başarılar kitleler içerisindeki prestijini artırdı. Aynı zamanda, yurtsever yönetimler içerisinde, patronlar ve toprak sahipleri sınıfından olanları kendine düşman ettirdi.

Cemiyetin yönetimi, işçi hareketi içerisindeki ayrılığı yok etmek, Şürefa yönetimlerin cemiyetin kapsama yada, etkinliğini daraltma çabalarına karşı koymak için mutlaka düşünmek gerektiğini anladı. Aynı biçimde yerel politik partilere bağlı olan dağınık kişiler olarak değil, belirgin kişiliği olan bir işçi örgütlenmesi olarak siyonizm ve sömürgeciliğe karşı savaşım ve yurtsever harekete katılımda belirgin bir rol oynamaya yöneldi.

Bu sorunların tümünü alt edebilmek için, Cemiyetin yüksek konseyi, Ağustos ayındaki toplantısında, Filistin arap işçileri cemiyetini aynı ayın 29-30'unda genel kongreye çağırmayı kararlaştırdı.

Filistin arap işçileri cemiyetinin bütün şubelerine davetiyeler gönderildi. Aynı biçimde üretici bölge sendikalarına da gönderildi. Kongrede temsil sorunu iki türlüydü. Birincisi oy hakkına sahip olanlar, ikincisi, bütün üyeleri temsil edenler. (Filistin işçi sendikaları konfederasyonunun yayınladığı, Cemiyetin He fa şubesinin salo-

nunuda toplanan kongre raporu, S.14)

Oy hakkına sahip gücü temsil etme, Temmuz 1946'da ödentilerini ödeyen üye sayısı oranına göre olacaktı. Her örgüt, üye sayısının oranına göre de, kongrede temsil edilecekti.

Bütün üyelerin temsil edilmesi ise, üyelerin Ağustos 1946 sonunda ulaştığı sayıya göre olacaktı. Üye sayısına göre de, kongrenin temsil ettiği üye sayısı belli olacaktı. (Age)

Kongre gündemi ise, şöyleydi;

1- Kongrenin iç tüzüğü.

2- Sendikal hareket ve politik hareket, bunları arasındaki ilişkileri belirlemek.

3- Sendikal hareket ve yardımlaşma hareketi ve bunları arasındaki ilişkinin belirlenmesi.

4- Sendikal hareketi bağımsız sendikalar temeli üzerine mi, içiçe olan sendikalar temeli üzerine mi örgütlemek gerekir.

5- İşçiler arasında sendikal kültürü yaymak.

6- Sendikal hareketin geleceğini garantiye alacak en sağlam yollar.

7- Arap ülkelerindeki sendikal hareket ve arap camiası konseyi. (Age,S.18)

Katılan her örgütün, gündemi değiştirme yahut yeni konuların eklenmesini isteme hakkı vardır. Ancak bu önerilerin kongre toplanmadan 3 gün önce ulaşması koşulu vardı.

Kongre Sami TAHA'nın yaptığı bir konuşmayla açıldı. Sami TAHA konuşmasını şöyle bitirdi:

"Şimdi önümüzdeki programa göre, kongre başkanı ve 4 yardımcısını seçerek çalışmalarımıza başlayalım. Onun için de, ben aşağıdaki önerimde bulunuyorum:

Kongre hazırlık komitesinin, kongre başkan yardımcıları olarak kalmalarını, Abdülhamit HAYMUR'un da kongre başkanı olarak seçilmesini, kendimin kongre hazırlık komitesinden çekilmemi, Böyle-

ce, bu cemiyetin kuruluşundan beri ilk sendikacı olan Abdülhamit HAYMUR'un başkan ve Sait Kavvas, Malik Mısri, Abdülilah Ebu Şeref, İlyas Yeni'nin başkan yardımcıları olmalarını öneriyorum..." Kongre: " onaylıyoruz.." (Kongre raporu, S.34)

Daha sonra Sait Kavvas, Sami TAHA'yı cemiyetin sekreterliğine önerdi. Bulunanların tümü de, onayladı. Sami TAHA' yapmış olduğu konuşmasında sosyalizmi şöyle tanımladı:*"İnandığımız ve ilkelerini uygulamayı amaçladığımız sosyalizmi, ülkenin doğal ve üretim kaynaklarının eşit bir biçimde üretici vatandaşlar arasında dağıtılmasını amaçlayan bir reformu hareketi olarak anlıyorum..."* (Age, S.48) *" Üzerimizdeki zulmü yok etmek, toplumumuzdaki eksiklikleri düzeltmek, sağlıklı bir toplum kurmak için çalışmamız doğaldır. Sosyalist hedefleri gerçekleştirmek için de, sendikal harekete katıldık. Sendikal hareketimizin sosyalist hedefleri gerçekleştirmek için izlediği yol ise, devrim değil evrim yoludur. Hedeflerimize varmak için ülkemizdeki gerçek yolun evrim yolu olduğuna inanıyoruz."* (Age, S.55)

Gerçekte ise, Sami TAHA'nın öngördüğü sosyalizm, devrimden uzak ve aşamalı olarak gerçekleşebilecektir. İngiliz İşçi Partisinin görüşlerine çok yakındır. Kendisi, her konuşma ve yorumlamalarında herhangi bir ilerleme kaydetmek için zor kullanmaktan çok uzaktır. "Maktam" gazetesine verdiği bir demeçte; *"Hareketlerimizin temel ilkesi, devrimle değil aşamalı bir biçimde hedeflere varmaktır. Rejime bağlılık ve sadık çalışma ile, işçilerin istem ve arzularının en yakın zamanda gerçekleşeceğine inanmaktayız. Kızgınlık, fitnecilik ve bozgun eylemlerine kalkışmak, hiç bir ilerleme sağlamaz"* (Maktam, 29.3.1947)

Arabulucu mantık ve Filistin arap cemiyetinin yönetilmesindeki pasifist tavırlar, Heyfa ticaret odası başkanı Kamil Abdurrahman'ın delegelere verdiği yemek töreninde konuşan Sami TAHA'nın konuşmasında açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır." Araştırma ve tartışmayla işçilerin sorunlarını, sadık bir biçimde çözmek iste-

diklerini biliyorum." (Demiryolları müdür yardımcısı, Shelner ve Petrol damıtma şirketi çalışma müdürü Hapengezden söz etmekteydi, ikisi de törende bulunuyordu. daha sonra cemiyet üzerine konuşarak şöyle devam etti. *"Patrona düşmanca bakmayan bir heyettir. Tam tersine ikili bir yol almak zorundadır. Birincisi işçi yolu, ki, adil haklarını elde etmesi için, ikincisi ise, patron yolu, o da: patronun adilhaklarını tanıyarak olmaktadır. Patronla işçi arasında sağlam bir bağın bulunması, işçinin ve patronun çıkarları için zorunludur."* (Abdülkadir Yasin, Şuun Filistiniyeh, Sayı56)

Arap işçi cemiyetinin anlayışında meydana gelen en önemli değişiklik, sendikal çalışmayla politik çalışma arasındaki bağ ve tutumdaydı. Daha önce cemiyetle birlikte gelen temel kurallardan birisi, cemiyetin politik sorunlara karışmamasıdır. Ancak cemiyet sekreteri kongrede, *"İnanıyoruz ki; hedefimiz, gelişmeyi hızlandıran gerekliliklerden biri olan iktidarı ele geçirmekle gerçekleşecektir. Sosyalist hareketin iktidarı ele geçirebilmesi için, mutlaka politik arenaya inmeyi gerektirir"* diyordu. (Kongre raporu, S.59)

Aynı biçimde Akka şubesinden olan Kamil Muhammet Selim, kongrede, Politik bir işçi gazetesinin çıkarılmasını istedi. İbrahim ULYAN, *"işçilerin Filistinde, diğer arap ülkelerinde olduğu gibi politikadan uzak kalmaları, bizzat hatanın kendisidir. Sendikaların da, politik çalışmadan uzak kalması düşüncesi gerici bir düşünce olup sömürgeciliğin kendi çıkarı için çıkardığı bir düşüncedir."* dedi. (Age, S.71)

Daha sonra ise, bazı örgütsel sorunlarla ilgili olan kararlar okundu. Bunlar; kuşkusuz, cemiyetin yönetiminin çalışma alanlarının genişlemesi ve omuzlarına binen yüklerin zorlaması sonucu, ve daha önceki çalışmalardan daha ileri olan bir örgütsel çalışmayı ortaya koymaktadır. Alınan kararlar arasında yardımlaşma hareketinin gelişmesi, güçlendirilmesini ve kongrenin belirgin bir biçimde önem verdiği köylüler yardım yapılmasını amaçlayan kararlar vardır. Bu

en önemli ve belirgin yönelerden bir yardımlaşma hareketine verilen önemdir. Ki bu da, yardımlaşma projelerine katılıp karlarından işçilere hastahane ve okulları kurulması kararının alınmasına yol açtı. Kongrenin oluşturduğu sendikal hareket, yardımlaşma komitesi, Halk Bankasını, iskan ve imar cemiyetini kurup kooperatifleri yaydı. Ancak bu projeler, Hestedrout'un üstlendiği yahudi kesiminin projeleriyle karşılaştırılırsa başarının sınırlı olduğu görülür. Çünkü, olanaklardaki büyük farkların dışında, Hestedrout'un projelerine hükümet başta olmak üzere bir çok yandan destek gelmektedir. Arap tarafında ise, işçi hareketi kendi sınırlı olaraklarıyla yetinmek ve Hestedrout'un destekçisi olan bütün tarafların, özellikle de hükümetin yarattığı her türlü engele karşı koymak zorundaydı. (Age, S.169)

Kongre sonucunda ortaya çıkan en önemli kararlar, sendikal hareket ve politik hareket komitesinin aldığı kararlardı. Ki, ülkedeki politik hareketin, sendikal hareketin bir bölümü olduğunu kararlaştırdı. Bundan hareketle, yüksek konseye bir politik bölümün uygun bir zamanda kurulması yetkisini vermek gerekir. Bu politik bölüm ise, ülke koşullarına en uygun bir biçimde evrim yoluyla varılabilecek sosyalist hedeflere varmak için bir araç olmalıdır. Doğal olarak da, komitenin kararları devrim yoluna tersti.

Komite, arap çıkarlarının korunması, siyonist arzuların ve hükümetin yardımıyla arap yerlilere karşı geniş terör eylemlerine kalkışan siyonist ordunun karşısında durması için bir arap ordusunun oluşturulması zorunluluğu kararını aldı. (Age) Ülkedeki politik delegasyonlardan, hükümetten bunu istemeleri için tavsiyede bulundu.

Kuşkusuz Filistin kitleleri, uzun zaman önce mandacı hükümetin bizzat kendi eliyle Belvor sözünün uygulanmasını denetlediğini, siyonist ordu nüvesini eğittiğini, arap köylülerinin topraklarından göç etmeye zorladığını anlamasına karşın, cemiyet yönetiminin yüzeysel bir iyimserlikle böylesi bir karara varması politik saflığını orta-

ya çıkarmaktadır. Aynı biçimde cemiyetin kararlarını uygulaması, öncelikle de, bu son kararını uygulaması için politik partilerle yardımlaşması, doğal olarak olanaksız bir şeydir. İşçi cemiyetinin yöneticilerinin, silahlı örgütler düşüncesinin yürürlüğe girmesi düşüncesinin pahasını yaşamıyla ödeyen arap işçileri cemiyeti başkanı Meşil Metni'nin deneyiminden yararlanması gerekiyordu.

İşçilerin hedeflerini gerçekleştirmek, mandacı hükümetin ileri götürülmesi ve o zaman bulunan politik partilerden yardım almak için umut bağlamak yada "arap camiasıyla yardımlaşma içerisinde ülkenin endüstrileşmesine" umut bağlamak, işçi cemiyeti yönetiminin içine düştüğü ve cemiyetin oluşumunu ortaya çıkaran bir hayaldi. Özellikle de, Filistin halk kitleleri, bu hayalleri 1936 ayaklanmasından sonraki derslerle çoktan aşmıştı.

İŞÇİ HAREKETİ ve POLİTİKA

Filistinde arap işçilerinin yaşadığı koşullar, zulmüyle, sertliğiyle büyük bir öğretici ortam oluşturuyordu. Sendikal harekete dayatılmış olan koşullar, arap işçilerinin politik haklarından yoksun bulunması, politikayla sömürgeciliğin ve onun maşaları, siyonist hareket, siyonist örgüt ve mandacı hükümetin maddi ve manevi destek sağladığı işçi örgütlenmesi Hesterdout'un dayattığı sınıfsal ve ulusal baskı arasındaki ayrılmaz bağı ortaya çıkarmıştır.

İngiliz ve siyonist sömürü, siyonizme ve emperyalizme karşı olan yönetimin güçlenmesi için devindirici bir rol oynuyordu. Aynı biçimde, siyonist sömürgeci baskı nedeniyle Filistin arap şirketlerinin bulunmaması, baskı ve yoksulluk konusundaki duyguların kabarmasına yol açmaktadır. İngiliz tekeller, işçilerin emeğini sömürüp sadece geçinebilecekleri ücretleri ödemekle iyi bir yaşam için olan umutlarının önüne bir set çekmektedir. İngiliz yöneticilerin kendileri bizzat, onlara karşı baskıları uygulayıp herhangi bir işçi hareket-

lenmesini şiddet ve vahşetle bastırmaktadırlar.

İşçi pazarında ise, siyonizmin bütün dünya ülkelerinden getirdiği yahudi işçilerle rekabet etmektedirler. Eşit olmayan koşullar içerisinde yaşam lokması için kendiliğinden rekabet etmektedirler. Daha sonra projelerden ve yahudilerin ellerinde, veyahut hükümetin elinde bulunan işyerlerinden, "İbrani emek ve emeğin işgal edilmesi" sloganı altında kovmak için çeteler oluşturmaktadırlar.

Bu ve bunun gibi koşullar sonucunda, arap işçiler tutunmaları gereken temel istemin ulusal bağımsızlık olduğunu anladılar. Herhangi bir köklü değişikliğin ancak ulusal kurtuluşu ve bağımsızlığı amaçlayan politik savaşımla gerçekleşebileceğini anladılar.

Onun için de, işçi sınıfının çoğunluğu, toprak sahibi ve aşiretlerden gelen sınıflardan oluşan yerel yönetimlerin egemenliği altında olmasına rağmen ulusal savaşımdaki öncü ve temel rolü oynaması doğaldır.

İşçilerin, Filistin halkı üzerinde bulunan zulüm, yoksulluk ve sömürüye karşı yürüttüğü toplu savaşım bütün halk kitleleri için bir ilham kaynağı oluyor, siyonizm ve sömürgecilikten kurtuluş için savaşımda devindirici bir rol oynuyordu.

İşçi sınıfının politik çalışmadan uzaklaştıralması için büyük çabalar harcandı. Çünkü bunun ilgili bütün taraflara yararı vardı.

Siyonizm, Filistin arap işçi sendikalarının oluşturulması tehlikesini biliyordu, onun için de, kuruluşundan beri buna karşı koydu. Daha sonra işçilerin politik savaşımının Filistindeki siyonist plan üzerindeki tehlikesinden dolayı politik çalışmadan uzaklaştırmaya çalıştı.

Yahudi demiryolu işçileri 7. kongresi, "İşçilerin yasal haklarının sağlanması, ancak ve ancak ulus ve mezhep ayrımı yapmadan birleşmeleri, politikadan uzaklaşarak bir tek sendikal birlik oluşturmalarıyla olanaklı olduğunu" ortaya koymuştur. (29 Mayıs 1931'de toplanan 7. kongre çalışmalarıyla ilgili kısa bir bildiri. Şuun Filistini-

yeh dergisinde bulunmaktadır.)

İşçileri politikadan uzak kalmalarına ikna etmek arap burjuvazisinin de çıkarınaydı. Çünkü sendikal hareket Şürefa yönetiminin egemenliği altında kalacaktı. Sendikalar içerisinde, politikadan uzak kalmaya çağıran sesler de vardı. Ancak işçi hareketinin gelişmesi ve rolünün güçlenmesiyle, (Ki, komünistlerin işçi ortamlarındaki çalışmaları ve işçilerin politikayla ekonomi arasındaki bağı açıkça görmeleri bu gelişmeye katkıda bulunmuştur.) bu sesler çıkmaz olmuştur. Ancak en önemli etken, işçilerin karşılaştığı sert koşullar, ayrım ve baskıyla temsil edilmektedir.

Filistin arap işçileri cemiyetinde, cemiyet yönetimi, cemiyeti politikadan ve partilerden uzaklaştırmaya çalıştı. Sami TAHA *"sendikal hareketimizin politik akımlara ve partilere kaymasını engelleyebildik."* demektedir. (Filistin işçileri konfederasyonunun yayınladığı, İşçi cemiyeti: Sosyalist ilkelerimiz, S.22)

Bu yönelimin, Sami Taha cemiyetin sekreterliğine gelmeden önce de, bulunduğunu mutlaka belirtmek gerekir. Filistin arap işçileri 1. kongresinde (1930) divan başkanı, Muhammet Ali Kulaylat, işçi cemiyeti *"Kongredeki hiç bir kimseye bu kuralı çiğnemesine (Cemiyet tüzüğünü) ve kongreyi parti yoluna sürükleyebilecek herhangi bir kelime yada harekette bulunmasına izin vermez. Bu kongrenin toplanmasının tek hedefi, sosyal yaşamda hakettiği merkezi elde etmesi için arap işçisinin sendikal örgütlenmeye katılmasını sağlamaktır." (Birinci Arap işçileri kongresi, Heyfa, Ocak 1990, S.403)*

Ağustos 1947 kongresinde cemiyetin yöneticilerinden birisi olan Hüsnü HAPAŞ, işçi hareketinin "iç ve dış her türlü politika yada partiden temizlenmesini" istedi. Bu tutumunu da, politik arap Filistin partilerinin başta halkı doğru bir biçimde temsil etmediğini, ikinci olarak da, işçi hareketi partıcilikten uzaklaştırmada işçilerin değişik politik eğilimlere katılmasıyla hareketi bölmeye itecekler. diyerek yorumladı. Hafaş, sadık bir işçi partisinin kurulmasına çağıra-

rak konuşmasını bitirdi.

Bir diğer yandan Filistinli politik partiler, işçi hareketini kapsamak için ellerinden gelen çabayı harcamaktaydılar. Komünist partisi dışındaki bütün partiler de, Filistin işçilerini politikadan uzalaştırmada birleşmişlerdi. Ancak bu parti yöneticileriyle (Hepsi büyük tüccar, mülk sahibi ve aşiret çocuğuydu.) İngiliz mandacı hükümeti arasındaki sorunlar çıkmaza girince, hemen parti yönetimleri, işçi sınıfına çalışma fırsatı vermeden hareketlenmeye çağırmada yarışa girerler. Bu yönetimler, işçi sınıfı hareketinin parti yönetimlerine karşı tehdit oluşturacak düzeye varmayacak sınırlar içerisinde kalmasını istemektediler. Bu da, işçi sınıfının bu yerel yönetimlerin elinde bulunmasını gerektirmektedir. Ki, mandacı yönetim önünde direnişten değil, pazarlıktan hareketle ona baskı için güç gösterisinde işçileri hareketlendirmek olanaklı olacaktır.

Büyük mülk sahipleri ve burjuvazi, kitle hareketinin büyümesinden dolayı kendilerine yönelen tehlikeyi duydukları anda onu kösteklemek için yarışırlardı. Bu da, ingiliz sömürgeciliğiyle hemen anlaşmalar yaparak olmaktadır. Bu anlaşmalar kendilerini tehdit etmeyecek bir biçimde olan anti sömürgeciliklerini ortaya koymaktadır. Bir de bu çıkarlarını bir çok zaman desteklemektedirler. Hedeflerinden dolayı sevmediği yoksul kiltelere karşı düşman olmakta ve sürekli bir biçimde kendi arzularını ve umutlarını özgürce söylemeden kendi ellerinde kalmasına ısrar etmektedirler.

Bu partiler, mülk sahibi ve tüccarların çıkarlarını temsil etmekteydi. Aynı zamanda da, işçilere yardım etmekte olduğunu göstermekte, seçimlerdeki kazanımlar için gönüllerini almaya çalışmaktaydı. Örneğin NABLUS'ta 1926'da kurulan işçi partisi, bir tek işçiyi bile barındırmıyordu. Tam tersine büyük mülk sahibi ve burjuvazilerle sınırlıydı. Ve Nablus'ta sınırlı kaldı.

Filistin'in kuzeyinde, 1930 yılında, "Filistin Kurtuluşçu Araplar Partisi" kuruldu. Programında, "öğrenci, gençlik, işçi, zanaatkar, ta-

rım hareketinin örgütler temeli üzerinde örgütlenmesinden" söz ettiği zaman işçi sınıfı hareketinden söz etti. (Maktam, 3.4.1930)

30'lardaki partiler kurulduğunda da, işçi sınıfı karşısında tavır almak için yarışa girdiler. Savunma partisi sekreteri Fahri Neşaşiybigil, araba sürücülerine bir sendika oluşturttu. Ve kendini bu sendikanın başına yönetici olarak koydu.

Hüseynigil ve Neşaşiybigil arasında miras kalan rekabet ortamında Hüseynigiller, aşiret ve politik düşmanları olan Fahri Neşaşiybi'nin işçilerin güvenini kazanmasından ve kendilerini kuşatmasından korktular. Bunun üzerine 30'ların ortalarından sonra işçi örgütlenmesi zorunluluğundan ve Filistinde arap işçilerine sendikaların kurulmasından söz etmeye başladılar. Cabra NİKOLA, Hüseyingillerin bu ani bir biçimde olan işçilere ve işçilerin sorunlarına olan ilgilerini şu biçimde yorumlamaktadır: *"işçilerin ve köylülerin kendi kendilerini örgütleyip bu beylerin etkinliklerinden uzak kalmalarından korkuyorlardı."* Daha sonra Hüseynigiller'in sosyal tutumlarının "işçileri patronlara karşı örgütlemeye uygun olmadığını belirti çünkü böylesi bir örgütlenme, çıkarları işçi ve köylü çıkarlarıyla hiç bir zaman bağdaşmayacak olan patron olmaları itibariyle kendilerine karşı yönelmiş olacaktır." diyerek bitiriyordu. (Nikola Cabra, Mesleki örgütlenme, Yafa, Nur matbaası 1935, s.34-35)

Aynı sıralarda, "gençlik kongresi" liderleri işçi sendikalarının kurulması zorunluluğundan söz etmeye başladılar.CABRA Nikola, kurulması zorunluluğundan söz ettikleri sendika türünü sorduktan sonra şöyle ekliyor; "gençlik kongresi liderleri, sayın Yakup bey Gısın ve Edmon Rok, geniş olan kendi çiftlikleri ve babalarının çiftliklerinde çalışan işçilerin örgütlenmesini mi istiyorlar? Gerçekten de grev ilan etmek istiyorlar mı? Yani işçilerin ücretlerinin yükselmesini elde etmeleri ve iş saatlerini 8'e indirmeleri için işin durdurulmasını mı istiyorlar? Daha sonra o beyler kendi yanlarında çalışan işçilerin ücretlerini sert bir savaşım olmadan bir tek kuruş bile artırma-

ya razı olurlar mı?" (Age) Şürafe yönelimnlerin işçi hareketini zincire vurmaya, kapsamaya, politik çalışmaya katılmaması için elinden geleni yapmasına karşın, işçi hareketi sürekli bir biçimde ingiliz mandacılığı ve siyonist plana karşı savaşıma katılmak için kendi yolunu bulmuş ve tam bir bilinçle istemleri uğruna olan ekonomik savaşımlarıyla politik ulusal savaşımı birlikte götürebilmiştir.

Kuşkusuz grevlerin büyük bir bölümünün 30'ların ilk yarısında (40 grev) Filistindeki devrimci kabarış sırasında olması, işçi sınıfının yaklaşık olarak 6 ay süren politik greve belirleyici bir biçimde katılması ve bütün bu grevlerin ulusal savaşımla aynı olduğunu ispatlamıştır. İşçi sınfının istemleri uğruna sürdürdüğü savaşımın kendisi bizzat politik bir savaşımdır. Özellikle de endüstriyel kurumların büyük bir çoğunluğu yabancı sermayenin elinde bulunuyordu.

1933'te nazilerin yönetime gelmesiyle birlikte, Almanyadan yahudi göçmen seli başladı. Ki, bu yıl içerisindeki yahudi göçmenlerin sayısı, 30 327'ye vardı. 1934'te ise, 42 359'a vardı. 1935'te de, 61 854'ü buldu.

Göçmenlerin bu biçimde yığılmasıyla siyonistlerin, "ibrani emek" ve emeğin işgal edilmesi sloganlarını gerçekleştirmeye ısrar etmeleri eşlik etti. Hestedrout, bunu garantiye alabilmek ve zorla yürütebilmek için Eylül 1954'ten itibaren "yahudi bölgelerini" oluşturdu. Böylece de işsiz kalan, yahudi iş projelerinden veyahut yahudi sermayeyle birlikte ingiliz sermayesinin katıldığı projelerden kovulan arap işçilerinin sayısı arttı.

Arap işçileri cemiyeti, Filistinli sendikacı Meşel Metri yönetiminde Filistin bölgelerinde mandacı yönetimin elinde bulunan, yada yönettiği bölgelerde ve arapların elindeki iş yerlerinde yahudilerin çalışmasım engellemek için "arap bölgelerini" oluşturmaya başladı. Bu bölgeler kendi hedeflerini gerçekleştirmek için zoru kendilerine bir yöntem olarak kullandılar. Arap ve Yahudi işçilerin birarada bulunduğu Kudüs, Heyfa ve Yafa'da bu bölgeler güçlendi.

Kudüs'teki İngiliz Sami temsilcisi, ingiliz sömürgeler bakanına 1934 yılı sonlarında gönderdiği gizli raporda, arap bölgelerinin, yahudi işçilerin yaptığı saldırı ve terör eylemlerine karşı koymak için kurulduğu ve durumların gelişip kasım 1934'te Belvor sözü tarihinin yaklaşması dolayısıyla politik arenada ilk olarak arap işçi komitelerinin görüldüğünü itiraf etmektedir. (Abdülkadir Yasin, Şuun Filistiniyeh, Sayı 56) Ki, bu dönemde Filistinin her tarafında ve kapsamlı bir biçimde ulaşım işçileri greve katıldılar. İşçi sınıfının bu kesiminin bir bütün olarak katıldığı ilk politik grevdi. Ülkenin her tarafından sürücülerin tümünün katıldığı bu grev Filistin arap işçi sınıfı yaşamında önemli bir politik kavşak oluşturmaktaydı.

Daha önceki bölümlerde, Filistin işçisinin ingiliz mandacılığına ve siyonizme karşı olan her ayaklanmada köylü kardeşlerinin yanında nasıl savaşımın başında yer aldıklarını ve temel materyali durumuna geldiklerini, hiç çekinmeden şehitler verdiklerini, nasıl mandacı yönetimlerin aralarında sendikacı yöneticiler de bulunmak üzere tutuklandığını görmüştük. işçilerin, yaşamın zorluklarının en fazlasının, az sayıda İngilizlerin Hestedrout'taki bağlaşıklıkları ve siyonist örgütlerin aldığı yoksullaştırma ve aç bırakma tedbirlerinin en büyük çoğunluğunu omuzları üzerine binmesiyle birlikte 1936 büyük grevi, halkın hedefleri uğruna verdikleri en büyük ve açık örneğiydi.

Ancak bütün bunlar bağımsız bir örgüt olarak işçi örgütlenmesinin 1936 ayaklanmasında, işçilerin uğradığı, büyük zararlara ve verdikleri, büyük özverilere karşın öncü rolünü oynamaya fırsat bulmadığını vurgulamayı engellemez. Bunun da nedeni, birinci derecede, bu örgütlenmenin zayıflığından ve üyelerinin değişik parti ve aşiretlere bağlı olmasından işçi sınıfının istemlerini temsil eden, savaşımını örgütleyen ve ülkenin işçilerini etrafında toparlayan bir politik partiyi oluşturmaktan korkmalarından gelmektedir. Özellikle de, Filistin komünist partisi, siyonistlerin yönetimine dayattığı subjektif çelişkiler içerisinde yaşamakta olmasındandır. Bunlar ise, işçi sınıfının saflarında belirgin bir rol oynamasını engellemekte, özellikle de, komünist partisinin yönetimini araplaştırmak için çetin bir çaba

harcadığı bir dönemdeydi.

40'lı yıllar büyük bir politik çalışmayla doldu. Bu çalışma, sendikal örgütlenmenin gelipiş güçlenmesini, kapsamlı olmasını, çektikleri acı deneyimlerden ve öğrendikleri derslerden, işçi sınıfıyla politik yönetim arasındaki çelişkilerin artmasından sonra işçilerin bilinçlerinde ekonomik savaşımla politik savaşım arasındaki bağın açık olmasını amaçlamaktaydı. Özellikle de politik yönetimin çoğunluğu, işçilerin gücünün artması ve aydınların da işçilerin etrafında toparlanması, kendi bağımsız rollerini oynayacak biçimde açık olan bünyelerinden korkmaya başladılar. Bütün bunlar geleneksel liderlerin işçi sınıfının gücünün artmasına ve örgütsel olarak bağlanmasına korkuyla bakmaya başladılar.

1946 kongrelerinde işçiler, sosyalist sistemi kendi yolları olarak seçtiklerinde, (Ki, bu yönelim işçileri kendileri ve vatanları için daha iyi gördükleri tutumlar almaya zorladı) siyasal iktidar, bu yönelimi kendileri için, çıkarları ve etkinlikleri için tehlikeli olarak gördü. Onun için politik liderler, işçi hareketini kapsamak yada yok etmeye çalışıyorlardı.

Bir yanda bu kapsama, diğer bir yandan da, sendikal hareketin etkinliğinin artmasının en belirgin örneklerinden biri, Yüksek Arap Heyeti, (Politik yönetimin temsilcisidir.) arap işçi cemiyeti sekreteri Sami TAHA'yı kendine bir üye olarak kabul etmesidir. Bu yöntemle de, Sami TAHA aracılığıyla cemiyeti ve örgütlerini kendi iradesi doğrultusunda kullanabileceğini ve işçilerin, heyetin iradesinin dışına çıkmalarını engelleyebileceğini umuyordu. Ancak, bazı tedbirler biraz geç kalmış görünüyordu. Cemiyetin etkinliğinin genişlemesini ve sendikal hareketin gelişmesinin bilincinde olan Sami TAHA, Arap Yüksek Heyetinde bağımsız tutumlar almaya başladı. Bir çok politik sorun karşısında, kendi özel görüşüne sahipti.

Bu görüş, genel olarak Heyetin genel politik yönelimiyle bağdaşmıyordu. Filistin Yüksek Heyetinin, 1939'da yayınlanan Beyaz Kitabın konusunu incelemek üzere İngiltereye gitmesini Hacı Emin Hüseyni'nin onaylamasına karşın, Sami TAHA'nın karşı ısrarı buradan geliyordu. Aynı biçimde arap işçileri cemiyetinin, Arap Yüksek He-

yetinin karşı çıktığı bilimsel "Musa Planını" onaylaması, iki taraf arasındaki ayrılığı arttırıyordu. (Örnek köylerin oluşturulup, toprakların satılmasını engellemeyi hedefleyen bir plandı.)

Sami TAHA ile olan bu ayrılığın en önemli nedenlerinden biri gizli olan halk partisiyle olan gizli ilişkisinden kaynaklanıyordu. Ki, bu parti zanaatkar ve orta tabakalardan oluşuyordu. (Bilal HASAN'ın yayınladığı bir röportajda, Hüsnü HAFAŞ, şöyle demektedir: Arap işçileri cemiyeti hiç bir zaman halk partisine katılmamıştır. Bu parti, cemiyetin yeni kuşağının bir dizi akımıyla ilişkiler içerisindeydi. Özellikle de, Beyrut'taki Amerikan Üniversitesinden mezun olanlar, Halk Partisi kurulduğu zaman, işçi hareketiyle dostluklar kurmaya çalıştılar. Cemiyet politik bir partinin kurulmasını kararlaştırdığı zaman, cemiyetin Halk partisine boyun eğdiği kuşkusu her tarafta egemen oldu.

Birleşmiş Milletler Heyetinin Filistine, (Bir yandan araplar, bir diğer yandan yahudiler arasındaki çarpışmalar şiddetlendikten sonra) sorunu çözmek için bir soruşturma komitesini göndermeyi kararlaştırdığında, Arap Yüksek Heyeti bu komiteyi boykot etmeyi kararlaştırdı. Aynı biçimde Heyetin sekreteri, Hüseyin HALİDİ, 3 gün boyunca grev ilan eden bir karar çıkardı. (Hafaş'ın anıları,S.44)

Bunun üzerine sendikalar konseyi Heyfa'da toplanan Arap Yüksek Heyetinin kararını tartıştı. Komitenin boykot edilmesinin yanlış olduğunu gördü.Aynı biçimde grevin de ilan edilmesinin yanlış olduğunu gördü. Ancak sendikal hareketle politik yönetim arasındaki ayrılığı patlatmamak için sendikalar konseyi aşağıdaki kararları aldı;

1- Boykotun onaylanması

2- Grevin bir saat için onaylanması.

İşçi cemiyeti kendi görüşünü anlatan bir bildiri yayınladı. Bildiride;

" Genel halk grevinin, kabul etmeme ve kınamanın simgesel bir biçimi olması itibariyle, filistin işçi sendikaları yüksek konseyi Arap yüksek heyetin çağrısına uymayı kararlaştırmıştır. Kendisinden bir birliktelik davranışı olarak ve ulusal birliğin korunması için konsey, bütün işçilerden, uluslararası soruşturma komitesinin vardığı gün,

bir saat boyunca, saat 11'den saat 12'ye kadar greve geçmesini istemektedir. Çünkü 3 gün boyunca greve geçmek, bir çok hükümet sektöründe çalışan Arap işçilerine (Ki, sayıları,300 000'den fazladır.) 500 000 filistin lirası kadar zarar verecektir. Aynı zamanda bu zarar ülkede düşmanın dışında hiçbir kimsenin yararlanamayacağı büyük zararlara varacaktır. (Age)

Filistin Halk kitleleri bu kararı hoşnutlukla karşıladılar, mantıklı ve bilimsel olarak gördüler. İşçiler de, bu kararı uyguladılar ve her yerde bir saatlık grev yapıldı. Ancak Arap Yüksek Heyetiyle İşçi hareketi, özellikle yönetimi arasındaki uçurum çok büyüdü.

Arap Yüksek Heyeti, ilan etmiş olduğu tutumdan vaz geçip Englo-Amerikan komitesiyle görüşmeyi kabul etti. Bu ise, Sami TAHA'nın sözü edilen komite önünde sendikal hareket üzerinde bir rapor verip tanıklık yapmasına yol açtı.Konuşmasında;

"Sendikal hareketimiz, biricik hedefi sömürgecilik ve siyonizme karşı savaşım olan bir politik ortamda ortaya çıktı. Onun için işçiler, uluslanyla politik savaşım veren kişiler olarak kendi yaşam düzeylerini yükseltmek için toplu bir biçimde savaşım vermeyi sürdürdüler. Biz işçiler, Filistin sorununu politik bir sorun olarak görmekteyiz. Kuşkusuz sizler, raporda bir işçi partisinin kurulması için çaba harcadığımızı izlediniz. Böylesi bir partinin kurulması ise, şimdiye kadar olan hedeflerimiz arasındadır. (Sami Taha'nın Raporu ve tanıklığı, (S.4)

Naci ALLOŞ, Sami TAHA'nın rapor ve tanıklığını yorumlayarak şöyle demektedir; *"Sami TAHA'nın tanıklığı enönemli tanıklıklardan olup en deriniydi. Çünkü sendikal yana ek olarak politik yanı ele aldı. (Naci Alloş, S.138)*

Filistinde bulunan politik partiler, işçi hareketinin oynamakta olduğu yeni role ve bu rolün izlenebilen ufuklarına kızgınlıkla bakıyordu. Filistin partileri, babadan miras kalmış etkinlikleri olan kişiler etrafındaki toparlamalar olup temelde örgütsüzdürler. Kitleleri kendilerine bağlayacak hiç bir kitlesel kazanım sağlayamamışlardır. Sendikal hareket ise, savaşımı sonucunda işçilere bazı somut kazanımlar elde etmeye başlayınca, bu kitleler diğer partileri bırakıp sendikal hareketin sancağı altında toplandılar. Bu ise, politik yöneti-

min öncülüğü kaybetmesine, işçi hareketini izlemeye başlamasına yol açmıştır. Bu durum, özellikle de, kapsayıp evcilleştirme çabalarından sonra daha da belirginleşti.

Aradaki çelişkiyi açık bir çarpışmaya dönüştürmek için, arap işçileri cemiyeti Ağustos 1947'de ikinci toplantısını yapınca uygun bir fırsat doğdu. Arap Yüksek Heyeti, Cemiyetin 1918'den önce Filistinde bulunan yahudilerle ilgili kararını reddetti. Kararda şöyle demektedir.

"Ancak 1918'den önce Filistinde bulunan yahudiler ise, bizim başımıza gelen kendilerinin de başına gelir, bizim yararımıza olan kendilerinin de, yararına olur." Arap Yüksek Heyeti bunu büyük bir ihanet olarak niteledi ve büyüterek böylesi bir kararın Filistin davası üzerinde olacak olan etkilerini saymaya başladı. Cemiyet başkanlığı, arap yüksek heyeti adına yayın yapan, cemiyete ve sekreterine karşı kampanyalar açan "Al Mahdeh" (Birlik) gazetesiyle bağ kurup, bu karar metninin kelimesi kelimesine Arap Yüksek Heyeti başkan yardımcısı Cemalettin HÜSEYNİ'nin soruşturma komitesi önündeki tanıklığından alındığını bildirdi. Ancak gazete hiç bir şey yayınlamadı.

Arap Yüksek Heyetinin, Filistin arap işçileri cemiyetinin doğrudan birleşmiş milletlerle bağ kurduğunu görmesi, bardağı taşıran damla oldu. Bunu yurtsever çizgiden ayrılma olarak niteledi ve Birleşmiş Milletlere gönderilen mesajın heyetin yönetimine açık bir rest çekme olduğunu niteledi.

1947 Ağustos ayında Heyfa'da toplanan işçi kongresi ayırıcı bir nokta oluşturuyordu. İster işçilerin, bulunan politik partilerden bağımsız bir biçimde rolünü oynamasında, ister Arap Yüksek Heyetinin etkinliğine karşı açık bir biçimde rest çekme (Ki o zaman bulunan egemen yönetimdi) konusunda bir kavşak oluşturuyordu.

Kongrenin içerisinde toplandığı koşullar çok gergindi. İç çelişkiler çok olup, değişikti. Filistin halkı davasına karşı komplolar BM'de zirvesine kadar varmıştı. İşçi delegelerinin burada bulunan sorunlar karşısında açık bir biçimde tutum belirlemenin dışında hiç bir kaçamağı yoktu. Çünkü bulunan sorunlar kendilerine ve halkla-

rının geleceğine doğrudan dokunmaktaydı.

200 delegenin katıldığı kongre gündeminde aşağıdaki maddeler vardı:

1- Filistin topraklarını kurtarıp, Filistin köylüsünü daha ileri götürmek için değişik tasarıları incelemek.

2- O zamanlarda Birleşmiş Milletlerde tartışılan Filistin davası karşısında işçi hareketinin tutumunu belirlemek.

3- Sendikal hareket ve politik çalışma.

Arap topraklarının yahudilere satılmasını engellemek ve Filistin köylüsünü ileri götürmek için Filistin sahasında ileri sürülen bir çok tasarı vardır. Bu tasarılar: 1, Musa İlmi'nin tasarısı: (daha önce Arap Yüksek Heyetinin üyesiydi, daha sonra anlaşamadı.) Filistin köylüsünün toprağını satmayı düşünmekten alıkoymak için sosyal ve tarımsal düzeyini yükseltmek amacıyla arap camiasına bir tasarı sundu. Aynı biçimde tasarı, Kıraç ve Sahra topraklarının iyileştirilmesini amaçlıyordu. Tasarının bir bölümü "Ariha" bölgesinde uygulandı. Ancak Arap Yüksek heyeti bunu reddetti ve sömürgeci bir tasarı olarak niteledi. (Hreyş, Ürdün işçi ve sendikal Hareketi, S.51)

Ulusal fon tasarısı: Arap Yüksek Heyeti tarafından sunuldu. Filistin halkından, arap devletlerinden ve yabancılardan finans toplamayı, bazı mallara ve sinemalara vergiler koymayı amaçlıyordu. Tasarı, Arap Yüksek Heyetinin denetiminde kalmak üzere toprak satın almayı amaçlıyordu. (Hafaş'ın anıları, S.51)

İşçi kongresi bütün bu tasarıları olumlu olarak gördüğünden hepsini onaylıyan kararlar aldı.

Filistin sorunu üzerindeki tartışmalar BM'de sürerken işçi temsilcilerinin, bu ölüm kalım sorunu konusunda açık görüşlerini koymaları gerekiyordu. Böyle ce de, kongre aşağıdaki kararları aldı. (Age)

1- Bölme planının reddedilmesi.

2- Arap Camiasının ekonomik planını desteklemek.

3- Demokratik Arap Filistin devletinin kurulması.

4- 1918 yılında Filistinde bulunan, yani İngiliz işgalinden önceki yahudi arapların ve onların çocuklarının bütün haklara sahip olma

ları ve vatandaşın bütün görevlerini yerine getirmeleri gerekirdi.

5- Yerlilerin isteği olmadan ülkeye giren herkes ülkeden çıkmalı.

6- BM genel sekreterine, kongrenin kararlarına bildiren bir mesajın gönderilmesi. Gerçekten de, BM'e mesaj gönderildi. Metni şöyle:

"Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri-New-Yourk.

Filistin arap işçileri cemiyetinde toplanan ve 120 000 işçiyi temsil eden delegeler, bütün işçiler ve ortalama 5 kişiden olan bir aile adına konuşuyor, bütün bu kitlenin adına bölme planını reddetiklerini ilan eder ve tam bağımsızlığı, Filistin halkına kendi kaderini belirleme hakkının verilmesini talep ederiz. Ancak 1918 yılından önce filistinde bulunan arap yahudiler ve onların çocukları vatandaş olarak görür, bizim başımıza gelen onların da başına gelir. Halkının isteği olmadan ülkeye gelen herkes ülkeden çıkmalıdır." (Age)

Kongre sendikalı işçilerden bir politik büronun oluşturulması kararını aldı. Ve işçi sınıfının çıkarlarını savunan politik bir işçi partisinin kurulması için çaba harcanmasını istedi. Aynı biçimde yardımlaşma hareketine yardım edip güçlendirilmesi için çalışma kararını aldı. (İşçi hareketini belgelendirme komitesi, Fuat ŞAMKA ile rapörtaj)

Filistin arap işçi cemiyetinin yakın bir zamanda politik partisini kuracağını ilan etmesi, Birleşmiş Milletlerle doğrudan bağ kurması, Filistin halkını temsil ettiğini iddia etmesi (120 000 işçi, bu sayı 5 ile çarpıldığında -Yani her işçinin beslediği aile fertleri- 600 000'i bulur. Böylece cemiyet 600 000 kişiyi temsil etmektedir. Böylesi bir durumda Arap Yüksek Heyetinin temsil ettiğini iddia etmesi için kaç kişi kalır? Hüseynigilin politik arena üzerindeki egemenliğine karşı kaldırılamayacak ve açık bir tehdit oluşturmaktaydı. Heyete bağlı olan AL WAHDEH gazetesi cemiyet sekreteri Sami TAHA'ya karşı olan saldırı kampanyasını daha da tırmandırıyordu. Bir ara siyonizmle işbirlikçilikle suçladı, daha sonra İngiliz sömürgeciliğiyle yardımlaşmakla vs. suçladı. (Hafaş'ın anıları)

Tam bu koşullar içerisinde ve 11.9.1947'de Sami TAHA öldürüldü. Öldürülmesi bütün Filistinli ortamlarda büyük bir tepkiye yol açtı. Ülkenin her tarafındaki işçiler işlerini bırakıp grev yaptılar ve liderlerinin öldürülmesini protesto etmek için büyük bir gösteri düzenyeriler. Cenaze törenine bütün dini kesimler, kitlesel ve resmi heyetler katıldılar. Arap devletlerinin büyük bir çoğunluğu tarafından ve arap camiasından temsilciler geldi. Ancak Arap Yüksek Heyeti, hiç bir temsilci göndermedi. Fakat gömüldükten sonraki törene katılıp konuşmalara hiç katılmayan Emin Guriyi gönderdi. (Fuat Şamma ile rapörtaj)

Cinayeti düzenleyen taraf hakkında kesin deliller bulunmadı. Ancak bazısını belirttiğim olaylar bir çok kişinin Arap Yüksek Heyetini suçlamasına yol açtı.

Heyet üyesi Refik Temimi, heyet adına bir bildiri yayınlayıp filistin arap işçileri cemiyeti sekreterinin yaşamına olan saldırıyı şiddetle kınadı. (Sawt AL Ummah, 16 Eylül 1947) Ancak bir kaç gün sonra Abdülhamit HAYMUR'a sendikaları ve içinde cemiyet genel sekreterliğine, Sami TAHA'nın yerine Yakup HÜSEYNİ'nin gelmesini istedikleri istemler bu bildiriyi izledi. Fakat cemiyet yönetimi bu istemi reddedip Dr. Ömer HAELİL'i sekreterliğe seçti. (İşçi hareketini belgelendirme komitesi)

Sami TAHA'nın öldürülmesiyle işçi cemiyetinin politik parti oluşturma düşüncesi de toprağa verilmiş oldu. Kuşkusuz böylesi bir parti oluşturma kararı, Sami TAHA'nın yaşamına mal olan etkenlerdendi.

Ulusal Kurtuluş Birliği ise, Arap işçi sınıfının karşısındaki savaşımcı rolünü oynamaya devam etti. "Birlik" adına yayınlanan Birlik gazetesi (İttihat) işçi ve köylü sorunlarının anlatıldığı platform olmaya devam etti. Kurulduğu Mayıs 1944'ten beri politik ve sendikal özgürlükler uğruna savaşım vermeyi üstlendi. Sürekli olarak, "demokratik yönetimi", "demokratik uygulamayı" istedi ve ingiliz mandacılığının geri-doğasını, arap işçilerinin yoksullaştırılıp, cahilleştirilmesindeki rolünü açığa vurmaya uğraştı. Gazete sürekli bir biçimde işsizlerin sorunlarının çözülmesini, ücretlerin yükselmesini istedi

ve bunu gerçekleştirmek için onları greve çağırdı. Ne ülkeye dayatılan olağanüstü kanunlar ne de, savaş koşulları ve ona eşlik eden sert tedbirler tutumlarından vazgeçiremedi. Ulusal Kurtuluş Birliği, 10 Ekimde İngiltere başbakanı Etle'ye bir nota gönderdi. Notada; "Filistini, şimdiki durumuna iten, İngiltere hükümetinin Filistinde bulunması sırasında izlediği düşmanlık politikasıdır. Hükümet, izlediği politikayı değiştirmezse, barışı sağlayabilen bir politika olmayacaktır. Bu politika yoksulluk ve ayırım politikası olup en iyi bir biçimde savaş sırasında hükümetin yahudi endüstrisinin gelişip güçlenmesi için yardım ettiği sırada Arap ekonomisini tarımsal ve endüstriyel olarak zayıflatmaya çalışmasıyla belirlemektedir. (Ulusal Kurtuluş Birliği, 10.10.1945)

"İttihat" gazetesi Englo-Amerikan komitesini kınadı "Birlik" yönetimi koniteyle yardımlaşmayı ve önünde tanıklık etmeyi reddetti.

Sami TAHA öldürüldüğünde, (Bu da, Arap İşçileri Konferansının ikinci kongresinin toplandığı güne rast geldi. Böylesi bir günde öldürülmesi, sorumluluğunu komünistlerin omuzuna atmak isteyenler de vardı.) "İttihat" gazetesi öldürülme eylemini kınayıp, işleyenleri protesto edip Sami TAHA'ya olan saldırının politik görüşlerdeki ayrılıklara karşın herkes tarafından kınandığına işaret etti. Bu olayın, sendikal hareketin gelenek ve amaçlarına yabancı olduğunu ekledikten sonra, hükümetin bu çirkin cinayetin nedenlerini araştırması için ısrar etti. Daha sonra şöyle dedi:

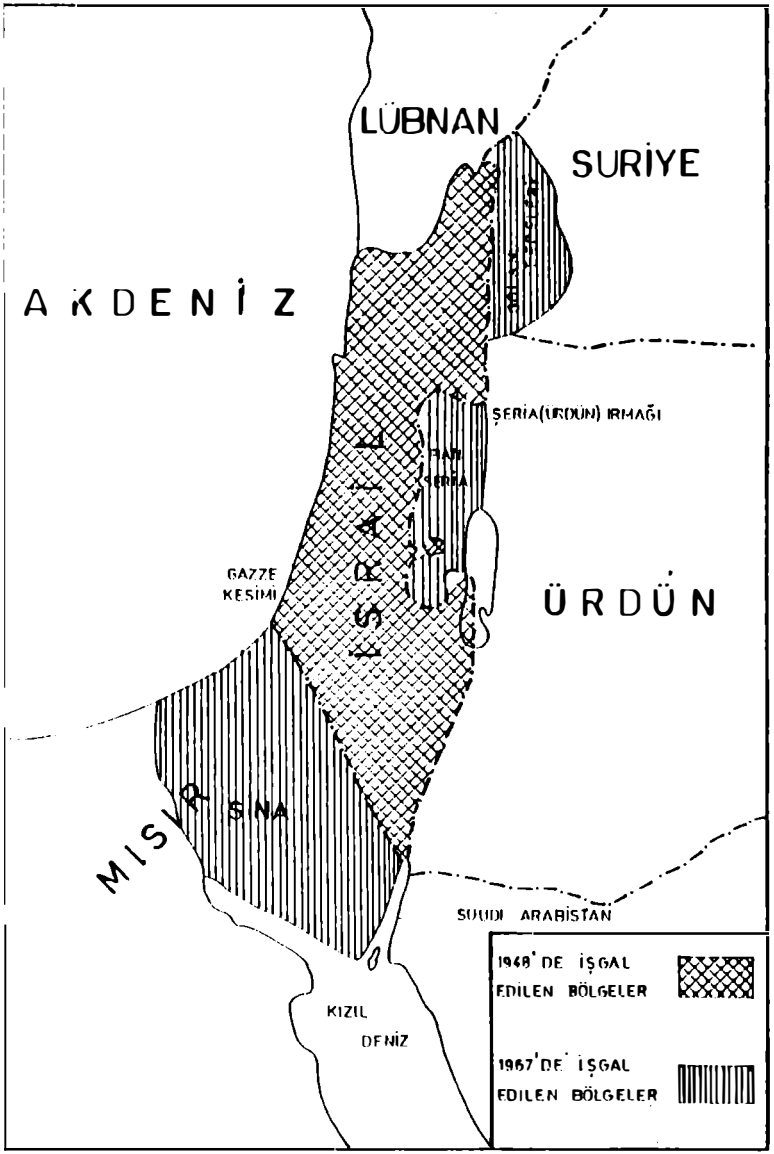
"Bu terörist yönelime karşı direnip, sahiplerini ve kışkırtıcılarını tecrit etmenin temel yolu, sömürgecilige karşı olan savaşımı şiddetlendirmek ve halkı doğru bir biçimde yönlendirmek, yurtsever hareketi ülkenin kurtuluşunu ve özgürlüğünü sağlayacak güçlü bir hareket durumuna getirmektir." (İttihat, 9.11.1947)

2 Kasım'da Birleşmiş Milletler, Filistini ikiye bölme kararını çıkardı. Bu sert karara karşı koymak için bütün halk kitleleri hareket geçti.

İşçi hareketinin biricik örgütlü halk hareketi ve ülkenin her tarafında şubesi bulunan hareket olduğundan araplarla terörist yahudi örgütler arasında olan çarpışmalar büyük bir rol oynadı. İşçi yöneti-

cileri silahı ele alıp sivil savunma, güvenlik ve hizmet birliklerine katıldılar. Diğer bir kısmı ise, kurtuluş ordusuna katıldılar. Aynı biçimde devrime yardım etmekten sorumlu olan ulusal komiteleri oluşturmaya katıldılar. Büyük bir bölümü de, görevlerini yerine getirdikleri sıralarda şehit düştüler.

Sendikal çalışma ise, tamamıyla durmuştu. Bilindiği gibi, olaylar gelişti. Bununla da, Filistin halkının uzun seferindeki bütün sayfalar kapanmış, yeni, kanla, terle, göz yaşıyla ve umutla... dolu yeni sayfalar açıldı.

LÜBNAN
SURİYE
AKDENİZ
GOLAN
ŞERİA(URDUN) IRMAĞI
BATI ŞERİA
İSRAİL
GAZZE KESİMİ
ÜRDÜN
MISIR
SINA
SUUDİ ARABİSTAN
KIZIL DENİZ
1948'DE İŞGAL EDİLEN BÖLGELER
1967'DE İŞGAL EDİLEN BÖLGELER

İKİNCİ KISIM

(FİLİSTİN İŞÇİ HAREKETİ 1948-1967)

BİRİNCİ BÖLÜM:

işgal edilmiş Filistindeki arap işçiler 1948-1967, İşgal edilmiş topraklardaki arap işçi sınıfının ekonomik durumları.

İKİNCİ BÖLÜM:

Batı Şerya'daki işçi sınıfı (1948'den sonra batı Şerya: Genel durumlar) 1948'den sonra Batı Şerya'ya göç, Batı Şeryanın çöküntüden sonraki ekonomik durumları, Batı Şeryadaki sığınmacıların durumları, Batı Şeryanın Ürdün doğusuna bağlanması, Filistin halkının sosyal durumlarının yıkılması, Batı şeryadaki sınıfsal yapının ana özelliklerine kısa bir bakış.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

Orta kesimindreki sosyo ekonomik durumlar-1948-1967-, Endüstri.

GİRİŞ

FİLİSTİN İŞÇİ HAREKETİ (1948-1967)

1948 çöküntüsü, Filistin toprağını parçalamıştı, Ki, o savaş--komplo sonucunda, Filistin topraklarının büyük olan bölümü üzerinde bir İsrail devleti kurulmuştu. Bir dizi de, yeni koşullar yarattı. Bu koşullar daha sonra, karışık ve içiçe olan bir dizi sosyal, ekonomik ve politik olaylarda belirdi. İsrail'in işgal ettiği bölümün yerlilerinin büyük bir çoğunluğu göçüp bir kısmı, Şeria ırmağının batı yakasına, diğer bir kısmı doğu yakasına ve diğer arap ülkelerine yöneldi.

Böylece de, Filistin halkı, kendi toprakları üzerinde birbirinden ayrı 3 bölüm, (Filistinin dışına göç eden grupları saymazsak) biçiminde yaşamaya başladı. Her biri ülkeyi parçalayan ve işgal güçlerinin kanunlarını dayatan ve arap yerlilerini göçe zorlayan bölmenin yarattığı yeni koşullar vardı.

Birinci grup, İsrail'in işgal ettiği bölgede kalan ve topraklarını bırakmayan arap yerlileridir. İkinci grup, Batı Şeria'da daha önce bulunan ve işgal edilmiş kısımdan göçüp burada yerleşenleri kapsamaktadır. Üçüncü grup ise, Gazza ve etrafındaki bölgelerde yaşayanlardır.

Doğal olarak, işgalci güçlerin dayatmaları dışında bu bölmenin hiç bir temeli yoktur. Daha önce, ne batı şeria'nın ne de, Gazza kesiminin hiç bir bağımsızlık durumu yoktu. Hepsi, Doğal Suriye'nin bir kesimi olan Filistin topraklarının birer parçasıdır. Şayet her birinin durumunu ayrı ayrı incelediysek, bunun nedeni bu bölgelerin 1948-1967 döneminde yaşadığı ekonomik ve politik koşulların az yada çok, değişik olduğundan çöküntü sonucunda meydana gelen ve ister ülkesinde olsun, ister göç ettiği diğer arap ülkelerinde olsun Filistin halkının yaşamına yansıyan ve derin bir biçimde etkide bulunan bir çok sorunu, 20'lerde doğuşundan 1948 yılına kadar ki gelişini izlediğimiz işçi hareketinin gelişimini izlemeyi sürdürmekte zo

runlu olanları dışında ele almayacağız. Şimdi ise, işçi hareketinin gelişimini, 1948-1967 arasında uzayan bu dönem içerisinde izleyelim. Bu bölme işlemi, gerekçeleri Filistin halkının vatanında dayatılan dış politik koşullardan gelmektedir. Ki, en büyük parçası siyonizm tarafından işgal edilip İsrail devleti kurulmuş, Batı şeria ise, Ürdün krallığı tarafından işgal edilmiştir. Gazza kesimi de, Mısır yönetimine bağlanmıştır. İsrail işgali altında yaşayan Filistin halkının geleceği ile Ürdün ve Mısır yönetimlerine bağlı olan diğer kısımları arasında ne kadarda temel farklar bulunursa bulunsun, özgür Filistin iradesi, kendini yeni ve dışarıdan dayatılmış koşullarda ayrı ayrı ve yeni biçimlerdeki savaşın karşısında buldu. Bu yeni koşullar gerçekte Filistin halkının İngiliz mandacılığı, siyonist işgal ve feodal ailelerin egemenliği döneminde karşılaştığı koşulların bir uzantısı durumundadır.

Zorluklar sonucunda, işçilerin içerisinde bulunduğu koşullar, her grupta ayrı ayrı incelememizi gerektirdiyse de, Filistin işçi sınıfı, geleceği ve durumu bir olan Filistin halkı gibi birdir, parçalanamaz.

İlk başta işgal edilmiş Filistindeki işçi sınıfının durumlarını incelemeye başlayalım.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞGAL EDİLMİŞ FİLİSTİNDEKİ ARAP İŞÇİLER

(1948-1967)

İşgal edilmiş Filistinde bir arap azınlığın kalması ve İsrail devletinin 1948'de kurulması, Belvor sözünden beri bu işi planlayan siyonist yöneticiler için en azından ırkçı, yahudi bir devletin kurulması için, üzücü bir sorundur. Herhalde, bu yönetimler, bekledikleri yahudi devletinin içerisinde arap azınlığın kalmasını beklemiyorlardı. Yahudilerin Filistine göç etmelerini denetleyen siyonist yöneticiler adına, arap davasına hiç bir önem vermedikleri iddia edildi. Bu, o yönetimin bilinçsizliğinden değil, tam tersine Filistin halkı olmadan ele geçirmek istemelerindendir. Baştan beri de, "İbrani emek" sloganıyla somutlaşan "Emeğin İşgal edilmesi" ve "toprağın işgal edilmesi" sloganlarını atan Hestedrout başta olmak üzere siyonist örgütlerin yapmak istedikleri buydu.

1948 olayları geldiğinde, siyonizm ve bağlaşıkları, olanaklı olan bütün terör araçlarıyla Filistini arap yerlilerinden boşaltmaya çalıştılar. Bu acı olaylar, arapların çoğunluğunun Filistinden çıkarılmasıyla topraklarının büyük bir bölümü üzerinde yahudi çoğunluğun ve arap azınlığın bulunduğu bir İsrail devletinin kurulmasıyla son buldu.

İsrail bu azınlığın bulunmasından rahat etmedi. Bir çok siyonist yönetici, bu azınlığı sınır dışına, kardeşlerinin yanına çıkarmalarını düşünüyordu. Ancak o zamanlarda ortaya çıkan uluslararası koşullar ve diğer etkenler sonucunda bu umutlarını gerçekleştiremediler. Arap bir azınlığın mutlaka İsrail'de kalacağı ortaya çıktı.

İsrail, istenmeyen bu azınlığa karşı nasıl davranacağı konusunda hiç tereddüt etmedi. Zor politikasını ve ırkçı ayrımı en sert biçimleriyle kullanmayı kararlaştırdı. Bu politikanın belirtilerini, sıkıyönetimde, mallarının kamulaştırılmasında, daha da yoksullaştırıp cahil

bırakmada görebiliyoriz.

İşgal edilmiş Filistindeki arap azınlık, bölündüğü Filistin halkının küçük bir tablosunu temsil etmekte ve ayrı özellikleriyle ayrılmaktadır.

Bu azınlığın sayısı, İsrail'in kurulduğu ilk günlerde kesin olarak bilinmemekteydi. Bu, İsrail'in 8 Kasım 1948'de sayım yapmasına karşın bilinmiyordu. Çünkü bu sayımda araplar tam bir biçimde tamamlanmamıştı. Aynı zamanda İsrail arapları arada sırada, sayımları yapmasına karşın komşu arap ülkelerine kovuyordu. Aynı biçimde bazı Filistinli vatandaşlar İsrail'deki evlerine, aileleri birleştirmek için izin verilen azınlıkla birlikte kaçak olarak döndüler. Ancak, 22 Mayıs 1961'de yapılan ve sonuçları yayınlanan sayım oranlarında araplarda olmak üzere bütün yerlileri kapsayan aşağıdaki cetvel 1948-1967 yılları arasındaki sayının gelişimini kapsamaktadır:

İSRAİL'deki ARAP ve YAHUDİ NÜFUSU

YIL	TOPLAM NÜFUS	YAHUDİLER	ARAPLAR	ARAPLARIN % oranı
8.11.1948	834 317	716 678	117 639	14.1
1949	1 173 871	1 013 871	160 000	13.6
1950	1 270 094	1 202 993	167 101	12.2
1951	1 577 825	1 404 392	173 433	11.0
1952	1 629 519	1 450 217	179 302	11.0
1953	1 717 814	1 483 641	185 776	11.1
1954	1 717 814	1 526 009	191 805	11.2
1955	1 789 075	1 590 519	198 556	11.1
1956	1 872 390	1 667 455	204 935	10.9
1957	1 975 96	1 762 741	213 213	10.8
1958	2 031 672	1 810 148	221 524	10.9
1959	2 088 685	1 851 841	229 844	11.0
1960	2 150 358	1 911 189	239 169	11.1
22.5.1961	2 179 491	1 932 357	247 124	11.3
1962	2 331 801	2 068 882	262 919	11.3
1963	2 430 125	2 155 551	274 574	11.3
1964	2 525 562	2 239 177	286 385	11.5
1965	2 598 424	2 299 078	299 346	11.8
1966	2 657 410	2 344 877	312 533	11.8
1967	2 773 892	2 383 544	324 578	12.8
1968	2 841 075	2 434 833	337 180	12.1

(İsrail Merkezi Sayım Bürosu, 1972,S.28, Dr. Sabri Creş'in "Araplar İsrail'de" adlı kitabında bulunmaktadır.)

Verilerden görüldüğü gibi, İsrail'deki arapların toplam yerliler arasında 11-13 arasında değişen oranlarını korudukları görülmektedir. Bu oran, İsrail'e olan yahudi göçünün sürekli olması sonucunda yahudi yerlilerin sürekli olarak artmasına karşın korunmaktadır. Bunun da nedeni, araplardaki doğum çokluğunun, yahudi yerlilere göre çok yüksek olmasından gelmektedir. Ki, 1955 yılında araplardaki doğum oranı %3.75, yahudilerin doğum oranı ise, 2.63, daha sonra bu oran 1960 yılında araplardaki doğum oranı, %4.28, 1965'te %4.46'ya yükselmiştir. (Age, S.64)

İsrail'deki arap yerliler 3 temel bölgede yaşamaktadırlar. Birincisi, Kuzey'de Celil bölgesindedir. Ki, burada en çoğunluğu bulunmaktadır, %60'ı kadar burada bulunmaktadır. İkinci bölge ise, üçgen bölgesidir. Bu bölge Cenin, Nablus, Tulkerm üçgenidir. Burada, arapların %30'u kadar bulunmaktadır. Üçüncü bölge, güneyde Nakab bölgesidir. Burada arapların %10'u kadar bulunmaktadır.

Araplar Celil bölgesinde bulunan iki arap kentinde yaşamaktadırlar. Bu kentler Nasira ve Şefa Amro'dur. 6 kentte de, karışık bir biçimde yaşamaktadırlar. Bunlar, Akka, Heyfa, AL Lıd, Ramle, Tel-Aviv, Yafa ve yeni Kudüs'tür. Çoğunluğu Celil bölgesinde bulunan 104 köyde bulunmaktadırlar. Bunların yarısı Nakab, diğer yarısı da Celil'de bulunan 24 bedevi aşiret vardır. (Sabri Cres, İsraildeki araplar, S.6

· İsrail'deki araplar İsrail'in yerlileri olarak görülmektedirler. İsrail'in vatandaşları değildir. Çünkü İsrail'e varması durumunda, o topraklar üzerinde anası, babası ve dedesiyle yaşayan arabın elde ettiği haklardan daha fazla hakka sahip olan göçmen yahudiler vardır. Bu hakları tanıyan "Dönüş yasası" her haliyle İsrail'e varmasıyla birlikte israil cinsiyetini vermektedir. İsrail'de bulunan filistinli arabın ise, cinsiyeti elde etmesi bir dizi koşulu bulundurmasını gerektirmektedir. Yahudi devletin ırkçı doğası ve temel siyonist hareket noktaları, araplar için birer etken oluşturmaktadır. Sonuçta ve en iyi durumlarda ikinci derecede vatandaşlar arasında sıuflandırılır. 5712/1952 Cinsiyet yasasının 2,3,20. maddeleri)

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ FİLİSTİNLİ ARAP İŞÇİLERİN EKONOMİK DURUMLARI

İsrail'de bulunan araplar iki temel sektörde bulunmaktadırlar. Bu sektörler tarım ve vasıfsız işçilerdir.

Kurulduktan sonra İsrail'de kalan arap azınlığın büyük bir çoğunluğu ayrıldığı arap halkı gibi tarımla uğraşmaktaydı. Daha sonra gözle görülebilinir bir oranı vasıfsız işçi durumuna geldi.

İsrail'deki arap tarımı, önüne çıkartılan bir dizi engelle karşılaştı. Bu engeller sonuçta arap tarımının hacminin azalmasına, çalışanların da azalmasına yol açtı. Bu engellerin en büyüğü, geniş arap topraklarının 1/3'ünün musadere edilmesiydi. Bu ise, tarıma elverişli toprakların azalmasına yol açtı. Ki, köylerde aile başına düşen tarıma elverişli toprak 1944'te İsrail kurulmadan önce 67.3 dönümden, 1949-1950'de 38.5 dönüme kadar düşmüştür. 1963'te bu rakam 26.9'a kadar düşmüştür. Bunlar bu iki yıl içerisinde yapılan statistiklere göre %60 oranında azaldı. (İsrail Parlemantosu, "Kilisenin" tutanakları, 30.6.1964, s.2192)

Bu durum tarımda çalışan arapların sayısının azalmasına ve tarımla yaşayabilecekleri toprağa sahip olan arapların sayısının azalmasına yol açmıştır. İsrail tarım bakanlığının 1963'te yaptığı istatistik sonucunda AL Lıd'in kuzeyinde bulunan 104 arap köyünde (Ki pratikte, bu köyler İsrail'deki arap köyleridir. Ayrıca bunların dışında kalan Kudüs'ün güneyindeki iki küçük köy ve Nakab bedevileri vardır.) o günlerde bu köylerde yaşamakta olan 171 720 araptan 96406'sı yani, %55.5'i özel toprağa sahipti. O günkü toplam alanı 385 993 dönüm idi. Aynı biçimde bu statistiğin sonuunda, bu toprakların 14 340 aileye dağılmış olduğu görülmektedir. Bu toprakların küçük parçlara bölünmüş olduğu ve bu ailelerden 30 dönümden daha az toprağa sahip olanlarının oranı %72 dir. %28'i ise, 31 dönümden fazla toprağa sahiptir. Bu rakam bağımsız bir biçimde geçimini sağlamak için tarım planlamasındaki asgari düzeydi.

Doğal olarak bu parçalanma bu güne kadar bulunmaktadır. Kuşkusuz bu gün daha da büyük boyutlara varmıştır. Başka nedenler ol-

masa bile en azından miras etkeninin sonucunda olsa bile daha da büyük boyutlara varmıştır.

Toprakların azlığı, ihmal edilen ve yönetim tarafından teşvik edilmeyen, yani tam bir kuşatma içerisinde olan arap tarımının önündeki tek engel değildi. İsrail'in kuruluşunun ilk yıllarında, tarım gıda maddelerine şiddetli bir gereksinimin olduğu yıllarda, tarım ürünleri şiddetli bir biçimde hükümetin denetiminde tutuldu. Bu denetim, özel olarak bu amaçla kurulan tekelci şirketler ürünhlerin pazarlaması için izin verildi. Buna uyman ise, malları müsadere ediliyordu.

Bu şirketlere arasında en fazla tanınmış olanı, "Celil Bostani" şirketi, yahudi ürünlerini pazırlama örgütleri bu şirketlerin hisselerinde ve yönetimlerinde çoğunluğu ele geçirmişti. Arap tarımının ilerlemesini engellemek için bir dizi tedbir almaktan geri durmuyordu. Ki, onu kapsıyarak daha fazla örgütlenmiş olan yahudi tarımının gelişimini sağlıyabilsin. Bunlara ek olarak filistinli sığınmacıların arkalarında bıraktıkları geniş toprakları bu şirketler işletebildi. Bu şirketlerin ulguladığı tedbirler arasında; Arap tarım ürünlerine, yahudi tarım ürünlerinden daha düşük fiatlar vermekti. Hükümetin gıda denetleyicisinin izniyle ve arap belirli bir yüzde payını kesmektib (Kilisedeki bir soruya, tarım bakanı Levi Eshcol'un yanıtı,18.12.1951) Bunun da nedeni, arap köyündeki masraflar yahidi köyündeki masraflardan daha azdır. Bu yüzde oranı olan kesinti, fiatların %16-17'sine kadar varmaktadır. Ki, yahudi ile arap tarımının gelirleri eşit duruma gelebilsin. Bu fiatlar arasındaki fark 1952'ye kadar resmi olarak kaldırılmadı. Ancak pratikte bu güne kadar vardır. Bir de, yıldan yıla arttığı düşünülmektedir. (Sabri Cris, İsraildeki araplar)

Böylece arapların tarıma elverişli toprakların azlığı etkenine, arp tarımının ilerlemesini engelliyen bir başka etken daha eklenir. Bu etken, arap tarım ürünleriyle yahudi tarım ürünleri arsındaki fiat farkıdır. Bu fiat farkı belirli bir sınıf ürünle sınırlı kalmayıp bir çok sınıfı kapsamaktadır.

Bu alanda, İsrail'deki araplar ürünleri arasındaki temel ürün olarak sayılan tütün fiatlarına işaret etmek gerekir. Ki, araplar, yahudi üreticilerin 8 katı tütün üretirler. Buna karşın, istatistikler (yandaki Cetvele bakınız.) 20 yıl içerisinde yahudilere verilen toplam tütün karşılıkları araplara, verilen aynı tütün karşılıklarından 64.4 oranında daha fazladır. İsrail'deki tütün pazarlamasıyla ilgili bazı makamlara danıştıktan sonra, fiatı belirleyen ve yönetim tarafından atanan makamlar tarafından özetlenir. Ancak buna karşın İsrail yönetimi, arap ürünüyle yahudi ürün arasında ayırım yapmak için bir çok hile kullanır. Böylece arap tütünü yahudi -şirketler tarafından hükümetin kararlaştırdığı fiatlar ödenerekr alınır. Yahudilerin tütün ürünleri ise, yahudi kurum tarfından özel olarak bu iş için kurulan "Alieh Tabacc" şirketi tardafından alınır. Hükümetin kararlaştırdığı fiatlar ödenerek alınır. Hükümetin kararlaştırdığı fiatlara ek olarak, yahudi kurum tarafından, yahudi tarımını teşvik etmek için temel fiatların üzerine bir ek ödeme yapılır. Yahudi kurum ise, bu tutumunu inkar etmeden, temelde kendisinin yahudilerin çıkarı için çalıştığını ilan etmektedir. Hükümet ise, böylesi bir sorunla ilgilenemeyeceğini ilan etmektedir. Çünkü Yahudi kurum, uygun gördüğü bir dizi yaptırımı uygulayabilecek bir devlet durumundadır.

Arap tütün üreticileri, bu sorunu bir çok yöntemle çözmeye, yada en azından yönetimin dikkatlerini çekmeye çalıştılar. Kilisedeki bir çok arap üyenin bu sektörle ilişkileri vardı, ve bu ilişki hükümet düzeyindeki sorunlarını izlemeye yol açtı. (Age) Bu üyeler bu konuyla ilgili sorunların görüşülmesini onlarca defa önerdiler. İstekleri üzerine de, tütün üretimi ve pazarlanması konusunda parlemanto düzeyinde bir kaç defa soruşturmalar gerçekleşti. Ancak soruşturmaların başlamasından ve komitelerin oluşturulmasından, 11 yıldan daha fazla bir zaman süresi içerisinde hiç bir ilerleme sağlanamadı, yada arap tütün üreticilerinin şikayet ettiği sorunlarda hiç bir değişiklik sağlanmadı.

Zeytin ve zeytin yağı üreticileri de aynı sorunla karşılaşmaktadırlar. Arapların ürettikleri zeytin, yahudilerin ürettiği zeytinin iki katıdır. Ancak ortalama fiat farkı, % 41.1'dir. Yönetimlerin dikkatini

EKONOMİK DALA GÖRE ÇALIŞANLAR

İş Kolu	Tarım ve Balık Avı	Endüstri ve Maden Ocakları	Elektrik ve su	İnşaat	Ticaret Esnaf	Ulaşım ve Taşımacılık	Görevli ve Kamu Hizmetleri	Özel İşler	Bilinmeyenler	Toplam Çalışanlar
					K A S I M 1 9 5 5					
Yahudiler	81000	121200	11700	48800	34500	119300	47000	47000	3500	542900
%Oranı Araplar	14.9	22.3	2.2	9.0	13.9	6.4	22.0	8.7	0.6	1000
%Oranı	21200	5800	200	5500	3300	1500	4000	1100	800	43400
	48.8	13.4	0.4	12.7	7.6	3.6	9.2	2.5	1.8	1000
					1 9 5 9					
Yahudiler	89000	149400	15200	57300	77500	45100	143000	48800	2500	627800
%Oranı Araplar	14.2	23.8	2.4	9.1	12.3	7.2	22.8	708	0.4	100.0
%Oranı	21400	7700	700	6300	3300	1900	4400	1700	200	47600
	45.0	16.2	1.5	13.2	6.9	4.0	9.2	3.6	0.4	100.0
					1 9 6 2					
Yahudiler	89500	186600	15500	64100	94200	45600	163400	58300	2200	719400
%Oranı Araplar	12.4	26.0	2.2	8.9	13.1	6.3	22.7	8.1	0.3	100.0
%Oranı	26000	14.3	0.7	11100	4400	2200	4000	1700	-	58100
	44.7	-	-	19.1	7.6	3.8	6.9	-	-	100.0
					1 9 6 5					
Yahudiler	89000	211400	14800	77200	105200	56400	192500	61100	206900	1105500
%Oranı Araplar	11.0	26.10	1.8	9.5	13.0	7.0	23.7	7.4	25.0	100.0
%Oranı	25400	11500	700	14800	5200	3200	5500	5200	9200	66700
	37.0	-	-	21.5	7.6	5.4	8.0	6.3	11.1	100.0
					1 9 6 8					
Yahudiler	76100	22300	18300	57500	112500	-	-	70300	2400	828100
%Oranı Araplar	9.2	26.9	2.2	6.9	13.6	-	-	8.5	0.3	100.0
%Oranı	25600	13700	1000	15500	8100	-	-	4400	100	82800
	30.9	16.6	1.2	18.7	9.8	-	-	5.3	0.1	100.0
					1 9 7 1					
Yahudiler	63300	227300	10800	66300	169300	76900	227500	67800	2300	907500
%Oranı Araplar	7.0	25.2	1.2	7.4	18.8	7.5	25.2	7.5	0.2	100.0
%Oranı	21200	12300	200	22000	13800	61800	1200	5000	200	94600
	22.4	13.0	0.2	23.2	14.6	6.5	14.6	5.3	0.2	100.0

(STATİSTİCAL ABSTRACT OF ISRAEL, 1972, PP, 314-315, 1969, PP, 260-261 AND 1963, PP 498 - 501)

çekmek için harcanan bütün çabalar boşa çıktı.

Bütün bu sorunlar, toplu bir biçimde arap tarımını kapsamak, yıldan yıla boğmaya çalışmak amacında olan ve belirli çizgilere sahip olan hükümet politkasının anlatımından başka bir şey değildir. Bilindiği gibi siyonist devletin üzerinde kurulduğu başlıca temellerden biri, tarımsal yerleşimdir. Ki, burada sadece İsrail hükümeti değil, uluslararası siyonist örgütler de özenli bir biçimde ilgilenmektedir. Bu durum sonucunda ve İsrail yönetiminin oluşumuyla ilgili nedenlerle ve tarımsal yerleşimin temsilcilerinin bir bütün olarak yönetimin içerisindeki etkileri arttı. Örneğin tarım yerleşim bölgelerinin kilise içerisindeki temsilcilerinin oranı, o yerleşim bölgelerinde yerleşenlerin oranından kat kat fazladır. Buna ek olarak İsrail hükümeti içerisindeki temsil oranları da çok yüksektir. Bu temsilciler işgal ettikleri güç merkezlerini nasıl kullanacaklarını çok iyi biliyorlar. Etkinliklerini tarım sektörü ve istemleri için kullanmaktadırlar. Genel olarak yahudi tarımının elde ettiği mali yardım, büyük krediler, modern araçlar, (tarım ürünlerine fiat biçme gibi) görevlerini yerine getirebilmesi için tam yetkilere sahip olan üretim ve pazarlama kurumları gibi kolaylıklar, arap ve yahudi tarım sektörlerinin vardığı ilerleme düzeyi arasındaki farkı büyütmektedir. (Yahudi tarımında sulu ekim yapılan toprakların oranı arap tarımının 10 katına kadar varmaktadır.)

Arap tarımının durumları, bu biçimde kötüye gitti ve merkezleri sarsılıp gelirleri azaldı. Bütün bunlardan güdülen amaç, zorunlu olmayanlar dışında hiç kimsenin çalışmayacağı zararlı bir ekonomik sektöre dönüştürmekti. (Arap tarımında uygulanan programlı engelleme eylemleri, yahudi tarımındaki bir dönümün gelirinin arap tarımındakinden daha fazla gelir getirmesine yol açtı. Bu fark, 1950-1951 ve 1970-1971 yılları arasında %289'a kadar vardı. Arap üreticiler bu politikayı öğrenip yahudi tarımına atılmaya başladıklarında, İsrail hükümeti buna engel olmak için hemen bir kanun çıkardı.) (Age)

Bütün bunlardan sonra tarımda çalışan arapların oranının 1955'te %48.8'den 1971'de %22.4'e kadar, yani yarısından fazlası

na kadar düşmesini garip görmek olanaklı mıdır?

İsrail yönetiminin başından beri yapmaya çalıştığı şey, mülkiyeti sonucunda çıkan giderlerin gelirinden daha fazla olduğu bir dönemde, daha fazla yahudi yerleşim bölgesi kurabilmek için arapların elinde kalan topraklarını satmaya zorlamaktır.

İsrail devletinin kuruluşundan sonra ayakta kalabilen iki arap işçi örgütü vardır. Bunlar, "Arap işçileri Konferansı" ve "Filistin İşçileri Federasyonudur." "Arap işçilerinin ancak az bir bölümü bunların saflarında bulunuyordu. Buna karşılık yahudi işçilerin büyük bir çoğunluğunu kapsayan ve (Daha önce gördüğümüz gibi) işçi federasyonu olmasına ek olarak patron gibi egemenliğe sahip olan Hestedrout arap işçilerine iyi bir gözle bakmıyordu. Bununla birlikte İsrail yönetim organları genel olarak arap işçileri karşısında düşmanca bir tavır aldılar.

Siyonizmin "toprağı işgal etme" çağrısı sonucunda "emeğin işgal edilmesi" çağrısı, arap işçilerinin çıkarına karşı tehlikeli bir rol oynadı. Daha önce ayrıntılı bir biçimde sözünü ettiğimiz "İbrani emek" şiarı, siyonistlerin ve çoğunluğu siyonist olan işçi kesimlerinin, yahudilerin araplar karşısında seçkin olmasını ve daha sonra işlerinden kovup yerlerinde yahudi işçilerin çalıştırılmasının gerekçesi olarak görülmesinin bir kalkanı durumuna gelmiştir.

İsrail olgusunun kuruluşunun ilk yıllarındaki, İsrail yönetiminin arap işçilere karşı olan tutumunu etkileyen etken, sadece ibrani emek engeli değildi. Buna ek olarak başka gerekçeler vardı. Bunlardan birisi, güvenlik sorunudur. Araplara dayatılan askeri yönetimin politikası ve onu izleyen sefer izni, özellikle arap işçiler için vahşi bir biçime büründü. Ki, askeri yönetim açık bir biçimde, yahudi bölgelerinde çalışmak için izin vermiyordu. Bu uygulamalara karşı gösteriler yapılınca da, bazen polis ateşiyle karşılaşıyorlardı. Çünkü İsrail'e toplu göç dalgaları arasında gelen yahudi göçmenler bile kendilerine özgü işlere alınamıyorlardı. Aynı biçimde yahudi işçi temsilcileri de, ülkedeki iş düzenine arapların katılmasına karşı çıktılar. İçerisinde bulundukları koşullar ve işe olan gereksinimleri sonunda aynı iş için yahudilere ödenen ücretten daha az bir ücrete

TÜTÜN ÜRETİMİ VE DEĞERİ

YIL	Yahudi Ürünü	Arap Ürünü	Yahudi ürününe ödenen toplam para	Arap ürününe ödenen toplam para	Yahudi tanmındaki bir tonun ffiatı	Arap tarımındaki bir tonun ffiatı	Arap tanmında üretilen bir tonda Yahudi tarımında üretilen bir ton arasındaki fark	
	Ton Olarak	Ton Olarak	On binLira Olarak	On binLira Olarak	Lira Olarak	Lira Olarak	Lira Olarak	% Oranı
1950-51	105	1800	158	1530	1505	850	655	% 12.9
1954-55	185	2150	403	2752	2455	1360	898	% 70.1
1958-59	300	2100	745	2536	2175	1280	1123	% 82.5
1962-63	50	60	198	133	3960	2217	1743	% 75.6
1966-67	280	1920	1248	6340	4457	3302	1155	% 35.0
1970-71	200	900	1000	3200	50550	3557	1444	% 40.6
1950-71 arasındaki ortalama	208	1642	683	328	3284	1998	1286	% 64.4

ZEYTİN ÜRETİMİ VE DEĞERİ

1950-51	950	1750	275	340	289.5	194.3	95.2	% 49.00
1954-55	1000	1800	518	725	518.0	402.7	115.3	% 28.3
1958-59	4000	4000	2125	1464	531.3	368.0	163.3	% 44.4
1962-63	4800	8200	4235	4906	882.3	518.3	284.0	% 47.4
1970-71	6000	6500	8800	6900	1466.6	1061.5	405.0	% 38.1
1950-71 arasındaki ortalama	4190	8921	3130	4113	704.9	499.7	205.2	% 41.1

STATİSTED ABSTRACT OF İSRAEL 1972, P 352, 1971 P,32 1970 PP 322 - 323

razı oluyorlardı. Arap işçilerinin rekabetinden uzak kalmak için, işçi temsilcileri, askeri yönetime karşı bu politikasını sürdürmesi için baskılarını kullandılar.

Hestedrout ise, arap işçilerin sıkıntısını azaltmak için sözü edilebilecek hiç bir uygulamaya geçmedi. 7. kongresinde bu sorunu araştırma zahmetinde bile bulunmadı. (Mayıs 1949 sonlarında Tel-Aviv'de, İsrail devletinin kuruluşundan sonra toplanan ilk kongresidir.) Bu tutumunu, 1953'te, arapların, kendisine bağlı bazı sendikalara katılmalarına ve (Kopat Holin) hasta fonu gibi bazı hizmetlerinden yararlanmasına izin verinceye kadar sürdürdü. Ancak yine de, ana örgüte üye olarak katılmalarını kabul etmedi.

Aynı zamanda İsrail yönetimi komünist etkiler altında bulunan "Arap İşçileri Konferansı" gibi küçük arap işçi örgütlerine karşı baskılar uyguluyordu. Üyelerini kovuşturma, askeri yönetim tarafından kongrelerini toplamalarını engelleme gibi uygulamalardır. Ki, Hestedrout'un sözünü ettiğimiz uygulamaları sonucunda "Konferans" kendi kendini feshetmeyi onayladı. Bunun hemen ardında da, "Arap İşçileri Federasyonu" kendini feshetti. (Yoram Ben Poroth, The Arap Laber Faree in israil, P.56)

Arap işçilerini kuşatan koşullar çok zordu. Ki, köyleri dışında ve yahudi bölgelerinde çalışmalarının yasaklanmasıyla birlikte, bir yandan tarım gelirlerinin azalması, diğer bir yandan da sayısal artışları sonucunda bu köylerindeki iş olanakları azalmaktaydı.

İktidar, işçi çalıştırmak, özellikle de gündelikçi işçi çalıştırmak için, zorunlu bir yasal uygulama olarak arap toparlanma grupları içerisinde çalışma büroları açtı. Bu bürolar, azlığı nedeniyle arap işçilerinin ancak az bir bölümünün sorunlarını çözebildi. 50'lerin sonuna kadar bu büroların sayısı 9'u geçmedi. Bunların 4'ü büyük arap kenti ve köylerindeydi. (AL Nasıra, Al tıybe, Bakah Garbiyeh, Üm Al Fahm) Diğer 5 tanesi de, değişik kentlerdeydi: Akka, Heyfa, Yafa, Al Lıd, Alramla'dadır. Aynı zamanda askeri yönetim, ufak bazı değişiklikleri politikasına geçirip, herhangi bir iş yerinin kendilerini çalıştırmaya hazır olduğunu ispatlayan işçilere sefer izni veriyordu.

Doğal olarak bütün bu uygulamalar, arap işçilerinin sorunlarını çözmüyordu. Askeri yönetim koşullarına ve çalışma bürolarına karşın, bir çok arap işçisi gizli olarak iş arayıp çalışmaya zorlandı. Ki, bu koşullar iş sahiplerinin, işçileri en çirkin bir biçimde sömürmesine, bilinen işçi ücretlerinden çok daha az ücret ödemelerine yardımcı oldu. Ki, arap işçisi bu ücretleri kabul etmek zorundaydı. Ve bundan şikayet edemezdi. Çünkü askeri mahkemeye verilirdi. Birincisi, sefer izni olmadığından, ikincisi, çalışma yasalarına uymadığından ve örgütsüz işçi oluşundan yargılamp işinden kovulurdu. Bu durumlar arap işçilerini zor ve az gelirli işlerde çalışmaya itti. Her şeye karşın aynı işi yapan arap işçilerle yahudi işçiler arasında, ücrette ve sosyal hizmetlerdeki ayırım sürekli olarak kaldı.

"Arap işçisinin haklan, mesleki gelişimi sırasında da, genellikle çiğnendi." (Aharon Kohen, İsrail ve Arap Dünyası, s.530). Aynı biçimde, "devletin bir çok iş kolu, şu yada bu biçimde arap işçi ve görevlisinin yüzüne kapatılmıştı. Ki, sadece arap tarımında çalışmak için bulunan az olanaklar önünde açılmıştı."

İnşaata yada kent yakınlarındaki başka işlerde, ilkel tezgahlarda yada, yerleşim bölgelerinde yahudi tarımında iş "çalabilen" arap işçisi, "örgütsüz işçi" gerekçesiyle işinden kovuluyordu. Arap işçisine karşı yönelen saldırılar ise, (Bazen polisin yardımıyla, bazen de, işsiz yahudi işçilerin kışkırtılmasıyla) yahudi kitlelerinde işsizliğin şiddetlenmesiyle (Ne kadar kötü olursa olsun iş arayanlar çoğalınca) şiddetleniyordu. Genel olarak iş durumu iyileşince hafiflerdi. (İşe en son giren ilk çıkandır). Aynı biçimde arap işçisinin gizli ve en kötü işlerde çalışmaya zorlanması, en kötü iş koşullarının dayatılmasına yeterliydi. (Age)

Arap işçilerinin bu derece kötü olan durumları, 50'lerin sonunda, bir çok etkenden dolayı başlayan, askeri yönetim tarafından dayatılan sefer koşullarının hafiflemesi gibi bazı değişiklikler başlayıncaya kadar sürdü. Ki, arap işçileri gündüz sefer izni bulunmadan işlerine gidip gelebiliyorlardı. Buna yol açan etkenler arasında, İsrail'deki ekonomik koşulların iyileşmesi ve çalışanlara olan gereksinim bulunmaktadır, Ki, askeri yönetimin hafiflemesinin ardında ya-

tan nedenler de herhalde bunlardır. aynı biçimde bu etkenler arasında Hestedrout'un 1959'un sonunda aldığı ve koşulsuz bir biçimde aynı haklara sahip ve aynı görevlerle yükümlü bir biçimde arap işçilerin kabul edilmesi kararında bulunmasıdır. (Ocak 1966'da Tel-Aviv'de toplanan Hestedrout'un 10.lkongresinde "Yahudi" kelimesinin kaldırılmasını gerektiren bir kararı 91'e karşı 558 oyla aldı. Bunların büyük bir çoğunluğu Ben Gorion'un yönergelerine uyan Rafi'nin adamlarındandır. Bununla birlikte kongre "İsrail toprakları" kelimesinin, "İsrail" ile değiştirilmesini ön gören bir başka öneriyi de reddetti. Böylece, Hestedrout'un açık adı bu kongreden sonra şöyle oldu: "İsrail topraklarındaki işçilerin genel sendikası".(Maarif gazetesi, 7.1.1966 ve İttihat, 11.1.1966) Hestedrout'un bu kararından önce de, Hestedrout kongresinin sandalyelerin yarısından fazlasını işgal eden Mapay partisinin de benzer bir kararı vardı. Ki, bu karar *"...Komünist partisinin ve bir bölüm siyonist partinin propagandalarını içeriğinden boşaltacaktır. Arap ülkelerinin elindeki İsrail'e karşı olan propaganda araçlarını ellerinden alacaktır."* diye nitelendirildi. (Ha Arts gazetesi, 18.1.1959)

1971 yılının sonuna kadar Hestedrout'a üye olan arap işçilerinin sayısı yaklaşık olarak 42 000'i buldu. Çalışma yasası gerekli bir biçimde arap işçilerinin durumlarının iyileştirilmesine katkıda bulundu. Ki, İsrail'deki her işçinin çalışma hakkını itiraf etti. Bunu, devletin denetimine tabi olan çalışma bürolarıyla yürütüyordu. Bu değişiklik arap işçilerinin çalıştırılması bürolarıyla yürütüyordu. çalıştırılması büroları kapanıp, yerine genel çalışma büroları kurulduktan sonra gerçekleşti. Ancak bu kanun işsizlik krizleri sırasında arap işçilerine dokunan bazı yönergeleri de kapsadı. Bu yönergeler gereğince İsrail çalışma bölgelerine bölündü. Çalışma hakkı önceliği bölge yerlilerinindir. Bir bölgeden bir başka bölgeye, o bölge gerçekten işçiye gereksinimi yoksa nakledilemezdi. Arap bölgelerinin genel olarak bütün işçileri kapsayacak yeterli iş yerleri yada fabrikalara sahip olmadığından, arap işçileri bir çok zaman kendilerini işsiz buluyorlardı. Özellikle de, işsizliğin yayılması sırasında. Ki, yahudi bölgelerinde işleri oranın yerlisi olan yahudilere ayrıldığından,

orada çalışmaları için gitmelerine izin verilmez. Aynı biçimde yasa, işçinin çalışma büroları aracılığıyla iş bulmasını zorunlu kıldı. Ancak bu bürolar arap bölgelerinde, özellikle de taşra bölgelerde ve küçük köylerde kurulmadı. (Sabri Cres, İsrail'deki araplar)

Fakat bütün bu engeller, arap işçilerini bir çok işi ele geçirmekten alıkoymadı. Yıldan yıla, tarım sektöründen ayrılıp bir çok değişik sektörde (Temelde de, inşaat sektörü) sayıları arttı. Bazı İsrail idareleri de, devletteki bazı el işlerini arapların işgal ettiğinden" uyarmaya başladı. (Yedot AHrenot gazetesi, 4.1.1963) Bu da, bir çok iş kolunun "arap işçilerinin tekelinde" olmasından sonraydı. Bir başkaları ise, *"Arap işçileri, örneğin yarın işe gitmemeyi kararlaştırırlarsa yada herhangi bir nedenden dolayı işe gidemezlerse kuşkusuz bazı iş kollarında büyük zorluklar ve zararlar çıkacaktır. Arapların çalıştıklan üç temel işkolu; tarım, (Mevsimlik işçilerin büyük bir çoğunluğu araplardandır.) inşaat ve hizmet sektörüdür. (Lokanta, otel garaj ve yakıt istasyonlan). Aynı biçimde pekciler arasında da büyük bir sayıları vardır." Zaif Shef, Ha Arts gazetesi, 19.10.1962)*

Doğal olarak, arapların temelde bu iş kollarına yönelmeleri, varabildikleri biricik iş kollarının bunlar oluşundan olduğu acıktır. Aynı biçimde iş sahipleri bunu teşvik ediyordu. *"Araplar bu iş kollarından anlamaktadırlar. Çünkü yahudilerden daha iyi bir işçi olarak görünürler. Arap işçisi, Hesterout'a üye ve örgütlü olsa bile büyük hayalleri yoktur. Her şeyden önce çalışmak için gelir. Yahudi iş sahibi de, arap işçisini seçmektedir. Çünkü genellikle daha az ücret alır." (Age)*

Ancak İsrail'deki arap işçilerinin sorunları sürekli bir biçimde yinelenmektedir. Yerleştirildikleri bölgelerde yeterli iş yerinin bulunmaması sorun yaratmaktadır. Ki, büyük bir çoğunluğu uzak yerlerde çalışıp orada kalmaya "işyerlerinin yakınında değişik ve garip biçimlerde yerleşmektedirler." Tahta kulubelerde, terkedilmiş binalarda, bazen de çıplak yerlerde yerleşmektedirler. İsrail Merkezi Sayım Bürosunun 1963 Haziranı sonunda yaptığı sayım sonucunda, bu gezici işçi sayısının 27 000 civarında olduğu ortaya çıkmıştır. Yani toplam arap işçilerinin yarısı kadardır. Bu gezici işçilerin 23 500'ü erkektir. Aynı biçimde bu gezici işçilerin % 69'u köy bölgele-

rinde % 13'ü civarında Nasira, Şefa Amrow'da % 10'u kentlerde yaşamaktadırlar. Bu gezici işcilerin % 34'ü inşatta, % 22'si genel hizmetlerde çalışmaktadırlar. (Sabri Cres, Age)

Arap işçilerinin karşılaştığı çirkin koşullar arasında en kötüsü, ailelerinin ekonomik durumları sonucunda okullarını bırakıp çalışmak zorunda kalan küçük çocuklardır. Ki, "güçlü kolları ve kapalı ağızlarının olması gerekir." (Maarif, 24.11.1964). Çünkü hiç bir kimse haklarını savunamaz konumda çalıştırmalarına izin vermez.

Bu sömürü koşulları, arap işçi kadınları üzerinde de uygulanmaktadır. Burada, yahudi iş sahipleriyle anlaşan Müteahit (İşçi başı) toplu bir biçimde kadınları çalıştırmaya getirir. Bunun karşılığında da, temelde resmi ücretlerden daha az olan yahudi iş adamının ödediği ücretten bir bölümü kesilip bu müteahitlere verilir. Askeri yönetim bu işçi başlarının doğmasına yardımcı oldu. Ki, İsrail yönetimleriyle olan ilişkilerini işçi kadınlara sefer izni almak için kullanmaktaydılar.

Sözün kısası, İsrail'deki arap işçileri benzeri bulunmayan ırkçı ayırımla karşılaşmaktadır. Büyük bir çoğunluğu, yahudi işçilerin çalışmaya razı olmadıkları el işleri dışında iş bulamıyorlar. Bunun sonucunda da, bu işçilerin büyük bir çoğunluğunun kültür düzeyi, yahudi sektörde meslek sahibi yada ücretli teknik işçi dışında çalışmalarına izin vermez Ki, arap sektörü, tamamıyla fabrikalardan boşanır durumundadır. İsrail yönetimi ise, araplar içerisinde, ne projeler kurmakta, ne de böylesi projeler için planları bulunmaktadır."

Aynı biçimde, kol gücüne dayanmayan yahudi iş yerleri, temelde önlerine kapalıdır. Hükümet bakanlıkları bile ayırım üzerinde ısrar etmekte ve ancak az bir bölümünü çalıştırmaktadır.

Örneğin, 1955'te öğretmenler dışındaki arap hükümet görevlilerinin sayısı, 353 kişiyi buldu. Ancak 1964'te bu görevlilerin sayısı 6 bakanlıkta 11 878 işçi arasında 320 işçiyi bulmuştur. Yani % 0.03'-tür. (sabri Cres, Age). Devletteki arap görevlilerinin büyük bir çoğunluğunu resmi arap okullarındaki öğretmenlerin ve temelde çok gerekli ve vazgeçilmeyeceklerin olduğu görülmektedir.

Son bir söz olarak şunları söylemek gerekir; Siyonizmin, yahudi-

leri el işleri yaşamına geri getirmeyi ve sırf bir yahudi toplumunun kurulması çağrısı ve "ibrani emek" sloganıyla somutlaşan ırkçılığına karşın arap işçiler, İsrail devletinin kuruluşundan 30 yıl sonra kol gücünün büyük bir oranını kendileri yapmaktadırlar. Görüldüğü kadarıyla da, daha da artarak bunu sürdürecekler, Ki, başka seçenekleri yoktur.

İKİNCİ BÖLÜM

BATI ŞERİA'DAKİ İŞÇİ SINIFI

(1948'den sonra Batı Şeria)

GENEL DURUMLAR:

Batı Şeria, Filistinin toplam alanının 1/5'i kadardır. (%21.3) 1948'deki Filistinli arap yerlilerinin 1/3'ü kadar bu bölgede bulunmaktadır. O zamanlarda endüstri temerküzüne tanık olan Filistinin kuzey bölgesiyle karşılaştırıldığında iyi tarım toprağı ve endüstri gelişimi az olan bir bölge olduğu görülür.

Aşağıdaki cetvel batı Şeria'nın 1950'deki tarım durumuyla ilgili bir düşünce vermektedir.

BATI ŞERİA'DAKİ TOPRAKLAR (1950) Km. olarak:

Sulu topraklar	23
Ağaçlı Topraklar	631
Tarım Toprakları	1492
Ekilmeyen Topraklar	3103
Ormanlar	273
Köy ve Kentlerin Alanı	33
Toplam:	5555

Bu cetvel Batı Şeria'daki tarımın geri kalmışlığına işaret etmektedir. Ki toprakların 2/3'ü, ekilmemiş yada tarıma elverişli değildir. Fakat batı Şeria'daki yerlilerin, (Tahminler, 1944 yılı sonlarında 437 000 kişi civarında olduğuna işaret etmektedir) doğal artış oranı olan % 2.8 göz önünde bulundurulursa Batı Şeria nüfusunun 1948 savaşında ortaya çıkan sınırlar içerisinde, (Yani Mayıs 1948'de) 475 000 kişi olduğu tahmin edilmektedir.

1948'den SONRA BATI ŞERİA'YA OLAN GÖÇ

Değişik kaynaklar Filistinin 1948 ortalarındaki süfusunun 1 282 000 ile 1 380 000 arasında olduğunu tahmin etmektedir. İsrail işgali altında sadece 156 000'i kaldı. Bunlara Gazza kesimindekileri, (85 000 kadardır) ve İsrail işgali sonunda göçe zorlanmayan batı Şeria'nın yerlilerini eklersek, İsraili işgali sonucunda sığınmacı durumuna gelen Filistinlilerin sayısının 613 000 ile 635 000 arasında olduğunu görürüz.

Sığınmacıların en büyük bölümü %43 Batı Şeria'ya yöneldi. Doğu Şeria %12, geri kalanların büyük bir çoğunluğu da (%15) Lübnana, Gazza kesimine (% 22), Suriye'ye (% 9) yöneldi. Bunlar UNURUA'nın tahminleridir.

Batı Şeria'ya yönelenler aşağıdaki yüzde oranlarına göre dağıldılar:

Eriha kazası, % 12.7, Kudüs kazası % 8.5, Ramalla azası % 17.5, Nablus kazası 23.8, Beyt Lahm kazası % 10.4, Halil kazası % 16.9.

Önceki verilerden ve resmi rakamlardan Batı Şeria'daki sığınmacıların sayısının Ağustos 1952'de yaklaşık, 204 000 kişi olduğunu çıkarabiliriz. Batı Şeria'nın bütün nüfusu 742 000 kişi idi. Yani toplam nüfusa göre sığınmacıların oranı % 27.5 civarındaydı. (Ürdün Haşimi krallığı, Konut sayımı, 1952)

Çöküntünün ardında ister batı Şeria yerlileri açısından, ister batı Şeria'da yerleşen sığınmacılar açısından, batı Şeria'dan doğu Şeria'ya yoğun bir göç başladı. Amman kentinin karşılaştığı nüfus artışı, bu yoğun göçün açık örneklerindendir. Amman kentinin 1943'teki nüfusu 30 000'i göçmendi. 1952 yılında 108 000'i buldu. Yani kentin yerlileri sadece 9 yıllık bir süre içerisinde 3.5 kat arttı. Bu göçün temel kaynağı ise, (doğal artış ve Ürdün'ün kırlarından olan göç dışında) Batı Şeria yerlileriydi. (Age, S.2)

Aynı biçimde bizzat batı şeria kentleri de, bir çok sığınmacının kentlere yönelmesi sonucunda büyük bir nüfus yoğunluğuyla karşılaştı. Aşağıdaki bu artışı gösteren bir tablo sunuyoruz:

Kentin Adı	1945'teki Nüfusu (Sadece Araplar)	1952 Nüfusu
Nablus	23 250	42 499
Halil	24 560	35 983
Tulkerm	8 090	21 872
Ramalla	5 080	17 145
Beyt Lahm	8 820	19 105
Cenin	3 990	12 660

Sığınmacılar 50'lerin başlarında batı Şeria'nın bazı bölgelerinde nüfusun yarısından fazlasını oluşturdular. Özellikle de, Ariha bölgesinde % 80, Ramalla ve Beyt Lahm bölgelerinde % 50 idi.

BATI ŞERİA'nın ÇÖKÜNTÜDEN SONRAKİ EKONOMİK DURUMLARI

Çöküntüden sonra, batı Şeria Filistin içerisindeki galerilerinin ve çalışma olanaklarının büyük bir bölümünü kaybetti. Ki, tüketim, limanlar ve genel olarak alt yapı Filistinin diğer bölgelerine dayanıyordu. Ekonomisi bir bütün olarak Filistin ekonomisinin bir parçasıydı. Bu durum, ister yerlilerinin gereksinimlerini karşılamada, ister büyük bir çoğunluğunun gelir kaynağı sorununda böyledir. Filistin'in parçalara bölünmesi, Batı Şeria'daki ekonomik ve yaşamsal durumlara etkide bulunan demografik sonuçlara yol açtı. Filistin'in büyük olan bölümünün İsrail tarafından işgal edilmesi bütün nüfus kesimlerinin çıkarları üzerinde yıkıcı etkiler bırakmıştı. Bu durum, ister batı Şeria yerlilerinden olup işgal altına düşen Filistin topraklarındaki işçi ve görevliler açısından, (Ki, bunların büyük bir çoğunluğu kent işçisi, Filistinin çiftliklerinde narenciye işçisi, Heyfa'da liman ve petrol rafinerisi işçisidir.) İster batı Şeria'nın bizzat içerisinde çalışan ve batı Şeria'nın Filistinin diğer bölgelerinden ayrılması sonucunda işlerinden olan batı Şeria yerlileri açısından olsun yıkıcıydı. Bu sonuçlar genellikle Kudüs'ün eski semtlerinde oturan ve yeni semtlerde çalışan araplar üzerinde etkisini gösteriyordu. (Ki, orada taşıma şirketleri, bakkallar vs. gibi varlığı sefer ve çalışma özgürlüğüne bağlı olan şirketler ve çalışma alanları vardır. Örneğin Ramal-

la ve Beyt Lahm kentlerinde bulunup İsrail'in işgal ettiği bölgelerde bulunan su ve elektrik enerjisi kaynaklarıdır.)

Sınır bölgelerindeki bazı köylerde yerlilerin, Ürdün yönetimiyle Siyonist olgu arasında 1949'da oluşturulan barış hatları sonucunda toprakları İsrail sınırları içerisinde kaldı. Kendileri ise, işsiz ve gelirsiz kaldılar.

Aşağıdaki cetvel, sınır bölgesinde kalan toprakların % 38'inden fazlasının İsrail sınırları içerisinde kaldığını göstermektedir:

Bölgenin adı	Nüfusu	Alanı(Dönüm)	Şimdiki alanı(Dön)	Kaybettiği toprak oranı
Cenin	10 260	331 110	144 008	%63,3
Nablus	7 500	337 912	305 883	%6.7
Tulkerm	39 020	267 324	109 153	%59.2
Beyt Lahm	6 230	30 741	20 742	%32.5
Kudüs	7 230	31 107	21 673	%30.3
Halil	64 630	709 699	490 556	%30.9
Ramalla	2 850	28 647	22 887	%20.1

(RSP Orter Economic Survey of Garden, British Middle Office 1953,P.16)

Gerçekten de bu cetvel, bu bölge yerlilerinin karşılaştıkları zararların tümünü yansıtmaktadır. Bulunan oran kaybedilen toprakların çeşidini ortaya koymaktadır. Bu toprakların en verimli topraklardan olduğu ve çoğunun çiftlik ve sulu topraklar olduğu bilinen bir gerçektir.

Sınır diye adlandırılan bölge yerlilerinin büyük bir bölümü işsiz kaldılar, (Hepsi değilse de) büyük bir çoğunluğu tarımdan geçimlerini sağlamaktadırlar. Kendilerinin elinde kalan ve işgalin kapsamadığı toprak alanları, ancak 24 500 kişinin geçimine yeterlidir. Toplum nüfus ise, 119 150 kişidir. Yani yerlilerin ancak 1/5'ine yetebilmektedir. (Her aileye 20 dönüm toprak kalmaştır. Ortalama olarak ailenin yaşayabildiği oran ise, 95 dönümdür.

Sınır bölgelerinde kalan köylerin durumu böyleydi. Ancak bir bütün olarak batı Şeria'daki durum; gelir kaynaklarını kaybeden nü-

fus, bütün yerlilerin 1/4'ünü aşmaktadır. Bunlar aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi dağılmıştır.

	Aile Sayısı	Kişi Sayısı
Topraklarını kaybetme nedeni ile gelirlerini kaybedenler:	16 000	80 000
Mandacı hükümetteki işlerini kaybetmekten gelirlerini kaybedişini kaybetmekten dolayı gelirini kaybedenler	4 000	20 000
	4 000	20 000
Toplam:	24 000	120 000

Bu rapor, sınır köyleri dışında, batı Şeria'daki tarım durumunu ele almamaktadır. Aynı biçimde Batı Şeria'ya göç eden sığınmacı Filistinlilerin durumlarını da, göz önünüde bulundurmamaktadır.

BATI ŞERİA'DAKİ SIĞINMACILARIN DURUMLARI

1948 savaşı sonrasında batı Şeria yerlilerinin karşılaştıkları kötü durumlara karşın, Batı Şeria'ya göç eden sığınmacıların durumları uzun süre boyunca yerlilerin durumlarından daha da kötü ve karamsar kaldı. Küçük bir azınlık mallarının bir bölümünü (Para, mücevherat vs) yanına alabildi. Diğer büyük sığınmacı çoğunluk ise, UNRWA'nın verdiği yardımlarla yetinmek zorunda kaldı.

Bu yardımlar, insanın sadece yaşamını sürdürebilmesi için koşulların hazırlanmasıydı. Zorunlu insan gereksinimlerinin asgari bir bölümünü verebiliyordu.

Örgütün resmi verilerine göre, 1950-1951 mali yılında kişi başına verdiği yardım, 39 Amerikan dolarıdır:

Buna göre, örgütün o mali yıl içerisinde, Filistinli sığınmacıya verdiği yardım günde 11 Amerikan sentini bulmamaktadır. Bu para, yemek, eğitim sağlık ve diğer dağılmaktadır.

O zamanlarda Filistinli sığınmacının karşılaştığı yoksulluk hakkında bir düşünceye varabilmek için, UNRWA'nın 1950-1951 yılındaki masraflarının yarısından daha az bir bölümü gıdaya ayrılmıştı.

(% 46). % 3'ünden daha az bir bölümü ise konut ve örtülecek eşyalar, sadece % 2'si kadar sağlık hizmetleri, % 1'inden daha az bir bölümü eğitim için ayrılmıştı. Örgütün yönetim ve dağıtım harcamaları ise, % 12'den fazlasını bulmaktadır. (Reportof the director of the UNRWA Genaral Assambly Supp, No 16)

Başka bir deyimle örgütün bir Filistinli sığınmacı için günde 4.8 Amerikan senti, yemek, 0.4 sent sağlık için harcamaktadır. 1951-1952 mali yılı içerisinde örgütün her sığınmacıya ödediği gider, 31 dolar 40 sent olarak hesaplanmıştır. Yani günde 9 sentten daha az bir miktar örgütün değişik çalışmalarına harcanmıştır. (Age)

Yani örgütün her sığınmacı için harcadığı bir yıllık gider o zamanki, her Amerikalının gelir ortalamasının 1/30'undan daha azdır. Aynı biçimde bu miktar (yılda 39 dolar) 1942'deki arap işçisinin gelir ortalamasının 1/8'ine eşittir. (Yılda 98 Filistin Lirasıdır.) (Survey of Palestine Palestine 1964 Voll III, and abb 2 sedian 13)

Çalışarak yaşamsal durumlarını hafifletebilen sığınmacıların sayıları üzerinde dakik bilgiler bulunmamaktadır. Ancak elde bulunan bilgiler sığınmacıların içerisindeki iş gücünün büyük bir çoğunluğunun tam bir işsizlik çektiğini vurgulamaktadır.(Cemil HİLAL, Age)

Dünya kalkınma ve iskan bankasının bir raporunda, Ürdün'deki filistinli sığınmacıların 1954 yılındaki iş gücünün % 50'si kadarı bir bütün olarak işsizlikle karşı karşıyadır. % 20'sinden fazlası ise, mevsimlik işsizlikle karşıyadır. Bu ise, batı Şeria'daki iş gücünden 110 000 kişiden daha fazla bir kesimi (Yerliler sığınmacılar) tam yada mevsimlik işsizlikle karşı karşıyadır. Yani batı Şeria'daki iş gücünün 2/3'ü kadardır. (Age)

Batı Şeria'daki bu yeni durum, yaşam ve iş durumlarına yansıdı. Yerlilerin konut durumları ise, sürekli olarak kötüleşmektedir. 1952'deki resmi sayımlarda, batı Şeria'daki konut birimlerinin % 28'i çadır, mağara, tahta ve toprak konutlardan oluşmakta olduğu ortaya çıkmıştır. Konutların sadece 1/3'ü, yani % 33.2'si özel kaynaklı sulardan (Yapı içerisindeki akarsu, yada özel kuyu) suyunu al-

maktadır. Ve sadece % 2.6'sı elektrik enerjisine sahiptir. (Ürdün, 1952 konut sayımı)

Yeni koşullar en çok iş ve işçi koşullarına yansımaktaydı. İşgücünün 30 000 kişiden fazlası işgal edilmiş Filistindeki ve bizzat batı Şeria'daki gelir kaynaklarından oldular. İşgal edilmiş Filistinden en az 60 000'i kadar bunlara katıldı. Çöküntü sonucunda egemen olan karamsarlık koşulları içerisindeki bu işsiz ordusu, Filistin emekçi sınıfındaki karamsarlığın artmasına yol açtı. Kuşkusuz ücretlerin hızla olan düşüşüne bir göz gezdirmek bile, işçilerin vardığı kötü koşulları gözler önünde serer.

Aşağıdaki tablo Filistinli işçilerin durumlarının kötüleşmesine işaret etmektedir:

Bölgenin adı	Ortalama günlük ücret. (Kuruş olarak)	12 Ay içerisinde ortalama iş günü	Yıllık geli Dinar olarak
Kudüs	221	277	61
Halil	178	270	48
Nablus	209	232	48

(Perter, Age)

Bu tablo tarım dışında endüstride çalışan ergin erkek işçilerin 1952 ekim ayındaki günlük ücretlerine işaret etmektedir.

Sözü edilen sayımlar, günlük ücret ortalaması ve iş günü sayısının aşağıdaki gibi olduğuna işaret etmektedir: (Parter, S.40)

İş Kolu	Ortalama günlük ücret (Fils) kuruş olarak	Son 12 ay içerisindeki İş günü sayısı	Yıllık ge Dinar olarak
ınşaat	229	137	21
Gıda end.	235	264	62
Ulaşım	259	275	71
Diğer end.	227	263	60
Sanat, zanaat	235	246	58
Hizmetler	204	264	54

Bu rakamların 1948'den önceki dönemde, işçi ücretleriyle karşı-

laştırılmasıyla Filistinli işçinin durumlarının kötüleşmesinin düzeyini ortaya koymaktır.

Aşağıdaki tablo ise, değişik (Tarım dışında) ekonomi kollarındaki ücret düzeylerini ve Filistinin en büyük bölümünün siyonizm tarafından işgal edilmesi sonucunda meydana gelen düşüşü ortaya koymaktadır. (Cemil HİLAL'ın eserinde bulunmaktadır.)

İş Kolu	1947'deki arap işçisinin ortalama günlük ücrteti (Filistin Milimi)	Kudüs'teki ortalama günlük 1952 ekimde (Fils) kuruş
Değirmenler	480	264
Fırınlar	268	206
Marangozlar	500	188
Terziler	641	198
Araba onarımı	683	143
Mekanik end.	400	154

İş Kolu	1947 (Filistin Milimi)	1951 (Ürdün Kuruşu)
Gıda	535	160
İnşaat	641	250
Taşıma	739	190

Tablodan; bir çok iş alanında ücretlerin yarıdan daha fazla bir düzeyde düştüğünü anlayabiliriz.

Ancak aşağıdaki tablo, 1947-1951 yıllarında ücretlerin 1/3'e ve daha fazla bir düzeye düştüğünü göstermektedir. 158 de 5. şekil

Kudüs bölgesinde 1947'deki vasıfsız işçinin günlük ücret ortalaması, 300-500 Filistin Milimi arasında değişmektedir. (Yaz mevsimi sırasında) 1952'de bu ücret 180 Ürdün kuruşuna kadar düşmüştür.

Batı Şeria'daki işsizliğin hacminin artması ve iş pazarındaki rekabetin şiddetlenmesi, Batı Şeria'daki ücret düzeyinin doğu Şeria'dakinden aşağı düşmesine yol açmıştır. Bunlar ise, Batı Şeria'daki yerlilerin Ürdün doğusuna ve Arap ülkelerine göç etmesinin temel etkenlerindendir.

Aynı biçimde Batı Şeria'nın işgal edilmiş Filistin topraklarından ayrılması, Limanların kaybedilmesi, batı Şeria ve Ürdün doğusunu Filistin Limanlarına bağlayan ulaşım yollarının kapanması, İthalat ve ihracat masraflarının artmasına, yerli malı yada ithal edilmiş eksikliğe ve yaşamdaki ani ve belirgin artışa yol açtı.

Kudüsle Heyfa arasında ancak 140 km vardır. İsrail işgalinden sonra Heyfa ile değiştirilen Kudüs-Beyrut arasında ise, 440 km. vardır. Yani öncekinin üç katı kadardır. Aynı biçimde Heyfa-Amman arasındaki 250 km. lik yol, 330 km.lik yolla değiştirildi. (Amman--Beyrut arası) Bununla birlikte sınır bölgelerinde en yakın limandan ayrılan yerlerdeki mesafe uzatıldı. 40-50 km.lik yol, 500 kın.lik yolla değiştirildi.

Bütün bunlar yaşam pahalılığına yol açtı. UNRWA'ırun resmi verileri yaşam düzeyi göstergesinin 1950 ve Ocak 1952 yılı arasında 100'den 172'ye kadar yükseldiğine işaret etmektedir.

BATI ŞERİA'nın ÜRDÜN DOĞUSUNA BAĞLANMASI

Batı Şeria 1948'den sonra kendini en zor koşullarda buldu. Ülkenin bağlarının kopmasıyla birlikte Filistin ulusal hareketi dağılıp geleneksel politik yönetimler tecrit edilmiş ve Filistin kitlelerini kapsıyamaz duruma gelmiştir.

Bu yeni durum karşısında, çöküntü koşullarını etkileyen bir çok söylenti içerisinde, arap ve diğer ortalamaların politik manevraları sonucunda, büyük toprak sahibi ithalatçı ve ihracatçı büyük tüccarlardan oluşan ve kendi sınıfsal çıkarları için garantiler arayan batı Şeria burjuvazisi hemen, (Aralık 1948'de) Muhammet Ca'bari'nin liderliğinde "Ariha" kongresini topladılar. Ve Abdullah'ı bir bütün olarak Fisiltin'in kralı diye ilan ettiler. Ürdün yönetimi ise, hemen bunu uygulamaya başladı. Filistinli Şurefalardan 3 kişiyi içeren yeni bir bakanlık paketi hazırladı. Adı ise, sığınmacılar bakanlığıdır. Böylece batı Şeria Nisan 1950'den sonra, politik, yasama ve yürütme olarak Haşimi olgusuna ilhak edilmiş oldu.

Bu ilhakın sadece Şeria (Ürdün) ırmağının iki yakasıyla sınırlı

kalmıyan, Arap Birliği doğrultusunda birlikçi bir adım olduğunu göstermek için Batı Şeria şurefası, yoğun propaganda çalışmalarına girdiler. Onun için kongrenin yayınladığı bildiri, kapsamlı ulusal birliğin zorunluluğuyla ilgili bir maddeyi içerip Filistinin Ürdün doğusuyla birleştirilmesini gerçek arap birliğininin bir ön adımı olarak gördü.

Gerçek ise, ilhakın gerçekleştiği kolaylık, Filistin kitlelerinin önünde başka bir alternatifin olmadığının bir anlatımıdır. Filistin geleneksel yönetimininin "Bir bütün olarak Filistinin hükümetini" Gazza'da ilan etmesi, Haşimi yönetim ve destekliyen güçlerin arzuları önünde durabilecek ciddi bir alternatif oluşturmuyordu.

Aynı biçimde batı Şeria'nı bir yandan İsrail, diğer bir yandan Ürdün yönetiminin arasına düşmesi, Ürdünden ayrılmak, iki yukaradaki ulusal güçlerin gerçekten birlikçi yönelime sahip olan ulusal demokratik bir yönetim yaratmak doğrultusnda hiç bir çabanın olmadığına işaret etmektedir. Ulusal güçler devletin yeni durumuna, sadece Filistin ve Ürdün'ün ortak geleceğine, demokratik özgürlükleri ve arap birliğinin gercekleştirilmesi zorunluluğunu hedefliyen ortak bir görüşle bakıyorlardı. "İki yakanın birliğine" yönetimdeki sert iktidarın doğasına ve Haşimi yönetiminin uyguladığı açık bölgesel ayırıma karşın durum bundan ibaretti.

İki yaka arasındaki ekonomik ve kültürel sorunların bir çok yanında büyük farklar vardı. Batı Şeria'nın, Filistinin diğer bölgelerine göre ekonomik olarak geri kalmış olmasına karşın Doğu Şeria'dan daha gelişkindir. Örneğin Ürdüne ilhak edildiği sıralarda Batı Şeria'daki tarım düzeyi Doğu Şeria'dakinden daha gelişkin olup, daha da istikrarlıdır. Aynı biçimde endüstriyel gelişim düzeyi, (Zanaatsal yanına karşın) insan üretim gücünün zanatsal gelişimi ve eğitimi, Batı Şeria'da, Doğu Şeria'dakinden çok daha gelişkindir. Batı Şeria'daki iş gücünün büyük bir bölümü işgal edilmiş filistindeki Liman ve demir yollarında, endüstriyel projelerde, Modern tarımda, çalışmış ve sendikal çalışmadaki deneyimine ek olarak sanayi ve tarımda zengin bir deneyime sahiptir.

Buna ek olarak, Çöküntüden önce Batı Şeria'daki nüfus yoğunlu

Bölgenin Adı	Nüfusu	Toplam Nüfusa göre % oranı
Aclun	213 877	%16.09
Belka	283 391	%21.31
Kerek	60 556	%4.56
M'an	29 160	%2.19
Doğu Şeria'daki top.	587 885	%44.15
Nablus	215 236	%23.73
Kudüs	301 402	%22.67
Halil	125 651	%9.45
Batı Şeria'daki top.	742 289	%55.85
Toplam	1 329 174	%100.00

Doğu Şeria'dakinden daha fazladır. Bu durum 50'lere kadar böyleydi.

Yukarıdaki tablo bu nüfus farkına işaret etmektedir: (Ürdün 1952 Sayımları)

Böylece Ürdün yönetimi, çöküntü ve batı Şeria'ya ilhak etmeden önceki nüfusunun 3 katını içerir duruma geldi. Artık Filistinliler krallığın en az 2/3'ünü oluşturmaktadırlar. Aynı biçimde Doğu Şeria'daki nüfusun en az % 10'u göçmen Filistinlilerden oluşmaktadır.

Ürdün krallığındaki nüfus yapısı yaklaşık olarak aşağıdaki gibi oldu:

1- Doğu Şeria yerlileri: % 32

Batı Şeria yerlileri : % 36

Filistinli göçmenler : % 32

Batı Şeria lehine bulunan ekonomik ve nüfus farklılığına karşın, Ürdün yönetimi tam bir biçimde egemen olmuştu. Bunun nedeni, Ürdün yönetiminin doğası, Filistin sorunu karşısındaki tutumu ve dış bağlarıdır. Aynı biçimde, çöküntünün Filistin toplumu üzerindeki etkileri, sosyal ve politik kurumlarını, teşkilatlarını kaybetmesi, siyonist-emperyalist saldırganlığın bu kurum ve teşkilatların maddi ve ekonomik temellerini yıkması da, bu etkenler arasındadır. Ür-

dün yönetiminin egemenliğini garantiye alan en önemli etkenlerden başka birisi de, orduyu tam olarak egemenliği altına almasıdır.

FİLİSTİN HALKININ SOSYAL KURUMLARININ YIKILMASI

Çöküntünün Filistin toplumu üzerindeki en belirgin etkilerinden birisi, bağımsız sosyo-politik kurumlarının temellerinin sarsıldıktan sonra tamamıyla yıkılmasıdır. Örneğin sosyal yapı: 50'lerde batı Şeria'nın nüfusunun büyük oranını oluşturan sığınmacılar, çöküntüden önce aralarında egemen olan sosyal ilişki düzenini biçimlendiren maddi temelleri kaybettiler. Kuşkusuz Filistinli sağınmacıların ekonomik durumlarındaki niteliksel değişim, akrabalık ve aile çerçevelerinin zayıflamasına yol açtı. Bununla birlikte büyük aile (Aşiret ve "gebeliğin" etkisini beraberinde götürdü. Böylece Filistinliler geleneksel çerçeve içerisinde daha önceki düzenli hareket etme gücünü kaybettiler. Kamplar ve sığınmacılık durumu, ailenin ekonomik durumuna bağlı olmayan ve akrabalık bağları üzerinde kurulmuş olan sosyo-politik kurumların çerçevesinden uzak yeni bir kuşak yarattı.

Bir yandan temel ekonomik yerlerinden ayrılan, diğer bir yandan UNRWA'nın verdiği ve asgari düzeye bile varmayan gıda yardımıyla yetinen Filistinli sığınmacıların bu yeni durumu, UNRWA örgütün bir çok raporunda işaret ettiği gibi sığınmacıların arasında bir intikam ve kaynama durumunu yarattı.

Batı Şeria'nın asıl yerlileri sosyal ilişkilerini düzenleyen köylülük-Aile çerçevesinin sürmesi bakımından Filistinli sığınmacı kesimlerin durumundan farklı olmasıyla birlikte, sosyo-politik bazı kurum ve teşkilatları çöküntünün etkilerinden kurtulamadı. Özellikle de, Filistinin ulusal düzeydeki toplumsal kurumlar ve en önemlisi, Filistinli sendikal örgütlerdir.

Siyonist işgal Filistin arap işçileri cemiyetini 1948'de parçaladı. Sendikal hareketin sol işçi gruplaşması, yani "Arap işçileri konferansı" askeri yönetim tarafından yasal olmayan bir işçi gruplaşması olduğu gerekçesiyle dağıtıldı.

Buna karşın, Nablus'ta cemiyetin aktif bir şubesi, Kudüs, Tül-

kerm, Cenin gibi bazı şubeleri kaldı.

1949'da cemiyet, yönetime karşı koyarak, Nablus bölgesindeki köyleri Kalkilye'ye bağlayan yolun yapımında bedava çalışmalarını engelledi. Aynı biçimde sendikal konsey, Renau şirketine karşı Nablus'taki bir grevi yürütmeyi başardı. Bunun sonucunda işçilerin bazı haklarını garantiye alan, iş sahibiyle bir anlaşma imzalandı. (HAFAŞ'ın anıları, Araştırmalar merkezi, Mayıs 1973, S.59-63)

Buna ek olarak Nablus işçi sendikaları konseyi Filistin Arap İşçileri Cemiyeti'ni yeniden diriltip çalışmaların yinelemeye çalıştı. Ancak bu çabaları, büyük bir başarı sağlayamadı. Bununla birlikte Batı Şeria'nın bazı kentlerinde (Ramalla, Beyt Lahm) şubeler açabildi. Aynı biçimde Amman'da Ürdün İşçileri Cemiyeti adıyla bir büro açabildi. Filistin toplumunun parçalanması sonucunda, Filistin sendikal hareketinin karşılaştığı şiddetli darbeler yeni filistin sendikal hareketinin kuruluşunu çok zor duruma getirdi.

Filistin Sendikal Hareketinin sorumluları, bazılarının harcadığı yoğun çabalara karşın, Batı Şeria'da aktif bir çalışmaya giremediler. Bu harekete karşı duran en önemli etkenlerden birisi, çöküntüden sonra Batı Şeria'da meydana gelen yeni sosyo-ekonomik durumdur. Bir yandan iş gücünün fazla artması, diğer bir yandan iş olanaklarının azalması sonucunda işçiler arasında büyüyen işsizliğin buna eşlik etmiş olması gerektir.

Böylesi durumlarda işçinin iş bulabilmesi bile, işçinin koruması gereken bir kazanım olarak görülmektedir. İş koşulları ne kadar zor ve sert olursa olsun, haklarını isteme ve protestolara geçmeyi bir yana bıraktılar. Başka bir anlatımla, bizzat işçi sınıfı içerisindeki "gerçek" işçiler, müzmin bir işsizlikle karşı karşıya olan işçi sınıfının diğer kesimlerinden ayrı bir kesim oluşturmaktadırlar.

Bu koşullar içerisinde, işini kaybetme korkusundan ve işsiz ordusunun bulunmasından, bu işçi kesimini örgütleyip sendikal olarak çekmek çok zordur. Buna ek olarak bir yandan endüstri işçisinin çok az olması bir diğer yandan bu sınıfın elamanlarının dağınık olan işçi sınıfının diğer kesimlerinden ayrıcalıklı özellikleri vardır. Sendikal örgütlenmeye en fazla yatkın ve hazır olan endüstri prole-

taryası, bu kesimlerin yaşadığı iş koşulları nedeniyle o dönemde iki yakada da yok gibiydi.

Aynı biçimde bulunan iş projelerinde (bu projelerin birbirinin üretimine dayanması bakımından) en asgari bağlılık sınırları bile bulunmamaktadır. Bu ise, iki yaka kentleri arasında dağınık olan işçi grupları arasındaki sağlam dayanışma ruhunun bulunmamasına yol açtı.

İşçi sınıfının bizzat özel yapısında bulunan bütün bu etkenlere; genel olarak ekonomik durumdaki etkenler ve özel olarak işçi sınıfının durumları eklenince, sendikal hareket Ürdün yönetimi tarafından şiddetli bir kuşatma ve değişik engellerle karşılaşmasına yol açtı. Doğu Şeria'da egemen olan yasalar genel sendikal çalışmaya izin vermiyordu. Bundan dolayı da, Arap işçileri cemiyeti yüksek konseyi 8.3.1951 tarihli Amman'da sendikal çalışmaya başlama kararını uygulayamadı. Ki bu karardan sonra yönetim, bir çok işçi ve sendikacıyı sürdü. 1952'den sonra Cemiyet, yeniden çalışmasını başlatınca (Adı Ürdün İşçileri Cemiyeti olduktan sonra) hükümet, cemiyetin Amnan'daki bürosunu kapattı. Aynı biçimde Batı Şeria'daki bütün şubelerini kapattı. Bütün mal varlığına el koydu. Yönetimin ardıcıl sıkıştırmaları, sarı sendikacıların ülkeyi bırakmasına yol açtı. (Hafaş'ın anıları, s.62-64)

Cemiyetin dağılmasıyla birlikte, cemiyetin temsil ettiği Filistin işçi hareketi tarihi bitti. Ve yaklaşık olarak 15 yıl sonra Filistin Direniş Hareketi doğuncaya kadar bir daha dirilmedi.

Fakat bu doğuş bile Ürdün'ün dışında oldu. 1967'de siyonist işgal altına düştükten sonra Batı Şeria'yı etkilemekten uzak kaldı.

BATI ŞERİA'daki SINIFSAL YAPININ ANA ÖZELLİKLERİNE KISA BİR BAKIŞ

Batı Şeria'da, endüstri ve tarım sektörünün yatırımlarının zayıf olması, <f5 emperyalizme bağımlılık ve yönetimin iç ekonomik politikası sonucuna da Ürdün ekonomisinin özelliklerinden birisi olan yapısal bozukluk ve Batı Şeria'nın Haşimi yönetimi altında, bir yandan bağımlı ilhak biçiminde Ürdün ekonomisine bağlanması, bir di ğer yandan da karşılaştığı ayırım politikası, ayrıcalıklı belirtileri ve

kendine özgü özellikleri olan sınıfsal bir yapının belirginleşmesine yol açtı. Bu özelliklerin en önemlisi; şişkin ve göreceli olarak büyük hacimli küçük burjuva sınıfının belirginleşmesi. Aşağıdaki Tablo bu durumun en iyi bir biçimde göstermektedir.

Batı Şeria ekonomisinde çalışanların ekonomik yerlerine göre yerlerini gösteren tablo. (1961)

	Toplam Sayı		Görevliler		Kendi Çalışanları		Ücretliler Aileleri İçin çalışanları	
	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran	Sayı	Oran
Çalışanları:	172 137 6 075	3.5	49 275	28.6	93 478	54.3	11 491	6.7
Tarım :	64 805 3 227	5.0	31 642	48.8	20 050	30.9	9 6421	4.9
Endüstri :	38 257 1 320	3.5	5 759	15.1	30 234	79.0	813	2.1
Üçüncü K :	69 075 1 529	2.2	11 874	17.2	43 194	62.5	1 036	1.5

Yukardaki Tablo çalışan nüfusun %35'i yani 1/3'ü ya kendi hesaplarına ya da ailelerinin işlerinde çalıştıklarını göstermektedir. Bu kesimlerin büyük bir bölümü, köylü, küçük tücca, r ve zanaatkarlardan (geleneksel küçük burjuva kesimleri) oluşmaktadır. Konut mülkiyetini de, ele alırsak, Batı Şeria'da özel konuta sahip olan ailelerin 1961'de % 55'i yani 152 695 aile konutlarının bir bütünü kendilerine aittir. Bu belirti, özellikle de kırlarda bulunmaktadır. Ki, kırlardaki konut mülkiyeti oranı kentlerdekinin iki katını bulmaktadır.

Küçük köylüler, yaklaşık olarak 450 köyü bulan Batı Şeria köylerine dağıtılmış bir biçimde tarımda çalışanların büyük bir bölümünü oluşturmaktadır. Bütün bunlar tarımdaki ilkel araçlara dayanmaktadır. Kullandıkları şeyler hayvan gücü ve insan gücüdür. Teknik araçlar ise, tarımda sınırlıdır. Batı Şeria'daki tarım aletlerinin sayısı Haşimi yönetimi boyunca sınırlı kaldı.

Teknik, bilimsel, idari meslek sahipleri ve yazıhanelerde çalışan kesimlerin oranı Batı Şeria'daki çalışanların % 8'ini bulmaktadır. Yaklaşık olarak 14 400 kişiyi bulmaktadır. Bunların büyük bir çoğunluğu devlet görevlisi olup özellikle de öğretmen, (4 000 kişiden daha fazla) idari ve yazı işlerinde çalışan meslek sahibi, dok-

tor, Mühendis, eczacı ve avukkattır. Bunların arasında yüksek kesimde, yani orta burjuva diye adlandırabileceğimiz kesimde olanların oranı ise, Batı Şeria'da çalışan nüfusun % 2'sini geçmez.

Tahmin edilebileceği gibi büyük patron kesimi (Geniş toprak sahipleri, büyük ticarethane sahipleri, müteahit, onlarca işçiyi sömüren endüstriciler) batı Şeria yerlilerinin küçük bir bölümünü oluşturmaktadır.

Batı Şeria'daki endüstri proletaryası küçük hacimli kalmıştır. Belki de, Haşimi yönetimi sırasında üçüncü kesimin (hizmet, idari, ticari, taşıma) endüstri kesiminin hesabına gelişmesi nedeniyle azalmıştır. Aynı biçimde endüstri, küçük hacimli kalıp kendi arasında bir içiçelik kazanamamıştır.

Aynı biçimde teknik işgücünün büyük bir bölümü, Batı Şeria'nın karşılaştığı işsizlik sonucunda dışarıya göç etmek zorunda kalmıştır. 1961'de endüstride ücretli çalışanların sayısı, idari işlerde çalışanların dışında (Ki, bunların oranı, yaklaşık olarak Batı Şeria'da çalışanların % 4.6'sıdır.) 8 000 işçiyi geçmez. 5 yada daha fazla işçi çalıştıran endüstri kurumlarında çalışanların sayısı 1963'te 3 595 işçiyi bulmuştur. Yani 3 400 endüstri işçisi Batı Şeria'daki 227 endüstri kurumuna dağılmıştır. Bu kurumların hepsi tüketim endüstrisinin kurumlarıdır. (Gıda maddeleri, sabun, Ayakkabı, döşeme, tatlı)

Aynı biçimde bu endüstri kurumları arasındaki ekonomik bütünlük ya da bağlılığın olmadığı gözlenmektedir. Onun için de, birbiri üzerinde olan etkileri yoktur, yada yok gibidir.

Geleneksel zanaatkarlar dışında işçi sınıfı Batı Şeria'da temel olarak inşaat ve tarım işçisidir. Ki, bunların sayısı 1961'de 37 000'i geçmektedir. Yani Batı Şeria'da çalışan nüfusun 1/5'ni oluşturmaktadır. Haziran savaşı öncesinde inşaat işçilerinin sayısı 20 000 kadardır. (Cemil Hilal, Age) S.174)

İşçi sınıfının diğer kesimleri ise, endüstri proletaryası, özellikle de, küçük gruplar halinde çalışan inşaat işçileri ve mevsimlik işsizlik, az ücret ve zor iş koşullarını yaşayan tarım işçilerinin içerisinde bulunduğu dağınıklık içerisinde kaldılar.

Bu dağınıklığın etkileri, örgütsel duruma da yansıdı. Kurumların küçüklüğü aralarında yapısal bağlılığın bulunmaması sendikal çalış-

mamn önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Ancak Ürdün yönetiminin sendikal ve ulusal hareket üzerinde uyguladığı politik terör, fiziksel ve ekonomik baskı, bu engellerin aşılmasım çok zor ve karmaşık duruma getirip, aktif sendikal formüllerin belirmemesine yol açmıştır. Yönetimin dayattığı askeri yönetim, (1957-1961 döneminde olduğu gibi) aktif sendikal çalışmayı, (toplu sözleşmeler ya da grevle tehdit etme) düşünmeyi, işçilerin ve işçi hareketindekilerin tutuklanması ve dağıtılmasıyla eş duruma getirmiştir. (Fosfat ve Çimento işçileri sendikalarında olduğu gibi). Patronlar ticaret ve endüstri odalarını egemenliği altında bulunduranların işçi ücretlerinin iyileştirilmesine karşı gösterdikleri direniş baskı ortamını daha da arttıran bir etken durumuna gelmiştir.

İş kanunları, (1961'deki 21 No.lu karar ve 1965'teki 2 No.lu iş kanunu) sendikaya üye olma hakkına sahip olanların aynı kurum yada meslekte çalışanların sayısının 20 yada daha fazla olmasını şart koşmuştur. Batı Şeria'da bu sayıdaki işçiyi çalıştıran kurumların çok az olması durumunda da, işçilerin büyük bir çoğunluğu sendikal haktan yoksun kalmaktadır. Ürdün yasalarının sendikal örgütlenme dışında bıraktığı tarım işçileri ise, bu kanun çerçevesi içerisine girmemektedir.

Ürdünde 1960 yılında bulunan sendikaların sayısı, 44 idi. Bunların 14'ü Batı Şeria'da bulunmaktadır. Bunlar; İnşaat işçileri sendikası-Nablus, Kudüs belediye işçileri-Kudüs, Seyahat ve Uçak bürolarında çalışanlar sendikasıKudüs, Boya işçileri sendikası-Kudüs, Lokanta, Otel ve kıraathane işçileri sendikası-Kudüs, Elektrik işçileri sendikası-Kudüs, Kudüs Victoria Hastanesi görevli ve işçileri sendikası-Kudüs, Tekstil işçileri sendikası-Halil, İnşaat işçileri sendikası-Kudüs, Tekstil işçileri sendikası-Halil, İnşaat işçileri sendikası-Kudüs, Seyahat ve Uçak işçileri-Kudüs, Demirci ve onarım işçileri sendikası-Halil, Turistik danışmanlar sendikası-Kudüs. (Ürdün İş kanun ve uygulamaları, s.334)

1967 Haziran savaşı ve Batı Şeria'nın İsrail işgali altına düşüşü arifesinde, Batı Şeria'daki sosyo-ekonomik durumların temel özellikleri bunlardı.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
GAZZA KESİMİNDEKİ SOSYO-EKONOMİK DURUMLAR
(1948-1967 arası)

Gazza kesimi, (Gazza eyaleti), güney eyaletlerin bir parçası olup, Filistini oluşturan 6 eyaletten birisidir. Gazza eyaleti, kendi içerisinde iki bölgeye (kazaya) bölünür. Gazza kazası ve Bir El Sab kazasıdır. Bu eyalettin yözölçümü 13 688 000 dönümdür. İşlenmiş olan ve 8 672 000 dönümü bulan Nakab sahrası bunun içerisinde bulunmaktadır.

Bir Al Sab bölgesindeki nüfus yoğunluğu Km2 başına 4.3'ü buldu. Gazza bölgesinde ise, 123.5 kişiyi buldu. Fakat bir bütün olarak Gazza eyaletindeki nüfus yoğunluğu Km2 başına 13.9 kişiyi bulmuştur. Ki, bir bütün olarak Filistindeki nüfus yoğunluğu Km2 başına 67.1 kişiydi. (Statistical Abalract of Palestine, Yerus Olem, P.23)

1948'de siyonistlerin güney eyaletinden gaspettiği toprakların yüzölçümü 13 362 000 dönümdür. Eyaletin sadece 326 000 dönümü kalmıştır. Ki, bu parça şimdiki Gazza kesimidir.

Şimdiki Gazza kesiminin güney eyaletinin diğer parçalarıyla bütünlüklü çerçevesinin dışında sözü edilebilecek bir ekonomik rolü yoktur. Eyaletin başkentinin Gazza olması itibariyle, eyaletin diğer bölgelerinin ve Gazza bölgesinin üretimi buradan ihraç edilir ve ticari hareketin merkezini oluşturur. Eyaletin üretiminin büyük bir bölümü tarım ürünleri olup buğday, arpa ve bunun gibi kurak toprak ürünleriyle meşhurdu. Çünkü su kaynakları azdı. Güney eyaletinde zanatta yakın olan bazı endüstrileri göz önünde bulundurmazsak, değer verilebilecek bir endüstriye rastlamayız. Gazza kesimi Filistin içerisinde belirgin bir ekonomik yere sahip değildi. Filistinin diğer bölgelerinden zayıftı. Filistinde büyük toprak mülkiyeti vardı. Ancak güney eyaletinde en büyük feodal bölgeleri vardı. Örneğin orada, yani Gazza kesiminde (Bir sad bölgesinde) 2 milyon dönüme sahip olan 28 kişi vardı. Bunlardan 11'inin her biri 100 000 dönüme sahipti. Yine bu 28 kişiden 7'sinin her biri 30-100 bin dönüm arasında değişen toprağa sahipti. (Hranot, Filistinde-

ki toprak sistemi, s.39)

Feodal ilişkilere dayalı olan bu mülkiyet düzeninin yapısı, ekonomik durumları daha kötüleştiriyordu. Ki, güney eyaletindeki köylü, toprak sahibinin yanında çalışmak zorundaydı. Geliri ise, yetmeyecek düzeydeydi.

Gazza'nın 1947'deki nüfusu 70 000 kişi dolayındaydı. 1944'teki nüfus sayısının ışığında (63 250) ve yıllık doğal artış olan % 4 eklenerek böyle bir rakam elde edilebilir. (1948-1979) arası Gazza kesimi, Hüseyin Ebu El Nemil, Araştırmalar merkezi, Beyrut, 1979 Gazza kesimi çöküntüden sonra bir insan deposuna dönüşmüştür. Ki, asıl yerlilerin iki katından daha fazlası burada toplanıp, sığınmacıların barınması için kurulan kamplara doluşmuştur. 1953'te Gazza kesiminin asıl yerlileri 97 bini geçmiştir. Sığınmacıların sayısı ise, 209 194 kişiyi bulmuştur. Yani toplam nüfusu 307 272 kişiyi bulmuştur. Bu ise, sığınmacıların asıl yerlilere göre oranını % 200 durumuna getirmektedir. Batı Şeria'daki sığınmacıların yerlilere göre oranı ise, % 27.5 civarındaydı. (Age, s.39)

Mısır yönetiminin, "bir bütün olarak Filistin hükümetinin" oluşturulmasından yaklaşık 6 ay önce çalışmalarını başlattığına işaret etmek gerekir. 27.5.1948'de genel idari yöneticinin yardımcısı, krallık jandarma subayları ve değişik bakanlıklardan oluşan görevlilerle birlikte gelip subaylar güvenlik ve idari çalışmalar yaparak savaşın kuvvetlerin istemlerini karşıladılar. Mısırlı sivil görevliler ise, her biri kendi uzmanlığı çerçevesindeki, hükümetin diğer görevlerini denetlemeye başladılar. (age, s.29)

Ateşkes anlaşmasının imzalanması, Filistin hükümeti olan Arap Yüksek Heyetinin bir bütün olarak Kahire'ye gitmesinden sonra, Mısır yönetimi hem biçimsel, hem de maddi olarak bu bölgedeki her-şeyden sorumlu oldu.

4.2.1949'da Rodos'ta imzalanan ateşkes anlaşması Gazza kesiminin şimdiki sınırını aşağıdaki metinle belirledi: "Mısırlılar, Mısır-Filistin sınırındaki Rafah köyünden Gazza'nın 8 mil uzağındaki yere kadar uzanan sahil geçidini kendi egemenlikleri altında bulundururlar."

1948-1967 dönemi arasında, Gazza'daki ekonomik durumlar çok

sert koşullar altındaydı. En önemlisi, büyük nüfus yoğunluğunun gelir fırsatlarına tamamıyla uygun düşmemesidir. Gazza'ya varan büyük göçmen kafilelerinin Gazza'daki asıl yerlilerin iki katına vardığını, çöküntü sonucunda da, bunların büyük bir bölümünün ekonomik gelir kaynaklarının kesildiğini görmüştük. Böylece sığınmacı ve asıl yerli olarak Gazza kesimindeki nüfusun büyük çoğunluğu ekonomik açıdan zor koşullar altında yaşamaktadır. Gazza kesimi ise, doğal gelir kaynaklarının azlığıyla meşhurdur. Herhangi bir kalkınma programını uygulamak için zorunlu olan finans kaynaklarında eksiklik vardır. Aynı biçimde hammaddesi bakımından da yoksundur. Bu elamanların ikisi de, endüstri için zorunlu elemanlardır.

Gerçekten de, bu dönem (1948-1958), Gazza kesiminde yaklaşık olarak biricik "anamal" durumunda olan insan gücü dışında, her şeyin azlığıyla beliren bir dönemdir. Bu insan gücü elemanının kendisi bile, bilimsel ve teknik düzeyinin düşük olması nedeniyle az olanaklara sahipti. Çünkü Gazza kesiminin büyük bir çoğunluğu bedevi yada köylü asıllıdır.

İnsan gücü iki alanda görevlendirildi: Birincisi, dışarıya göç, ikinciside, toprakların iyileştirilip ağaçlandırılmasıdır.

Dışarıya göçle ilgili olarak, iki dönem arasında ayırım yapmak gerekir. Birinci dönemde, göç edenlerin büyük bir oranı, 50'lerin başlangıcında teknik olmayan işçilerdir. Ki, buradan hareketle Gazza kesimi eğitim alanında bir gelişmeye tanık oldu. Çünkü diploma, dışarıda uygun bir iş fırsatı anlamına gelmektedir. Dışarıdaki iş koşulları ise, Gazza kesimindeki eğitim düzeyine yansıdı. İlk okul yada orta okul diploması, dışarıda iş bulmaya yeterliyken öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ekonomik koşullar nedeniyle bu eğitim aşamasıyla yetiniyordu. Daha sonraki bir dönemde iş bulabilmek için üniversite diploması zorunlu duruma geldikten sonra üniversiteye kadar eğitimini tamamlayan öğrencilerin oranı artmaya başladı. Burada eğitimin ekonomiye bağlanması sağlam ve doğrudan olan bir bağdır. Diploma dışarıda bir iş anlamına gelmekteydi. Dışardaki her görevli ise, Gazza için ekonomik bir gelir kaynağı demektir.

İnsan gücünün görevlendirildiği ikinci alan ise, Gazza kesimindeki

toprakların iyileştirilip, tarım düzeyinin yükseltilmesiydi. Dışarıda görevli olanların malları, dikey ve yatay olarak gerçekleştirilen gelişimde büyük bir rol oynadı. Ekili toprak oranının büyük bir oranda gelişmesine ek olarak ekim türlerinde de bir değişiklik oldu. Ki, yüksek gelirli ve ihracata yönelik tarıma ayrılmış toprak oranı arttı.

Bazı karşılaştırmalar bu gelişmelerin büyük bir oranda küçük mülkiyetlerde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Bu tarımdaki ilerlemenin dışarıdan gelen tahvillerle eş durumda olduğu açıktır. 1954'te (1955 sayımı) narenciyegillerin ekilmiş olduğu alan 6 200 dönümden, 1961'de 20 909 dönüme varmıştır. 1968'de 68 000 dönümü bulmuştur. Aynı dönemde (1961-1966) dışarıda çalışanların resmi yollarla gönderdirkleri mali tehviller 1961'de 3 364 439'dan 1966'da 7 646 000 mısır lirasına kadar varmıştır. (Gazza kesimindeki ekonomik kalkınma,s.59)

ENDÜSTRİ

1948'den önce, Gazza kesiminde daha çok değirmen, el örgüleri, toprak endüstrisi gibi el sanatlarına yakın basit bazı endüstriler vardır. Bu endüstrinin daha ileri gelişmesi yerine, zayıflayıp üretimi azalmış ve iş fırsatları azalmıştır. Örneğin tekstil endüstrisinin işçi çalıştırma kapasitesi, 1953'te 2 500 işçiden 1959'da 750 ve 1960'ta 600 işçiye düşmüştür. Aynı biçimde tezgah sayısı, 1953'te 2 000 tezgahtan 1958'de 50 tezgaha kadar düşmüştür.

(Age,s.157)

Gazza kesimindeki ekonomik yaşamda endüstrinin sınırlı rolü ve el sanatları yapısı endüstrinin işçi kapasitesi ve yatırılan sermaye kapasitesinden açıkça görülmektedir:

ENDÜSTRİ TÜRLERİ ve 1960 YILINDA'Kİ SERMAYE ve İŞÇİ KAPASİTESİ

(age, S.160)

Endüstri yada Zanaat kolu	End. Birimleri nin sayısı	İşçi sayısı	Birimdeki İşçi sayısı	Sermayesi (Mısır L.)	Yıllık Üretimi
Tekstil	500	600	1.2	70 000	200 000
Kilim	8	85	10.6	15 000	25 000
Gıda	1	75	75	150 000	00 000
Gazlı Sular	5	80	16	5 430	40 000
Zeytin Presleri	2	65	5.4	10 000	15 000
Buz fabrikaları	4	30	7.5	7 000	15 000
Değirmenler	5	15	3	4 000	2 000
Sigara ve Tenbâk	4	35	0.8	5 800	40 000
Şeker ve Tatlılar	4	17	3.4	5 000	8 000
Fırın ve Gıda	50	110	2.2	22 000	57 000
Sabun End.	4	35	8.8	4 500	20 000
Toprak Mamûl	29	75	2.6	3 000	5 000
Zanaat tezgahları	143	560	3.9	30 000	95 000
Toplam	769	1 782	2.2	372 500	519 000

Endüstride çalışan işçi sayısındaki düşüşü bir gösterge olarak ele alırsak, bir bütün olarak endüstrideki işçilerin 1960 yılında 1 782'ye kadar düşüşünden, endüstrideki çöküşü gözleyebiliriz. Ki sadece tekstil endüstrisi 1953 yılında 2500 işçiyi çalıştırıyordu. Gazza kesimindeki endüstrinin geri kalışının bir çok nedeni vardır. Bu nedenlerden bazıları finans politika ve olanaklara bağlıdır. Gazza kesimi 1950'de 1.5 milyon Mısır lirasını aşmayan mali kaynaklarından kişi başına düşen pay 5 lirayı geçmiyordu. İlgili olanlar ise, bir çok nedenden dolayı, özellikle de Gazza kesiminin ömrünün ilk yılların mallarını dışarıya yatırıyorlardı. Bu durum Mısır hükümetinin o yıllarda bir dizi mali kanun çıkarmasına yol açtı. Bu da, paranın dışarıya kaçırılmasını engelleyip ihracatçıların dışarıya ihraç ettikleri mallarının değerini Gazza kesimine yatırmalarına zorlamak içindir.

Endüstrinin geri kalmasının nedenlerinden biri de, Gazza'daki politik istikrarsızlıktır. Ki, yatırımcıların Gazza'da mallarını yatırmak için teşvik etmemek, özellikle de, endüstri gibi garantili olmayan dallarda yatırımın yapılmamasında önemli bir rol oynadı. Bu sorun bütün yatırımların tarım ve konut alanlarında birikmesine yol açtı. Bu

ise, kendi rolünde yapı için elverişli toprakların fiatlarının büyük bir oranda yükselmesine yol açtı.

El zanaatçılarının ve dağınık tarımın kendini geliştiremediği, aile ekonomisi adı altında toparlanabilecek Gazza kesimindeki ekonomik durumların anlatımını kısaca ele aldık. Ki, böylesi bir durumda, ücretli emek sürekli ve yaygın olmamaktadır, Aile fertleri küçük çiftliklerini, ya da gelirinden geçimini sağladıkları tezgahlarının işlerini yürütmeleri için çalışırlar.

Buna ek olarak daha iyi yaşam düzeyi için gençlerin dışarıya olan sürekli ve yoğun göçü vardır. Bu ise, topluma canlılığını veren devindirici aktif gücü karşılamayacak bir bölümünün kaybolmasına yol açmıştır. Toplu olarak bütün bu etkenlerin bulunması ise, Gazza kesiminde örgütlü işçi hareketi ya da sendikal çalışmadan söz etmeyi olanaksız kılmaktadır. Ama vucuttan ayrılan organın durumu da, böyle olmaktadır. Bu organın doğal yaşamı parçanın bütüne dönmesine bağlı kalır. Gazza'da ise, sürekli bir biçimde bunun acısını çekmektedir.

ÜÇÜNCÜ KISIM

BİRİNCİ BÖLÜM:

1967 İsrail işgalinden sonra Batı Şeria ve Gazza Kesimindeki genel durumlar, (Toprak, Tarım durumları, İsrail yerleşimi ve Tarım üzerindeki etkileri, Endüstrinin durumları, işgal edilmiş topraklardaki Filistin Arap işçilerinin durumları) İşgal edilmiş topraklardaki iş ve işgücünün durumları, İbrani emek ve Arap emeği.

İKİNCİ BÖLÜM:

İsrail ekonomisi içerisindeki Filistin işçi sınıfının Yapısı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

Arap işçilerinin çalıştırılması koşulları ve ücretler Politikası, Kötü Konut Koşulları, Çocukların çalıştırılması.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

İşgal edilmiş topraklardaki Sendikal Hareket (İşgal edilmiş topraklardaki sendikal savaşımın durumu ve işçi sınıfının önünde duran zorluklar, Sendikal Hareketin Sosyo-ekonokik etkinliğinin Büyümesi)

BİRİNCİ BÖLÜM

1967 İSRAİL İŞGALİNDEN SONRA BATI ŞERİA ve GAZZA KESİMİNDEKİ GENEL DURUMLAR

1- TOPRAK: Batı Şeria ve Gazza kesiminin bir bütün olarak yüzölçümünü, 6 000 Km2'yi bulmaktadır. Bunun 5 5000 Km 2'si Batı Şeria ve 367 Km 2'si Gazza kesimindedir. İki rakam arasındaki fark ise, ölü denizin alanıdır.

Batı Şeria ile Gazza kesimi arasında büyük bir topoğrafik fark vardır. Batı Şeria genel bir biçimde dağlık bir bölge olup, yağış bakımından yüksek düzeye sahip bir bölgedir. Bölgesel bölüşümünde, 100 m. yüksekliğindeki Halil dağlarına sahiptir. Aynı biçimde deniz düzeyinden 400 metre engin olan ölü denizin kıyısında bulunmaktadır. Gazza kesimi ise, dar bir ova ve verimli bir toprağa sahiptir. Güneyde temel olarak kum tepeliklerinin bulunmasına karşın Akdeniz ovasının bir parçasını oluşturur.

Batı Şeria, tepelerle dolu iki temel bölgeden oluşur, (Cenin ve Nablus bölgeleri) Ürdün vadisinin dar şeridinden ölü denize kadar uzanır. Kuzeyden güneye kadar 1927 km. uzunluğundadır. Ortalama genişliği ise, 40 km.dir.

Cenin'in kuzey bölgesi, Nablus ve Batı Şeria'nın güney bölümü Kudüs, Ramalla ve Halil bölgeleri arasında belirgin bir fark vardır. Kuzey bölgesi tepe ve vadilerle doludur. Kuzeye doğru uzanan sıra dağlar olup güneyde Ürdün vadisine doğru sert bir biçimde sarkmaktadır. Diğer taraftan ise, batıya, akdeniz vadisine daha hafif bir biçimde bakmaktadır. Cenin bölgesindeki tepeler, Nablus'ta, Yani güneydeki tepelerden daha engindir. Ki, Cenin'deki tepeler 330-440 metre iken, Nablus'taki tepelerin yüksekliği 800 metreye kadar varmaktadır. Cenin ve tulkerm bölgesinde iyi verimli tarım toprakları vardır.

Batı Şeria'nın orta kesimini oluşturan Kudüs ve Ramalla bölgeleri dağlık bir kütleden oluşmaktadır. Hemen ardından ise, güneydeki Halil vadisi bulunmaktadır. Ki, buranın yüksekliği ortalama olarak 800-1000 metre arasındadır. Nablus, Kudüs, Halil'deki dağlarla Ürdün vadisi ve bölgesinde bir çok vadi bulunmaktadır.

NÜFUS

Batı Şeria ve Gazza kesiminin nüfusları 1 200 000 bin olarak tahmin edilmektedir. % 60'ının daha fazlası Batı Şeria'da bulunmaktadır.

(Bunların arasında yaklaşık olarak 70 000 nüfusa sahip Doğu Kudüs'te bulunmaktadır). Geri kalan kısım ise, Gazza kesiminde bulunmaktadır.

Son yıllarda, Özellikle de Batı Şeria'da somut bir biçimde nüfus artışının az olduğu gözlenmektedir. Bunun da, nedeni, yılda ortalama olarak 20 000 kişiye varan göçlerdir. Bu durum 1975 yılından beri böyledir. Göç edenlerin büyük bir çoğunluğu erkeklerden oluştuğundan dolayı bu göç, cinsiyete göre nüfus dağılımını bozmaktadır.

1 Nolu CETVEL: Batı Şeria ve Gazza kesimin 1968-1975 yılları arasındaki Nüfusları.

	1968	1975	Çoğalma Ortalaması
Batı Şeria	585 000	682 000	% 2
Gazza Kesimi	379 000	430 000	% 3
Toplam Nüfus	965 000	1 112 000	% 2.5

2 No.lu CETVEL: BATI ŞERİA VE GAZZA KESİMİNDEKİ İSTİKRAR DÜZENİ (1975)

	Batı Şeria	Gazza	Toplam
Kırlar	% 70	% 15	
Kentler	% 30	% 85	
Kamplardaki sığınmacılar	73 328	189 997	348 325
Kamp dışındakiler	125 000	260 000	385 000
Nufus yoğunluğu	100/km2	1 100/km2	

3.No.lu CETVEL: YAŞ ORANI

Yaş grupları	Batı Şeria'daki oran	Gazza kesimindeki oran
0-14	% 48.4	49.6
15-29	% 25.4	% 25.8
30-44	% 12.3	% 12.7
45-64	% 9.8	% 9.1
65 +	% 4.1	% 2.8

4 No.luk CETVEL:

Yıl	Toplam	Çalışma yaş. Sayısı	Çalışan Güçlekiler	İşçi sınıfının Sayısı	İşgal edilmiş top. sayısı	İsrail'de Çalışanlar
1970	971 600	519 700	173 300	91 700	70 100	22 600
1972 1	012 500	541 700	188 700	114 700	26 300	52 400
1973 1	043 400	552 000	194 700	119 000	57 700	61 300
1974 1	070 100	573 800	209 300	126 500	57 800	68 700
1975 1	083 600	591 900	204 900	123 600	57 300	66 300
1976 1	089 900	602 500	-	126 100	61 300	64 800

(Toplam Nüfus, Nüfusu 1968 yılında 60 000 ve 1975 yılında 80 000'İ bulan Doğu Kudüs'ü de içermektedir.)

Çoğalma oranlarındaki farklar, sözünü ettiğimiz gibi Batı Şeria'da olan göçler ve Gazza kesimindeki yüksek oranlı çoğalmadan dolayıdır. Batı Şeria'da çok olup Doğu Şeria'da göreceli olarak az olan göçün nedeni ise, yerel politik koşullar ve Batı yakadan Doğu yakaya kolay geçebilmekle yorumlanabilir. Görüldüğü gibi 5 yıl içerisinde işçi sınıfındaki çoğalmalar işgücündeki çoğalmalardan daha fazladır. Bu ise, işçi sınıfındaki çoğalmanın iş gücündeki yıllık artıştan gelmediğini, buna ek olarak sınıflardan, özellikle de, köylü zanaatkar ve öğrencilerden her yıl işçi sınıfına katılmalardan geldiğini vurgulamaktadır.

5 No.lu CETVEL: İşgücünün Batı Şeria ve israil'deki mesleki dağılımı,

	BATI ŞERİA					İSRAİL			
Yıl	Tarım	Endüstri	Yapı	Diğ. Kol.	İşsizlik	Tarım	Endüst.	İnşaat	Diğer
1970	%32.5	% 14.6	% 13.4	% 34.5	% 5	% 11.7	% 12.9	% 57.2	% 12.2
1971	%30.2	% 15.7	% 6.1	% 39.0	% 9	% 12.9	% 16.8	% 57.0	% 13.2
1972	%28.0	% 17.6	% 7.2	% 40.2	% 6	% 12.3	% 18.6	% 56.8	% 12.3
1973	%30.5	% 15.1	% 7.6	% 41.8	% 5	% 8.8	% 20.7	% 56.7	% 13.7
1974	%27.6	% 15.1	% 7.0	% 40.0	% 6	% 10.6	% 19.3	% 56.1	% 14.0
1975	%25.6	% 15.8	% 8.4	% 41.2	% 9	% 10.9	% 18.6	% 55.0	% 15.5
1976	%24.9	% 14.9	% 8.0	% 41.2	% 11	% 12.2	% 20.9	% 49.6	% 17.2
1977	%23.4	% 13.1	% 10.4	% 41.1	% 12	% 12.7	% 22.5	% 42.2	% 20.6
1978	%21.3	% 13.0	% 11.2	% 42.5	% 13	%11.5	18.2	% 48.5	% 21.8

1978'de Batı Şeria'daki çalışabilenlerin sayısı, 134 400 kişi, Gazza ve Kuzey Sina'da çalışanların sayısı da, 81 100 kişi olarak tahmin edilmektedir. Burada dikkatin çekilmesi gereken özellik ise, 1978'de % 34 olan çalışanların iş yapabilenler arasındaki oranlarının düşmesidir. Ki, toplam nüfus içerisinde işgücüne sahip olanların oranı % 19, bu oran içerisinde çalışanların oranı % 34'tür.

İş oranlarının düşüşü, birinci derecede yerlilerin arasında genç olanların oranlarının yükselmesidir. Daha önce yaş arası cetvelinde 1-14 yaş oranının % 49 olduğunun görmüştük. Aynı biçmide çalışabilen erkek ve kadınlar arasında göç nedeniyle bulunan farka bağlıdır.

2- TARIM DURUMU:

Batı Şeria'daki toprakların alanı 557 200 hektarı bulmaktadır. Bunun 1967-1968 yılında ekilen bölümü 261 000 hektar, yani % 47 olarak tahmin edilmektedir.

1974 yılında ekilen toprakların alanı 202 200 hektara düşmüştür. Gazzadaki toprakların alanı ise, 40 000 hektarı bulmaktadır. Sadece Batı Şerin da 1978'in sonuna kadar olan İsrail yerleşim bölgelerinin alanları 35 000 hektara kadar varmıştır. (İsrail yerleşimi konusunu ele aldığımızda, bu sorunu daha ayrıntılı bir biçimde el alacağız.) Aynı biçimde çok geniş topraklar güvenlik gerekçeleriyle üretim dışı bırakılmıştır. Ekilen toprak alanlarının düşüşünün bir başka nedeni ise, Batı Şeria'daki tepe bölgelerinde olan susuz tarım kazançlarının azalmasıdır.

Ancak Batı Şeria'da, tarım, ekonominin en önemli sektörü durumunda kalmaktadır. Ürdün vadisi dışında (Çünkü daha az yağış oranına sahiptir.) yıllık yağışların ortalaması 330 mm.yi geçmemektedir.

Sulu topraklar yaklaşık 8 100 hektar, ekilebilen toprakların % 4'ü olarak tahmin edilmektedir. İsrail'in Batı Şeria sularını alması, arap köylüler için, özellikle de narenciye ve sulu sebze yetiştiricileri için yıkıcı bir rol oynamaktadır.

Batı Şeria tarımında çalışan işçilerin sayısı, 1968-1969 yılında 44 000'den 1975 yılında 31 000'e kadar düşmüştür. Aynı biçimde 1970'te tarımda çalışanların oranı, % 42.5'ten 1976'da % 33.9'a kadar düşmüştür. Gazza'da ise, bu oran aynı biçimde 1970'te % 31.6'dan 1975'te % 26.3'e kadar düşmüştür. Gazza'da ise, bu iş oranındaki düşüşün nedeni, Batı Şeria'ya göre İsrail'deki ücretlerin yükselmesi, tarım ürünlerinin pazarlanması için yeterli kolaylıkların bulunmaması ve tarımla toprak yatırımları için yeterli finansın bulunmaması gibi bir çok etkene bağlıdır. 1968'den 1973'e kadar İsrail tarımında çalışmak için gelen işçilerin sayısı artmıştır.

Batı Şeria'nın 1974-1975 yılındaki gelirinin % 62.1'i tahıl ve zeytin, % 37.4'ü ise hayvan ürünlerindendir. Bunların arasında dağ zenginlikleri % 1'den daha azdır. Sebze ve meyve (Zeytin aralarında bulunmak üzere) % 51 oranındaydı. Bütün tarla ürünleri ise, (çoğu buğday ve arpadır) %1-11 arasındadır.

Batı Şeria'nın toplam ulusal üretimindeki tarımın payı yıldan yıla büyük bir biçimde değişmektedir. Bu ise, kuru tarımın, tarım ürünlerini en önemli bir kesimini oluşturduğu bir bölgede normal olarak görülür. Tarım gelirindeki bu değişiklikler, temel olarak zeytin yağındaki değişikliklerden gelmektedir. Ulusal üretimdeki tarımın payı, 1968'de % 35.5'ten 1976'da % 28.1'e kadar düşmüştür.

Batı Şeria'da tarla ürünleri olan tahıl, baklagiller ve susam yerel olarak 1967'den beri büyük bir ürün düşüşünü izlemektedir. Bunun da nedeni toprak alanının azalmasından gelmektedir. Tahıl üretiminde 1974-1975'te bazı artmalar sağlanmıştır. Buğdayda 2200 Kg/Hk, Arpada 2 6000 Kg/Hk. artmıştır. Kredi kolaylıklarının bulunmaması ve tarım ürünlerinin sabit olmadığına dikkat çekmek gerekir.

Aynı biçimde Batı Şeria'da sebzeyle ekili toprakların oranı düşmüştür. Sebze üretiminde büyük bir gelişim olmakla birlikte (Bu gelişim seralarda yetiştirilmesindendir.) ekilen toprakların alanı 1977'de 450 Hk. bulmuştur. Şimdiye kadar iyi bir geleceğe sahip olan bu kesimde, yapılması gereken bir çok şey daha vardır.

Emeğin yüksek giderleri ve karın azalması, İsrail ürünleriyle rekabet etmedeki zorluklar, özel olarak Cenin bölgesindeki üreticilerin büyük bir çoğunluğunun ürettiği Kavun-Karpuz üretimindeki büyük düşüşe yol açmaktadır. Sulu sebzeler, en çok Ariha, (1 000 Hk. kadar) Cenin bölgesinde (600 Hk. kadar) ekilmektedir. Sebze üretiminin karşılaştığı en önemli sorunları ise, pazarlama, taşıma, enerji masrafları, su sorunları, İsrail yerlişiminin Batı Şeria ekonomisi üzerindeki yıkıcı etkilerini ele aldığımızda daha da ayrıntılı olarak ele alacağımız bu ve bunun gibi sorunları toplu olarak çözecek Kooperatiflerin bulunmamasıdır.

Ancak Gazza'da ise, Narenciyegillerin üretimi 1967-1968'de 91 000 tondan 1974-1975'te 201 000 tona kadar geniş bir biçimde yükselmiştir. Bu kesimin ise, önünde su kaynakları, kredi kolaylıkları ve pazarlama hizmetlerinin bulunmaması gibi bir çok sorunları vardır.

6 No.lu CETVEL: Batı Şeria'daki toprağın ürüne göre dağılımı (bin dönüm olarak) (Kaynak: Fan Arkadi, Kredi ve Yükler, S.129)

	1968	1973
Sürülen topraklar	2 045	2 017
Tarla ürünleri	890	827
Buğday	465	430
Arpa	231	150
Yulaf	48	30
Susam	18	40
Mercimek	61	60
Nohut	32.5	80
Tütün	4.5	6
Diğer ürünler	30	31
Bostanlar	680	765
Zeytin	514	580
Üzüm	54	62
Narenciye	24	24
İncir	38	15
Bademgiller	34	61
Kavun-Karpuz	43	10
Sebzegiller	70	80

İSRAİL YERLEŞİMİ ve TARIM KESİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

İsrail yerleşiminin Batı Şeria ve Gazza'daki temel hedefleri, Filistin halkının toprağından kovup, göç ettirip, Filistinin arta kalan topraklarını yutmak ve İsrail'in getirmeyi umut ettiği yeni yahudi göçmenlerini yerleştirmektir. Filistin tarımını yıkıp, köylüleri yoksullaştırıp işçiye çevirerek Filistinin dışına göç etmelerini sağlama sorunu toprağı ele geçirip yeni gelenlere vermenin ilk araçlarından birisidir. Bunun uğruna da, İsrail toplumunun yayılmacı sosyo-politik yapısının bütün çabalarını hizmete geçirmektedir. İsrail yerleşimciliği, belirli bir partinin izlediği bir politika değildir. Yayılmacı İsrail toplumunun bir bütün olarak üzerinde inşa edildiği bir felsefedir. Sadece küçük bir azınlık karşı çıktığını yüksek bir sesle söyleyebilmektedir. Bu azınlık, yayılmacı yerleşim politikasının kınayabilme cesaretine sahiptir. Emperyalizmin ve ırkçı siyonizmin hizmeti için İsrail'in uyguladığı yayılmacı rolü reddeden bu azınlığın gelişmesine karşın, özellikle 1974'te yapılan ve İsrail gazetelerinde yayınlanan bir çok anketin gösterdiği gibi İsraillilerin bü-

yük bir çoğunluğu Batı Şeria'daki yerleşimi istemektedirler. Görüş ayrılıkları söz konusu olsa bile, Bu görüş ayrılıkları düşünce üzerinde olmayıp yerleşmenin biçimi üzerinedir.

Batı Şeria "İşçi Partisi" hükümeti tarafından işgal edilip yerleşime başlamıştır. Ateşkes hatları üzerinde ve iç dağlarda, hükümet iktidardan düşmeden önce 48 yerleşim bölgesi kurulmuştur. Bütün bunlar İsrailin resmi olarak ilhak etmek istediğini itiraf etmemesi, Batı Şeria'ya idare altındaki bölge adını vermesiyle birlikte olmaktaydı.

"Likud" kitlesi, 1977'de iktidarı ele geçirdiğinde Başbakan Menahim Begin, iki yıl içerisinde arap yerli grupların etrafında 18 yerleşim bölgesi kurabilmekle öğündü. "Oldu bitti" yerleşim bölgelerinin sayısını 76'ya çıkardı. Böylece yerleşim bölgeleri, Batı Şeria topraklarının 1 655 000 dönüm toprağını işgal eder duruma geldi. Yani bütün toprakların % 27.3'üdür. Begin, yerleşimin, Ateşkeshattını (yada kendi deyimiyle İsrail'le Batı Şeria arasındaki "yeşil hattı", sonuna kadar yok etmeyi hedeflediğini ilan etti. Bunu da, 2.5.1979'da kiliseye sunduğu yeni yerleşim proğramıyla birlikte sundu. Ki, buna göre Batı Şeria bir bütün olarak işgal yönetimin sınırsız arzularına boyun eğen büyük bir yerleşim bölgesi durumuna gelmektedir.

İşgal yönetimlerinin 1975'te yerleşim hedefiyle kamulaştırdığı toprakları 1.5 milyon dönümü buldu. Bunun 400 dönümü ekili topraklardandır. Yani 1978'in sonunda, 2 077 000 dönümü bulan ekili toprakların % 25'ini İsrail, yerleşim bölgeleri için ayırdı. İşgal yönetimlerinin, yerleşim hedefiyle kamulaştırdığı topraklar Batı Şeria'nın değişik bölgelerindeydi. Bu durum ise, tarım alanları ve mülkiyetlerinin parçalanmasına yol açtı. Değişik kaynaklar, Batı Şeria'daki çiftliklerin % 70'i 50 dönümden daha küçük alanlara sahip olduğunu, aynı biçimde Batı Şeria'daki çiftliklerin % 40'ı 20 dönümden daha küçük alanlara sahip olduğunu işaret etmektedir.

Doğrudan olan toprak kamulaştırma politikasına dolaylı yollarla, Batı Şeria'daki tarım kesiminin kalkınmasının bu yerleşim bölgeleriyle bütünleşecek bir biçimde yönlendirilmesiyle yerleşim bölgelerini destekliyen değişik politikalar bu politikaya eşlik etti. Bu sorun ise, bukesimler üzerinde olumsuz etkiler bıraktı. Bu etkileri aşağıdaki gibi özetleyebiliriz.

1- Yerleşim politikası, Batı Şeria'da 1967 yılından beri egemen olan tarım üretimi biçiminde, yerleşim bölgelerinin zorunlu endüstri gereksinimlerine eşlik ederek ve yerleşim bölgelerinin tarımsal ürünleriyle rekabet etmiyecek bir biçimde değişiklikler yapmayı hedeflemektedir. Örneğin; Kavun-Karpuz gibi Doğu Şeria'da pazarlanan ürünler yerine Susam ve Tıbbi bitkiler yer aldı. Tarla ürünleriyle ekilen alanlar 1970 yılında, 1967 yılından % 15.7 oranında düşmüştür. İsrail kurumları, yeni ürünlerin pazarlanmasını tekelleştirip fiatlarının dengesini ellerinde bulundurmaktadır.

2- Sulama alanında, işgal yönetimleri Arap vatandaşlarının sulama amaçlarıyla artezyen kuyusu açmalarını engelledi. Kullanılan kuyuların sayısını da azalttı. Araplar, Ürdün vadisindeki "Oca" ve "Berdele" bölgelerinde olduğu gibi, kendi yerleşim bölgelerini sulamak için daha derin kuyular açmaktadır. Berdele bölgesinde arap tarımını sulamak için kullanılan 11 kuyu dışında, 400 metreden daha derin bir kuyu açtılar. Bu kuyu, diğer 11 kuyunun tamamıyla kurumasına yol açtı. Bu ise, bu kuyulardan yararlananların, bir yerleşim bölgesi için yeni açılan kuyuya yönelmelerine neden oldu. İşgal yönetiminin dayattığı koşul ve uygulama içerisinde bir çok üreticiyi, topraklarını bırakıp başka iş olanaklarını araştırmaya itti.

Buna ek olarak, yerleşim yönetimleri, diğer yeraltı kaynaklara el koydu. Bununla birlikte Yarmuk ırmağının sularını alıp İsrail yerleşim bölgelerine verdi.

Sulama alanındaki işgal politikası, arap tarım bölgelerinde su veren kuyuların azalmasına yol açtı. Örneğin 1967 yılında su veren 331 kuyu vardı. İşgal sırasındaki sayıları hep eksilip 1977 yılında 300 kuyuya kadar düştü. (Bunlar arasında yerleşimciler tarafından el konulan kuyular da vardır.) Bu artezyen kuyuları arasında 88 tanesi Ürdün vadisindeydi. İsrail ise, Ürdün vadisi boyunca uzanan 19 tarım yerleşim bölgesini sulamak için bizzat vadiden daha derin 17 kuyu açtı. Bu kuyuların verim gücü 1978 yılında 141 448 m3'u buldu. Aynı yıl içerisinde Arap kuyularının verim gücü 99 327 m3'e kadar düştü. Yani yerleşim bölgelerinin kuyularının %60'ı kadardır. 1979 yılının sonunda bu kuyuların güçlerinin % 20'ye kadar düşme-

si beklenmektedir.

BM'e bağlı bir iş heyetinin Nisan 1979'da, toprak kamulaştırılması ve işgal edilmiş topraklardaki suların azalması üzerine verdiği raporda; *"iş heyetinin elinde bulunan veriler, Batı Şeria'da 550 000 hektarlık bir alandan, 140 866 hektarın İsrail tarafından kamulaştırıldığını göstermektedir. Yani toplam alanın % 27.1'i, İsrail yönetimi tarafından kamulaştırılmıştır. (Ek haritada görülmektedir.) Bu kamulaştırma değişik hedefler amaçlıyordu. Bu hedeflerden biri, 19 İsrail yerleşim bölgesi kurmaktır. Batı Şeria'daki İsrail yerleşim bölgelerinin toplam alanı 34 748 hektar olduğu tahmin edilmektedir. (Gardian, 14.3.1979) Gazza'da ise, 120 000 Hektar olan toplam alanın 1/3'ü kadar kamulaştırılmıştır. Bu alanlar daha önceki kamu mülkiyetinin dışındadır. Bunun dışında İsrail yerleşim bölgeleri için başka büyük alanların ayrıldığına işaret edilmektedir." (BM heyetinin raporu, Kalkınma programları,S.7)*

İş heyetinin raporu, yorumunu şu biçimde sürdürmektedir: *"sürdürülen bu, kamulaştırma ve mülkiyetten yoksun bırakma politikası, işgal edilmiş bölgelerde yaşayan Filistinli yerlilerin sosyo-ekonomik yaşamlarının tedirgin ve güvensizlik içerisinde olmasının büyük kaynağını oluşturmaktadır."*

Su sorunuyla ilgili olarak da, raporda şöyle denmektedir: "Değişik kaynaklardan ve sorunla ilgili belgelerden, heyet; Toprak kamulaştırılmasına ek olarak, işgal yönetimlerinin bilinçli olarak izlediği politika sonucunda doğan su kaynaklarındaki azalma, tarım yapılması önünde büyük bir engel durumuna gelmiştir. Su enerjisinin zayıflamasına ek olarak suların azalması, Batı Şeria'da su kaynakları, işgal yönetimleri tarafından, İsrail yerleşim bölgelerine su yetiştirmek için kullanılması, su kuyularının dağınıklaşması sonucunda daha da azalmaktadır. Bütün bunlara ek olarak Batı Şeria'da Filistinlilerin elinde bulunan artezyen kuyularının verdiği sular çok sınırlıdır. Önceden izin almaksızın yeni kuyu açılmasına izin verilmemektedir.

Bu konuyla ilgili bütün istemler ise, şimdiye kadar yanıtsız kalmıştır. Buna karşılık işgal yönetimleri, yerleşimcilerin gereksinimlerini karşılamak için Batı Şeria'da şimdiye kadar 37 yeni artezyen kuyu-

sunu açmıştır. Bu açılan kuyulara Filistin kuyularındaki suların kurumasına yol açmıştır. (Örneğin, Royal acientific society information, On the resamrces of the occupied West Blanc, 1979'a bak.) Böylece de bölgedeki suların kesilmesi kalkınma için gerekli olan mali yatırımların önünde engel oluşturmaktadır. Özel bir biçimde tarım kesimi önünde bir engel oluşturmaktadır."

İsrail, yerleşim bölgeleri için suların kurutulması, Filistin tarımının bozulup köylülerin topraklarını bırakıp İsrail'de, Batı Şeria'dakinden göreceli olarak daha fazla ücret ödenen ve kolay elde edebilecekleri zor işlere gitmeleri için izlenen yöntemlerden birisidir. Tarımın bozulması için geniş bir biçimde uygulanan başka yöntemler de vardır. İşgal yönetimleri, toprakları alıp üzerinde yerleşim bölgeleri oluştururken Arap yerlilerinin topraklarından çıkmaları için bir çok baskı yöntemlerini uygulamaktadırlar. İsrail yönetimi, Batı Şeria'daki demografik yapıyı bozmak ve Şeria yerlileri üzerinde bir nevi nüfus baskısı yapıp sonuçta batı yakadan doğu yakaya göç etmelerini zorlamak amacıyla Gazza kesiminden onbinlerce kişiyi alıp batı Şeria'ya getirmiştir.

İsrail daha önceleri, 1948'de işgal altındaki Filistinde bulunan arap topraklarını kamulaştırma politikasını uygulamıştır. Bu da, 70'lerin ortalarında, arap köylülerinin elinde 50 000 Hk. toprak dışında bulunmamasına yol açmaktadır. (Bu sayının içerisinde Nakab bölgesindeki sahra toprakları bulunmamaktadır.) Fransız Lomande gazetesinin tanıklığına göre oradaki bedeviler İsrail tarafından 190 000 Hektarlık toprakları üzerindeki mülkiyet haklarından oldular. (Lomande, 30.10.1966)

İsrail tarım bakanlığının arap köylerinde yaptığı istatistiklere göre, arap köylü ailesinin mülkiyeti, İsrail devleti kurulmadan önce, 2.5 hektardan 1963'te 0.46 hektara kadar üç defa azalmıştır. Lomande yazarı "Emnoun Cablouck"un tanıklığına göre, arap köylü ailesinin payı o zamandan beri çok düşmüştür. Örnek olarak yazar, İsrail'deki en büyük arap köyü olan "Üm Alfahm" ele almaktadır. Bu köyün yerlileri İsrail kurulmadan önce ellerinde bulunan 14 000 Hektardan, sadece 1 200 hektar ellerinde kalmıştır. Buna ek ola-

rak yılda ortalama 700 doğum olan büyük nüfus artışı da vardır.

İ. Brinakov'un Orta-Doğu sorununun çözümlenmesi kitabından aşağıda aldığımız kesit İsrail'deki arapların durumunun bir tablosunun vermektedir: Erimakov şöyle demektedir; *"Arap azınlığın durumu İsrail tarafından 1967 Haziran ayında işgal edilen topraklardaki Filistinli arapların durumundan daha da kötü duruma gelmiştir. Filistinin yerlilerinin bu bölümü, işgal rejiminin bütün acılarını çekmişlerdir. Tutuklama, terör, arama, sürgün, gösteri ve grevlerin zorla bastırılması, bir de sadece bunlar değil savaşçıları destekleyenlerin evleri İsrail askeri yönetimi tarafından yıkılmıştır. 1967-1976 dönemi içerisinde Ürdün (Şeria) ırmağının batı yakasında, Gazza bölgesinde 20 000 arap evini yıkmıştır. Binlerce kişiyi cezaevine atmıştır. Cezaevindeki yaşam koşulları ise, uluslararası demokratik örgütlerin şiddetli protestolarına yol açmaktadır." (Brimakov, Orta-Doğu'nun tarihi, s.28, Arapça çevirisinden)*

İnsan hakları savunma konseyi, İsrail örgütü başkanı "İsrael Şahak"ın tanıklığı şöyledir; *"İsraildeki işgal yönetim liberal değildir. Liberal olmamasıyla birlikte çağımızda en çok baskı yapan yönetimlerdendir. Örnek olarak evlerin yıkılması ve bunun gibi toplu cezalandırma yöntemlerinin ele alalım.*

Gerçekler iyi bir biçimde bilinmektedir. İşgal yönetimleri herhangi bir suçluyu yakalaması durumunda yargı organlarına sunmadan önce ve hatta bazen resmi bir suçlama yöneltmeden önce bu suçlunun oturduğu evin yıkılması emrini verir. Genellikle de, bu ev ailesinin evi olabilir veyahut olmayabilir. Köy yerlilerinin tümü ise, zorla en yakın tepeye çıkartılıp "engelleyici görüntüyü" görmeleri sağlanır.

Bu davranışın temelde vahşi bir uygulama olduğuna işaret etmek gerekir. aynı biçimde iklim koşulları hiç göz önünde bulundurulmadan çocuklar, yaşlılar, kadınlar, hastalar, sakatlar sokağa indirilirdi.

Sadece Kudüs bölgesinde, işgal yönetimleri 3 arap köyünü tümden yıktı. Bu köyler, Amvas, Yalo, Beyt Noba köyleridir. Bu köylerin topraklarının alanları 47 000 dönümdür. Bütün yerlileri Doğu Şeria'ya göç etmeye zorlanmıştır. Halil bölgesindeki Beyt mersem ve Beyt Avad köylerinin büyük bir bölümü yerlilerinin göçtürülmesi ama-

cıyla yıkılmıştır. Ağvar bölgesindeki kamplar (gece kondu mahalleleri) yaklaşık olarak tam bir biçimde boşaltılmıştır. "Çiftlik" bölgesindeki bütün kamplar yıkılıp askeri bölge ve hava alanına çevrildi. Aynı biçimde işgal yönetimleri, Nuseyrat, Acacire ve Azzamiye'deki araplan Doğu yakaya kovdu." (Brimakov'un eserinden alınmıştır. S.29)

Böylesi durumlarda Filistin köylüsü boğulup, tarımı sıkıştırılıp yoğun ve uzun erimli tarım projelerini düşünmek olanaksız duruma gelmiştir. Buradaki bütün şeyler işgal yönetiminin keyfine ve yayılmacı planlarına bağlı kalmaktadır.

İsrael Şahak, şöyle demektedir: *"Herhangi birileri, Halil bölgesini mi cezalandırmak istiyor? Köy muhtarlarının askeri komutana boyun eğmeleri için ürünlerin yollardan geçirilmesi yasaklanır. Herhangi birileri Ramalla kentini mi cezalandırma istiyor? Koyunlann kentte iki ay boyunca satılması yasaklanır. Veyahut göçmenlerin, kenti geliştirmek için Ramalla kentine gönderdikleri paralar Belediye'ye verilmez". (Brimakov, s.29)*

ENDÜSTRİNİN DURUMLARI

Batı Şeria ve Gazza kesiminin işgal edildiği ilk günlerden beri, endüstri kesimi İsrail politikasının hedefi durumuna gelmiştir. İşgalci yönetimler, İsrail yatırımcılarını Batı Şeria'daki endüstriyel yatırımlar için maddi destek yaparak teşvik etti. Ancak ilk yıllardaki direniş eylemleri, Batı Şeria ve Gazza kesiminin politik geleceğinin yatırımlar açısından belli olmaması nedeniyle sözü edilir yatırımların bulunmamasına yol açtı. Bunun yerine bazı İsrail fabrikaları, özellikle de Hestedrout'a bağlı olanları Batı Şeria'daki fabrikalara iş akti vermeye başladı. Bunun da, nedeni oradaki ucuz üretim elemanlarından yararlanmak içindir.

Üretim kurumlarından yerleşim bölgelerinin üretimiyle rekabet etmemesi, yada pazarlama ve hammadde alanlarında İsrail endüstrisiyle bütünleşmesi için arap endüstrisinin gelişmesini yada yeni

fabrikaların kurulmasını engellemek için başka bir çok politika bu politikalara eşlik etmiştir. Bu ise, Batı Şeria'daki endüstri sektörü üzerinde belirgin etkiler bıraktı. Arap yerliler arasında oluşturulmuş endüstri bölgelerini kurmayı amaçlayan yerleşimci politikanın şiddetli etkileri altında kaldı. Örneğin, Kudüs bölgesindeki Talibiye topraklarında kurulan "Tel Büyüt" yerleşim bölgesi ve Kalandiye'deki Atarüt gibi. Ayrıca, Batı Şeria'daki iş gücünü çekip ya inşaata ve yahut bu yerleşim bölgelerinin üretiminde çalışmalarını sağlamak amacıyla kurulması planlanan ve 40 fabrikayı kapsayan Han Al Ahmar yerleşim bölgesi gibi. 1978'de yerel endüstride çalışanların sayısı 15 000 kişiyi bulmuştur. Yani toplam iş gücünün % 16 kadarıdır. Bu oran, Batı Şeria'da bulunan endüstri, ya da inşaat sektöründe çalışanların (1978 yılında 37 000 işçi civarındaydı. Yani toplam iş gücünün % 40'ı kadardır.) oranıyla karşılaştırıldığı zaman çok düşük olduğu görülür. Arapların İsrail sektörlerinde yaptıkları işlerin genellikle teknik olmayan işler olduğuna dikkat çekmek gerekir. Bunun karşısında Batı Şeria'daki endüstride üretim kapasitesinin düşmesi, yeni işçi alma bilme gücünün zayıflaması, teknik gelişim ve işçilerin eğitilmesi olanakların yok olması vardır. Bütün bunlara ek olarak iş olanaklarının bulunmaması ve ücretlerin yeterli olmaması nedeniyle işgal edilmiş bölgelerin dışına büyük sayılarla çıkan teknik elemanlar vardır.

Üretimi geliştirip, sayıları artan İsrail endüstriyel yerleşim bölgeleri; eşit olmayan rekabet koşullarında yerleşim bölgelerinin elinde bulunup yerel endüstrinin elinde bulunmayan kalkınma olanakları ve masraflardaki az gider koşullarında üretimini yerel endüstrinin üretimi karşısında Batı Şeria ve Gazza kesiminde pazarlamaya sürmüştür. Bu ise, bir çok endüstri yatırımcısının endüstri alanından çekilip başka alanlara yönelmesine yol açmıştır. Pazarlarda sürekli olarak az arzedilen arap üretiminin hesabından, satışlarının hacmini yüksek bir düzeyde tutması için pazarlama gelirini sürekli olarak işgalci yönetimler tarafından yüksek tutulmaya çalışalan İsrail maddelerinin bayisi olarak işgalci yönetimler tarafından yüksek tutulmaya çalışılan İsrail maddelerinin bayisi olarak çalışmaya başladılar.

Bunlar aynı biçimde işgal edilmiş bölge yerlilerinin ister dışarıdan gelen, ister içten gelen gelirlerini çekebilmek içindir.

Bütün bunlara, arap bankalarının kapanmasını, sürekli olarak satınalma gücü düşen İsrail parasının tedavülde kalması zorunluluğunu, kredi için başka seçeneğin olmadığını ekleyebiliriz. Bunlar ise, arap endüstricilerinin yatırım fırsatlarından yoksun bırakılmasına yol açtı. Bunlara ek olarak, 1978'in sonunda kişi başına düşen gelirin % 40'ını oluşturan İsrail'in işgal edilmiş bölge yerlilerinden aldığı vergiler, yatırıma yönelik birikimleri olanaksız duruma getirmiştir. Bunlar ise, endüstricilerin çoğu zaman İsrail ekonomisinin çıkarına olan başka işlere yönelmesine yol açmıştır.

Bütün bunlar, endüstriye yönelik yatırım oranlarının düşmesine yol açmıştır. Bu oran 1967-1978 yıllarından beri Batı Şeria'nın mali gelirlerinin % 8'ini aşmamıştır. Aynı biçimde Batı Şeria'daki endüstri kesiminin toplam genel üretime katılma payını düşürmüştür. 1967-1978 yılları arasında bu pay, % 8.6'dır.

Gazza kesiminde ise, Gazza ve Batı Şeria'nın ulusal gelirindeki endüstrinin payı % 7'den % 6'ya düşmüştür. (Van Arkady, S.123)

İsrail yönetiminin elektrik enerjisi kaynaklarına el koyması, yerleşim bölgelerinin egemenliğini arttıran başka yöntemlerden birisidir. İsrail elektrik şirketi, enerji tüketimi bakımından endüstriyel gelişimin gidişatını tam bir biçimde egemenliği altına almıştır. İşgal edilmiş bölgelerdeki endüstriyi ayırdeden temel özellikler, basit endüstriyel araçların kullanılması ve ortalama olarak 4 işçi çalıştıran üretim birimlerinin küçüklüğüdür. Nablus, Beyt Lahm, Ramalla kentleri Batı Şeria'daki en büyük endüstri merkezleri olarak sayılırlar. Nablusta, sabun, zeytinyağı, kibrit, yağ, tatlı, yapı malzemeleri ve hafif bazı maddelerin endüstrileri bulunmaktadır.

Beyt Lahm'de ise, tekstil, mücevherat, sigara ve içki endüstrileri bulunmaktadır. Ramalla'da, ilaç endüstrisi bulunmaktadır.

Ancak Gazza kesimi, kilim ve ev eşyalarıyla ayrılır. Askeri yönetimler Gazza kesimindeki bu sanatları istismar edip, 11 tekstil ve ev eşyaları projesini kurdu. 1971'de 20 milyon İsrail lirasını bu projeler için ödedi.

Batı Şeria'nın endüstriyel üretimi 1968'de 48 milyon İsrail lirasından 1971'de 130 milyon İsrail lirasına kadar yükselmiştir. Yani ortalama kalkınma gücü yılda % 17 kadardır. Bu ise, Gazza kesimindeki kalkınma gücüne yakındır. Ki, üretimi 1968'de 11 milyon İsrail lirasından 1969'da 13 milyona kadar çıkmıştır. Batı Şeria'nın 1975'teki endüstriyel üretimi 197 milyon İsrail lirasına kadar çıkmıştır. Gazza kesiminde ise, 95 milyon İsrail lirasına kadar varmıştır. Böylece de, Batı Şeria'daki endüstri sektörünün 1971-1975'teki kalkınma gücü yılda % 40.2 oranındaydı. Gazza kesiminde ise, bu oran % 55.3'tür. (Sayılar, Fetih örgütü, araştırmalar merkezi tarafından sınırlı bir biçimde yayınlanan bir incelemeden alınmıştır.)

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ FİLİSTİN ARAP İŞÇİLERİNİN DURUMLARI

Bu bölümde, 1948'de işgal edilen Filistinin içerisindeki Filistin iş gücünü ve aynı biçimde 1967 yılında işgal edilen topraklardaki Filistin iş gücünü ele alıp, 1967'den beri Filistin işçi sınıfını çevreleyen Sosyo-ekonomik durumları, sömürü etkenlerini, yayılmacı İsrail yönetimi ve siyonist yerleşimci vatanda, yönetiminin ardında duran politik ve ekonomik güçlerin uyguladığı emperyalist ırkçı planlar sonucunda Filistin işçinin altında yaşadığı sınıfsal ve ulusal baskıyı, tahlil etmeye çalışacağız.

Doğal olarak bu tahlil, ister arap ülkelerinde olsun, ister yabancı ülkelerde olsun, Filistin toprakları dışındaki Filistinli iş gücünü ele almayacaktır.

Filistin İşçileri Konfederasyonu'nun (Filistin sendikal çalışmasının odağıdır.) Filistin topraklarının dışında açık bir biçimde çalışmasını sürdürdüğünü bilmenize karşın, Filistin sendikal hareketinin gelişimini ele alırken büyük bir ölçüde daha önceki ölçütlerin aynısına bağlı kalacaktır.

Araştırma, bazen Batı Şeria'daki, Gazza kesimindeki, yada İsrail içerisindeki işçilerin durumunu ayrı ayrı incelemeyi gerektirse bile, hareket noktamız Filistin topraklarının birliği olup Filistin işçi sı-

nıfının birliğidir. Bu çerçeveyi aşan her şey, dağınık ve yaratılmış bir çerçeve olur.

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ İŞÇİve İŞ GÜCÜ İSTATİSTİK BİR BAKIŞ:

Burada iş gücüyle kasdettiğimiz; 14 yaşını geçen, belirli bir ekonomik çalışmaya giren, belirli bir işi olup, iş arayan her kişidir. Böylece de, iş gücü nüfusun 14 yaşından büyük olan bölümünü ele almaktadır.

Çalışmanın tarifi ise; Çalışan'dan kastedilen şey, hükümet yada özel kurumlarla çalışan herkesi kapsamaktadır. Çalışanlar kesimi ise, ücretli çalışan herkesi içermektedir.

İBRANİ EMEK ve ARAP EMEĞİ

Haziran 1967 savaşının sonuçlarından birisi, işgal edilmiş bölgelerdeki işçilerin önünde, İsrail ekonomisinde çalışmaları için iş kapılarını açmaktır. Bu yeni durum, siyonist ideoloji ve ibrani emek ideolojisindeki öz değişiklikte temsil edilmektedir. Kapitalist üretimin iş mantığı, kapalı sınırlar içerisinde yaşayan siyonistlerin kendi kendine yetinme ilkesi, kapitalist üretimin iş mantığını parçalamıştır. Kapitalistlerde somutlaşan, siyonistlerin en yüksek kalelerinde ve sadece yahudilerle yetinen topraktaki çalışmalarda, arap emeğinin bulunmasıyla çatlaklar görülmektedir. Ki, ucuz işgücü çalıştırılıp siyonist olgunun sosyalist hayallerini açığa çıkarmaktadır.

İsrail ekonomisi içerisindeki arap emeği, bu yüzyılın başından beri, ibrani emeği arı olarak isteyenlerle toprağı işgal ettikten sonra emeği işgal etmek isteyenlerle, az ücretli arap iş gücünü kullanıp sömürmek isteyenler arasındaki çelişkiyi yansıtmaktadır. Ki, arap iş gücü, onu destekleyen sendika, yada baskıdan koruyabilecek politik akımdan yoksundur.

Siyonist ideolojinin değişik politik görüşleri arabın, İsrail toplumunda insan olarak bulunmasının dayanılmayacak bir sorun olarak görmektedirler. Ki, sadece bi toplumda bulunması bile, İsrail devle-

tinin yahudi doğasını kirleten bir leke olarak görülmektedir. Çünkü, İsrailli yerleşiciler toplumunun başından beri savaştığı arap toplumunun bir neferidir. A.B. Uhoşa, bu konuda şunları söylemektedir: *"Bundan dolayı bu halkı şiddetli bir dille uyarırım. Yabancı komşusu bulunmadan yalnız bir biçimde yaşaması gerekir. Bu yabancının bize geri dönmesinden daha tehlikeli bir şey yoktur. Bununla birlikte kendisi bizim derinliklerimizde bulunmaktadır. Ekonomik yapımızın köklerinde bulunup yaşamımızın yönlerinden birini oluşturmaktadır." (Betvashov Hagola, 1975-1976, Sayı:7 S.38)*

He Arts gazetesi, makalelerinden birinde şunları yayınladı: "30'lardaki Almanya göçmenleri evlere yerleştirilebildi. Bu evlerin yapımında araplann ürettikleri yapı malzemelerine dayanıldı. Bir bölümü de, Kudüs ve Heyfa'da arap elleri aracılığıyla yapıldı. Aynı biçimde İslam ülkeleri ve Doğu Avrupa'dan 50'lerde gelen göçmenler ise, eski bölgelerde araplar aracılığıya yerleştirilebildi. Haziran savaşından sonra gerçekleştirdiğimiz bilinen gelişim ise, yeni bir şey değildir. "Daha sonra yazar, yahudi devletinin an olmadığını, içerisinde yahudi olmayan azınlıklann bulunduğunu hatırlatarak, bu azınlıklar evlatlannın "heykelin yapımına katıldıklannı, onlar olmadan bu heykelin kurulamayacağını, haklannın ise, saklı olduğunu" söyleyip, "Yahudi devletinin sadece yahudilere ait olmadığını" söyleyerek sözünü bitirmektedir. (Ha Arts, 24.5.1972)

Ancak kent ve kır burjuvazisi, az ücretli arap ellerinin yarattığı artı değer aracılığıyla güçlenen çıkarlarından hareketle, arap işçilerinin önünde iş kapısının açılması çağrısına sahip çıkmaktadır. Kendi çıkarlarının bir anlatımı olan düşüncelerini bir çok araçla anlatmaktadır. Bu uğurda, yahudi devletinin ne eskiden, ne de şimdiki durumda yahudi toplumunun aralığı üzerinde kurulmadığını ispatlamak için, hem uzak hem yakın tarihi gözden geçirmektedir.

Aralarında Moşe DAYAN'ın bulunduğu politik yöneticilerin anlatımını gerçekleştirdiği bir başka kesim daha vardır. İbrani emek çağrısı içerisinde doğmuş olmalarına karşın, politik nedenlerden dolayı arap emeğinin önündeki kapıların açılmasını istemektedirler. Dayan, bunu, şu sözlerle anlatmaktadır. *"Sorunun çözümü için veri-*

lecek biricik yanıt, araplarla birlikte yaşamaktır. Saflarımızda yaşayan araplarla birlikte eşit bir biçimde yaşamamızdır. Yağ ve pirincin geliriyle yaşayan, sığınmacı olarak yaşıyan insanlardan çalışan insanlar durumuna getirmemiz gerekir. Onurlu bir biçimde yaşayabilecekleri bir duruma getirmeniz gerekir. Bizler bunlardan uzak değiliz. Son beş yıl içerisinde bir çok şey yapabildik, ancak bir şey daha yapmamız gerekir. İbrani emek çağrısı kulağımı sağır etti. Çünkü araplara iş vermemek anlamına gelir." (Maarif, 19.6.1972)

Fakat öbür taraftan ibrani emek çağrısı yanlıları, işgalinin sonra emeğin arılığı düşüncesini çağırmaya devam ederek, toprağı mal karşılığında mülk edinmekle yetinmemeyi istemeye devam ettiler. Bu çağrı temelde 30'larda ve ondan önceki yahudi göç dalgalarının yapısına, küçük ve orta burjuvazinin sömürgeci burjuvaziye karşı savaşması yerine, arap proletaryasına karşı ırkçı, şovenist etkenlerle düşmanlık içerisinde savaşımını sürdüreceği yetişkin "Proletarya" saflarında yer alabilecekleri bütünlüklü yahudi toplumunu oluşturma peşinde koşmalarına bağlıdır. Bu araştırmamızın başında, ibrani emeğin doğuşunu ve etkilerini ayrıntılı bir biçimde ele almıştık. Gordon'un görüşlerinde, bu kesimin konuyla ilgili düşüncesinin bir anlatımını görebiliriz. *"İsrail topraklarına gelişimizin amacı nedir? "Ülkeyi kurtarıp halkını yaratmaktır. Ki, bu iki şeyin birbirinden ayrı iki görev değildir. Bir şeyin iki yüzüdür. Halk yaratılmadan ülke kurtulamaz. Ülke kurtulmadan halk yaratılmaz. Toprağı yahudi ellerle işletmeden sadece mal karşılığında almak, ülkenin kurtarılması anlamına gelmez. Aynı biçimde, toprakta çalışmadan, yahudi ellerle "Yaşof" kurulmadan halkın yaratılması olmaz. İbrani emek, ulusal doğuşun olduğu gibi, ulusal kurtuluşun da, temelidir. İşçi kendini yeniden yaratarak, ulusun doğuşunun temelini atar, çünkü emek onu yeniden yaratır. Emeğin temel görevi budur."* (Gordon, Gordon'un yazıları, Cilt:3 s.51)

Emeği bu biçimde anlayarak Gordon, yahudi yerleşim bölgelerindeki emeğin yahudi işçilerle sınırlandırılmasını şiddetlendirmektedir. *"Çünkü belamız emekteydi, iyileşmemiz de, emekte olacak. Emeği arzularımızın başına koyup bütün yapımızı bunun üzerinde kur-*

mamız gerekir."

Jozef AHARONFTS da, siyonizmin gerçekleştirilmesinin temel koşulu olarak yahudi işçi sınıfının varlığını görmekteydi. *"Yabancı işçi bizim için hiç bir tehlike oluşturmasa bile bütün dünya önünde, bizi küçümsemesini protesto ettiğimiz dünya önünde utangaç durmamız gerekecek. Çünkü içinde yaşadığımız bir vatanda bile, sadece tüccar, seyyar satıcı ve simsarlardan oluşan, üretici ve işçi olamayan bir halk olabiliriz. Başkalarıyla hesaplaşmadan önce, kendi kendimizle hesaplaşmamız gerekir. Hesaplaşma, doğaya ve doğanın üretim maddelerine yakın, geniş bir işçi heykelimizin olmadığı üzerindedir. Böylesi bir halkın sonu, cesedinde ve ruhundaki taşlaşma olacak ve varlık hakkı olmayacaktır. Mekanik araçlarla kendine varlık olanakları bulabilse bile, varlık hakkı yoktur. Burada emek yoksa, hiç bir şey yok demektir. Böylece siyonizmi gerçekleştirmenin temel koşulu, ibrani işçisinin İsrail topraklarında çoğalmasıdır". (Age)*

İbrani emek çağrısı taraftarlarının mutlaka kesin bir sonuca varmaları gerekir. Bu sonuç: düşüncelerin uygulanması, yahudilerle araplar arasında birbirini sevmemezlik ruhunun yayılmasına bağlı kalacaktır. Onun için, Jesef AHARONFS'un yabancı işçilerin ibrani işçilerle değiştirilmesine çalışacak etkenler üzerinde durmaktadır "En önemli etken üreticinin yabancı işçiden korkmasında yatmaktadır. Şimdiye kadarki bu tehlikeyle ilgili sözümüz sadece dikkat edilmesi gereken, yada hafifi alınması gereken bir tehlike olarak sağ duyumuzdan gelmektedir. Ancak son durumlarda olaylar ard arda gelişmeye başladı. Üreticinin bu soruna dikkat etmesi gerekliliği zorunlu kalmaktadır. Araplar gelişim etkileri içerisinde yer aldıkları sürece, bu çabalar yinelenip, arad sırada durumlar olmatan çıkıp birbirini sevmenin ardıcıl bir biçim olacaktır. Ulusal tutuculuk ve bizi meşgul eden bu sorun yahudi emeğin garantisi olacaktır". (AHARONFS Age.)

Yahudi devletinin kuruluşundan 30 yıl sonra bu günkü ibrani emeğin biçimi nasıl? Ülkede yaratılıp oluşan her şeyi, her ağacı, her bitkiyi, her evi bizim elimizle yaratan " temizlik ve arılık" çağrıları neler üretti? Her dikenin, her şeyin bizim elimizle yaratılmış ol-

ması gerekir. Sadece bizim emeğimizle toprağımızın sulanması gerekir. vs.... Örneğin Filistinli işçilerin İsrail ekonomisindeki durumları üzerine Amencel Fragon'un araştırmasından bir bölüm alalım:

"Bir Sab'da 1948 savaşından önce yaşamakta olan araplar oradan temizlendi. O savaş sonucunda İsraillilerin eline düşen her kent ve köy gibi oldu.

Şimdiki nüfusu yaklaşık olarak 100 000'i bulmaktadır. Yıllar boyunca Nakab'ın değişik bölgelerinden gelen binlerce arap işçiyi banndınyor. Bunlann büyük bir çoğunluğu "sahrayı çiçeklendirmek" için gelen Kepotez ve Moshev üyeleri tarafından topraklan alınan köylü araplardan oluşmaktadır. Doğal olarak bu arap işçilerin kentte oturmalan olanaklı değildir. Bir Sab'da kendi ellerinin emeğiyle yaptıkları evler kendilerinin değildir. Yeni gelen göçmenler ve yahudi işçilerinindir.

Kentte arap iş gücünün bulunması sonucunda, bir bütün olarak kenti cevreleyen ve arap işçilerinin içerisinde yaşadığı çinko evlerle dolu olduğunu görürüz. Her gün kenti kurmak ve fabrikalarda çalışmak üzere giden işçilerin yaşadığı bu semtlerde, sağlık tesisatları olmayıp, akarsu, yol ve elektrik yoktur. Güney Afrika kentlerini kuşatan zencilerin semtlerine benzemektedir. Varlığı bile kesin olmayıp baldozerler tarafından yok edilecektir. Kentin gelişimi sonucunda bu evler kentin dışarısına çıkarılacaktır. Bu çinko evler işçileri, bütün kağıt ve rakamlardan daha fazla anlatmaktadır.

"Ramla", "Hudayra" gibi başka İsrail kentlerinin etrafında, yine bu çinko evler bulunmaktadır. İsrail hükümeti ve yerleşim bakanı Erik Sharon onbinlerce bedevinin "nakab'tan gelerek ovaya geçtiğin"den söz ederek bu "gelen" bedevilerin, arabasının deposunu benzinle doldurduklarını, at ve küçükbaş hayvan yetiştirmek için olan çiftliğinde çalıştıklarını bunlar "gelmeden" bir dizi İsrail kurumunun ve tarım ürünlerinin tümünün işgücünden yoksun kalarak felce uğrayacağını unutmaktadır.

Bu durum, Mapay partisinin sosyalizmine mi, yoksa ortağı Mapamın mı yada "İngilterenin ingiliz olduğu gibi Filistin Yahudidir" düşüncesine mi, Siyonist ideolojinin sosyalist hayallerine mi yada

emekle temizlenmiş sosyalist hayallerine mi, Hayim ORZOLOV'un 1926 yılında, *"ülkenin her tarafında ibrani emeğin, kazmayı, kanasabanı, çekici tuttuğu her yerde, ucuz arap işçisini gölge gibi yanında görürüz. Avrupa tüketim düzeyine sahip ibrani işçisi, her adım ve her karışta, yaşam gereksinimleri sıfırdan biraz daha fazla olan komşusu halkın evladı ilkel rekabetçisiyle karşılaşmaktadır. 17.5-85 mısır kuruşu karşılığında 8 saat çalışan ibrani işçisinin yanında 8-12 mısır kuruşu karşılığında 12-14 saat çalışan ve teknik olmayan 'kara'emek bulunmaktadır"* sözüyle anlattığı ayırım politikasına mı yaramaktadır.? (Age)

İsrail ekonomisi içerisinde arap işçisinin önündeki kapıların açılmasının ardında duran etkenler, temelde İsrail ekonomisin yapısına, İsrail'deki bürokratik devlet burjuvazisine karşı, özel burjuvazinin etkinliğine bağlıdır. Hestedrout'a ve devlet kurumlarına bağlı olmayan arap işçisi, özel burjuvazinin zenginliğinin ve gücünün kaynağını oluşturmaktadır. Toparlanmamış olan, istikrarlı bir işi olmayan, kolay bir biçimde işten çıkartılabilen, grev örgütlemeyen, politik baskılara sahip olmayan, iş sahibiyle herhangi bir anlaşmazlıkta sorun arap işçilerine karşı olduğunda Hestedrout'u hemen karşısında iş sahibinden yana gördüğümüz arap işçi sınıfının, buna ek olarak elindeki pazarlama alanı çok dardır. Buradan hareketle, bu arap işçileri iş pazarındaki yedek işgücünü oluşturmaktadırlar. Bu nitelikleriyle de, İsrail ekonomisinde yedek bir ordu durumuna gelmektedirler.

Arap işçilerin çalıştırılmasının ardında yatan politik etkenler ise, konusunda ise, Abdülhafız Muharib'le aynı görüşteyiz. Daha önce anlattığımız gibi ekonomik nedenler ikinci derecede olup önceliğine inanmamaktayız. (Daha ayrıntılı bilgi için, Muharib, ibrani emeğin dünü ve bugünü, Şuun Filistiniyeh dergisi, Sayı 54, Ağustos 1973'e bak.)

Kuşkusuz arap işçisinin kabül edilmesinin temel etkenlerinden biri, Filistin işçi sınıfını, özellikle de ezilen kesimlerini, göreceli olarak yüksek maaşlarla kar elde etmesini sağlayacak işler bularak Filistin devriminden uzaklaşmasınısağlamaktadır.

Aynı biçimde halk kitlelerinin beyninde yerleşen, İsrail olgusuna karşı düşmanlığını, halk kitlelerinin İsrail toplumuyla içiçe girmesini sağlayarak silmektir. Bu aynı biçimde uzun süreli bir zamanda İsrail toplumunun yanında bulunan ırkçı ayırım doğasını açıkça görmesine katkıda bulunacaktır.

Kuşkusuz çok önemli gördüğümüz bir başka nedene de dikkat çekmemiz gerekir. O da, özet olarak; İşgal değişik araçlarla Filistin tarımını yıkıp zararlı duruma sokup, sahiplerinin önünde toprağı bırakıp daha fazla gelir getiren işleri aramasının dışında bir seçenek bırakmamaktadır. Böylece de, Filistinli köylüleri kandırıp, toprakları bıraktırıp işçi olmalarını sağlayacaktır. Bu durum, toprağın kamulaştırılıp yerleşme eylemlerini tamamlamaktadır. Bu işçiler, işsizlikle karışınca -Bu çok kolaydır- gelirsiz duruma gelirler. İş aramak için arap ülkelerine göç etmek zorunda kalacaklar. Bu ise, israil'in yayılmacı planlarının uzak amacıdır.

İSRAİL EKONOMİSİ İÇERİSİNDEKİ FİLİSTİN İŞÇİ SINIFININ YAPISI

İsrail ekonomisi içerisindeki Filistin işçi sınıfını iki kesime bölebiliriz:

Birinci kesim; İsrail araplarıdır. İsrail vatandaşı olan araplardan oluşmaktadır. İsraillilerle karşılaştırılması durumunda arapların büyük demografik artışıyla birlikte 1948'den beri bu işçilerin sayıları göreceli olarak artmıştır. Ancak işçilerin paralel artışları iki başka etkene daha bağlıdır. İlki, iç politika ve İsrail yönetiminin toprakları kamulaştırması ve bunun sonucunda topraklarını işleterek geçinen köylülerin azalmasına bağlıdır. İkinci etken ise, üretici güçlerin toplu bir biçimde çağdaşlaştığı bir ülkenin geleneksel ekonominin hafiflemesi ve sürekli olarak genişleyen endüstrilerin iş gücünü şiddetli bir biçimde istemesi sonucunda ortaya çıkan İsrail'deki sosyo-ekonomik düzene bağlıdır.

Bütün bunların sonucunda özellikle de, Filistinin kuzeyinde (Celil ve üçgende) bulunan arap üreticileri dağıldı.

İkinci kesim ise, 1967 yılından beri işgal edilmiş topraklarda bulunan yerlilerdir. İsrail endüstrisinin rekabeti, Batı Şeria ve Gazza kesimindeki yerli endüstriyi hızlı bir biçimde yıkmıştır. Aynı biçimde toprakların kamulaştırılması bazı üreticilerin işçi olmalarına yol açtı. (Buna ek olarak İbrani emekten söz ederken sözünü ettiğimiz temel nedenler de, vardır.)

İsrail yahudi yerlileriyle Filistinli arap yerlilerinin oranları arasındaki bazı karşılaştırmalar, Filistinli arap yerlilerinin sayısal ağırlığını ortaya çıkarmaktadır.

"Yeşil hat" içerisinde bulunan İsrail araplarının ortalama yaş cet-

veli 15'tir. Yahudilerin bu yaş ortalaması ise, 22'dir. Bunun nedenlerinden birisi olarak gösterebileceğimiz, yaşları 65 yılı geçen (Emeklilik yaşı) yerlilerin oranı % 9'dur. Yani arapların 3 katıdır. Ki, arapların oranı % 3.4'tür. İki grup arasındaki sayısal oran 1/6 ise de, (3 milyon Yahudi, Yarım Milyon Arap) iki grup arasındaki çalışan (20-65 yaş) müfusun yıllık artış oranı 1/3'tür. Son yıllarda aynı yaş düzeyindeki yahudilerin artışı 24 000 kişidir. Arap yerliler ise, ancak 9 000 kişi artmıştır. Çalışan arap nüfusun sayısal artışı garipsenecek bir şey değildir. Çünkü arapların yıllık nüfus artışı % 4'tür. Yani yahudi nüfusun iki katıdır. Yahudilerin yıllık nüfus artışları göç edenlerle birlikte % 2'dir. Her yıl 60 000 yahudi 20 000 arap artışı vardır. Bu gün, 1 gün-10 yıl yaşlar arasındaki arap çocuklarının sayısı Yahudi çocuklarının 1/3'üdür. (Rakamlar İsrail'in 1977 yılındaki istatiklerinden alınmıştır.)

İsrail'deki arapların sayısı, Yahudilerin 1/6'sı olsa bile, Arapların iş gücü, (İsraildeki arap vatandaşlar) yahudi iş gücünün 1/3'dür. Çalışan nüfus içerisindeki her 3 yahudi işçi karşısında bir arap işçisi vardır.

Ancak bu veriler, gerçeği tam bir biçimde yansıtmaktadır. Bazı elamanları buna eklemek zorunludur. Bu Arap genç çocuklarıdır. Yaşları, 14-17 yıl arasında değişen arap nüfusu toplam nüfusun % 37'sini oluşturmaktadır. Bunlar ister çalışsınlar, isterse iş arasınlar, sonuçta çalışan nüfus içerisindedir. (İsrail çalışma bakanlığının raporu, 1975)

Yahudi genç çocuklarının ancak % 23'ü arapların yaşadığı koşulları yaşamaktadır. Bunun da, nedenleri, arapların, orta dereceli eğitimi, yahudilerin önemsediği kadar önemsememesidir. Bu ise, İsrail'deki başbakanın eski arap sorunlarındaki müşteşarı Pori LOVRENE'nin He Arts gazetesinin 4.4.1961'de yayınladığı makalesinde anlatımını bulan, belirli bir politikanın sonucudur. Makalesinde, *"Arap öğrenciler bulunmasaydı, her şey daha iyi bir biçimde olacaktı. Hepsi, kasap ve kuyu kazıcısı kalsaydı, kuşkusuz denetlemek daha kolay olacaktı. Ancak bazı sorunlar irademize bağlı kalmamaktadır. Bizlerin sorunları belirtmek için düşünmemiz dışında elinden bir şey gel-*

mez."

İsrail hümümetinin bu politika sonucunda, pratikte arap eğitimine ve yerel konseylere verdiği yardım, genel nüfus içerisindeki arapların sayısına hiç de uygun değildir. Onun için orta eğitim aşamasındaki arap öğretmenlere 1800 kürsü vermektedir. Ancak bunun karşısında 24 000 yahudi kürsüsü bulunmaktadır. Aynı biçimde İsrail orta eğitiminde çalışan öğretmenlerin % 7'sinden daha azı arap kesiminde çalışmaktadır. Ki, bu kesimdeki orta eğitim öğrencileri % 20 kadardır.

İsrail vatandaşı olarak arap işçilerinin sayısı, İsrail'deki arap işçilerinin yarısı kadar gelmez. Geri kalan yarısı ise, işgal edilmiş topraklardan (Batı Şeria ve Gazza kesimi) gelmektedir. Bu iki kesim arasında kalan, İsrail yönetiminin resmi sayımlarında İsrail nüfusu arasında saydığı Doğu Kudüs işçileri de vardır.

Aralarında Kudüs yerlileri de olmak üzere, İsrail'deki arapların sayısı 1978 yılında 540 000'e varmıştır. Resmi raporlara göre, bunların arasında 180 000 kişi, çalışan nüfusu oluşturmaktadır. Ancak bu rakam gerçeği yansıtmamaktadır. Çünkü bu rakamlar, araştırma ve sayımlar sonucunda elde edildi. Sorulan kişilerin bir bölümü gelir vergisinden kaçmak için doğru cevap vermemişlerdir. Buna ek olarak çalışan küçük azınlıktaki kadınları, İsrail vatandaşı 10 000 kadın olarak gören sayımlar sonucunda sayıldı. Gerçek durum ise, binlerce arap kadını aileleriyle birlikte tarımda yada mevsimlik işçi olarak müteahitlik yapan müteahitlerin yanında çalışmaktadır. Bunların büyük bir bölümünün sayımlarda bulunmadığı açıktır.

Yahudi işçilerin bile kendilerini yazdırmadıklarını da söyleyebiliriz. Bunlar genellikle bağımsız, ticarette ve hizmetler sektöründe çalışanlardır. Ancak işgal edilmiş topraklardaki çalışan nüfusun sayımında elde bulunan resmi rakamlara dayanmak olanaklıdır. Bu rakamlar 1977 yılında aşağıdaki gibiydi:

	14 Yaş üzerindeki nüfus	Çalışan Nüfus	İsrail'de çalışan.
Batı Şeria	373 000	125 000	37 000
Gazza Kesimi	235 000	78 000	25 000
Toplam:	608 000	203 000	62 000

Örnek 2000 aile içerisinde yapılan bu soruşturmalar gerçeği yansıtmaktadır. Çünkü çalışanların işyerlerini söyledikleri nadir bir durumdu. Bunun da nedeni, işçilerin geceleri İsrail topraklarında kalmalarını yasaklamak, gelir vergisi ve sosyal sigortalarını tamamlamaları için ödentileri ödememektir.

Çalışma bakanlığı planlama merkezi müdürü olan resmi sayımcı Hanoş Smith, bu durumu açıklayarak şöyle demektedir: (Çalışma bakanlığı, çalışma raporu) *"resmi veriler Batı Şeria işçilerinin 50 000'i bulduğuna işaret etmektedir. Ancak gerçekte bu rakamın iki katını geçmektedir."* Tel-Aviv polis komiseri, 1977 yılı sonunda işgal edilmiş topraklardaki 70 000 işçinin her gün Tel-Aviv bölgelerine geldiklerini ilan etmektedir.

Gazza kesimi ve Kuzey Sina kurumuna kayıtlı olan işçi sayısının sürekli bir biçimde düştüğünü söylemektedir. Kurum sorumluları, bunun nedenlerinin, ücretlerin geç ödenmesinde yattığını söylemektedirler. Bu ise, işçilerin, işçinin ücretinden bir kısmını kestikten sonra hemen ödeyen özel müteahitle (Reyyis) anlaşmayı yeğlemelerine yol açmaktadır. Aynı biçimde, kurumların ödediği ücretin bağımsız pazar ücretlerinden daha az olduğu görülmektedir. Buna ek olarak vergiler ödenmemekte, işgal edilmiş topraklardaki işçiler günün birinde geri alacaklarına inanmadıkları emeklilik vergisini ödemek istememektedir.

ÇALIŞMA KURUMUNUN GAZZA KESİMİNDE'ki 1969-1976 YILLARI ARASINDAKİ KAYITLARI

1969	31 000
1970	25 000
1971	25 000
1972	26 000
1973	23 000
1974	24 000
1975	18 000
1976	20 000

Cetvel, İsrail'deki ekonomik kalkınma yıllarında bile

(1969-1973) büyük bir düşüklüğün bulunduğunu göstermektedir. Ki, bu yıllar içerisinde arap işçilerinin sayısı büyük bir biçimde artmıştır. Çalışma bakanlığının bu raporu, her 5 işçiden 4'ünün kayıtlarda bulunmadığını söylemektedir. Bu sözleri gözününde bulunduracak olursak, işgal edilmiş topraklardan gelen işçilerin sayısının yılda 100 000'e vardığını söyleyebiliriz. Bu sayı ortalama olarak olup tarım mevsiminde ve inşaat alanlarındaki işçilerin belirli dönemlerindeki artışlarla birliktedir.

	Aile Sayısı	Kişi Sayısı
Topraklarını kaybetme nedeni ile gelirlerini kaybedenler:	16 000	80 000
Mandacı hükümetteki işlerini kaybetmekten gelirlerini kay.	4 000	20 000
İşini kaybetmekten dolayı gelirini kaybedenler:	4 000	20 000
Toplam:	24 000	120 000

İsrail'de çalışan arap işçilerinin sayısı, 210 000 işçi civarındadır. Yani İsrail ekonomisinde çalışan nüfusun % 17 kadarıdır. Bu rakamın önemi, İsrail'de iş gücüne katılan nüfusun oranının dünyanın en düşük oranlarından birisi olmasında yatmaktadır. (Buradaki iş gücü, ücretli işçiler ve iş isteyen nüfus anlamına gelmektedir.) İsrail'deki bu oran % 33'tür. Karşılaştırma bakımından bu oran; İngiltere de, % 46, İsviçrede % 48, Hollanda da % 38, Hog-Kong'ta % 45, Japonyada % 48, Romanyada % 46'dır. İsrail ise, dünyadaki bir kaç ülke arasında sayılmaktadır. Örneğin bu oran, Hindistanda, % 33, Sudanda % 29'dur. İsrail'deki bu düşük oranın nedenleri, (ki, İsrail endüstriyel bir ülkedir.) İstatistiklerin dakik olmamasındandır. Bunun nedeni, iş karaborsasının yayılmasından ve iş gücünün büyük bir bölümünü emen düzenli ordunun öneminden gelmektedir. İsrail ekonomisinde çalışan iş gücüne ek olarak, özellikle de tarım, inşaat ve endüstrik üretimde bulunanları diğer endüstriyel ül-

kelerle karşılaştırılması durumunda zayıf olduğu görülür.

ARAP İŞ GÜCÜ DEĞİŞİK ENDÜSTRİ KESİMLERİNE DAĞILMAKTADIR

Arap iş gücü 3 temel üretim kesiminde merkezileşmektedir. Tarım, endüstri, zanaat ve inşaattır. Bu kesimlerde, Batı Şeria ve Gazza kesimi işçilerinin % 86 kadarı çalışmaktadır. İsrail araplarının % 70'i ise bu alanlarda çalışmaktadır. Yani İsrail iş pazarında çalışan arapların % 78'i bu alanlarda çalışmaktadır. Bu sözü edilen alanlarda, 1976'da yahudi işçilerinin ancak % 36'sı çalışmaktadır.

Üçüncü kesimin çalışmaları ise, (Ticaret, genel hizmetler, sigortalar) büyük bir arap çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu genel bir biçimde (üretici 3. kesim) doğrudan kar sağlayan ticaret kesimidir. Yahudiler ise, hükümet kurumlarına bağlı 3. kesimde çalışmaktadır. Polis, idare, eğitim ve bunun gibi devletin topluma yaptığı hizmetlerdir.

Nüfusun Filistin'deki mesleki dağılımı, yahudi ve arap iki müfus grubuna göre dağılımı, rakamlar yüzbir olarak verilmektedir. (Bu rakamlar içerisinde, işgal edilmiş topraklardan gelen işçiler bulunmaktadır.)

	1971		1973		1975		1976	
	Yahudi	Arap	Yahudi	Arap	Yahudi	Arap	Yahudi	Arap
Çalışan Nüfus	902.5	94.6	981	107	995.2	107.8	1 018	109
Meslek, Aydın	-	-	61	08	72	1.04	8.75	3.1
Bilim Adamı	151.7	6.6	-	-	-	-	-	-
Serbest Meslek	-	-	115	8.2	131.7	7.7	8.13	8.7
İdari İşler	-	-	34.5	0.8	34.3	0,5	44.43	-
Yazıhane İş.	171.9	3.3	168	5	148.8	4.1	9,19	4.5
Tüccar	68.5	2.5	78	75	79.6	6.7	4.82	7.5
Hizmet Sek.	110.8	10.3	122.5	11.5	117.4	9.6	117	10.2
Tarım	61.5	22	60	15.6	51.5	17.4	3.5	17.1
İnşaat işçisi	-	-	279	38	262.5	43.4	2.3	44.2
Vasıfsız İşçi	327.4	45	55	16.7	51.8	13.6	55	12.3
Bilinmeyen Meslek	-	4.9	-	4	-	3.4	-	3.5

Yahudi emeğinin yüzde oranın değişik dallarda azaldığını görmekteyiz. Örneğin, 1973'teki teknik yahudi iş gücü % 28, 1975'te % 26, 1976'da % 25 idi.

Arap işçiler ise, üretici kesim işçilerinin sayısı, sadece tarım alanındaki işçilerin yüzde oranının düzenli bir biçimde eksikliğinden gelmektedir. Endüstri ve inşaata çalışan diğer işçi kesimlerinde düzenli bir artış görülmektedir. Tarımda çalışan arap işçilerinin sayısının düşüşünün iki nedeni vardır. Birincisi, toprak azlığıdır. Tarıma elverişli iyi toprakların büyük bir çoğunluğu Yahudi Capotez ve Moshef'ler lehine kamulaştırıldı. 1948'den beri, arap köylülerinin elindeki her 4 dönümün üçü kamulaştırıldı. Soygun şimdiye kadar sürmektedir.

İkincisi, Tarım ve endüstri üretimi biçimlerinin, temel özellik taşıyan ekonomik aşamada, endüstrideki iş gücünün çoğalıp tarımda düşmesi doğaldır. Yahudi iş gücünün tarımda düzenli bir düşüşle karşılaşmasıyla birlikte, endüstride çalışan yahudi iş gücünde artış görülmemektedir. Tam tersine idari işlerde, muhasebe ve serbet mesleklerde göreli bir artış görülmektedir.

Ancak tarımı bırakan araplar nereye yönelmektedir? Politik engellere karşın, arap iş gücündeki artış üretici ve teknik işlerde merkezileşmektedir. Bunun da nedeni, İsrail endüstrisinin büyük bir bölümü belirli bir düzeye kadar doğrudan, silah, donatım ve savaş parçalarının üretime bağlıdır. Şu ya da bu yolla savaş endüstrisine bağlı elektronik ve maden kurumlarındaki herhangi bir alanda arap işçisinin çalışması olanaksızdır. Aynı biçimde ölü deniz kurumu, Kor kurumu, (Hestedrout'a bağlı maden kurumudur.) liman ve elmas yapımı gibi kamu kurumlarında çalışan arap işçilerinin sayısı azdır.

İş gücü başka üretici kesimlerde ve hizmetler sektöründe bulunmaktadır. Arap iş gücünün tarım sektöründe azalması karşısında zanaatkarlarda artmaktadır.

Arap iş gücü orta ve küçük endüstri kurumlarında merkezileşmektedir. Bu kurumlar düşük ücret ödemektedirler. Kamu kurumlarının verdiği ücretlerin yarısı kadar ücret ödemektedirler. Ancak pazar değişimliğinin baskılarına boyun eğmektedirler. Sivil pazar için

üretim yapmakta, savaş endüstrisine bağlı değildirler. Gıdasal tüketim maddeleri, yedek parça, inşaat malzemesi, tahta ve plastikten üretim maddeleri, tekstil maddeleri vs. üretmektedir.

BATI ŞERİA ve GAZZA KESİMİ ve KUZEY SİNA İŞÇİLERİNİN DEĞİŞİK MESLEKLERE DAĞILMASI

İşgal edilmiş topraklardaki arap işçilerinin İsrail işgücü içerisindeki oranın büyük olmamasına karşın (% 7-10) bazı endüstri dallarında inşaat, ticaret, vasıfsız işçiler gibi bazı işlerdeki ücretli çalışanlar arasında bulunan oranları % 40-50'ye kadar varmıştır. Bu ücretliler İsrail iş gücü arasındaki en şiddetli "bağımsızlığa" sahip ve en çok yumuşak olan kesimi oluşturmaktadır.

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ İŞÇİLERİN İŞ KOLUNA GÖRE DAĞILIMI

Yıl	Toplam	Tarım	İnşaat	endüstri	Diğer iş kolları
1970	20 000	% 20	% 24	% 54	% 10
1972	52 000	% 23	% 50	% 17	% 10
1975	66 000	% 14	% 54	% 18	% 13
1976	65 000	% 15	% 49	% 20	% 15

Endüstri, diğer kollar ve genel toplamda, ardıcıl bir gelişimi gözleriz. Bunun karşısında tarım sürekli bir düşüş içerisinde olup, inşaat dalında istikrar bulunduğunu görürüz.

Bu tablo, sadece resmi olarak ve düzenli bir biçimde çalışan 65 000 işçiyi ele almaktadır. İş müteahitleri (Reyis) lerin, endüstriden daha çok tarımda çalıştırdığı onbinlerce işçinin bulunması olanaklıdır.

İşgal edilmiş topraklarda, Moshef ve Kapotezlerdeki tarım "arap iş gücüne boyun eğdiği" kesimdir. Moshef'lerde çalışan yahudilerin büyük bir çoğunluğu toprak sahibi durumuna geldiler. İşi örgütlüyor, arada sırada ağır vasıtaları sürüyor ve tarım işlerine bağlı sekreterlik işlerini görmektediler. Buralarda çalışan arap işçilerinin

büyük bir bölümü hiç bir mekan tarafından kayıtlı değildir. Resmi sayımların dayandığı bütün araştırmalar sırasında kendilerini ilan etmelerini gerektiren hiç bir neden yoktur.

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ İŞÇİLER

İşgal edilmiş topraklardaki çalışanların düzeyi, 1978 Nisan-Haziran aylarında 146 000 işçiye çıkmıştır. Bu rakam, çalışma yaşındaki nüfusun ancak % 23'üdür. Aynı biçimde işgal edilmiş topraklardaki çalışan işçilerin sadece % 70'idir. Ancak geri kalan kısmı ise, daha önce gördüğümüz gibi İsrail ekonomisinde çalışanlardır.

Bunlarla işsizliğin giderilmesine karşın, az olan bu istatistik bilgiler, işgal edilmiş topraklardaki işçiliğin düzeyinin zayıflığını ve çalışabilen yerli nüfusun büyük çoğunluğunun İsrail'de çalıştığını ortaya koymaktadır. Daha önceki rakamlar, İsrail'de çalışan ve İsrail ekonomisi ile iç içe olan Kudüsteki 10-15 bin işçiyi de kapsamaktadır.

Yerel işçilerin gelişim düzeyine bakarsak, ocak 1977 - Haziran 1978 arasında % 1 kadar düştüğünü görürüz.

1970-1978 dönemi arasında ise, resmi rakamlar 6 000 işçi kadar bir düşüşün bulunduğuna işaret etmektedir. Aynı zamanda bu dönem içerisinde çalışabilen nüfus 34 600 kişi artmıştır. İsrail'deki Filistinli işçilerin toplam sayısı ise, 20 000-70 000 arasında artmıştır.

İşgal edilmiş topraklardaki iş durumu tedirgin edici görünmektedir. Yerel ekonomi yeni işler yaratmamaktadır. Çalışabilen nüfusun artması sonucunda, yerel pazar ne yeni gelen işçileri kapsıyabilmekte ne de koşulların uygun olmadığı dönemlerde İsrail'de işini kaybeden işçileri kapsıyabilmektedir. Örneğin 1975 yılında, inşaat sektörünün karşılaştığı durgunluk sırasında 9 000 işçi işinden çıkarılmıştır. Aynı zamanda bu işçiler işgal edilmiş topraklarda da iş bulamamışlardı. Bu sayıya, iş pazarına yeni gelip iş bulamayanları da eklersek 1975' te işçi sıfatını kaybedenlerin sayısının 15-20 bin işçi arsında olduğunu görürüz. Son yılllarda arap ülkelerine olan göç, sürekli bir biçimde arttı. (İster okumak için, ister iş aramak için) Göçmenler temel bir biçimde, gençlerden, meslek sahibi işçilerden ve düşünen işçilerden (kafa işçileri) oluşmaktadır.

Bu göç, yerel demografik bünyede somut bir değişimi gerçekleştirip, işgal edilmiş toprakların kalkınmasını engellemektedir. Çün-

kü en dinamik gücünden tecrit edilmektedir.

Çalışma heykeline saktığımızda, (Aşağıdaki Tabloya bak.) değişik ekonomik sektörlerde daha önce söylediğimize bağlı bazı belirgin gerçekleri görürüz.

Birincisi; 1970-1978 yılları arsında mutlak değer ve göreceli değerinde tarımdaki çalışma düştü. 1970 yılında tarımda çalışanların sayısı, 59 200 kişiyi buluyordu. Yani toplam çalışanların % 39'dur. 1978'de bu rakam 46 300 kişiye düşmüştür. Yani toplam çalışanların % 32'sinden çok daha azdır. Bu sektörü bırakanların büyük bir çoğunluğu İsrail'de ücretli bir iş bulabildiler. Bu gelişimin zorunlu bir biçimde olumsuz olması gerekmez. Üretimdeki gelişimi anlatabilir. İsrail ekonomisinin emmesi sonucunda tarım işgücü büyük bir eksiklikle karşılaşmaktadır.

1970 yılından beri çalışanların % 10'unu oluşturan ve 13 000 işçiyi kapsıyan inşaat sektörü ise, iş sahipleri israil sektörüyle rekabet edemediğinde iş gücünü elde etmede zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Ücretler bile, şimdi İsrail'de uygulanan ücretlere yakındır.

Endüstride çalışınların sayısı, 1978 yılında 21 000 işçiyi bulmuştur. Bu sayı 1970'te de, öyleydi. İşgal edilmiş topraklardaki işçilerin % 55'inden daha azını oluşturmaktadır. Bu alandaki üretkenlik zayıftır. İsrail şirketlerinin yararına yeni işler çıktı. Bunlar, tekstil, elbise alanında olup ücret karşılığında ve birinci derecede kadınlar çalıştı.

Hizmetler sektöründe çalışanlar (Ticaret, genel ve özel hizmetler) 1920 yılında 59 600 işçiden 1978 yılında 65 600 işçiye kadar yükselmiştir. Ki, toplam çalışanların % 42 kadarını oluşturmaktadır. Ticaret, otel ve lokantalarda çalışmalarından domayı işçiliğin artmadığını görebiliriz. Bu ise, kudüs'ün israil tarafından ilhak edilmesi kararı gereğince Turizmin düşmesine bağlı olduğu kuşkusuzdur.

Genel işçilikle ilgili ise, işgal durumu nedeniyle gelişmemiştir. Özellikle de, sosyal hizmetler ve kooperatiflerde gelİşmemiştir. 1976'da Ürdün ırmağının batı yakasında çalışanlar, 1976 yılından önçe çalışanların ancak 1/3'ünü oluşturmaktadır. İlerleyip gelişimi için fırsat bulnmmasından dolayı, bu kurumlarda çalışma gücü azalmış, başka yerlerde,başka olanaklar arştırmaya yol açmıştır.

6 No'lu Tablo, iş koluna göre işgal edilmiş topraklarda çalışanlar, 1970 1978 Ocak-Haziran

	1970 Yılındaki İşçiler sayı	%	1978, Ocak-Haziran'daki İş. sayı	%
Toplam	152 700	% 100	146 700	% 100
Tarı, balık avı	59 200	% 38.8	46 300	% 31.6
Endüstri	21 000	% 13.8	21.400	% 14.6
İnşaat, yapı	12 900	% 8.4	13 300	% 9.1
Ticaret, Otel, Lokan.	21 700	% 14.2	22 000	% 15
Ulaşım, Taşımacılık	7 900	% 55.9	10 200	% 7
Genel Sosyal hiz.	23 000	% 15.1	25 300	% 17.2
Elektrik, su, matl. İş.	7 000	% 4.6	8.200	% 5.6

	Batı Şerla				Gazza Kesimi			
	1971	1972	1973	1974	1971	1972	1973	1974
Top. Nüfus	230 000	336 000	341 000	355 200	200 700	205 700	210 400	218 600
İş gücünün dışındaki Nü.	210 300	210 000	213 900	216 200	138 900	140 500	141 800	145 100
Top. İş gücü	119 700	116 600	127 700	139 000	61 800	64 600	68 600	73 500
Çalışan Nü.	116.800	152 200	126 400	37 500	59 600	63 600	68 100	77 000
İşsizler	2 900	1 400	1 300	1 500	2 100	1 000	500	500
İş gücü %'si	% 36.3	% 37	% 37.4	% 39.1	%30.8	% 31.5	% 32.6	% 33.6
Çalışan Nü. %'si	% 97.5	% 98.8	% 98.9	% 98.9	% 96.6	% 98.4w	% 99.3	% 99.3

	1969	1970	1971	1972
14 yaşından Bü. Erkek	148 600	153 700	157 700	160 900
İş gücündeki erkekler	92 400	94 400	97 800	110 200
İşçiler	88 200	91 000	95 300	109 200
İşsizler	4 200	3 400	2 500	1 000
İşsizlik oranı	% 4.6	% 3.6	% 2.6	% 0.9

Daha önceki cetvel, enkeklerin işgücüne katılımının göreceli önemini yansıtmaktadır. 1969-1971 yılları arasınrda bu oran ortalama olup % 62 kadardır. Ancak geri kalan bölüm (% 38'dir), büyük bir çoğunlukla aciz ve hasta olanlara ek olarak öğrencilerden oluşmaktadır. 1971-1972 yıllarında erkek işgücünde somut bir artış görülmektedir. Ki, 1969 yıllarında 92 000'den 1971 yılımda 97 800'e çıkmıştır. Yani 5 400 kadar artmıştır.

	1969	1970	1971	1972
14 yaşından büyük kadın.	165 000	169 000	132 000	174 000
Kadın iş gücü	22 100	24 000	21 900	24 100
İşçi kadınlar	21 700	23 600	21 500	24 000
İşsiz kadınlar	500	400	400	100
İşsiz kadınların oranı	% 2.2	% 1.7	% 1.8	% 0.4

Daha önceki tablodan,, iş gücünde bulunan kadın işçilerinin erkeklerden çok daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun da nedeni, iş gücü dışında sayılan "ev kadınları" kesimidir. Ki, bu kesim dolaylı bir biçimde üretime katılmaktadır.

1969-1972 yılları arasındaki iş gücünün, ortalama olarak % 14'ü kadınlardan oluşmaktadır. Hatta, komşu arap işçileriyle karşılaştırılması durumunda bile, bu oranın az olduğu görülür.

Zamana bağlı olarak kadanların iş gücünün gelişimi bakımından, 1970'te 24 000 den 1971 yılında 21 900'e düşmüştür. Ondan sonra bir daha yükselerek 24 100'e çıkmıştır.

10.lu Cetvel, Batı Şeria'daki işçi sınıfının değişik iş kollarına dağılması

	Toplam işçi sının	Tarım	endüs.	İnşaat	Hizmet.	Ulaşım	Kamu	Diğer
1970	65 500	12 200	9 600	14 600	2 100	2 200	14 400	2 500
1971	71 800	9 800	13 900	23 400	5 200	2 800	15 4000	3 300
1973	72 900	7 300	14 900	25 300	3 200	3 200	15 300	3 400
1974	78 400	7 900	15 800	28 200	3 500	3 400	16 100	3 400
1975	75 100	7 000	14 500	-	-	3 300	17 100	2 800
1976	74 700	8 900	15 400	25 000	4 200	3 400	16 900	2 900

11 No.lu Cetvel, Gazza kesimindeki işçi sınıfının değişik iş kollarına dağılması

	Top. İşçi sın.	Tarım	endüstrd	İnşaat	Hizmet	Ulaşım	Kamu hiz.	Diğer
1971	35 200	13 000	3 000	7 100	500	1 600	8 800	1 200
1972	42 900	15 400	5 400	7 900	700	1 900	10 200	1 400
1973	46 100	15 400	5 300	11 300	600	2 300	10 000	1 300
1974	48 100	14 700	5 800	13 400	600	2 200	9 600	1 500
1975	48 500	11 600	7 000	15 400	1 100	2 600	9 200	1 600
1976	51 400	11 200	8 500	16 000	1 100	2 300	10 300	2 000

12 No.lu Tablo, Bütün işgal edilmiş bölgelerde, işçi sınıfının değişik iş kollarına göre dağılımı:

1971	91 000	24 200	12 600	21 700	2 600	3 600	23 100	3 700
1972	114 700	19 300	19 300	32 300	3 900	4 700	25 600	4 700
1973	119 000	22 700	20 200	36 600	3 600	5 500	25 300	4 700
1974	129 500	20 600	21 100	41 100	4 100	-	-	-
1975	123 600	18 600	21 500	42 400	4 500	5 900	26 300	4 400
1976	126 100	18 100	23 900	41 000	5 300	5 700	27 200	4 900

13.No.lu Tablo. arap İşçilerinin İsrail ve İşgal edilmiş topraklara dağıl.

Yıl	1969	1970	1971
İsrailde çalışan işçiler	9 500	20 600	33 600
İşgal edilmiş top. Çalışan.	135 300	157 700	147 600
Toplam	162 600	173 300	181 600

14 No.lu cetvel, İşgal edilmiş topraklardan gelip İsrail'de çalışma arap işçilerinin değişik iş kollarına dağ. 1970-1976 arası.

Yıl	Toplam	Tarım	Endüstri	İnşaat	Diğer kol.	Tar.%	end.%	İnşaat%	Diğer %
1970	20 600	5 000	2 400	11 200	2 000	% 24.3	% 11.7	% 54.3	% 9.7
1971	33 600	7 500	5 000	17 700	3 600	% 22.2	% 14.8	% 52.5	% 10.6
1972	52 400	12 200	9 100	26 200	5 100	% 23.3	% 17.3	% 49.7	% 9.7
1973	61 200	11 800	11 100	31 700	6 700	% 19.3	% 18.1	% 51.7	% 10.9
1974	66 700	13 200	12 000	36 100	7 400	% 19.8	% 18.4	% 54.5	% 10.8
1975	66 300	9 500	12 200	36 100	6 500	% 14.3	% 17.5	% 52.6	% 12.8
1976	64 600	10 000	12 600	32 600	9 500	% 15.3	% 19.7	% 50.2	% 14.8
1977	62 900	10 200	13 400	26 500	10 600	% 16.2	% 21.3	% 45.3	% 17.2
1976	67 100	12 100	14 400	29 600	11 100	% 18	% 21.5	% 44.1	% 16.5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAP İŞÇİLERİNİN ÇALIŞTIRILMASI KOŞULLARI VE ÜCRETLER POLİTİKASI

İsrail'in işgal ettiği bölgelerde, işçilerin çalıştırılması, Hestedrout'a bağlı bürolar tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak işçilerin büyük bir çoğunluğu bu resmi kanaldan geçmemektedir. Yahudi iş adamları Müteahitlerle (Reyyis) anlaşıp gerek duydukları işçileri "ithal etmeyi" yeğlemektedirler. Çoğunluğu işgal edilmiş topraklardan olan bu müteahhitler gerçek bir karborsanın simsarlığını yapmaktadırlar. İş sahibine gereksinim duyduğu işçileri getirip, bunun karşılığında iş sahibiyle anlaşarak ücretlerinin bir bölümü bu müteahitler için kesilir. Bazı sayımlar kaçak çalışan işçilerin sayısının 20 000 işçiden daha fazla olduğunu tahmin etmektedir. Bu sayı bile, bizim görüşümüze göre gerçek sayıdan çok daha düşüktür.

Arap işçilerinin resmi kanalı aşıp, iş bulmalarını sağlıyan etkenlerden biri, bazen elde edemedikleri iş yardımlarıdır. Ancak temel etkenler günlük ücretleri almaları ve çok kesintiden kurtulmalarıdır. (Ücretler Konusuna Bak.)

İsrail yönetimlerindeki, uluslararası çalışma bürosu komitelerine sürekli bir biçimde gönderilen, bu tür sömürüye bir sınırın konması istemlerine ve İsrail sorumlularının izinsiz işçilerin azalması için tedbirlerin alınacağını dair verilen sözlere karşın, bu belirtilerin çok hafiflemesi beklenmemektedir. Yahudi iş adamları ve bunların yanında bulunan işgal edilmiş topraklardaki arap simsarları, işçinin sömürülüp haklarının verilmemesi ve her türlü yasal korumadan tevrit edilmesine izin veren su tür ilişkiyi yeğlemektedirler.

İsrail'deki arap işçisi her gün bir dizi sorun ve zorlukla karşılaşmaktadır. Bunların büyük bir çoğunluğu, İsrail gazetelerinin bile susup haberlerini saklayamadığı, arap işçilerine karşı ırkçı ayrım ve şovenist sevmemezlikten gelen bir dizi uygulamalardır. Bu konuya el uzatan her kitap yada araştırmada, yüzlerce örnek bulunmakta-

dır.

Ancak, işgal edilmiş topraklardan İsrail'e çalışmak için gelen işçilerin karşılaştığı sorunlardan sadece üç tanesini yazacağız.

Birinci sorun; İş yerine varma sorunudur. Ya da yolculuk adıyla adlandırılan sorundur. Arap işçilerinin büyük bir çoğunluğu evlerinden uzak yerlerde çalışmaktadırlar. Hatta İsrail vatandaşı araplar bile, her gün Celil'den Heyfa'ya çalışmak için gidip gelmektedirler. Ulaşım koşulları, Batı Şeria işçileri üzerinde büyük bir yük oluşturmaktadır. Jeruselam Post, bunun üzerinde şöyle yazmaktadır: *"Arap işçilerinin günlük çalışması, sabah saat 5'te başlamaktd, akşam saat 6'da bitmektedir. İsrail otobüsleri arap işçisini almak için yeşil hatta kadar gelmekte ve işçiler yarım saaat burada bekledikten sonra ancak otobüsler buraya varmaktadır. Bir saat süren yolculuğa ek olarak otobüsler, arama yapmak için yeşil hattın yanında yarım saat daha beklemektedirler. Bu işçiler günlerinin bir çok saatini yolda geçirmiktedirler. Doğal olarak bu zorluklar, ağır kara emekte çalıştıkları bir günün yorgunluğuna ektir.*

İş yerinden eve dönme süresi de, yaklaşık olarak aynıdır. Ancak yeşil hattaki arama bulunmamaktadır. Böylece de işçi, bir iş günü için 12-16 saat arasında zaman geçirmektedir. "(Jeruselam Post, 21.3.1978) Gazetelerle olan röportajları sırasında, bu işçilerin büyük bir çoğunluğu, çocuklarını sadece uyurken görebildiklerini, uyanık olarak sadece hafta tatili cumartesi günü görebildiklerini söylediler.

Bu işçiler, uzun yıllardan beri istemlerini sürdürmektedirler, uluslararası çalışma bürosunun komiteleri ve önerileri iş yerine olan yolculukların karşılığını almaları için desteklemektedir. Ancak buna karşın şimdiye kadar hiç bir şey değişmemiştir.

Cedun KESRA, bir araştırmasında, kesintileri ele alarak şöyle demektedir. *"Üzerinde durduğun durumlardan biri, Cevaris'teki (Ramle'nin yakınındadır.) bostanlarda çalıştırdığı işçilere günde 21.6 lira ödeyen tanım müteahididir.*

İlk başta iş sahibinden işçinin ücretlerini almaktadır. O da, günde 23.4 liradır. Kesinti ve vergiler kesildikten sonra kurum, meblağı

Leomi bankasının Gazza'daki şubesine işçilerin hesabına havale etmektedir. İşçi oradan maaşını alır. O da, günde 11.35 liradır. Böylece çalıştıran kurumu Gazza işçisinin gündelik ücretinin % 50'sini kesmiş bulunmaktadır. 23 Lira olan asıl ücretinin ancak 11 lirasını almaktadır. Reyyis ve kurum kestiği bu % 50'lik oran alışılmış geleneklerdendir. Doğal bir biçimde de işçiler, ödedikleri yüksek vergilerin karşılığında hiç bir şey almamaktadırlar."

KÖTÜ KONUT KOŞULLARI

Arap işçilerinin iş yerlerinde yatmalarına izin verilmez. Yahudiler ise, araplara ev kiralamazlar. Bu işçiler, yolculuğun zorluklarını çekmemek için bitmemiş inşaatların bodrumlarında, daha önce ahır olarak kullanılan yerlerde veyahut çinkodan yapılmış kulubelerde yatmaya zorlanırlar.

Hestedrout merkez komitesi, 11.3.1979'da yaptığı bir toplantıda, "işgal edilmiş topraklardan gelip İsrail'de çalışan arap işçilerinin karşılaştığı konut koşullarının tehlikesini" itiraf edip *"Bu işçilerin, konut koşullannda hiç bir değişiklik sağlanmadı. Bu ise, tedirgin edici facialara yol açtı. Ki, bodrumlarda üzerleri kilitli olarak yattıklan sıralarda yandılar."* diye ekledi.

He Arts gazetesi muhabiri, Yaer Kotlr'in 9.9.1977'de yazdığı rapor bu sorunların bazı yönlerini yansıtmıştır. Temelde araştırma, sivil jandarma kuvvetleri ve Tel-Aviv'deki yahudi güvenliğinin sağlanmasındaki rolü üzerinde yazılmıştır. Kotler şöyle demektedir: *"Şu anda akşam saat 10'a doğru gelmektedir. Jep arabasının arka koltuklannda gönüllü iki silahlı genç bulunmaktadır. Görevleri; Kennel çarşısındaki devriye işleridir. İşgal edilmiş topraklardan gelip inşaatlarda, bozuk yerlerde ve hatta sebze katıcılannın arabalannda yatan iki arap gencini aramaktadırlar. Ki, bu iki gencin gece yansından bir saat sonra özel izinleri olmadan kalamazlar.*

Bölge polis komiseri, Teoman bir açıklamasında şöyle demektedir: "Bölgede işgal edilmiş topraklardan gelen 70 000 arap vardır. Bunların 50 000'i bizzat Tel-Aviv kentindedir. Bu sayı herkes tara-

fından inanılmayacak bir sayıdır. Polis, sorunun altından kalkamamaktadır. Sivil jandarmanın yardım etmesi zorunludur. Ancak sivil jandarmaya katılanların polis rolünü oynamaları gerektiğini bilmemektedirler. Geceleri karanlık köşelerde, kilitli kuş satıcılarının dükkanlarında, evlerin havuşlarında, hatta yahudi evlerde ya da herhangi bir yerde, barış jandarmasından korkmadan gece için 10 lira ödeyerek saklanan arap işçilerini kovuşturup soruşturmaları gerektiğini bilmemektedirler. Binlerce kişiyi tutuklamak olanaklı mıdır? Bunu da yaparsak bir çok zarara yol açarız. Çünkü büyük kent ikinci günde işçilerden yoksun kalacaktır. Kenti kuran bu işçilerdir."

ÇOCUKLARIN ÇALIŞTIRILMASI

Uluslararası çalışma bürosu heyetinin 1979'daki raporunda şöyle demektedir:

"Sözü edilen belirtinin (Yasal olamayan yollarla çalışma) yol açtığı tehlikelerden birisi, özel olarak gençlerin çalıştırılmasıyla ilgili tehlikedir. İsrail yönetimlerinin izlediği kural, 17 yaşından küçük olanlara İsrail'de çalışmalarına izin vermemektedir. Heyetin kurumlara yaptığı az ziyaretler sonucunda bu kuralın görünüşte uygulandığı ortaya çıkmıştır. Heyet, değişik ortamlarda bir çok açıklama dinlemiştir. Bunlar sırasında, sözü edilen yaştan çok daha küçük olan gençlerin yasa dışı çalıştırılması durumların istisna olan durumlar olmadığını, özellikle de tarımda, ya da küçük işletmelerde olduğunu öğrenmiştir. 1978'deki yargıtay davalarıyla ilgili bilgiler, yasaya uymama durumlarının büyük bir çoğunluğunun küçükleri çalıştırma durumları olduğuna işaret etmektedir. Yönetimlerin Eylül ve Ekimde yasa dışı durumlarla ilgili yaptığı uygulamalar sonucunda İsrail'de işgal edilmiş topraklardan gelip yasa dışı olarak çalışanların % 20 kadarının küçük olduğu öğrenilmiştir.

Cepotez, özel çiftlikler ve projelerde yaşları 14 yılı aşmayan çocuklar günde 12 saatten fazla çalışarak az ücret almaktadırlar. Büyük İsrailli sorumluların bile (Aralarında tarım bakanı Ercil Sharon) arap gençlerini okulları bırakıp İsrail projelerinde çalışmaları için kandı-

ran simsar ve aracıların getirdiği arap gençlerinden onlarca kişiyi çalıştırdıkları ortaya çıkmıştır."

Al Hamşmar gazetesi, bu belirti üzerine bir niteleme yazarak şöyle demiştir:

"Yahudi patronlar arabalarıyla, arap çocuklarının toplandıkları yerlere gidip en güçlülerini seçiyorlar. Ki, buralarda çocuklar, Efendim... Efendim... diyerek koşuşmaktadırlar. Burada dikkatli bir biçimde en güçlülerini seçiyorlar." Daha sonra yazar, Arap işçi pazarından geçişi sırasında "Arap aracılarının birinin 'Rahabut'tan İsrail'li patronla anlaşırken" kulak misafiri olduğunu yazdı. "Aracı patrona 60 çocuk sağlayacağını, her biri için 30 İsrail lirası istemektedir. (O zamanki parayla 1 Ürdün dinarı kadardır.) Aralarındaki tartışma sürdü. Aracı, 30 liranın 20'sinden kendisine kalması için ısrar etti. Patron ise, kendisine sadece 10 lira vermeyi kabul etti. Daha sonra başka bir arap aracı gelerek ardında bir sürü çocuk ve kadınla gelerek tartışmaya katıldı. Patronun verdiği fiatı kabul etti. Bu sefer iki aracı arasında tartışma başladı." Makalenin yazarı, İsrail güvenlik teşkilatlarından orada bulunan birisine, bunların çalışma bürosuna yazılı olup olmadığını, kazalara karşı sigortalı olup olmadığını, sosyal haklarının korunup korunmadığını sorduğunda "Herhalde siz şaka ediyorsunuz, Bunlar çocuktur. Ormanda kimler yolunu bulabiliyor? Siz gözünüzle görebilirsiniz. Bunlar çalışıp akşamları paralarını alıyorlar. Burada duranlar hep öyle olur." dedi.

ÜCRETLER

Filistinli işçinin ücretini tahlil edebilmek için bazı temel elemanları göze önünde bulundurmak gerekir. Bu elemanlardan biri, işgal edilmiş topraklardaki işçilerin çoğunluğu, sürekli bir biçimde çalışmayıp gündelikçi olarak çalıştıklarıdır. Ücretleri de, belirli aylıklar biçiminde olmayıp ay içerisinde çalıştıkları günlerin sayısı kadardır. Cumartesi, bayram ve zorunlu izin günleri hesab edersek bu işçilerin aylıklarının 21 günden oluştuğunu görürüz. Doğal olarak bu üc-

rettten gelir vergisi ve işgal edilmiş topraklardaki işçilerin ücretlerinden alınan diğer kesintilerin kesilmesi gerekir. Bu kesintilerin hiç birini geri almadıkları da bilinen bir şeydir.

Aynı biçimde yüksek ulaşım giderlerini de kesmemiz gerekir. Bu masraflar 1977' de uzak yerlerden gelenler için günde 20 lira kadardır.

15 No'lu cetvel Gazza kesimi, arap işçilerinin Gazza kesimindeki kurumlarda çalışan işçilerin günlük ve aylık ücretleri, (1975) israil lirası olarak.

İsrail kurumları	Günlük Ücret	Aylık Ücret
Banka	50	1 000
Sedun Moshaf'ı	20	420
Bin Basat Marangozu	20	420
Balner-Beton	20	840
Avi-Ares Maden Fabrikası	30	650

Sayım merkezinin işgal edilmiş topraklar üzerindeki mevsimlik broşüründe İsrail'deki işgal edilmiş topraklar işçisinin ortalama gündeliğinin 1976'da 54, 1975'te 44 İsrail lirası olduğuna işaret etmektedir. Yıllık % 25 oranında bir artış vardır. Ancak aynı yollardaki fiatlar % 40 oranında bir artış gösterdi. Gerçekte ise, Gazzalı işçinin gerçek ücreti, 1970-1975 yılları arasında % 17 oranında azalmıştır. Ortalama aylık ücret 1976'da 1135 İsrail lirası, 1975'te 924 İsrail lirasıdır.

1976'da İsrailde ödenen toplam ücretlerden hesaplanan ortalama aylık ücret 2920 liraydı. (1977 Sayım fihristi.) Bu ücretlerin brüt olup, vergi, ulaşım vs. masrafların kesilmesi gerektiğini unutmayalım.

Sonuç olarak işçinin, hiç bir yahudinin kabül edemeyeceği düşük bir ücreti kabül etmek zorundadır. Askerlik hizmetlerini bitirenlere (Centilmence bir anlatım olup yahudileri kasdetmektedir.) ödenen diğer sosyal kazanımlar ve mali yardımlar işgal edilmiş topraklardaki işçilerin net ücretlerinin çok yükselmesine yaramaktadır. Bu durum ise, İsrail bankası raporunda yazılmaktadır.

İşgal edilmiş topraklarda çalışan işçilerin 1976'daki günlük ücretleri 50 İsrail lirasını bulmuştur. Yani net ücretleri bile İsrail'deki arap işçilerinin ücretlerinden daha yüksekti. Çünkü oradaki vergi ve ulaşım vergileri diğerlerinden çok daha düşüktür. Bunun karşılığında diğer endüstri işçilerinin gündelikleri 40 İsrail lirasından daha azdı. Yani net olarak ayda 540 liradır.

İsrail pazarındaki sektörlerin büyük bir çoğunluğu, yaklaşık olarak ücretin % 40'ı kadar fazla para vermektedir. Bu paralar tatil günlerin ücretlerinin ödenmesiyle başlar, gelir payı, hediyelerle devam ederek 13. ayın ödenmesi, bazen de 14. ayın ödenmesine kadar varır. Arap işçilerinin ezici çoğunluğu bu fazlalıklardan bir şey almaz. Yahudi işçilerin ortalama ücreti 1977 yılında 3 500 İsrail lirasına kadar varmışsa, bu eklerle birlikte işgal edilmiş topraklarda arap işçilerinin ortalama ücretlerinin iki yada üç katına kadar varır. Hastaların mezuniyet günleri, ücretleri ödenen tatil günleri ve çalışma bakanlığının sözünü ettiği tazminatların hepsi sadece yahudi işçileri kapsamaktadır. Batı Şeria veGazza kesimindeki arap işçisi ise, ücretlerinin üzerinde hiç bir tazminat almamaktadır.

İsrail vatandaşı olan arap işçiler ise, ücretlerinin Gazza kesimi ve Batı Şeria yerlilerinin ücretlerinden daha yüksek olmasına karşın, yahudi işçilerin ücretlerinden daha düşük kalmaktadır. Arap kadınlarının köylerde, terzi tezgahlarında yada tarımda yaptıkları işler karşılığında çok düşük ücretler almaktadırlar. İsrail vatandaşı arap işçilerinin ücretleriyle ilgili istatistikler ayrıntılı olmayıp sınırlıdır. İsrail genel sayım merkezinin verdiği aşağıdaki tablo, İsrail yerlilerinin iki grubunun (Yahudi yerlilerle arap yerliler.) geliri arasında bir karşılaştırma yapmamıza olanak verebilir.

Gelir Düzeyi	Toplam	4 000'den az	4 000'8 000	8 000-12 000	12 000 ve Yukarısı
Yahudiler	% 100	% 20	% 28.4	% 24	% 27.6
Araplar	% 100	% 32	% 40	% 18.2	% 9.8

Arapların % 72'sinin yılda 8000 İsrail lirasından daha az ücret aldıklarını görmemize karşılık yılda bu aynı ücreti alan yahudilerin oranının % 48.2 olduğunu görürüz. Yahudilerin % 52'si 1978'de yılda 8000 liradan daha fazla ücret almalarına karşılık, bu payı alan

arap işçilerinin oranı % 28'dir.

Arap öğretmen saatte 5.8 lira alırken, şansı iyi olup yahudi olarak doğan öğretmen saate 7.1 lira almaktadır. Bu ücretlerin ikisi de, İsrail bakanlığı tarafından belirlenip ödenmektedir. Özel sektör kesimlerinde bu farklar artmaktadır. Örnek olarak arap demircisi saate 3.2 lira almaktayken yahudi demircisi 4.1 lira almkatadır. Arap inşaat işçisi saate 3.5 lira alırken yahudi inşaat işçisi de saate 4.7 lira almaktadır. (Bu ücretler 1977 yılındaydı.)

İşgal edilmiş toprak işçilerinin elde ettiği ücret artışından söz ederken, bunun karşılığında İsrail işçilerinin elde ettiği ücret artışlarından ve İsrailde bulunan yüksek enflosyondan söz etmezsek konu eksik kalır. Ki bu enflosyon 1980'in ilk yarısında yaklaşık olarak ayda % 12.5'e vardı. İsrail'deki bu enflosyon işgal edilmiş toprakları da etkilemektedir. Yükselen fiatlar ve onun peşinden koşan ücretlerde helezonik bir yükseliş arzetmektedir. 1970-1977 yıllarında ortalama olarak fiatlar Batı Şeria'da % 500 kadar yükselmiştir. % 600'den daha fazla Gazza kesiminde artmıştır. (Bu artışlar, İsrail'deki artışlardan daha fazladır. Ki, İsrailde % 400'den biraz daha fazlaydı.)

17 No.lu tablo, 1970	işgal edilmiş top.	Batı Şerla	Gazza, Kuzey sina.
işgal ed. Top Üc. Ortalaması	6.4	6.8	5.8
İsrail'deki ücret ortalaması	11.8	11.8	11.7
Ortalama oran 1/2	54.2	57.6	49.6
1977			
İşgal ed. Top. üc. ortala.	63.7	64.9	61.6
İsrail'dekl üc. ortalaması	71.0	72.2	69.8
Ortalama oran	89.6	89.9	88.3

18 No.lu cetvel, İsrail'de ve işgal edilmiş topraklarda iş kollarına göre ödenen ücret ortalamaları.(197

	Tarım	endüstri	inşaat
Batı Şeria	84 lira	77	123
Gazza ve Kuzey Sina.	76	82	110
İsrail	90	120	130

(Uluslararası çalışma Bürosu heyetinin Raporu, S.36)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ SENDİKAL HAREKET

1965 yılında Batı Şeria'da işçi sendikaları, Ürdün işçi sendikaları konfederasyonuna bağlıydı. Merkez şubesi de Ammandaydı. 1967'de Batı Şeria siyonist işgal altına düştüğünde, Batı Şeria'da 17 sendika vardı. Bunların 9'u Kudüste, 8'i Nablus'taydı.

İşgal sonucundaki darbenin etkisiyle Kudüs'te gizli bir toplantı yaptılar. Sendikal çalışmalarının sürdürülmesi, Ürdün işçi Sendikaları Konfederosyonu-Batı Şeria şubesi adına, Batı Şeria'daki sendikal hareketin birliğini korumayı kararlaştırdılar. İşgal yönetimleri, erken bir biçimde sendikal yöneticileri kovuşturup tutuklamaya başladı. Özellikle de, Kudüs kentinde 39'dan daha fazla sendikacı tutuklandı. Bu da, sendikal hareketin gidişatını engelleyen bir etki bıraktı. Özellikle işgal yönetimleri Kudüs kentinin kendisine katılmasını ilan ettikten sonra ve Kudüs'teki sendikaların feshedilmesini ilan ettikten sonra bu etki daha büyüktü.

1968 yılının başlarında konfederasyonun merkezinin Nablus'a taşınması kararlaştırıldı. Ve çalışmaları orada sürdürüldü. Sendikacıların kovuşturulması da sürdü. İşgal yönetimleri Konfederasyon genel sekreterini Amman'a sürüp bir diziyi sendikacıyı tutukladı.

İşçi hareketinin gidişatı, bir çok zorluklarla karşılaştı. Bunların temeli işgal koşulları askeri yönetimlerinin baskısı sonucunda çıkan sorunlar ve daha ileriki sayfalarda ele alacağımız yerel ve subjektif etkenlerdir.

İşgal edilmiş bölgelerdeki işçi sendikalarını örgütlemesi, 1953 yılında 35 No.lu Ürdün sendikaları kararına dayanmaktadır. Kanun işçilere sendikal örgütlenme hakkını vermektedir. Bu kanuna göre bir meslekte, bir şirkette 7 veya daha çok işçinin, sendikanın hedeflerini, üyelik koşullarını ve sendikaya katılma koşullarını, üyenin el-

de edeceği ayrıcalıkları belirleyen tüzüğü koyduktan sonra kendilerine özgür bir sendika kurmalarına izin vermektedir.

Bu yasa ve bunu izleyen yasalar, özellikle de 1960 yılında çıkan 21. No.lu iş kanunu, 1965'te çıkan değişiklik kanunu, Sendika tüzüğünde açık bir biçimde sendikanın politika ve dini sorunlarla ilgilenmeyeceğini, ticari ya da mali artırma ve eksiltmelere katılmayacağını açıkça belirtmesi gerektiğini şart koşmaktadır.

Daha sonra 1965'te 2 No.lu yasa çıktı. Sendika oluşturabilecek işçi sayısını, bir meslekte ya da kurumda çalışan 20 ya da daha fazla olmasını şart koştu.

Sendika tüzüğünün yönetici komite, üye sayısını açıklaması gerekir. Bunların sayısı da genellikle 79 arasındadır. Haftada ya da iki haftada bir toplanır. Sendikal örgütlenme seçenek özgürlüğü üzerinde kurulmuştur. İşçi kendisi isterse sendikaya katılır ya da katılmaz.

İşçi sendikaları konfederasyonu kendisine bağlı olan sendikalardan oluşur. Üç heyeti vardır. (Kaynak, Muhammet CEVHER, ürdün işçi hareketi üzerine ve Dr. Mustafa Ceffal, Filistin İşçi Hareketi ve Batı Şeria, Gazza kesimindeki sendikal hareket.)

Genel kurul; Üye sendikaların bütün yönetici komite üyelerin içerir. İç tüzüğe göre yılda bir defa toplanır.

Konfederasyon kurulu; Her sendikanın sayısal oranına göre gelen sendikaların temsilcilerini kapsar. Ayda bir defa toplanır. YÜrütme kurulunun uygulaması gereken politikayı çizer.

Yürütme kurulu; 7-13 üyeden oluşur. Üyeleri konfederasyon kurulu tarafından iki yılda bir seçilir. Seçim sonuçlarının ortaya çıkmasından sonra kazananlar kendi aralarında genel sekreteri, mali sekreteri ve ikisinin yardımcılarını seçerler.

Yürütme kurulu en az iki haftada bir toplanır. Konfedarasyonun çalışmasını ve günlük sorunları yürütür.

Her sendika kendi büyüklüğüne göre göreceli bir biçimde konfederasyon kurulunda temsil edilir. Şöyleki;

Her 20-75 işçinin kurulda 1 temsilcileri vardır.

İlk bin işçiden sonra her 1000 işçinin yeni bir temsilci daha hak-

kı vardır. (Age) Konfederasyon kurulu, yürütme kurulunu seçmek ve yeni komitenin çalışma döneminin çalışma programını belirlemek için toplanır.

Sendika konfederasyonuna katılan işçi sendikaları şunlardır;

1- Kamu kurumları işçileri sendikası, Nablus 600 işçi kadar içermektedir.

2 Nablus inşaat işçileri sendikası- 300 işçi kadar içermektedir.

3- Terzi tezgahları işçileri sendikası- Nablus, 150 işçi kadar içermekte

4- Şoförler, Ulaştırma ve Garaj işçileri sendikası-Nablus, 600 işçi kadar içermektedir. (Ürdün kanunun, umumi vasıta ehliyeti elde etmek için sendikaya üye olmayı koşul koyar bu da üyelerinin sayısını artırmaktadır.)

5-Deri endüstrisi işçileri sendikası-Nablus, 150 işçi kadar içermektedir.

6-Fırın işçileri sendikası-Nablus, 150 işçi kadar içermektedir.

7- Nablus Eczahane ve ecza depoları çalışanları sendikası-Nablus,300 işçi kadar içermektedir.

8- Matbaa işçileri Sendikası-Nablus, 300 işçi kadar içermektedir.

9-Kamu kurumu ve inşaat işçileri sendikası- Ramalla ve Bira, 300 işçi kadar içermektedir. 1978 yılında çok geniş bir biçimde saflarını genişletti.

10-Kamu kurumlarında çalışanlar sendikası-Tulkerm, 150 işçi içermekte,

11-Kamu kurumlarında çalışanlar sendikası-Cenin, 150 işçi içermektedir.

12-Kamu kurumlarındaki işçiler Sendikası-Beyt Lahm, 250 işçi içerir.

Konfederasyonun Mart 1978'de toplanan konseyinden 1979'un başlarına kadar aşağıdaki sendikalar katıldı.

Halil Tekstil işçileri Sendikası, Halil Deri ve Ayakkabı işçileri sendikası, Halil Marangoz işçileri sendikası, Ramla ilaç işçileri sendikası.

1979 yılı içerisinde de aşağıdaki sendikalar konfederasyona katıldılar; Kudüs Elektrik şirketi işçileri sendikası, Lokanta ve otel işçileri sendikası. (Üyeleri bakımından en büyük sendikalardandır. Aynı biçimde 1979'un sonuna kadar inşaat işçileri sendikası, "İrziye"deki kurumlarda çalışan işçiler sendikasının çalışması yeniden başladı. Yine "Matla" hastahane çalışanları sendikasının çalışmaları başladı. (Age)

Bunlara ek olarak aktif başka sendikalar da vardı. Bu sendikalar konfedarasyonunun dışındadırlar. Haşimi yönetimi zamanından kayıtlı olup dondurulmuş olan sendikalar da vardır.

Bazı Kudüs sendikalarına ek olarak, Batı Şeria'da işçi sendikaları, konfederasyonunun dışında kalan sendikalardan biri, Halil Şoförler sendikasıdır.

Ürdün yönetimi zamanında kayıtlı olup dondurulmuş olan sendikalar ise; Değirmen işçileri sendikası-Halil, Demirci işçileri ve araba tamircileri sendikası-Halil, belediye işçileri ve kamu kurumları işçileri sendikası Halil, Belediye ve kamu kurumları işçileri sendikası-Ariha, Maden işçileri ve çalışanları sendikası-Nablus.

Şimdiye kadar hiç bir sendikanın kurulmadığı kentler vardır. En önemli kentler, Kıkilye, Beyt Sahur, Beyt Cala, Halhur'dur.

Gazza kesiminde ise, 1967'de işgal edilinceye kadar, Filistin işçileri cemiyetinin bir şubesi vardır. İsrail işgalinin gelmesiyle feshedildi. Şube Gazza işçilerini Şam'da temsil etmeye devam etti. Şimdiye kadar Filistin işçi sendikaları konfederasyonu kongresinde 15 üyeyle temsil edilir. Gazza kesimindeki sendikal çalışmanın aktifleştirilmesi için yoğun çabalar harcanır.

İŞGAL EDİLMİŞ TOPRAKLARDAKİ SENDİKAL SAVAŞIMIN DURUMU ve İŞÇİ SAVAŞIMININ ÖNÜNDE DURAN ZORLUKLAR

İşgal edilmiş topraklardaki sendikal savaşımın durumunu ele alan her araştırmanın, orada işçi sınıfının savaşımını çevreleyen ob-

jektif durumu göz önünde bulundurması zorunludur. Irkçı İsrail yönetiminin işçileri soktuğu kabus ve baskıcı uygulamaları, binlerce Filistinli genci ve bir çok işçiyi tutuklaması, aç bırakıp göç ettirme çabaları, kovuşturma, büyük para cezalarına çarptırma, evleri yıkma, ülke dışına sürgün etme, Filistin halkını baskı altına alma ve göçtürmek için planlanmış olan bütün bu koşullar altındaki savaşımı, İngiliz mandacılığına ve siyonist yerleşimciliğe karşı olan bütün halk ayaklanmalarında 20'lerden bu yana Filistin ulusal savaşımında kahramanlık örnekleri veren başta işçi sınıfı olmak üzere halk kitlelerinin katılımı ve özverileriyle ulusal kurtuluşçu bir yapıya bürünmektedir.

Bu kurtuluşçu savaşım koşullarında bazıları, sınıfsal savaşımı ve onun başlangıcı olan sendikal örgütlenmenin mutlaka ikinci derecede kalması gerektiğini düşünebilirler. Bu durumu, mutlaka kurtuluşçu savaşımın bütün halk kesimleri için zorunlu olduğundan hareketle anlamak gerekir. Önceliği ise, kuşkusuzdur. Ancak bunun hiç bir zaman, ulusal endüstirin korunması adı altında küçük bir kesim için kar sağlaması, işçi sınıfının sınıfsal savaşını erteleyip, ya da işçinin onurlu yaşamını gerçekleştirme uğruna olan savaşımını önemsememesine ikna edilmesi anlamına gelmez, Ki, bu savaşım olmadan kurtuluşçu savaşımın doğasını bozup birilerinin çıkarına yöneltip yürekten vurulmuş olur.

İşgal edilmiş topraklardaki sendikal hareket, bilinen işgalin baskı koşullarına ek olarak mutlaka daha fazla bilinçle yenilip uzaklaştırılması gereken ve daha sonra aşılması için sürekli bir savaşımı gerektiren subjektif etkenler vardır. Bunların başında;

1- İşgal edilmiş topraklardaki işçi sınıfının dağınıklığı: Konfederasyonun dışında aktifleşen sendikalar vardır. Özellikle Kudüs sendikaları, Halil'deki sendikalar ve diğerleri.

Buna ek olarak ,konfederasyon bayrağı altında bulunan sendikalar arasındaki birliğin zayıflığı vardır. Aralarındaki organizasyon istenen düzeyde değildir. Bazen aralarındaki ilişkiler sadece işçi sendikaları konfederosyununa üyelikle sınırlıdır.

2- İşgal edilmiş topraklardaki sendikal hareketin geniş işçi sınıfı

kitlelerinden soyutlanması. Bu hareket işgal edilmiş bölgelerdeki arap projelerinde çalışanların yasal temsilciliğiyle sınırlıdır. Mart 1980'e kadar 10 000 işçi dışında saflarına kimseyi almamıştır. (Batı Şeria işçi federasyonunun 1980'deki yıllık kongreye gönderdiği rapor.) Ki, bu sayı 130 bin işçi arasındadır. Bunu, hiç bir engel koymadan kapılarını sonuna kadar işçilerin önünde açarak aşması gerekir. Bu sendikaların eski iç tüzükleri ya da sendikalarının yönetim kurullarındaki bazı üyelerin bürokratik çizgileri bu konuda yardımcı olabilir. Dondurulmuş sendikaların hareketlendirilmesi ve işçilerin ajite edilip sendikalara katılımının sağlanması gerekir.

3- İsrail projelerinde temsil edilen işçi sınıfının aktif temel kitlesinin sendikal çalışmaya katılmasını sağlamak gerekir. Bu da, kendi çıkarlarını ve kendilerini koruması, sendikal savaşımı etkin ve dinamik bir güçle ilerletilmesi içindir.

4- Gazza kesimindeki sendikal çalışma önündeki donukluğu hareketlendirmek. Bunu da gerçekleştirmek için, işgal edilmiş toprakların bütününde işçi sınıfının birliğinin güçlendirilip daha çok işçi kazanmalarını elde etmek için doğru yolda savaşım vererek, demokratik uygulamaları genişleterek bölücü ve franksiyoncu ayrılıklara karşı savaşarak gerçekleştirmek gerekir.

İşgal edilmiş topraklardaki işçi sınıfının savaşımını kuşatan bütün bu sert koşullara karşın, bu savaşımı ve bir dizi sendikanın somut, tutarlı tutumları ve diğer sendikalırın dayanışması sonucunda elde ettikleri kazanımları hafife almak gerekmez.

Örnek olarak Kudüs Lokanta işçileri sendikasının tutumunu ve işgal edilmiş topraklardaki Umayya (Emeviler) lokantasındaki işçilerin Haziran 1978'deki grevlerinden söz edelim. Grev 6 gün sürdü. Lokanta işçilerinin idareye sunduğu dilekçede yer alan haklı istemlerini grevden sonra gerçekleştirdiler. Bu istemlerin başında bütün işçilerin ücretlerini % 23 oranında yükseltilmesidir. Keyfi işten çıkarma politikası, idare ve lokanta sahiplerinin işçilerle olan insanlık dışı ilişkilerine son vermektir.

Bundan daha önce lokanta sahibi keyfi bir biçimde işçilerden birisini işçilerin dilekçeyi imzalamalarını istediği için işten çıkarmış-

tır. Bu ise, bütün işçileri rahatsız etmiş ve lokantada direnişe geçmeyi kararlıştırarak işten çıkartılan arkadaşlarının geri işe alınmasını istemişlerdir. Aynı biçimde işçiler bir sendikal komite seçip bunun başına işten çıkartılan arkadaşlarını getirdiler.

İdarenin inatlaşması karşısında, işçiler, haklı istem ve haklarının tümü gerçekleşinceye kadar grev yapmayı kararlaştırdılar. İşgal edilmiş Kudüs'teki diğer lokanta ve Otel işçileri, Emeviler lokantası işçileriyle geniş dayanışmalarını gösterip yardım ve dayanışma heyetlerini gönderdiler. Aynı biçimde onlara yemek, destekleme mesajları ve Kudüs'te yayınlanan gazetelere bildirileri gönderdiler. İşçi sendikaları konfederasyonu patrona baskı yapıp işçilerin, haklı istemlerini karşılamasını istediler. İşçilerin birliği, kararlılığı, işçi ve ulusal destek karşısında lokanta sahibi işçilerin istemlerini kabül edip işten çıkartılan işçiyi geri almak zorunda kaldı.

Aynı biçimde Kudüs sigara şirketi işçileri Abu Des köyünde 1978'de patronla olan bir dizi görüşmeden sonra ücretlerini % 20 oranında artırabildiler.

1978 yılında Nablus Nebati yağ şirketinin işçileri de, ücretlerinin ve fiatın artışı karşılığını almayı kararlaştırdılar. Aynı biçimde şirketin yönetiminden kendilerine yılda 5 ürdün dinarı olarak ödenen ilaç parasının yükseltilip günün koşullarına uygun olmasını istediler. (Dr. Cefal, işçi sınıfı)

Ramalla hazır elbise fabrikasındaki kadın işçiler, savaşımlarını işi yavaşlatma grevleri sonucu ücret artışları ve iş koşullarının iyileştirilmesini sağlayabildiler. Aynı biçimde ilaç işçileri ve Ramalla merkez matbaasındaki işçiler ücretlerinin yükseltilmesi, bayrak ve işçi münasebetlerindeki tatil günlerinin ödenmesinde bir dizi kazanım elde ettiler.

İstemler uğruna olan hareketlenmeler işçilere, ek olarak, işgalci yönetimlerin istemlerine yanıt vermesi için bölümsel grevler ilan eden görevlileri ve öğretmenleri de, kapsadı. Esas maaşın en düşük derecelere, 1500 israil lirasından daha az olmayacak bir biçimde yükseltilmesini istediler. Yaşama pahalılığı, eklerin temel maaşa uygun bir biçimde yükseltilmesini, yıllık artışın en az 50 İsrail lirası

olmasını istediler.

Ramalla, Bira, Halil, Ariha, Beyt Sahur, kent ve köylerindeki öğretmenler 1978-1979 öğretim yılında uyarı grevlerinde bulundular.

Ancak sendikaların işçilerin haklı çıkarlarının pratik savunması için programlı bir biçimde aktif karşı koyma biçimlerini örgütlemede temel rolü oynaması, Filistin işçi sınıfının örgütlenmesi, birleştirilmesi, kendi aralarındaki yardımlaşma biçimlerinin örgütlenmesiyle olanaklıdır.

SENDİKAL HAREKETİN SOSYO-POLİTİK ETKİNLİĞİNİN ARTMASI

İşgal edilmiş bölgelerdeki Filistin işçi sınıfı, işgale karşı olan kitlesel hareketlenmelerde öncü rolünü oynadı. Bu ise, bu alandaki tarihi rolünün bir devamıydı. Camp-David komplosuna, teslimiyetçi tasfiye anlaşmasına, tasfiyeci özerk yönetim planına karşı protestolar düzenledi. Bu komploya karşı ulusal tutumun birleştirilip sağlamlaştırılmasına katkıda bulundu. İşgal edilmiş bölgelerde bu komplolara karşı meydana gelen kitlesel hareketlenmelerin başında yer aldı. Camp-David anlaşmalarının imzalanmasından sonra İsrail projelerinde çalışan işçiler uzun süre boyunca grevde kaldılar.

Batı Şeria işçi sendikaları konfederasyonu, işgal edilmiş bölgelerdeki işçi sınıfı adına 1978 Eylül sonlarında bir bildiri yayınladı. Bildiride Camp-David anlaşmalarının Filistin halkının arzi ve kendi kaderini belirleyip vatanına dönüp bağımsız devletini kurma hakkına karşı olan özerk yönetimin reddedildiğini vurguladı. Aynı biçimde bildiri, arap zirvesi kararlarıyla çelişen ve birleşmiş milletler kararlarını görmezlikten gelen tek tek çözümleri reddederek Filistin Kurtuluş Örgütünün içeride ve dışarıdaki Filistin halkının biricik yasal temsilcisi olduğunu vurguladı.(Age)

3 Kasım 1978'de sendikal hareket geniş işçi sendikaları kongresi toplandı. Batı Şeria'daki bütün işçi sendikalarını ve işgal edilmiş Kudüs sendikalarını Batı Şeria işçi sendikaları konfederasyonu de-

netiminde topladı. Kongre, Ramalla, Bira, Kamu kurumu ve inşaat işçileri sendikası binasında toplandı. Camp-David komplosu ve tasfiyeci özerk yönetim planının sonuçlarını ve hedeflerini tartıştı. Delegeler, Camp-David anlaşmalarını ve Amerikanın rolünü kınayarak aşağıdaki ilkelere olan bağlılıklarını vurguladılar:

1- Batı Şeria işçi sendikaları konfederasyonunun yayınladığı bildirideki kararları vurgulamak.

2- Kudüs ulusal genel kongre kararlarında belirtilen kurumları ve diğer bütün kentlerde, Birzeyt, Beyt Lahm, Gazza, Kudüs, Nablusta olan kitlesel konferansların kararlarını vurgulamak.

3- Filistin halkının geri dönüp geleceğini belirleyip FKÖ öncülüğünde bağımsız devletini kurma hakkı uğruna yürüttüğü savaşımın öncüsü olan işgal edilmiş bölgelerdeki işçi sınıfının birliğini ve tutumunu vurgulamak.

4- İşgal edilmiş bölgelerdeki işçi sınıfı, İsrail işgalini yoğunlaştıran, kalmasını örgütleyen, Filistin halkının arzu ve yasal haklarıyla çelişen özerk yönetim planını kesin bir biçimde reddeder.

5- Kongre delegeleri, özerk yönetim için propaganda yapan bütün kuşkulu sesleri rededer ve Filistin halkımızın gerçek düşmanı olarak kabül eder. Aynı biçimde kongre delegeleri Halil köy komitelerini halkımıza alternatif yönetimler yaratmanın bir çeşidi olarak buna karşı direnilmesi gerektiğini görür.

6- Kongre delegeleri, FKÖ'yü Filistin halkının bulunduğu her yerdeki biricik yasal temsilcisi olduğunu vurgular.

Bunun dışında kongrenin arap direniş ve karşı koyma cephesini destekleyen, FKö'nün yerine Filistin halkını temsil etmek için kuşkulu Ürdün rolünün kınanması gibi başka maddeler daha vardır.

4 Nisan 1980'de Batı Şeria işçi sendikaları konfederasyonu konseyi işgal edilmiş Kudüs kentindeki Kudüs ili elektrik şirketi sendikasının binasında toplandı. Toplantıya sunulan raporda, toplantı yerinin seçilmesi, işçi sınıfının şirket işçilerinin savaşımıyla tam ve kesin dayanışmasının bir simgesi olarak geldiğini söylemektedir. Batı Şeria, Gazza kesimi ve dışarıdaki bütün vatandaş kesimlerinin şirketin araplığını korumanın bir simgesidir. Bunlar ise, işgalci yönetim-

lerin 4 Ocak 1980'de konfederasyon konseyinin şirket işçileriyle dayanışma toplantısını engellemesine belirli bir yanıttır.

Aynı biçimde, kongre halkının bütün kesimlerine yönelen bir çağrıda bulundu. Çağrıda, şirketin araplığının korunması için savaşımın şiddetlendirilmesini istedi. Yine kongre, dünyadaki bütün ilerici güç ve kurumların şirketin kamulaştırılması kararını iptal ettirmek için çalışmaya çağırdı.

Raporda 1979 yılında sendikaya katılmak için gelen istemlerin geniş olduğu söylenmektedir. İşçi sendikaları konfederasyonu 19 sendikadan oluşur duruma geldi. Bu sendikalarda bulunan üye sayısı 10 000 işçiden fazladır. Ayrıca rapor işçi bilincinin belirgin olan ilerlemesini ve köylerdeki büroların açılmasını kutladı. Gelecek yıl içerisinde daha fazla şube ve büronun açılmasına tanık olunacaktır. Bu şube ve bürolar işçilerin üyelik tabanının genişletilmesine, aydınlanmalarına, kültürel düzeylerini yükselmesine çalışacaklar Aynı biçimde rapor, konfederasyon konseyine kendi sendikalarını temsil eden yeni kadın işçilerinin katılmasını kutladı. Bu da, işçi tabanının genişlemesine, kadın işçi kardeşlerimizin yanındaki sınıfsal bilincin genişlemesine işaret etmektedir.

Rapor, sendikal hareketin sürekli bir biçimde "İsrail'de çalışan işçilerimizin" durumlarını önemseyeceğinden söz etmektedir. Sendikalara katılmaları sınıfsal ve ulusal bilinçlerinin yükselmesine işaret etmektedir. Aynı biçimde amacımız, çıkarlarını, mali haklarını koruyup Hestedrout'un kendilerinden aldığı kesintileri geri almak zorunlu araçların yaratılması için yasal bir araştırmaya geçmektir.

Aynı biçimde rapor, sendikal savaşımın bazı arap iş adamlarının şiddetini ele alarak şöyle demektedir: *"Geçen yılki işçi sınıfımızın savaşımındaki genel izlerden biri, işçi çocuklarının yaşam lokmasını savunmak için sınıfsal çarpışmalara girmesidir. İşçi sınıfımız ilk ve temel savaşının ülkeyi kurtarma savaşımı olduğunu iyi bir biçimde kavramaktadır. Bütün sosyal kesimleri ve sınıfları kapsayacak bir yurtseverliği gerektirmektedir. Ulusal çıkara tek yandan bakan güçler (iş sahibinin işçinin emeğinden ve çocuklarının ekmeğinden kar sağlamak) bu anormal durumu düzeltmek için bizi çarpışmaya zorladı."*

Kurtuluşçu politik savaşımda ise, Rapor, işçi sınıfının tutumunu aşağıdaki gibi koymaktır.

Geçen yıllardaki savaşım, işçi sınıfımızın asaletini ve başta sendikal hareketimizin, halkımızın gelecek sorununa olan bağlılığıyla asaletini ortaya koymuştur.

Bu sorun şimdiye kadar bir çok komplonun konusu olmaktadır. Bu komploların temel taşı ise, Camp-David anlaşmaları ve bunun bir parçası olan özerk yönetimdir. Amerikan emperyalizmi ve çirkin Nato paktı, arap kurtuluş hareketini tümden vurmak ve son verip bölgeyi, bölgemizin kaynaklarını ve geleceği üzerinde Amerikanın egemenliğini sağlayarak askeri paktlara bağlamak için buradan hareket etmektedir.

İşçi sınıfımız halkımızın çıkarlarını ve kutsal davamızı korumak için ilk saflarda yer alacaktır. Halkımızın bütün komploları nasıl parçalayacağını, çirkin NATO paktının bumunu kırarak bağımsızlığını nasıl kuracağını bilmektedir.

Gelecek politik aşamanın yapısını bilinçli bir biçimde anlayarak işçilerin yaşamsal sorunlarını konfederasyonumuzun işçi tabanının geliştirilmesi arasında ayırım yapmamız yada bunu düşünmemiz olanaklı değildir. Onun için yürütme kurulu objektif koşulların bilincinde olup gelecek yıl için işçi sınıfının durumunu iyileştirerek, işçilerin dışarıya göç etmelerini sınırlayarak sendikal hareketimizin geliştirilmesine hizmet edecek planları önüne koymuştur.

Rapor, işçi sınıfının tutumunu kapsamlı ve bilinçli bir bakışla sonuçlandırmaktadır. Bizler de, Filistinli olarak, Filistin işçi hareketi ve sendikal hareket ister, işgal edilmiş topraklarda olsun, ister dışarıda olsun, her kişi, her hareketin bir olduğunu, bir hedefe bağlı olduğunu, bir umutta olduğunu belirtirken, politik yönetimi FKÖ'den hareketle bunu yapmaktayız. Bizlerin tutumu arap ve dünya işçi sınıfının yanındadır. Barış uğruna, halklarının hakları uğruna, savaşlara, çok uluslu büyük şirketlerin halkların kaynaklarını soymasına, ulusal baskıya, ırkçılığa, halkları köleleştirmek için olan askeri paktlara karşı olan savaşımında aynı adımları atıyoruz.

İÇİNDEKİLER

Konu — Sayfa

BİRİNCİ KISIM

ÖNSÖZ 5
Sunu 11
Tarihi bir giriş 17
Arap Ulusu 18
Siyonist Hareket 22
Anti-Samicilik ve Kaynaşma 26
Siyonizm ve Filistin 31
Pal Konferansı 37
Arap Ulusuna karşı olan İngiliz Siyonist Pakt 38
Belvor Sözü 43
Saiks-Piko ve Filistinin dıştalanması 46
Filistinin Sosyo-ekonomik yapısının değiştirilmesi (göç ve yerleşim) 53
Hestedrout 63
Hestedrout'un Hedefleri 65
Hestedrout Üyeliği 66
Hestedrout ve Arap İşçileri 70
İngiliz Mandacılığı Döneminde Filistin İşçi Sınıfının Durumları 75
Endüstri: Eşit olmayan bir savaşım 85
Arap İşçiler Saflarını Birleştirmektedirler 100
Filistin Arap İşçileri Cemiyeti 106
Filistin Komünist Partisinin Ortaya Çıkması, Ulusal ve sendikal Hareket İçerisindeki Rolü 113
Komünist Partisi ve İşçi Sınıfı 124
1. Arap İşçileri Konferansı 129
İşçi Hareketi ve Yardımlaşma Sistemi 133
İşçi Sınıfı ve Filistin Halkının Ulusal Savaşımı 139
1929 Ayaklanması 145
1933 Ayaklanması 149
Filistindeki 1936-1939 Devrimi 151
Kassam Ayaklanması 153
Devrim Alevi 155
1936'dan 1947'ye kadar İşçi Hareketi 171
Birleşik Bir İşçi Hareketi 174
İşçiler İngiliz Ordusu Kamplarında 177
Filistin Arap İşçileri Cemiyeti Genel Kongresi 188
İşçi Hareketi ve Politika 193

İKİNCİ KISIM

Filistin İşçi Hareketi (1948-1967) 213
İşgal edilmiş Filistindeki Arap İşçiler (1948-1967) 215
İşgal Edilmiş Topraklardaki Filistinli Arap İşçilerinin ekonomik durumları 218
Batı Şeria'daki İşçi sınıfı (1948'den Sonra Batı Şeria) 232
Batı Şeria'nın çöküntüden sonraki ekonomik durumları 234
Batı Şeria'daki sınıfsal yapının ana özelliklerine kısa bir bakış 245
Gazza Kesimindeki Sosyo-Ekonomik Durumlar (1948-1967 arası) 249

Konu Sayfa
Endüstri ... 252

ÜÇÜNCÜ KISIM

1967 İsrail işgalinden sonra Batı Şeria ve Gazza kesimindeki genel durumlar ... 257
İsrail Yerleşimi ve tarım kesimi üzerindeki etkileri ... 262
Endüstrinin durumları ... 268
İşgal edilmiş topraklardaki Filistin Arap İşçilerinin durumları ... 271
İşgal edilmiş topraklardaki iş ve iş gücü ... 272
İsrail ekonomisi içerisindeki Filistin İşçi Sınıfının yapısı ... 279
Arap İş gücü değişik endüstri kurumlarına dağılmaktadır ... 284
İşgal edilmiş topraklardaki işçiler ... 287
Arap işçilerinin çalıştırılması koşulları ve ücretler politikası ... 292
Konut koşulları ... 294
Çocukların çalıştırılması ... 295
Ücretler ... 296
İşgal edilmiş topraklardaki sendikal hareket ... 300
İşgal edilmiş topraklardaki sendikal savaşımın durumu ve işçi savaşımının önünde duran zorluklar ... 303

"Bu kitap, içerdiği konular ve bilgiler itibariyle, Filistin halkının genel mücadelesini yansıttığı gibi, özellikle de Filistinli işçilerin mücadelesini yansıtmaktadır. Bu kitabın okunmasını gerekli kılan, yararını ve önemini arttıran iki gerçek vardır:

Birincisi,
İşgalin ve sömürgeciliğin taşıdığı zulme karşın, Filistin işçi sınıfı mücadelesi her zaman ayaklanmanın, direnmenin ve devrimin ana kaynağını oluşturmuştur.

İkincisi,
Kitap bu zamanda çıkarken, Filistin'deki işçi sınıfı kimliğini ve kişiliğini kanıtlamakta ve İsrail işgaline karşı mücadelesini kökleştirmektedir..."

BÜYÜKELÇİ
FUAD YASİN
FİLİSTİN DEVLETİ TEMSİLCİLİĞİ
ANKARA/TÜRKİYE